

FRANCOUZSKÉ POHÁDKY

Václav Cibula

Městská knihovna v Praze

e-kniha • Praha • 2022

Městská knihovna v Praze

půjčuje

knihy, audioknihy,
obrazy, deskové hry...

nabízí prostory pro

samostatné studium,
skupinová setkání,
přednášky, konference...

pořádá

autorská čtení, přednášky,
koncerty, filmové projekce,
akce pro děti...

poskytuje online služby

e-knihy, digitalizované dokumenty,
přednášky, kurzy...

podporuje tvoření v kreativních dílnách

DOK16 pro práci se dřevem a papírem
Atelier pro šití a vyšívání

Suterén pro 3D tisk, knižní vazbu, kaligrafii a pyrografii

mlp.cz
e-knihovna.cz
knihovna@mlp.cz
facebook.com/knihovna

PRA | HA
PRA | GUE
PRA | GA
PRA | G

Francouzské pohádky

Václav Cibula

Znění tohoto textu vychází z díla [Francouzské pohádky](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Albatros v Praze v roce 1991. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

Podle [předlohy](#) z fondu [Moravské zemské knihovny v Brně](#).

§

Text díla (Václav Cibula: Francouzské pohádky), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveděte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 3. 6. 2022.

OBSAH

Tři lovci	7
Jak tkadlec zmoudřel	9
Jak šli bratři do světa	14
Jak si Janek nevzal princeznu.....	23
Orel a králíček	32
Krásná Janička.....	34
O mazaném ševci	41
Tři pomeranče.....	44
O chytrém vojákovi	52
Jak František měnil	57
Pasačka krocanů.....	61
Potrestaná královna	72
Studánka	79
Dobrodružství Janka Mluvky	81
Modrovous	90
O lodi, která jezdila po zemi.....	96
Kdo je nejsilnější.....	104
Jak se stal kovář králem.....	107
O ptáčkovi, který snášel zlatá vejce.....	112
Kouzelná lod'	124
Lví nevěsta	132
Jak se Bartoloměj vrátil z vojny.....	138
Čtrnáctek	142
Lev a zloděj.....	148
Rybář mezi rybami	151
Kráska a draci	154
Markýz Chrupka	159
Zmije.....	165
Víla rosnička.....	169
Železný muž	172

Jasmínek	179
O poutníkovi z Cvikýře Vikýře.....	193
Janek Medvěd.....	196
O moudré víle a dvou sestrách	206
Směšná přání.....	209
Jak se stal Šibal starostou	212
O zpívajícím moři, tančícím jablku a o ptáčkovi, který mluví.....	220
Král havranů.....	231
O anglické princezně.....	240
Jak se bratři vsadili	244
Krásná čertice	249
O dvou sousedkách	259
Jak šest sousedů hledalo moře	263
Poznámka na rozloučenou	266
Základní prameny	270

Tři lovci

Tři lovci se vydali jednou za svítání na lov. Šli daleko, daleko, předaleko a ještě dál.

Dva byli docela nahatí a třetí si zapomněl šaty doma. Zato nesla každý v ruce pušku. Dvě z nich nebyly nabité a pro tu třetí neměli lovci náboje.

U lesa viděli tři zajíce a hned na ně vystřelili. Dva z nich netrefili, třetí jim utekl. Strčili ho do kapsy tomu, který se zapomněl obléknout, ale pak se zarazili:

„Co si s ním počneme? Jak ho upečeme, když nám utekl?“

A tak šli dál a hledali, na čem by zajíce upekli. Šli daleko, daleko, předaleko a ještě dál.

Když tam došli, uviděli chalupu a ta chalupa neměla ani zdi, ani střechu, ani dveře, ani okna. Neměla vůbec nic.

Tři lovci zabušili třikrát na dveře:

Buch, buch, buch!

V chalupě nikdo nebyl, ale hned jim odpověděl:

„Copak si přejete?“

Tři lovci řekli zdvořile:

„Máme docela malou prosbu. Nemohl bys nám půjčit hrnec? Upečeme si v něm zajíce, který nám utekl.“

Z chalupy se ozvalo:

„Ale pánové, pánové, proč bych vám ho nepůjčil? Mám dokonce tři. Jeden nemá dna a ty druhé dva jsou úplně děravé. Vyberte si!“

Tři lovci si vybrali hrnec beze dna a strčili do něj zajíce, který jim utekl.

Chtěli si rozdělat oheň, ale široko daleko nenašli ani jedinou větvičku. Nasbírali plné náruče suchého dřeva, rozdělali oheň a zavěsili nad něj hrnec beze dna. Zajíc, který jim dávno utekl, ucítil teplo a utekl jim podruhé.

Tři lovci si smutně povzdechli:
„Co ted' budeme dělat?“
A z chalupy jim odpověděl ten, co tam nebyl:
„Vypravujte si pohádky!“
Lovci se zaradovali:
„To je moc dobrý nápad! Ale my žádnou neznáme.“
A hlas jim řekl: „Tak já vám je budu vyprávět sám. Posad'te se kolem ohně a poslouchejte!“
A hned začal.

Jak tkadlec zmoudřel

Znáte pohádku o tkalci Janíkovi? Neznáte? Tak já vám ji povím.

Byl jednou jeden tkadlec. Jmenoval se Janík a hlavu měl chytrou a bystrou jako málokdo. Svou chyrostí se nikdy nepyšnil a nechodil s ní na trh, ale přece jen vždycky dostal zlost, když přistihl sousedy při nějakém bláznovství nebo hlouposti; nechtěl od nich nic jiného, než aby jednali podle zdravého rozumu, jako to dělal on sám.

Janík žil se svou starou matkou a ta byla ještě chytřejší a moudřejší než její syn. Často mu říkávala:

„Janíku, Janíčku, dávej si pozor. Nezapomeň, že svět je veliký. Už dlouho, moc dlouho v něm běhá plno bláznů. A neřekla bych, že se to do zítřka změní. Nikdy nespočítáš stébla trávy na louce, nikdy nevypiješ všechnu vodu z řeky, která teče u nás za vsí. Snaž se žít s živými, a hlavně si dávej pozor, abys nebyl sám.“

Janík věděl, že matka má pravdu, ale jakmile zase potkal nějakého hlupáka, znovu ho popadla zlost. Nedovedl pochopit, proč tak často největší darebák rozkazuje poctivcům, ani proč po světě běhá tolik hlupáků, kteří si to nechají líbit.

Jednoho dne stařičká matka umřela. Janík si pomyslil: To je pro mne veliké neštěstí. Sám však žít nemohu, a tak se musím oženit.

Po nějaké době se opravdu oženil. Svatba byla pěkná, svatební hostina ještě pěknější. Hned nazítří se Janík znovu posadil ke svému tkalcovskému stavu a dal se s chutí do práce. Před poledнем řekl své ženě:

„Mám žízeň a ve džbánu už není ani kapka vody. Bud' tak hodná a dojdi ke studni.“

Žena vzala džbán a šla. Uplynula hodina, a žena se nevracela.

Janík zavolal její matku a řekl:

„Bud' tak hodná a jdi se podívat, co dělá tvá dcera. Mám žízeň, že se mi jazyk lepí na patro, ale mám moc práce a nemohu od tkalcovského stavu odejít.“

Tchyně poslechla, vyběhla z domu a našla dceru, jak sedí na lavičce u studny s prázdným džbánem v ruce.

„Maminko,“ zvolala dcera, když ji uviděla, „jdeš jako na zavolanou! Zrovna o něčem přemýšlím. Vdala jsem se, jistě budu mít jednou děťátko, ale napadlo mi, že nemáme kolébku. A tak si lámu hlavu, kde ji sezeneme.“

„Máme přece kolébku po tobě, dceruško! Ale tak se mi zdá, že už dávno ztrouchnivěla. Byla to krásná kolébka, dostala jsem ji od své sestry, tvé tety. Nikdy jsem neviděla krásnější kolébku, než byla ta tvoje. Však také stála peněz, ani se neptej!“

Matka se posadila na lavičku vedle své dcery a obě si povídaly o kolébce. Uplynula hodina a pořád tam ještě seděly.

Když se Janík nemohl dočkat, zavolal otce své ženy a řekl mu:

„Bud' tak hodný a jdi se podívat, co dělá má žena. Před hodinou jsem za ní poslal matku, ale nevrátila se jedna ani druhá. Šel bych sám, ale nemohu odejít od tkalcovského stavu. Přitom mám žízeň, že se mi jazyk lepí na patro.“

Tchán poslechl a našel svou ženu a dceru, jak sedí na lavičce u studny s prázdným džbánem u nohou.

„Tatínku,“ řekla dcera, když ho uviděla, „jdeš právě včas! Potřebovala bych kolébku, protože jednou se mi jistě narodí syn. Zrovna si o tom povídáme tady s maminkou. Škoda že už nemáme tu vyřezávanou kolébku od tety!“

„To je vážná věc,“ řekl otec, „ale já vám asi neporadím.“

Posadil se na lavičku vedle nich a pokračoval:

„Není ovšem pravda, že tu kolébku nám dala tvá teta, chudák sestra mé ženy. S tím nemohu souhlasit. Protože tu kolébku jsem vyřezal já sám vlastníma rukama. A když jsi ty, dceruško, trochu povyrostla, udělal jsem z ní posadu pro krocana.“

„Ale muži,“ zvolala matka, „co to mluvíš? Tak to vůbec nebylo!“

„Já to přece musím vědět líp než ty,“ řekl otec. „A hned ti to taky dokážu!“

Posadil se na lavičku ke své ženě a dceři a všichni si povídali a povídali o kolébce. Uplynula hodina a ještě tam seděli.

Janík si pomyslil: Mám tu plné ruce práce, neměl bych vstávat od tkalcovského stavu, ale jestli tu zůstanu, umrnu žízní. A taky bych rád věděl, co se stalo s mou ženou, s její matkou a otcem.

Vyskočil od stavu a vyběhl z domu. Za okamžik stál u lavičky, na níž seděla jeho žena se svou matkou a otcem. Všichni tři se zvýšenými hlasy dohadovali, jak to vlastně bylo s tou kolébkou. Janíka popadla zlost.

„Tak vy se hádáte o kolébce pro dítě, které se ještě ani nenarodilo! Já se dřu jako nádeník, umíram žízní, a vy tady klábosíte. Tak to ne, ne a ne! S takovými lidmi já pod jednou střechou žít nebudu. To si raději seberu svých pět švestek a půjdu do světa!“

Jak řekl, tak udělal. Za hodinu už kráčel rychlým krokem pěšinou v lese. Najednou vidí při cestě ženu, jak vyplácí holí hubeného vepře, až se to lesem rozléhalo: buch, buch, buch!

„Ty bídné prase,“ křičela žena, „ty mizerné, hloupé prase! Já tě naučím, co máš dělat!“

A pořád vyplácela ubohé zvíře holí.

Janík už se na to nemohl dál dívat. Přistoupil blíž a zvolal:

„Pověz mi, pročpak biješ to neštastné zvíře?“

„Proč ho biju?“ řekla žena a dala si ruce v bok. „Proč ho biju? Jenom si představ, že to zvíře má tak mdlý rozum, že si tu lehlo pod buk a čeká, až spadnou bukvice, místo aby vylezlo do koruny a samo si je natrhalo! Na to já se nemůžu dívat! Ty netvore, ty hloupý, mizerný netvore!“

A už zase sázela praseti nepočítaných: buch, buch, buch!

„Ženo,“ řekl Janík, „ale prasata přece nedovedou šplhat po stro mech! Půjč mi hůl a dávej pozor, jak se to dělá.“

Zdvihl hůl a začal střásat bukvice z větví. Za malou chvíliku jich bylo v trávě plno a vepř se do nich hltavě pustil.

„Bud' zdráva, ženo,“ řekl Janík. „A pamatuj si to napříště!“

„Děkuji, dobrý muži,“ řekla žena. „Nikdy ti to nezapomenu!“

Janík spěchal cestou dál. Kráčel svižným krokem asi hodinu, když najednou viděl, že se obloha zatáhla hrozivými černými mraky. V dálce začalo hřímat, blížila se bouřka.

Janík se rozhlédl, kam by se ukryl, a v zátočině cesty spatřil nízkou chalupu. Nedaleko dveří stála u hromady zelených ořechů žena s vidlemi v rukou, nabírala ořechy a snažila se je naházet do chalupy. Janík se užasle zastavil. Chvíli ji pozoroval a pak zvolal:

„Ženo, copak to děláš?“

„Co dělám?“ odpověděla žena nakvašeně. „Máš oči, tak vidíš! Dala jsem sušit ořechy na slunce a teď je musím honem naházet do chalupy, aby mi nezmokly. Ale s těmi hloupými vidlemi to nedokážu ani do rána!“

„Ženo,“ řekl Janík, „uklid' vidle a přines mi lopatu.“

Žena přinesla lopatu a za čtvrt hodiny byly ořechy pod střechou. Janík počkal ve dveřích, až bouřka přejde, a potom se rozloučil.

„Měj se dobře, ženo. A pamatuj si to napříště!“

„Děkuji, dobrý muži,“ řekla žena, „nikdy ti nezapomenu, že jsi mi tak dobře poradil!“

Janík už spěchal dál. Šel tak sotva hodinku, když dorazil k osamělému stavení. Okno bylo dokořán a Janík se zastavil. Ve světnici usedavě naříkal malý klouček, nad ním stál otec a kříčel, div nechrapštěl:

„Ty kluku hloupá! Copak nevíš, jak se natahují kalhoty? Už jsem ti to vysvětloval stokrát a pořád to neumíš! Tak znova. Vylezeš na stůl, já zůstanu na zemi a kalhoty ti podržím. Ty do nich pěkně skočíš oběma nohamama najednou. To je celé to umění. Hop!“

Chlapec skočil a v tu chvíli ležel na podlaze. Bez kalhot.

Janík zaklepal na otevřená vrátka a rychle vešel do světnice.

„Hej, člověče, takhle se to přece nedělá! Ukaž, já ti předvedu, jak se natahují kalhoty. Nejdřív jednu nohu, pak druhou, hotovo. Měj se dobře. A pamatuj si to napříště!“

„Díky, dobrý muži,“ řekl užaslý otec, když se vzpamatoval. „Nikdy ti to nezapomenu!“

Janík vyběhl ze stavení. Ušel nějakých sto kroků a zastavil se.

Tak jsem na cestě sotva čtyři hodiny, uvažoval v duchu, a už jsem viděl tři lidi při ještě větším bláznovství, než dělala moje rodina. Viděl jsem ženu, která chtěla, aby prase šplhalo do koruny buku. Viděl jsem jinou ženu, která chtěla přeházet vidlemi hromadu zelených ořechů. Viděl jsem otce, který učil syna skákat do kalhot ze stolu. Chudák moje máma měla pravdu, když říkala: Chlapče, svět je veliký. Už dlouho, moc dlouho je v něm plno bláznů a nemyslím, že se to do zítřka změní. Nikdy nespočítáš všechna stébla trávy na louce a nikdy nevypiješ všechnu vodu, která teče v řece u nás za vsí. Snaž se žít s živými, a hlavně dávej pozor, abys nezůstal sám.

Potom se Janík obrátil a vrátil se domů ke svému tkalcovskému stavu.

Jak šli bratři do světa

*Ted' mě pěkně poslouchejte,
pohádku vám řeknu znova.
Lež tam není ani jedna,
nanejvýš tak dvě tři slova.*

Byli jednou tři bratři: nejstarší se jmenoval Marek, prostřední Ludvík a nejmladšímu říkali Vilímek. Matku už dávno neměli, žili jen s otcem. Když otec zestárl, zavolal si je a řekl:

„Odkazuji vám všechno, co mám. Ale víte až moc dobře, že se u nás střídá bída s nouzí, a tak vám nemohu dát nic víc než kocoura, kohouta a žebřík. Nic jiného nemám. Vezměte si, co vám patří, a jděte hledat do světa štěstí. Jenom mi povězte, jak si dědictví mezi sebou rozdělíte.“

„Když to musí být,“ řekl nejstarší syn, „dáme do klobouku tři slámky a budeme tahat. Kdo vytáhne nejdelší slámku, dostane kocoura. Kdo vytáhne prostřední, dostane kohouta a ten třetí už vlastně nemusí tahat vůbec. Na toho zbude žebřík.“

Dali do klobouku tři slámky a tahali. Nejstarší Marek vytáhl nejdelší slámku a dostal kocoura. Ludvík vytáhl prostřední slámku a vzal si kohouta, na nejmladšího zbyl žebřík.

Každý si vzal, co mu patřilo, a vyšli do světa. Otec je doprovodil až na nejbližší rozcestí. Tam si slíbili, že se do roka a do dne na tom místě sejdou, a rozloučili se. Tři bratři odešli na tři různé strany; otec šel čtvrtou cestou a ta vedla zpátky domů.

Marek, nejstarší z bratrů, si nesl pod paží kocoura. Šel a šel, až došel k moři. Kráčel po břehu podle vody, a když se setmělo, vyspal se v trávě mezi balvany. Marek i kocour měli hlad, už několik dní jedli jen mlže ze škeblí, a hlavně hřebenatky z lastur, protože ty mají

kocouři nejraději. Po několika dnech dorazili k velkému větrnému mlýnu na skále nad mořem. Marek vešel do mlýnice a uviděl mlynáře se čtyřmi pomocníky, jak honí myši.

„Pročpak tolik námahy pro pár ubohých myší?“ zeptal se udiveně.

„Pár ubohých myší!“ zvolali lidé z mlýna. „Když je necháme, seže-rou nám všechno zrní i mouku a my umřeme hladem!“

Marek je chvíli pozoroval a pak řekl:

„Mám tady náhodou jedno malé zvířátko, to vám za hodinu po- chytá tolik myší, kolik vy dokážete chytit za celý rok. Když to zvíře pustím, za pár dní tady nebude ani jedna jediná myš.“

Seběhlí se k němu a s úžasem si prohlíželi kocoura.

„Tohle malé zvířátko že by dokázalo takovou věc?“ divil se mlynář. „Nedělej si z nás dobrý den, to zvířátko přece vypadá tak pokojně a mírně! Jakpak se vůbec jmenuje?“

„Jmenuje se ctihodný pan kocour,“ odpověděl Marek ochotně. „Chcete ho vidět při práci?“

„Tak to se rádi podíváme,“ řekl mlynář. „Ale jen na chvílku, nemáme moc času. Musíme chytat myši.“

Marek pustil kocoura, který už byl vyhlaďovělý až běda. Myši nikdy neviděly kočku ani kocoura, pobíhaly pokojně sem a tam a neznámého zvířete si nevšímaly. Minula sotva hodina a v mlýnici ležela rádka ulovených myší od jedné zdi ke druhé. Mlynář a jeho lidé nevěřili vlastním očím. Jeden z pomocníků se rozběhl na zámek a řekl udýchaně pánovi:

„Pane, pospěš si honem do mlýna! Uvidíš, co jsi ještě nikdy neviděl!“

„A co bych asi tak mohl v té vaší myšárně vidět?“ zeptal se zámecký pán škodolibě a zamračil se, protože zrovna obědval. Po stole mu běhaly myši.

„No právě,“ přikývl horlivě pomocník. „Přišel tam nějaký člověk kdovíodkud a přinesl takové maličké zvířátko, tiché a mírné jako ovečka. Ale než bys stačil okem mrknout, to zvířátko pochytilo myši v celém mlýně a zachránilo nám tak celou úrodu.“

„Kéž by to bylo pravda!“ zvolal zámecký pán. „A to já musím hned vidět!“

Nechal oběd obědem a rozběhl se do mlýna. Když uviděl pochytné myši, zastavil se na prahu, jako by do něj hrom uhodil. Pak si všiml, že uprostřed mlýnice stojí cizí mladík a má v náruči neznámé zvíře. Zvíře přivíralo oči a vydávalo tichý spokojený zvuk, který zněl podobně jako vřetánko, když přadlena přede len. Přistoupil opatrně blíž a zeptal se:

„Tohle je to zvíře, které pochyttalo všechny myši?“

„Ano, pane,“ odpověděli pomocníci sborově, „však jsme to viděli na vlastní oči.“

„Ale to zvíře je učiněný poklad!“ vykřikl pán. „Nemohl bys nám ho prodat?“ zeptal se Marka.

„To bych mohl, kdybych chtěl,“ odpověděl Marek a pohladil kocoura po hřbetě.

„Kolik za něj chceš?“

Marek chvíli přemýšlel a pak řekl:

„Rovných šest set dukátů, nějakou pěknou komůrku k přespání a jídlo a pití na zámku. Protože můj kamarád ctihonodý pan kocour by nebyl ani zdaleka tak pilný, kdyby mě neměl někde po ruce. Musí si nějakou dobu zvykat.“

„Platí!“ zvolal pán nadšeně. A hned napřáhl ruku, aby si plácli.

Tak se Marek ubytoval v pánově zámku. Jedl, pil, chodil si na procházku a jen občas se šel podívat na kocoura do mlýna nebo do zámeckého sklepa. S pánum se brzy spřátelil, netrvalo dlouho a spřátelil se i s jeho dcerou, která na něm mohla oči nechat. A tak chodili na procházky spolu: nejdřív všichni tři, později už jen dva, Marek a pánova dcera. Povídali si o všem možném a oběma se to náramně líbilo. Kocour si za nějaký čas opravdu zvykl, ve mlýně ani na zámku už nezůstala jediná myš, kocoura vozili v kočáru od vesnice k vesnici a Marek poznal, že nadešel čas loučení. Dostal na cestu pánova nejlepšího koně, před sedlo mu dali pytel zlata, za

sedlo pytel stříbra, a Marek se rozloučil s pánum i jeho dcerou. Ta si potají utírala slzičky, ale co mohla dělat?

O Marka si už nemusíme dělat starosti, míří rovnou cestou k rozcestí za rodnou vesnicí a vesele si hvízdá. Podíváme se raději, co zatím dělá Ludvík a jeho kohout.

Také Ludvík putoval daleko, hodně daleko a ještě dál, až došel do země, kde nikdy neviděli kohouta. Jednou večer, právě zapadalo slunce, dorazil Ludvík ke krásnému zámku. Polomrtvý únavou zaklepal na bránu.

„Copak chceš?“ zeptal se vysloužilý voják, který stál u brány na stráži.

„Rádi bychom tu přespali,“ řekl Ludvík, „můj kamarád a já.“

Voják přikývl a otevřel bránu.

„Jen pojď dál! Tady může přespát každý. Místa máme dost.“

Ludvík se v kuchyni dosyta najedl a napil a šel se uložit do ko-nírny. Lehl si do slámy a oči se mu už už klízily. Kohouta měl pořád u sebe. Usnout však nemohl, protože v koutě se dohadovali koňáci a mezkaři, jak budou časně ráno vstávat.

„Musíme pořádně namazat nápravy,“ řekl jeden mezkař, „vůz pak pojede rychleji a nepoláme se jako včera. Tenhle týden se nám rozbil ve tmě už třetí.“

„To je pravda,“ přitakal jiný mezkař. „Namažeme nápravy raději hned, ještě před spaním. Ráno nebude čas.“

„Pročpak potřebujete vstávat tak brzy?“ zeptal se Ludvík zvědavě a otevřel oči.

„Vstáváme tak přece každé ráno,“ vysvětlili mu ochotně koňáci, „protože musíme jet do kopců hledat den.“

„Tak to nemusíte jezdit nikam,“ řekl Ludvík, „já ten den najdu za vás.“

Mezkaři a koňáci se podivili.

„A ty bys dokázal najít den ve tmě docela sám?“

„Sám ne,“ řekl Ludvík. „Tady se svým kamarádem. A ted' už si jděte klidně lehnout. Já to zařídím.“

Koňáci a mezkaři se uložili spokojeně do slámy. O nápravy vozů se už dál nestarali.

Ve tři hodiny ráno se kohout probudil, vyletěl nahoru na seno a hlučně zakokrhal. Mezkaři a koňáci polekaně vyskočili, protože slyšeli kokrhat kohouta poprvé v životě.

„Co to bylo? Co to je?“

„Ale to nic není,“ ozval se pokojně Ludvík, „nemusíte se ničeho bát. To jenom kamarád mi oznamoval, že jde hledat den.“

Mezkaři a koňáci se uložili znovu do slámy a za malou chvíli zase spali.

Ve čtyři hodiny kohout zakokrhal podruhé. Mezkaři znovu vyskočili a volali jeden přes druhého:

„Co se to děje? Co to zase je?“

„Ale to mi jen můj kamarád povídá,“ ozval se ospale Ludvík, „že den už přichází. Můžete se podívat!“

Koňáci a mezkaři otevřeli vrata a uviděli, že začíná svítat. Užasli nad takovým nevýdaným jevem a hned se rozběhli za pánum. Probudili ho a spustili:

„Kdybys to viděl, pane! Kdybys to jen viděl!“

„Co bych měl vidět?“ posadil se pán vylekaně na posteli. „Co se stalo, že mě budíte tak časně?“

„Kdybys to jen viděl! Ten cizinec, co u nás dnes v noci přespal, má u sebe takové malé strakaté zvíře. Říká mu kohout. Viděl jsi ho?“

„Viděl neviděl. Co se stalo?“

„Co se stalo? To malé strakaté zvíře vypadá, jako by neumělo dopěti počítat, ale sílu má jako všichni naši mezkové a koně dohromady! Představ si, že před chvílí přivedlo den! A docela samo, bez koní, mezků a vozů!“

„To není možné!“ vykřikl pán. „Vám se jen něco zdálo!“

„Ale to je pravda pravdoucí,“ volali mezkaři a koňáci. „Můžeš se přesvědčit sám!“

„Tak dobrá,“ souhlasil pán. „Povězte těm dvěma, aby u nás zůstali, že bych to rád viděl na vlastní oči.“

Mezkaři ochotně vyřídili vzkaz. Ludvík se nedal ani moc přemlouvat.

Když nadešel večer, všichni se hned po večeři uložili v konírně do slámy. Ludvík vylezl s kohoutem na seno, řekl koňákům, aby si nedělali ráno starosti, poprál jim dobrou noc a blaženě zavřel oči.

Krátce po půlnoci přišel do konírny pán, posadil se u dveří na otýpku slámy a čekal. Blížila se třetí hodina a kohout na seníku ryčně zakokrhal.

„Co se to děje?“ vykřikl pán a vyskočil.

„Ale to jen můj kamarád odešel hledat den,“ ozval se Ludvík ze seníku. „Nedělej si starosti, pane, určitě se vrátí včas.“

Ve čtyři hodiny zakokrhal kohout podruhé.

„Proč ten tvůj kamarád zase tak křičí?“ zvolal pán.

„Ale to mi jen povídal,“ řekl ze tmy Ludvík, „že se zrovna vrátil a přivedl den. Otevřte vrata, však uvidíte sami.“

Pán otevřel nedočkavě vrata a uviděl, že venku opravdu svítá. V trávě se třpytila rosa, v korunách stromů se ozvali první ptáci, zkrátka všechno bylo, jak má ráno být. Pán nepřestával žasnout. Nakonec zavolal Ludvíka a řekl mu:

„Ty noční jízdy mě jednou přivedou na mizinu. Ve tmě se každou chvíli poláme vůz, několik koní si už na špatných cestách zlomilo nohu, když koňáci hledali den. Kdybys mi prodal své malé strakaté zvíře, udělal bys mi velkou službu. Kolik bys za toho strakáče chtěl?“

„Tisíc dukátů,“ odpověděl pohotově Ludvík. „A nějakou dobu bych musel zůstat u tebe na zámku, než si můj kamarád zvykne. K tomu jídlo, pití, nové šaty, jak jinak. To je všechno, nic víc nechci.“

„Ale to se mi stonásobně vrátí!“ zaradoval se pán. „Platí!“

A tak zůstal Ludvík na zámku. Mohl jist a pít, co hrdlo ráčilo, dostal nové šaty i klobouk, s rukama za zády se procházel po zahradě. Kohout každé ráno poctivě kokrhal a všichni byli spokojeni.

A protože se neslušelo, aby tak vzácný cizinec chodil na procházky sám, nařídil pán své dceři, aby ho doprovázela. Dcera ráda poslechla, Ludvík byl pěkný chlapec, a tak chodili na procházky spolu. Ale všechno má svůj konec, jednoho dne Ludvík usoudil, že už je čas vrátit se domů. Na cestu dostal nejlepšího koně, přes rameno pytel dukátů a pánova dcera mu k nim přidala i své zlaté náušnice a náramky.

Dva bratři míří k rozcestí za chalupou, kde se mají setkat: z jedné strany Marek, který vyjel do světa s kocourem, z druhé strany Ludvík, který si nesl do světa kohouta. A my se podíváme, jak dopadl ten třetí, Vilímek, který dostal od otce žebřík.

Také Vilímek putoval dlouho, dlouho, předdlouho. Šel pořád rovně, žebřík si nesl přes rameno a to nebylo zrovna pohodlné. Jednoho dne spatřil před sebou pěkný zámek. Kolem zámku byly vysoké zdi a houštiny trnitého keřů. V okénku nejvyšší věže uviděl mladou ženu a hned si povšiml, že je nadobyčej krásná. Zamával jí a mladá žena mu s úsměvem pokynula.

„Krásko,“ zavolal na ni, „co děláš v té vysoké věži? Pojd' raději dolů na zahradu!“

„To nemohu,“ odpověděla kráska. „Můj muž mě tu každý den zamyká a já nemám klíče. Musím tady čekat s komornou tak dlouho, dokud se nevrátí.“

„Proti tomu je snadná pomoc,“ zvolal Vilímek. „Když nemůžeš ty dolů, půjdou já nahoru. Hned jsem u tebe!“

„A jak to chceš dokázat? Umíš snad létat jako vlaštovka?“

„Umím něco lepšího,“ zasmál se Vilímek a už se měl k činu. Opřel žebřík o zed', ale ouvej, žebřík byl příliš krátký a k okénku nedosáhl. Kráska a komorná rychle svázaly dvě prostěradla, spustily je z věže a za malou chvilku byl Vilímek u nich v komůrce. Dvorně je pozdravil, vyprávěl jim, co všechno viděl ve světě, a co neviděl, to si vymyslil. A potom zas povídala kráska a komorná, zpívali a žertovali a zase zpívali a tak jim uběhl večer a uběhla jim celá noc. Ani se nenadáli a začalo se rozednít.

„To je škoda,“ povzdechla si kráska, „že už musíš jít. A protože jsi nás uměl tak pěkně potěšit, vezmi si darem všechny moje šperky.“

Dala mu náhrdelník ze zlata a perel, náušnice, náramky i zlaté prsteny a komorná mu uvázala kolem krku svůj vyšívaný šátek.

Vilímek se spustil z okénka, sestoupil po žebříku a oběma jim zamával na rozloučenou.

„Počkej ještě,“ zavolala kráska. „S tou věcí přes rameno se ti musí chodit po světě dost nepohodlně. Vezmi si ze stáje mého bělouše, je tvůj.“

Vilímek poděkoval, osedlal bělouše a vyrazil na cestu. Netrvalo dlouho a potkal zámeckého pána.

„Kampak tak časně, panáčku?“ zastavil ho zámecký pán a mračil se jako čert.

„Do světa, pane,“ odpověděl vesele Vilímek. „Do světa, kam jinam? Nebo spíš ze světa domů.“

Pobídlo bělouše a ujízděl dál, žebřík pořád přes rameno.

Pán dojel na zámek a jeho krásná žena mu hned vyprávěla, jak se celou noc pěkně bavila. Oči jí při tom jen zářily a ve tváři byla dorůžova. Zámeckého pána se zmocnil hněv.

„Ale jak se dostal do věže,“ zvolal zuřivě, „když klíče mám jen já?“

„Docela snadno,“ odpověděla bezelstně kráska. „Přinesl si takovou divnou věc – jakpak tomu jen říkal?“

Komorná jí rychle napověděla:

„Žebřík, moje paní.“

„A to tady byl celou noc?“ vykřikl zámecký pán.

„Ale jistě! A jak krásně jsme se bavili! Však jsem mu za to dala všechny své šperky, zlato i perly. A ještě koně na cestu! Byl to moc milý a veselý mladík. Jak jenom se uměl smát!“

„Však já ho dopadnu,“ zvolal zámecký pán, „a ten smích ho přejde!“

Vyběhl z věže, osedlal si ve stáji černého vraníka a tryskem se vydal za Vilímkem.

Ten zatím ujízděl v sedle svého nového bělouše, žebřík měl přes rameno a vesele si prozpěvoval. Jen občas se pro jistotu ohlédl a naslouchal, neuslyší-li za sebou dusot koňských kopyt. A opravdu, brzy spatřil na cestě od zámku cválajícího jezdce.

Rychle se rozhlédl. Les byl ještě daleko, nikde nic, kde by se mohl ukrýt, jen opodál stál velký bílý dům s červenými taškami na střeše. Seskočil z koně, přivázal bělouše k osamělé jedli, opřel žebřík o zed' a jako veverka se vyšplhal na střechu. Začal překládat tašky, tu a tam některou shodil do trávy. Na první pohled vypadal jako pokrývač, který právě spravuje střechu.

Za malou chvíliku se objevil na cestě zámecký pán. Zastavil zpěněného koně a zvolal:

„Hej, pokrývači! Nejel tudy člověk s žebříkem přes rameno?“

„Náhodou jel, vzácný pane! A není to tak dlouho.“

„Pověz mi rychle, na kterou stranu měl namířeno?“

„Jel přímo nahoru k lesu,“ odpověděl Vilímek rozvážně. „Když sem vylezeš za mnou, ještě ho uvidíš.“

Pán seskočil z koně a vylezl na střechu. S námahou šplhal až k lomenici, aby líp viděl, ale Vilímek zatím hbitě sklouzl do trávy, popadl žebřík a už ho měl na rameni. Odvázal bělouše, vzal za uzdu pánova vraníka a uháněl k lesu. Nepřejte si slyšet, co tomu říkal zámecký pán. Dolů nemohl, žebřík pryč, kůň pryč, zůstal na střeše jako v pasti.

Vilímek ujízděl celý den a celou noc, až ráno za úsvitu dorazil k rozcestí. Bratři ho už čekali. Seděli s otcem na mezi a povídali si, v trávě se popásali dva koně s plnými pytlí zlata a stříbra na hřbetě.

Tak se tři bratři vrátili ze světa domů. Ten, který vyšel s kocourem pod paží, ten, který si nesl kohouta, i ten, který neměl nic než starý žebřík. Vrátili se domů a postavili si čtyři krásné zámky – tři pro sebe a čtvrtý, nejkrásnější ze všech, pro svého starého otce.

Jak si Janek nevzal princeznu

Byl jednou jeden chlapec a jmenoval se Janek. Lidé ho měli rádi, i když nad ním čas od času krčili rameny a ohrnovali nos. Janek každému věřil na slovo a nikdy nikomu nepřeložil přes cestu ani stébélko. Věřil dobrému i nedobrému, poctivci i sedmilháři, a tak se pro svou dobrotu často dostával do nesnází.

Jak šel čas, umřeli Jankovi rodiče a chlapec zůstal sám. Měl jen svou milou, děvečku Mařenku z panského dvora, a těšil se, že si ji jednoho dne vezme za ženu. Chodil po chalupách a dvorech, štípal dříví, pomáhal při koních i v kuchyni, nanosil vodu ze studny. Za odměnu dostal placku, kus černého chleba nebo vajíčko. A někdy také nedostal nic. Nejvíce se vždycky těšil na neděli, protože v neděli mu Mařenka napekla z pohankové mouky lívance a ty měl Janek ze všeho nejraději. Však mu také všichni ve vsi říkali Janek Lívanec.

„Janku,“ prosila ho často Mařenka, „nemůžeš rozdávat každému srdce na potkání! S dobrými vyjdi po dobrém, na darebáky musíš zhurta. Jinak to nejde.“

„Ale co mám dělat?“ bránil se Janek. „Já už jsem takový a nikdo mě nepředělá.“

„Víš ty co?“ řekla jednou Mařenka. „Jdi na nějakou dobu do světa! Trochu se otrkáš, poznáš, jak to ve světě chodí, a líp rozeznáš dobré od zlého.“

„A kdopak mi bude dělat lívance?“ vykřikl Janek. „Umru tam hladem! Zabloudím a nikdy už nenajdu cesty zpátky!“

„I nezabloudíš, já ti věřím. A hladem neumřeš. Však ty už si poradíš.“

Dlouho ještě Janka přemlouvala, až nakonec přivolil.

„Abys tam ve světě opravdu neměl hlad,“ řekla Mařenka, „dám ti na cestu bílý ubrousek. Darovala mi ho kmotřenka, a to je lesní

víla. Když budeš mít hlad, prostři ho a řekni: Ubrousku, dej mi najít a napít! Jenom ho, Janku, nesmíš nikomu dát. Vzpomeň si vždycky, že je ode mne!"

Janek vzal ubrousek, složil ho do kapsy, poděkoval a pustil se do světa.

Šel celý den, občas si natrhal jablka ze stromu anebo jahody v lese, na ubrousek si ani nevzpomněl. Ale slunce se začalo naklánět nad lesy a Janek dostal pořádný hlad. Posadil se do trávy a povzdechl si.

„Kdybych tak měl aspoň pár lívanců, jaké dělá Mařenka!“

V tu chvíli si vzpomněl na ubrousek. Vytáhl ho z kapsy, prostřel ho do trávy a řekl:

„Ubrousku, prosím, dej mi pár lívanců. Ale pěkně teplých, velkých přes celý talíř!“

V tu chvíli se objevil na ubrousku talíř plný lívanců, smetana z nich jen tekla. Janek se do nich zrovna pustil, když tu jde kolem voják.

„Dobrou chuť, kamaráde,“ pozdravil voják a Janek odpověděl přátelsky:

„Děkuju za přání. Jestli máš chuť, pojď si vzít se mnou!“

Voják se posadil k Jankovi, snědl zbytek lívanců a náramně si je pochvaloval.

„Když ti tak chutnají,“ řekl Janek, „můžu ještě objednat.“

Poprosil ubrousek o další talíř lívanců. Povidel na nich bylo na dva prsty a voněly ještě více než ty první.

„Tak tohle bych si dal říct,“ liboval si voják. „Takový ubrousek by se mi hodil! Nechceš ho vyměnit za mou kouzelnou hůl?“

„Kouzelnou hůl?“ zeptal se Janek. „A k čemu je taková hůl?“

„To by ses divil! Vypadá jako obyčejná, ale stačí poručit: Všichni jezdci, z hole ven! A hned vyskáče z hole pět set jezdců. Co jim přikážeš, to udělají.“

„To je pěkná hůl,“ přikývl Janek. „Ale já těch pět set jezdců nechci. K čemu bych je potřeboval? A hlavně, ubrousek je od Mařenky a já ho nikomu nedám, protože by jí to bylo líto.“

Ale bylo pozdě, voják už měl ubrousek v kapse.

„At' chceš nebo nechceš,“ řekl rázně, „ubrousek je od téhle chvíle můj. Ty si nech hůl a bud' rád, že jsi dopadl takhle. Kdybych na tebe poslal pět set svých jezdců, rozsekali by tě na kusy.“

A už byl pryč.

Jankovi bylo smutno. Díval se za vojákom, dokud mu nezmizel za lesem, potom vstal a pomalu kráčel dál. Hůl byla těžká a Janek už ji chtěl zahodit do příkopu, ale pak si přece jen pomyslel: Aspoň to zkusím!

Zdvihl hůl a zavolal:

„Všichni jezdci, z hole ven!“

V tu chvíli před ním stálo pět set jezdců se šavlemi v rukou. Jejich kapitán předjel k Jankovi, řízně zasalutoval a řekl:

„Čekám na rozkaz, náš pane a veliteli!“

Janek se lekl, nevěděl, co má honem jezdci rozkázat, ale pak si vzpomněl na ubrousek od Mařenky.

„Dobrá, když jinak nedáte. Za lesem jde po cestě voják a má v kapse můj ubrousek. Přineste mi ho!“

„Rozkaz!“ zvolal kapitán tak nahlas, že se Janek lekl. Jezdci se obrátili a tryskem se řítili k lesu. Ještě se ani neusadil zvířený prach a už byli zpátky. Kapitán podal Jankovi ubrousek, zasalutoval a řekl:

„Rozkaz jsme splnili!“

A byli pryč, jako by tam nikdy nebyli. Jen prach se pomalu snášel do trávy.

Janek byl rád, že má ubrousek zpátky. Složil ho, strčil do kapsy a s holí v ruce se vydal na další cestu. V noci přespal pod jedlí a ráno už zase pochodoval dál. Za dva dny dorazil k mlýnu. Na záhonu seděl mlynář, pískal na píšťalu a kolem něho tancovala mlynářka s hejnem malých dětí.

„Už dost,“ křičela mlynářka. „Už nechci tancovat! Přestaň a dej nám raději najít!“

Mlynář strčil píšťalku za košili a tvářil se smutně. Mlynářka se rozplakala.

„Snad nemáte hlad?“ zeptal se Janek.

„V mlýně ani zrníčko,“ stěžoval si mlynář, „ani špetička mouky! Na polích se neurodilo, nikdo nemá co semlít, to je pro mlynáře a jeho rodinu hotová pohroma!“

„Nic si z toho nedělej,“ chlácholil ho Janek, „stačí říct!“

Honem prostřel ubrousek a poručil dobré jídlo. V mžiku měl před sebou dobroty, že se na ubrousek ani nevešly. Děti a mlynářka se do nich pustily, že se Janek nestačil dívat.

„Poslouchej,“ řekl mlynář, „zrovna takový ubrousek bych potřeboval. Nechceš ho vyměnit za mou kouzelnou píšťalku?“

„Nechci,“ zavrtěl Janek hlavou. „Co bych si s ní počal? Jenom si ji nech, já si zas nechám svůj ubrousek. Dostal jsem ho od Mařenky a nikomu ho nedám. Jídla ti tady nechám do zásoby.“

„Ty nevíš, co ta píšťalka dokáže,“ naléhal mlynář. „Jak na ni zaúskáš, hned musí každý tancovat, ať chce či nechce. A nepřestane, dokud budeš hrát.“

„Ať si každý tancuje, kdy se mu zachce,“ řekl Janek. „Proč bych ho měl nutit? Moje Mařenka by byla moc smutná, kdybych se vrátil domů bez ubrouska.“

„Ať je smutná, nebo není,“ povídá mlynář, „mně je to jedno. Ubrousek je můj, ty si vezmi píšťalku a běž si po svých.“ A už měl ubrousek za košilí.

Janek šel dál, co mu zbývalo. Znenadání si však vzpomněl, že má v ruce kouzelnou hůl, zastavil se a rozkázal:

„Všichni jezdci, z hole ven!“

V tu chvíli před ním stálo pět set ozbrojených jezdců, jejich kapitán salutoval na vzpínajícím se koni.

„Veliteli, čekám na tvůj rozkaz!“

„Tak já tedy rozkazuji,“ řekl Janek, „abyste jeli za tenhle černý les a vzali tam mlynářovi ubrousek, co ho má za košilí. Ten ubrousek patří mně a já ho nikomu nedám, protože je od Mařenky.“

Kapitán znovu zasalutoval a v mžiku byl pryč i se svými jezdci.

Ještě se ani neusadil zvířený prach a už byli zpátky. Kapitán se sklonil v sedle a povídá:

„Rozkaz jsme splnili. Tady je ubrousek, veliteli.“

A zmizeli, jako by tam nikdy nebyli. Janek ani neměl čas poděkovat. Měl radost, že se Mařenka nebude mračit, a vydal se dál do světa. V jedné kapse měl ubrousek, v druhé píšťalku, v ruce kouzelnou hůl.

Přišel do vesnice, byla tam zrovna svatba. Svatebčané seděli u stolů pod korunami třešní a Janka napadlo, že by jim mohl udělat radost. Vytáhl píšťalku a začal pískat.

Svatebčané vyskočili, ženich popadl nevěstu, a už byli všichni v jednom kole. A netancovali jen svatebčané, tancovaly kočky na střeše, tancoval pes u boudy, tancovaly myši před stodolou i pečené krůty a kuřata na stole. Janek se tolik divil, že přestal pískat, a v tu chvíli se pečeně rozutekly po sadě.

„Tys tomu dal,“ rozplakala se nevěsta. „Ted' máme po hostině! Svatba bez hostiny, to je ostuda! A my jsme pozvali pana starostu!“

„Jenom nebud' smutná,“ tešil ji Janek, „já to hned napravím!“ Rozprostřel na stůl ubrousek, pohladil ho dlaní a poprosil o nejlepší a nejšťavnatější pečínky, jaké si člověk může představit.

V tom okamžiku se stůl jenjen prohýbal.

„To je mi pěkný ubrousek,“ podivil se starosta. „Nechceš ho vyměnit? Dal bych ti za něj svou kouzelnou čepici.“

„Já čepici nepotřebuju,“ smál se Janek, „v životě jsem neměl nic na hlavě!“

„Třeba by ti byla dobrá,“ přemlouval ho starosta. „Když si ji nasadíš střapcem dopředu, postaví ti stodolu, radnici, třeba i palác, jaký nemá ani sám král. A když si ji nasadíš střapcem dozadu, hned je z tebe nejkrásnější mužský na světě!“

„Co bych dělal s radnicí nebo s královským palácem?“ řekl Janek. „A pro Mařenku jsem nejpěknější mužský na světě i tak, povídala mi to nejmíň stokrát. Ale hlavně – víc, jí by bylo moc líto, kdybych se vrátil bez jejího ubrouska.“

„Líto nelíto,“ řekl starosta přísně, „na tom mi pramálo záleží. Ubrousek je můj, a jestli se ti to nelíbí, dám tě zavřít, až zčernáš.“

A už měl ubrousek v hrsti.

„Tak to tedy ne,“ vyskočil Janek a sápal se po starostovi. Ale ten jen mávl rukou na četníky, kteří hlídali u stodoly. Vrhli se na Janka, div ho nezkravavili. Janek se bránil, ale přemohli ho, a ještě se mu vysmáli.

Janek šel smutně cestou ze vsi. Najednou si vzpomněl, že má v ruce hůl, a hned poroučel:

„Všichni jezdci, z hole ven!“

A už před ním stojí pět set jezdců s tasenými šavlemi a kapitán salutuje v sedle svého koně.

„Veliteli, čekáme na tvůj rozkaz!“

„Tady za lesem je vesnice,“ řekl Janek, „slaví se tam svatba. U stolu sedí tlustý starosta a v kapse má můj ubrousek. Ten ubrousek patří mně, protože je od Mařenky, a já ho nikomu nedám.“

Ani si nestačil utřít čelo, jezdci jsou zpátky, kapitán mu podává ubrousek a už je pryč.

Janek byl rád, s písničkou se vydal na další cestu.

Za sedm dnů došel do královského města Paříže. Prohlížel si zámek francouzského krále, okna se jen blyští v zapadajícím slunci.

Vzpomněl si na starostovu čepici.

„Ted' ji aspoň vyzkouším,“ řekl si nahlas. Posadil si čepici na hlavu a přikázal:

„At' tady mám zámek pětkrát větší, než je zámek francouzského krále!“

Ve vzduchu to zašumělo, v tu chvíli se před Jankem zdvívá až k nebi nádherný zámek.

Janek vešel do brány, najedl se v jídelně pod zlatými svícnými, ulehlo do bílé postele a spal až do rána.

Když ráno vyšlo slunce, francouzský král se probudil a vyhlédl z okna, jaké bude počasí. Protřel si oči jednou, dvakrát, třikrát, pak zavolal sluhy.

„Kdo se opovážil postavit si zámek proti mým oknům? Okamžitě mi ho přivede!“

Sluhové běželi pro Janka, ale Janek se jen protáhl na bílé posteli a řekl:

„Proč bych tam chodil? Já od krále nic nechci. Jestli mi něco chce, ať přijde sám.“

Sluhové to poslušně vyřídili. Král neřekl ani slovo, vzal si plášt' z hermelínu i zlatou korunu a už byl v bráně. Za ním jeho dcera s komornými a všichni urození dvořané.

Janek je slušně přivítal a pozval je k hostině. Stoly se jen prohýbaly, král se nestachařil divit nad tolika vzácnými a cizokrajnými pochoutkami. Ze všeho nejvíce mu chutnaly lívance s povidly a smetanou.

Když dojedli, Janek vzal písťalku a začal jim pískat do tance. Točili se, tancovali, uprostřed síně poskakoval sám francouzský král. Za chvíli se zadýchal, že sotva dech popadal, a začal volat:

„To stačí! To už stačí!“

Janek přestal hrát a kývl na muzikanty královské kapely, aby ho vystřídali. Všichni se hned zase točili uprostřed sálu, jen král padl do vyrezávaného sedla a lapal po dechu. Janek si posadil na hlavu čepici střapcem dozadu, a v tu chvíli byl krásnější než nejkrásnější princ. Uklonil se před královou dcerou a tancoval s ní, jak nejlíp uměl. Sotva kapela dohrála, princezna se rozběhla k otci, objala ho kolem krku a povídá:

„Tatínku, toho chci za muže a žádného jiného!“

Král pokýval hlavou, usmál se a řekl Jankovi:

„Milý cizinče, vidím, že jsi okouzlil nejenom mě a celý můj dvůr, ale i mou jedinou dceru. Dám ti ji proto za ženu a s ní celé království.“

Janek přešlápl z nohy na nohu.

„To nejde, pane králi. Už jsem dal slovo.“

„Kdo je ta šťastná,“ zvolal král, „že kvůli ní odmítáš královskou dceru?“

„Je to nejkrásnější děvče na světě!“ vykřikl Janek nadšeně. „Kdybys ji viděl, hned bys mi dal za pravdu!“

„Dobrá,“ řekl král, „chci ji tedy vidět. A jestli bude taková, jak povídáš, vystrojím ti v Paříži svatbu. Ale jestli není nejkrásnější na světě, zle se ti povede.“

„Všichni jezdci, z hole ven!“ poručil Janek. A hned stálo pod okny pět set jezdců s tasenými šavlemi. Kapitán salutuje a volá nahoru do okna:

„Veliteli, čekáme na tvůj rozkaz!“

„To není rozkaz,“ řekl Janek, „to je prosba. U nás v Bretani je na jednom statku chudá děvečka, jmenuje se Mařenka. Jed'te pro ni a hned ji přiveďte! Tady máte její ubrousek, aby věděla, že vás pošílám já!“

Kapitán vzal ubrousek, zasalutoval a už byl pryč i se svými jezdci. Král si otřel z čela studený pot. Trochu se mu ještě třásla brada, jak se vylekal.

Jezdci zatím dojeli do dvora, kde Mařenka právě poklízela ve stáji. Kapitán zasalutoval a řekl rázně:

„Náš velitel Janek tě čeká.“

Mařenka se lekla.

„Snad se mu něco nestalo?“

„Nic se mu nestalo, ale pospěš si, musíme být hned zpátky.“

„A jak ti mám věřit, že tě posílá Janek?“

Kapitán vytáhl ubrousek a zamával jím Mařence před očima. Potom ji vysadil před sebe na koně a už hnali jako vítr k Paříži.

Za malou chvíli byli před zámkem. Kapitán doprovodil Mařenku do tanečního sálu, Janek ji objal a přede všemi ji políbil na čelo a na obě tváře.

„Tak to je moje Mařenka!“ řekl hrdě.

Král si ji prohlížel, byla pěkná, jen co je pravda. Vypadá trochu, jako by zrovna vyběhla ze stáje, ale princ Janek má nejspíš jiný vkus, co se dá dělat. Dvořané a královí rádci se Mařence tajně po-

šklebovali, ale nahlas se neodvážili říct ani slovo, protože se báli Jankových jezdců.

„A zítra bude svatba!“ vykřikl Janek.

Král neřekl tak ani tak, ale nakonec přikývl.

Nazítří byla svatba, jakou v Paříži ještě nikdo nezažil. Mařenka v šatech z brokátu a hermelínu byla krásná, že se až dech tajil: i sám král uznal, že je krásnější než samotná princezna.

Hned po svatbě se Janek a Mařenka s králem rozloučili. Janek naposled přivolal svých pět set jezdců, poděkoval jim za věrné služby a přikázal, aby vrátili hůl, píšťalu i kouzelnou čepici tam, kam patří. Potom vzal Mařenku kolem ramen a vydal se s ní domů, do své rodné vesnice, kde žili šťastně dlouhá a dlouhá léta.

Mně to můžete věřit, já tam byl s nimi. Kdybych měl sto dukátů a bílého koně, rozjel bych se za nimi hned zítra. Kdybych měl pět set dukátů a hnědého koně, rozjel bych se za nimi ještě dnes.

Orel a králíček

Jednoho dne řekl orel králíčkovi:

„Ty můj chudáku králíčku! Já jsem velký, silný a odvážný; když se mi zlíbí, vyletí až nad oblaky, až k samotnému slunci. Proto jsem také králem všech ptáků. Ale ty, chudáku králíčku, nejsi větší než hrachový lusk. I kdybys dělal nevímco, nevyskočíš ani deset píďí. Výš se nikdy nedostaneš. Je mi tě líto, chudáku králíčku.“

„Pane orle,“ řekl králíček, „nech si svůj soucit pro někoho jiného. Nechci, abys mě litoval. Jsem malý a slabý, ale vsadím se s tebou, že vyletí výš než ty!“

Orel se rozesmál.

„Chudáku králíčku! O co se chceš vsadit?“

„Pane orle, když vyhraješ, můžeš mě sníst. Když prohraješ, neublížíš nikdy mně ani ostatním králíčkům. Slibuješ?“

„Chudáku králíčku, to ti rád slíbím. Tak tedy platí. Letíme! Kde jsi?“

Králíček zatím vyskočil orlovi na hlavu a pevně se tam přidržel.

„Pane orle, jsem připraven. Můžeme letět. Hou, hou, hou!“

Orel zamával křídly a vznesl se do vzduchu. Neměl ani zdání, že mu králíček sedí na hlavě. Dvacetkrát za hodinu křikl:

„Kdepak jsi, chudáku králíčku?“

„Pane orle,“ ozval se vždycky králíček, „letím zrovna nad tebou!“

Dlouho, dlouho stoupal orel k obloze, pořád vzhůru a výš a výš. Dvacetkrát za hodinu křikl ze všech sil:

„Kdepak jsi, chudáku králíčku?“

„Pane orle,“ ozval se mu vždycky nad hlavou tenký hlásek, „já jsem výš než ty! Letím zrovna nad tebou!“

Už byli vysoko nad oblaky, země pod nimi zmizela, slunce pálico z modrého nebe jako oheň.

Orel konečně pocítil únavu, křídla ho začala bolet. Naposled vykřikl:

„Kdepak jsi, chudáku králíčku?“

„Pane orle, já jsem výš než ty! Letím ti zrovna nad hlavou!“

Vyčerpaný orel ještě chvíli plachtil nad oblaky a potom se spustil k zemi. Neměl ani tušení, že mu králíček celou tu dobu sedí na hlavě.

Konečně se snesli k zemi, přistáli uprostřed zelené louky. Králíček rychle seskočil, aby to orel neviděl, a řekl:

„Pane orle, jsme na zemi. Byl jsem na obloze výš než ty, nebo nebyl?“

„Máš pravdu, chudáku králíčku,“ připustil orel. „Byl jsi výš než já. Ničeho se neboj, nikdy neudělám nic zlého ani tobě, ani ostatním z tvého rodu. Slíbil jsem to a můj slib platí.“

A své slovo dodržel. Co mu také zbývalo?

Krásná Janička

Žili kdysi ve Francii jeden král a královna a ti měli syna pěkného jako den. Každého rána za svítání vyjížděl princ na lov, doprovázelo ho sto myslivců a sedm set loveckých psů. Nikdy se nevracel později než při západu slunce.

Jednoho večera se však vrátil kůň královského syna sám, bez jezdce. Princ zabloudil, dostal se daleko od svých myslivců, ztratil se uprostřed hlubokého lesa. Setmělo se, padla černá noc a v temnotě vyli vlci.

Královský syn vyšplhal na vysoký dub a rozhlédl se na všechny čtyři strany. Světýlko však nespatřil ani jedno jediné, všude jen tma a tma.

Sestoupil z vysokého dubu, ulehl do trávy a usnul, tasený meč přitom svíral v ruce. Když se probudil, vycházelo slunce a ptáci zpívali.

Po celý den bloudil princ hlubokým lesem, pil vodu ze studánek a pramenů, jedl kořínky a ostružiny, ale cestu nenašel. Potom padla znova černočerná noc a v lese vyli vlci.

Syn francouzského krále vyšplhal na vysoký dub a rozhlédl se na všechny čtyři strany. Světýlko však zase nespatřil, všude jen tma a tma. Slezl z vysokého dubu, ulehl do trávy a usnul s taseným mečem v ruce. Když se probudil, vycházelo slunce a ptáci zpívali.

Znovu kráčel celý den hlubokým lesem, pil vodu ze studánek a pramenů, jedl kořínky a ostružiny, ale cestu zase nenašel, nenašel ani sebemenší pěšinu. Slunce zapadlo, začalo se stmívat a z lesních houštin se ozvali vlci.

Syn francouzského krále vyšplhal potřetí do koruny vysokého dubu a rozhlédl se na všechny čtyři strany. Tentokrát zahlédl v dálce na severu malíčké světýlko. Slezl rychle z koruny vysokého dubu

a šel dlouho, dlouho k severu. Hodinu před půlnocí zabušil na bránu zámku uprostřed nejhustšího lesa.

Buch, buch, buch!

Dívka krásná jako slunce otevřela bránu.

„Dobrý večer, krásná dívko,“ pozdravil princ. „Jsem syn francouzského krále a už tři dny a tři noci bloudím v hlubokém lese. Umírám žízní a hladem, dej mi najít a napít a nech mě tu přespát do rána.“

„Synu francouzského krále,“ řekla krásná dívka, „pojd' dál. Najíš se a napiješ se, ale pak musíš rychle odejít. Můj otec a moje matka jsou obři. Přes den se potulují lesem, ale vrátí se, jakmile začne odbíjet půlnoc. Nechci, aby tě tu zastihli, špatně bys skončil.“

„Ale já nemohu odejít!“ zvolal princ. „Jsem už tak zesláblý, že se sotva udržím na nohou.“

„Pojd' tedy dál,“ svolila krásná dívka. „Pojd' dál, rychle se najez a napij. Potom se ukryješ v koutě pod necky, snad tě nenajdou.“

Syn francouzského krále se najedl a nafil, potom ho krásná dívka ukryla v koutě pod necky. Sotva začala odbíjet půlnoc, přihnali se jako bouře dva obři. Byli vysocí až ke stropu a černí jako saze z komína. Ti dva nebyli z lidského rodu, byli to obři lidožrouti.

Rozhlédli se po světnici, zavětřili a začali volat:

„Hu hu hu! Krásná Janičko, tady je cítit člověčina!“

„Ale ne, otče,“ řekla krásná Janička, „to jistě ne, matko. To se vám jen zdá. Kde by se tady vzal člověk? Podívejte se a uvidíte, že tu nikdo není.“

Obr a obryně prohlédli světnici i chodbu, ale nic nenašli.

„Hu hu hu! Krásná Janičko, přece jen je tady cítit člověčina. Běž spát, ráno všechno prohledáme znovu a pořádně. Jestli jsi nemluvila pravdu, zle se ti povede!“

Obr a obryně se uložili k spánku. Krásná Janička však nijak nepospíchala. Vzala lopatku popela, jehlou se píchla do prstu a z popela a kapky krve udělala koláček. A ten koláček měl zvláštní moc, pro-

tože dovedl odpovídat na otázky. Ale mohl mluvit jen do východu slunce, dál už ne.

Když byl koláč hotov, krásná Janička vzala hůl a padesátimílové boty, nadzvedla necky a zašeptala tiše, tichounce:

„Synu francouzského krále, ted' musíme rychle pryč. Pospěš si, tady nás už nečeká nic dobrého.“

Seběhli tiše po schodech, otevřeli bránu a rozletěli se ve svitu měsíce jako vítr.

Obr a obryně však něco tušili, a tak spali jen na půl oka.

„Hu hu hu!“ zamumlal obr. „Krásná Janičko, pojď už spát!“ Koláč z popela a kapky krve odpověděl:

„Už jdu, už jdu! Jen co si svléknu živůtek!“

Obr a obryně na malou chvilku usnuli, ale netrvalo dlouho a probudili se znovu.

„Hu hu hu! Krásná Janičko, pojď už spát!“

Koláček z popela a kapky krve odpověděl:

„Už jdu, už jdu! Jenom co si svléknu sukničku!“

Za malou chvíliku se obr a obryně probudili znovu.

„Hu hu hu! Krásná Janičko, pojď už spát!“

„Už jdu, už jdu,“ odpověděl koláček z popela a kapky krve. „Jen co si rozčešu vlasy na noc!“

Za chvíliku se obr a obryně probudili znovu.

„Hu hu hu! Krásná Janičko, pojď už spát!“

„Už jdu, už jdu,“ odpověděl jim hlas ze tmy. „Jenom co si uklidím střevíčky!“

Za malou chvíliku se obr a obryně probudili nanovo.

„Krásná Janičko, pojď už přece spát! Co tam děláš tak dlouho?“

V tom okamžiku se vyhouplo nad východním obzorem slunce a koláček z popela a kapky krve už neměl moc odpovídat za krásnou Janičku. A tak bylo ticho tichoucí.

Obryně vyskočila z postele.

„Hu hu hu! Tisíc hromů a blesků! Krásná Janička a člověčina utekly a vzaly si naši hůl i paděstílové boty. Honem, pospěš si! Za hodinu je jistě dostihneš! A pak jim ukážeme!“

Obr popadl druhou hůl, natáhl si stomílové boty a vyrazil z brány jako blesk. Netrvalo dlouho, krásná Janička a syn francouzského krále ho slyšeli v dálce za sebou.

„Hu hu hu!“ burácel obr hromovým hlasem. „Jen počkejte, vy loupežníci! Jen počkejte, vy lotříci!“

Krásná Janička si však uměla poradit. Proměnila syna francouzského krále v ptáčka a sebe v jeho samičku. Seděli na keři u cesty a zpívali:

„Cik cik cik! Cik cik cik!“

Když je obr uviděl, zastavil se a zahučel:

„Hu hu hu!

Ptáčku a ptáčátko,

neviděli jste chlapce a děvčátko?“

A ptáčci na keři vyzpěvovali dál:

„Cik cik cik! Cik cik cik!“

Obr se poškrábal za uchem, pokrčil rameny a vrátil se na zámek. Krásná Janička a syn francouzského krále zatím prchali dál, hnali se přes les a louky jako vítr.

„Hu hu hu! Tak co, muži,“ řekla obryně, „dohonil jsi krásnou Janičku a tu člověčinu?“

„Hu hu hu! Viděl jsem jen dva ptáčky, seděli na keři u cesty. Ptal jsem se jich, ale nic kloudného mi neřekli. Jenom cvrlikali a cvrlikali: Cik cik cik! Cik cik cik! A tak jsem se musel vrátit.“

„Hu hu hu! Hlupáku,“ vykřikla obryně, „to byli přece oni! Rychle běž za nimi! Za hodinu je dostihneš. A pak at' se těší!“

Obr vyrazil z brány jako blesk. Netrvalo dlouho a krásná Janička a syn francouzského krále slyšeli, jak za nimi burácí:

„Hu hu hu! Jen počkejte, vy loupežníci! Jen počkejte, vy lotříci!“

Krásná Janička však uměla mnoho věcí. A tak proměnila syna francouzského krále v kačera a sebe v káčátko. Pluli po rybníku u cesty, čvachtali se v blátě a kvákali:

„Kvá kvá kvá! Kvá kvá kvá!“

Když je obr uviděl, zastavil se, chvíli je pozoroval a pak zahučel:

„Hu hu hu!

Kačere a káčátko,

neviděli jste chlapce a děvčátko?“

Ale kačer s káčátkem se čvachtali dál a jenom na sebe pokřikovali:

„Kvá kvá kvá! Kvá kvá kvá!“

Obr se poškrábal za uchem, pokrčil rameny a vrátil se na zámek. Krásná Janička a syn francouzského krále na sebe vzali znovu lidskou podobu a prchali dál jako vítr.

„Hu hu hu! Tak co, muži,“ zeptala se obryně, „dohonil jsi krásnou Janičku a tu její člověčinu?“

„Hu hu hu,“ zakabonil se obr, „nedohonil jsem je. Viděl jsem jen na louži u cesty kačera s káčátkem, nikoho jiného. Ptal jsem se jich, ale copak je řeč s takovými tvory? Jenom kvákali a kvákali. Kvá kvá kvá! Kvá kvá kvá! Nic víc jsem z nich nedostal.“

„Hu hu hu! Ty hlupáku!“ rozkřikla se obryně. „To byli přece oni! Rychle běž za nimi, za hodinu je jistě dostihneš. A pak at' se těší!“

Obr vyrazil z brány jako blesk. Krásná Janička a syn francouzského krále brzy slyšeli, jak za nimi hřímá:

„Hu hu hu! Jen počkejte, vy loupežníci! Jen počkejte, vy lotříci!“

Ale krásná Janička si věděla rady i tentokrát. Kouzlem proměnila syna francouzského krále ve stádo ovcí a sebe v pasačku, krásnou jako slunce. Ovečky se pásly na louce podle cesty a pobekávaly:

„Bé bé bé! Bé bé bé!“

Když je obr uviděl, zastavil se, chvíli se na ně díval a pak zahučel:

„Hu hu hu!
Pasačko jak sluníčko,
ovečky jako vdolečky,
neviděly jste běžet pěšinkou
mládence s hezkou dívčinkou?“

Ale pasačka si ho ani nevšimla, ovečky se páslý dál a jen poběávaly, jako by ho neslyšely:

„Bé bé bé! Bé bé bé!“

Obr se poškrabal za uchem, pokrčil rameny a vrátil se zpátky na zámek. Krásná Janička a syn francouzského krále prchali dál přes louky a lesy jako vítr.

„Hu hu hu! Tak co, muži?“ zeptala se obryně nedočkavě, „dohonil jsi krásnou Janičku a tu její člověčinu?“

„Hu hu hu,“ odpověděl mrzutě obr, „kdo ví, kde jim už je konec! Viděl jsem jen pasačku, byla hezká jako slunce, to musím přiznat. Pásala stádo ovcí, ani si mě nevšimla. A ty hloupé ovce nedovedou nic než bečet. Zeptal jsem se jich, ale co bys myslela, že mi odpověděly? Nic jiného než: Bé bé bé! Bé bé bé! Pořád kolem dokola.“

„Hu hu hu! Ty hlupáku!“ zvolala obryně. „To byli přece oni! Běž honem za nimi! Za hodinu je dostihneš a potom ať se těší!“

Obr vyrazil ze zámecké brány jako blesk. Hnal se rychleji než bouře, ale tentokrát už měla krásná Janička a syn francouzského krále takový náskok, že je obr nedohonil, ať pospíchal jak pospíchal.

Za sedm dní dorazili k zámku francouzského krále. Princ předstoupil před otce a matku, uklonil se a řekl:

„Dobrý den, otče! Dobrý den, matko!“

„Dobrý den, synku!“ vykřikli oba rodiče radostně. „Už jsme mysleli, že se nikdy nevrátíš. Co jsme se jen pro tebe naplakali!“

„Však už jsem se málem nevrátil,“ řekl syn francouzského krále. „Nebýt tady krásné Janičky, už byste mě nikdy neviděli. Já ji mám tak

rád, že se to slovy ani vypovědět nedá! Dejte mi ji za ženu. Když mi ji nedáte, odejdu za moře a už se nikdy nevrátím zpátky.“

„Synáčku,“ řekl král s královnou. „Proč bys jezdil za moře? Jen si vezmi krásnou Janičku za ženu, když ji máš rád.“

A tak se i stalo. Syn francouzského krále si vzal krásnou Janičku za ženu a žili spolu ve štěstí a v hojnosti dlouho, předlouho.

O mazaném ševci

Jeden lakový soudil si dal šít u ševce nové boty, ale když došlo k placení, protáhl tvář a začal bědovat: že zrovna nemá, až příště, kde by vzal najednou tolik peněz?

Švec ho upomínal, kdykoli ho potkal. Říkal mu poprvé, podruhé, potřetí, ale soudil se vždycky nějak vykroutil. Ševce už přešla trpělivost, a tak řekl lakovci, když ho potkal počtvrté:

„Víš ty co? Já ti dám návrh. Můžeš mi zaplatit, a přece tě to nebude stát ani vindru.“

Soudil zbystril pozornost.

„A to by šlo?“

„Všechno jde,“ pokrčil rameny švec, „jenom když je dobrá vůle.“

„Dobré vůle mám habaděj,“ povídá soudil. „Jak to tedy uděláme?“

„Jednoduše. Stačí, když od téhle chvíle budeš na všechno odpovídat jenom: Houbeles troubleles! Ale ani o slovíčko víc, rozumíš?“

„A to navždycky?“ zeptal se soudil opatrně.

„Navždycky bys to nevydržel. Jen do té chvíle, dokud mě znova neuvidíš.“

Soudil si pomyslel: Ševce potkávám každou chvíli, to dokážu lehko.

„Tak platí?“ zeptal se švec.

Soudil se zasmál, podal mu ruku a zvolal: „Houbeles troubleles!“

Přiběhl domů a žena ho hned uvítala s lamentací:

„Kdepak ses toulal tak dlouho? Zase jsi někde utrácel čas a peníze?“

Soudil jen mávl rukou a řekl:

„Houbeles troubleles!“

Žena nevěřila vlastním uším.

„Co to mluvíš?“

„Houbeles!“

„Cože?“

„Troubeles!“

Žena se popadla za hlavu a běžela k sousedce.

„Sousedko, neštěstí! Muž se mi zbláznil! Co si s ním mám počít?
Pojď honem se mnou!“

Sousedka si uváže šátek na hlavu a běží se podívat. Vejde do světnice a začne mírně:

„Tak copak, copak, sousede? Hlavička pobolívá?“

„Houbeles!“ vykřikl soused.

„Jak to, houbeles?“ zeptala se sousedka. „Co to mluvíš?“

„Houbeles! Houbeles troubleles!“

„Doopravdy se zbláznil,“ zvolala sousedka. „Rychle pro starostu!“

Běžely ke starostovi.

„Pane starosto, soused se dočista zbláznil. Pořád jen povídá houbeles troubleles, kloudné slovo z něj člověk nedostane. Pojd' se podívat!“

Starosta vzal kabát a šel.

„Slyšel jsem, sousede, že ti nějak zdraví neslouží. Copak, copak?“

„Houbeles troubleles!“ zvolal soused.

Starosta jen nadskočil.

„Já jsem starosta! Takhle nikdo nesmí mluvit s úřední osobou!“

Z toho bys mohl mít pěkné oplétačky!“

Soused jen mávl rukou.

„Houbeles troubleles!“

Starosta se urazil a odešel z domu.

Za dva dny věděla celá vesnice, že se soused zbláznil. Děti na něj pokřikovaly přes plot:

„Houbeles troubleles!“

Soused jim hrozil pěstí a křičel na ně místo odpovědi:

„Houbeles troubleles! Houbeles troubleles!“

Když už to trvalo třetí den, vydal se švec k starostovi a povídá:

„Dobrý den, pane starosto. To máme pěkné počasí!“

„Počasí nepočasí,“ utrhl se starosta. „Soused se nám zbláznil, ve vši je z toho pozdvižení.“

Švec si prohrábl vousy.

„To bude nějaká mýlka, pane starosto. Tomu nevěřím!“

„Věřit nemusíš. Ale je to pravda!“

„Já to přece musím vědět,“ řekl švec, „bydlím v chalupě hned vedle něho. Povídám, že se nezbláznil.“

„Zbláznil!“

„Tak se vsad. O padesát zlatých. Platí?“

„Platí!“

Plácli si a vydali se za sousedem.

Ten stál zrovna ve dveřích a mračil se na celý svět.

„Vidíš ho?“ řekl starosta tiše. „Vidíš, jak se tváří?“ Švec se jen usmál a zavolal:

„Dobrý den, sousede! Tak jakpak se vede?“

„To jsem rád, že tě vidím!“ vykřikl šťastně soused. „Celá vesnice si už myslí, že jsem se dočista zbláznil! Taková hloupost! Řeknu ti, že ty tvoje boty mě přišly pěkně draho!“

Švec se rozesmál:

„To bych řekl, že tě přišly draho! Ale hádám, že našeho pana starostu přišly ještě dráž. Dluží mi za ně padesát zlatých!“

„Jakpak to?“ zajímal se soused.

„Jakpak, jakpak. Zkrátka se rozhodl, že mi ty boty zaplatí sám místo tebe!“

„To jsem rád,“ oddechl si soused. „Já vždycky říkal, že máme dobrého pana starostu!“

„Už nikdy se nebudu s nikým sázet!“ vykřikl starosta.

Švec jenom přikývl.

„To jsou moudrá slova.“

„A já už nikdy nebudu kupovat na dluh,“ dodal soused.

„To je ještě moudřejší,“ souhlasil švec a spokojeně zamířil do své ševcovské dílny.

Tři pomeranče

Jednou, ale to už je hodně dávno, a možná ještě dřív, žili ve Francii král a královna a ti měli dceru krásnou jako den. Když bylo princezně osmnáct let, začala stonat a stonala tak těžce, že král svolal nejlepší lékaře z celé země a řekl jim:

„Každému z vás dám tisíc dukátů. A dostanete ještě dvakrát tolik, když uzdravíte mou dceru.“

Ale nikdo si nevěděl rady a princezna stonala dál. Až po sedmi týdnech a sedmi dnech řekl nejstarší a nejmoudřejší lékař: „Králi, tvoje dcera se uzdraví. Lék, který potřebuje, však v naší zemi nena-jdeš. Je daleko, předaleko, až v zemi pomerančů. V té zemi je krásná zahrada, kde nikdy nepadá sníh a nikdy nemrzne. V zahradě roste pomerančovník obsypaný bílými květy a v jeho větvích zpívá sedm set slavíků v noci i ve dne. Na tom pomerančovníku roste devět pomerančů, oranžových jako tepaná měď, jako slunce. Králi, najdi mladého muže a přikaž mu, aby tři pomeranče utrhl a přinesl je princezně. Když sní tvá dcera první pomeranč, vstane z lůžka. Když sní tvá dcera druhý pomeranč, bude zdravější a svěžejší než kdykoli dřív. Jakmile sní třetí pomeranč, řekne: Nebudu mít klid a pokoj, dokud si nevezmu za muže toho, kdo mi přinesl tři pomeranče.“

Král bez meškání přikázal, aby bubeníci třikrát za den ohlášili v celé zemi:

„Ratata bum, ratata bum, ratata bum!

Královská dcera je nemocná. Uzdraví se teprve tehdy, až sní tři pomeranče, ale ty pomeranče rostou jen v daleké cizí zemi. Kdo je přinese, dostane princeznu za ženu, at' je to pán nebo kmán, princ nebo chudáš!“

Cesty ke královskému paláci se zaplnily zástupy mladých mužů. Ze všech stran putovali ke králi princové, knížata, vévodové, uro-

zenci i docela obyčejní chasníci: jedni v kočáru, jiní na koni, a ještě jiní pěšky. Všichni se ptali, kde najdou tu dalekou zemi, v níž rostou pomeranče pro princeznu; ale nikdo jim nemohl poradit, protože to nikdo nevěděl.

V kraji bretaňském žil tenkrát prostý chalupník se svými třemi syny. Dva z nich byli silní a urostlí, zato ten třetí byl hubený a tenký jako knot, a ke všemu ještě trochu kulhal.

Nejstarší syn, jmenoval se Yvon, uslyšel jednou na návsi bubeníka, když hlásil vesničanům, co slíbil král za tři pomeranče z daleké země. Hned se rozběhl domů k tátovi a povídá:

„Táto, honem mi dej košík, půjdu do země pomerančů. Až se vrátím, vezmu si princeznu za ženu.“

Táta mu dal košík a Yvon se vydal do světa. Sedm týdnů kráčel od svítání do půlnoci, až přišel do země pomerančů. V té zemi je krásná zahrada, kde nikdy nepadá sníh a nikdy nemrzne. V zahradě roste pomerančovník obsypaný bílými květy a v jeho větvích zpívá sedm set slavíků, sedm set slavíků na něm zpívá v noci i ve dne. Na tom pomerančovníku je devět pomerančů, oranžových jako tepaná měď, jako slunce.

Nejstarší bratr utrhl tři pomeranče, oranžové jako tepaná měď, jako slunce, vložil je do košíku a vydal se na zpáteční cestu.

V poledne na konci sedmého týdne se zastavil u studánky, aby si odpočinul. Jak tak sedí v trávě, najednou vidí, že k němu přichází od cesty stařenka. Opírala se o hůl, stářím byla celá shrbená a ve tváři měla vrásek k nespočítání. Zastavila se, pozdravila a řekla:

„Mládenče, copak to neseš v košíku?“

Yvon se zamračil a odsekl:

„Co je ti do toho? Když to chceš mocí mermo vědět, nesu tři ropuchy.“

„Dobrá,“ řekla stařenka, „když ropuchy, tak ropuchy. I ropuchy jsou pěkná stvoření. Určitě se ti budou líbit!“

A zmizela v zákrutu cesty.

Yvon si pomyslil, že babce dozajista přeskočilo, mávl jen rukou a šel dál. Navečer dorazil do města a zamířil rovnou ke královskému paláci.

„Králi, nesu tři pomeranče. Dej mi svou dceru, at' se s ní ožením.“

Král otevřel košík a zbledl hněvem. V košíku byly tři ropuchy.

„Taková drzost!“ vykřikl král. „Do vězení s tebou!“

A už se na Yvona vrhla královská stráž. Za malou chvíli zaduněla za nejstarším bratrem mříž vězení.

Uplynuly tři měsíce a chalupník neměl o Yvonovi ani nejmenší zprávu. Starostí už ani nespal a nejedl, nevěděl, co se mu mohlo stát.

Jednoho dne řekl prostřední syn, jmenoval se Marek:

„Táto, ty víš, co vyhlašoval bubeník z města. Dej mi košík, půjdu do země pomerančů. Až se vrátím, ožením se s královskou dcerou.“

Chalupník mu dal košík a Marek se vydal na cestu. Sedm týdnů putoval od svítání do půlnoci, až konečně dorazil do země pomerančů. V té zemi je krásná zahrada, kde nikdy nepadá sníh a nikdy nemrzne. V zahradě roste pomerančovník obsypaný bílými květy a v jeho větvích zpívá sedm set slavíků, sedm set slavíků na něm zpívá v noci i ve dne. Na tom pomerančovníku je šest pomerančů, oranžových jako tepaná měď, jako slunce.

Prostřední bratr utrhl tři pomeranče, oranžové jako tepaná měď, jako slunce, vložil je do košíku a vydal se na zpáteční cestu. Šel a šel, až došel ke studánce. Posadil se do trávy, aby si odpočinul a napil se čistounké vody. Jak tak sedí v trávě, najednou vidí, že k němu přichází od cesty stařenka. Opírala se o hůl, stářím byla celá shrbená a ve tváři měla vrásek k nespočítání. Zastavila se, pozdravila a řekla:

„Mládenče, copak to neseš v košíku?“

Marek se zamračil a odsekl:

„Co je ti do toho? Když to chceš mocí mermo vědět, nesu tři zmije.“

„Však nemusí být hned tak zle,“ pokývala shrbená stařenka hlavou. „Když zmije, tak zmije. I zmije je pěkné stvoření. Určitě se ti budou líbit!“

A zmizela v zákrutu cesty.

Před západem slunce došel prostřední bratr ke královskému zámku.

„Králi, tady jsou tři pomeranče. Dej mi svou dceru, at' se s ní ožením.“

Král rychle otevřel košík a zbledl hněvem. V košíku syčely tři zmije.

„Taková drzost!“ vykřikl král. „Do vězení s tebou!“

A už se na Marka vrhla královská stráž. Za malou chvilku zaduňely za prostředním bratrem mříže nejhlubšího vězení.

Nazítrí řekl Bertík, nejmladší z tří bratrů, chalupníkovi:

„Táto, půjdu do země pomerančů a podívám se, co se stalo s oběma bratry. Dej mi košík, abych nešel s prázdnýma rukama. Až se vrátím, budeš mít aspoň trochu peněz.“

Chalupník mu dal košík a Bertík se vydal na cestu. Sedm týdnů putoval od svítání do půlnoci, až dorazil do země pomerančů. V té zemi je krásná zahrada, kde nikdy nepadá sníh a nikdy nemrzne. V zahradě roste pomerančovník obsypaný bílými květy a v jeho větvích zpívá sedm set slavíků, sedm set slavíků na něm zpívá v noci i ve dne. Na tom pomerančovníku jsou tři pomeranče, oranžové jako tepaná měď, jako slunce.

Bertík utrhl tři pomeranče, oranžové jako tepaná měď, jako slunce, vložil je do košíku a vydal se na zpáteční cestu. Šel a šel, až došel ke studánce. Posadil se do trávy, aby si odpočinul a napil se čistounké vody. Jak tak sedí v trávě, najednou vidí, že k němu přichází od cesty stařenka. Opírala se o hůl, stářím byla celá shrbená a ve tváři měla vrásek k nespočítání. Zastavila se, pozdravila a řekla:

„Mládenče, copak to neseš v košíku?“

„Babičko,“ odpověděl Bertík, „nesu v něm tři pomeranče.“

„Když tři pomeranče,“ řekla stařenka, „tak tři pomeranče. Chlapče, naber mi ze studánky trochu vody do džbánu. Mám žízeň.“

Bertík nabral vodu a podal jí džbán.

„Pověz mi,“ zeptala se stařenka, „co budeš dělat s třemi pomeranči?“

„Odnesu je králi,“ řekl Bertík, „aby se uzdravila jeho dcera. Král slíbil, že ten, kdo je přinese, dostane princeznu za ženu. Ale já jsem moc chudý na to, abych se oženil s princeznou. Možná mi král dá aspoň trochu peněz pro tátu. A možná mi poví, kam se poděli моji dva bratři.“

„Chlapče,“ řekla stařenka, „ty se oženíš s královskou dcerou. Ale ještě nemáš všechny zkoušky za sebou. Dám ti bič, píšťalku a prstýnek, aby sis věděl rady. Poslouchej mě dobře. Král ti nejdřív přikáže, abys vyhnal ze země všechny mouchy. Jakmile zapráskáš bičem a mouchy to uslyší, odletí na sedm set mil daleko a už se nikdy nevrátí, nikdy. Potom ti král uloží, abys hlídal od rána do večera veverky v lese. Stačí, když zapískáš na píšťalku, a veverky tě budou poslouchat jako ovečky. Nakonec ti král řekne, abys mu jednu veverku dal. Dej mu ji, ale jen když ti na oplátku dovolí, abys navlékl princezně na prst zlatý prstýnek. Dál už uvidíš sám.“

Podala mu dlouhý bič, stříbrnou píšťalku i zlatý prstýnek a zmizela v zátočině cesty.

Před západem slunce dorazil Bertík na královský hrad.

„Dobrý večer, králi! Nesu ti tři pomeranče.“

Král nedočkavě otevřel košík a zajásal:

„Příteli! To jsou opravdu tři pomeranče!“

Princezna snědla první pomeranč a vyskočila z lůžka. Snědla druhý a byla krásnější a svěžejší než dřív.

Snědla třetí a zvolala:

„Nikdy nebudu šťastná a spokojená, dokud si nevezmu za muže toho, kdo mi přinesl tři pomeranče!“

Přivedli k ní Bertíka. Podívala se na něj a přestala se usmívat. Byl hubený a tenký jako knot, a ještě trochu kulhal na jednu nohu. Vždycky jsem chtěla odvážného a chytrého muže, pomyslela si princezna, ale tenhle budižkničemu? Tenhle ledaják a třasořitka? Tak to tedy ne!

Král se podíval na princeznu, podíval se na Bertíka, přimhouřil oči a řekl:

„Chlapče, je to přece jen dcera královská, a tak si ji musíš opravdu zasloužit. Princeznu nedostaneš, dokud nevyženeš ze země všechny mouchy. Bud' to dokážeš, nebo tě dám vsadit do vězení. Už jsou tam dva nápadníci naší princezny, aspoň jim nebude dlouhá chvíle.“

„Králi,“ řekl Bertík, „zkusím to.“

Vyšel na nádvoří a třikrát zapráskal bičem, až v uších zaléhalo. Jakmile to mouchy uslyšely, odletěly na sedm set mil daleko a už se nikdy nevrátily, nikdy. Když slunce zapadlo, nezůstala v zemi ani jediná.

Bertík předstoupil před krále a řekl:

„Králi, udělal jsem, co jsi mi přikázal. Mouchy jsou pryč, v celém království nezůstala ani jediná.“

Uslyšela to princezna a pomyslela si: Ten člověk je snad čaroděj! Jak to jen dokázal? Hubený je jako knot, ale tak úplně hloupý nebude. Jenomže vzít si za muže takového třasořitku? Nikdy a nikdy a nikdy!

Král se podíval na princeznu, podíval se na Bertíka, přimhouřil oči a řekl:

„Poslouchej, chlapče, princezna je přece jenom princezna, a tu si musíš zasloužit. Zítra ráno dostaneš pytél veverek. Půjdeš do lesa, na palouku je pustíš a do večera je budeš pěkně pást. Při západu slunce je přineseš zpátky, nesmí chybět ani jediná, to ti povídám! Když je všechny přineseš, dostaneš princeznu. Když ti bude některá chybět, půjdeš do vězení. Už jsou tam dva nápadníci naší princezny, aspoň nebudou mít dlouhou chvíli.“

Nazítří ráno dostal Bertík pytél veverek. Přehodil si ho přes rameno a vydal se do lesa. Přišel na palouk, rozvázal pytél. Veverky se jen mihly, hop hop hop, už byly na stromech. Skákaly z větve na větev, šplhaly po kmenech, jako by měly křídla. Za chvilku po nich nebylo ani památky.

Slunce svítilo a hřálo, obloha byla modrá, Bertík si natrhal hrst malin a natáhl se do trávy, ruce si dal pod hlavu a už spal. Probudil

se až kvečeru. Vstal, protáhl se, z kapsy vytáhl píšťalku a třikrát zapískal. Z korun stromů seskákaly veverky, postavily se před ním do půlkruhu a poslušně čekaly, co bude dál. Bertík znovu třikrát zapískal, a než se nadál, veverky byly v pytli. Přehodil si ho přes rameno, ani je nepočítal, a zamířil zpátky na zámek. Předstoupil před krále a povídá:

„Králi, udělal jsem, co jsi mi přikázal.“

„A opravdu máš v tom pytli veverky?“ zeptal se král. „Dokaž mi to. Dej mi jednu!“

„Dám ti ji,“ řekl Bertík, „ale pod jednou podmínkou. Na oplátku žádám, abych směl navléknout princezně zlatý prstýnek.“

„Proč ne?“ souhlasil král. „Ale nejdřív chci tu veverku.“

Bertík otevřel pytel a veverky se rozběhly po zámecké síni. „Vyber si,“ řekl Bertík, „můžeš si vzít, kterou chceš!“

Koneckonců, pomyslela si princezna, vždycky jsem chtěla mít chytrého muže. A tenhle je nejchytřejší ze všech. Jen kdyby byl aspoň trochu pohlednější! A nastavila ruku, aby jí Bertík mohl navléknout prstýnek.

Sotva to udělal, prsten se sevřel a stiskl princezně prst tak pevně, tak silně, že královská dcera vykřikla:

„Otče, já umřu, jestli mě neprovadáš za toho, kdo mi přinesl tři pomeranče!“

„Dcero moje,“ řekl král, „at' je po tvém. Vezmi si ho za muže. Kdy bude svatba?“

A princezna vykřikla:

„Třeba zítra!“

Bertík se zamyslel a pak zavrtěl hlavou.

„Zítra to nepůjde, králi. Pár dní budeme muset přece jen počkat. Protože nejdřív musíš propustit z vězení mé dva bratry a poslat pro tátu, aby o tu slávu nepřišel.“

Bratry propustili z vězení, pro chalupníka poslali zlatý kočár. A byla svatba slavná a převeliká. Svatební průvod kráčel po nádvoří,

pištci hráli, zvony zvonily. Nikdo si nevšiml, že opodál stojí v zástupu lidí shrbená stařenka, ve tváři vrásek k nespočítání, a tiše pozoruje ženicha s nevěstou. Znenadání přistoupila blíž, natáhla ruku k ženichovi a zlehka se ho dotkla dlaní. V tu chvíli se Bertík narovnal v ramenou, už nebyl hubený a tenký jako knot, ale urostlý a pěkný mládenec, rovný jako svíce. Princezně se až dech zatajil.

Potom pozvali stařenku na svatební hostinu a všichni jedli a pili a tancovali celých čtrnáct dní. Mně to můžete věřit, já tam byl taky, propletl jsem se mezi sluhy až do kuchyně. Ale kuchař mě viděl, jak si namáčím palec v omáčce, popadl mě za límec a už jsem letěl, letěl, až jsem doletěl sem k vám. A hned jsem vám pověděl, jak to všechno bylo.

O chytrém vojákovi

Byl jednou jeden vysloužilý voják. Vojna mu skončila, rozloučil se s kamarády a šel, kam ho nohy nesly. Bylo horko, voják měl žízeň, nikde na dohled hospoda ani pramínek, aby se mohl napít. Jazyk se mu už lepil na patro, když uviděl v záhybu cesty pěkný zámek. Zabušil na dveře, dveře se otevřely a v nich stál mohutný lev s hřívou jako stoh slámy. V těch časech totiž lvi sloužili na zámcích jako stráže u brány. Voják zdvořile pozdravil a poprosil o sklenici vody.

„Vojáku,“ řekl lev, „zádnou vodu ti nedám. Ale jestli chceš, můžeš se mnou vypít krapítek vína.“

Voják se nedal dvakrát pobízet, lev přinesl dva poháry vína a oba si pořádně přihnuli. Když byly poháry prázdné, povídá lev: „Nechceš si se mnou zahrát partičku karet? Copak bys to byl za vojáka, kdyby sis nedal říct?“

„To si nechám líbit,“ souhlasil voják bez dlouhého rozmýšlení. A tak se hned posadili a hráli ostošest. Lev prohrával a prohrával, brzy se mu hříva ježila zlostí. Když už to trvalo pěkně dlouho a voják měl plnou kapsu zlatáků, lev upustil jednu kartu na zem, jako by mu náhodou vypadla z tlapy, a požádal vojáka, aby ji zdvihl. Voják však dobře věděl, co by se stalo: jakmile se shýbne, bude mít lva na zádech. A tak se ani nepohnul a odpověděl pokojně:

„Pročpak bych ti ji měl zdvíhat? Seber si ji sám! Já nejsem tvůj sluha. Ale víš co? Jak tak koukám, zdá se mi, že už tě karty přestaly bavit. Můžeme zkusit nějakou jinou hru.“

„Pročpak ne?“ zamručel lev a odhodil karty.

„Znám jednu moc pěknou hru,“ řekl voják, „určitě se ti bude líbit. Přines mi provaz, prkno a kolečko, které by se dalo připevnit někde na stropě nebo na větví!“

Lev přinesl prkno, provaz a kolečko a napjatě čekal. Voják sestavil pěknou houpačku, vylezl na ni a pořádně ji rozhoupal. Když to lev uviděl, švihl netrpělivě ocasem a zvolal:

„Tak už dost, dost! Seskoč, vojáku, já to taky zkusím!“

„Počkej ještě chvilku,“ povídá voják, „přece jsem teprve začal!“

Ale přece jen seskočil z houpačky a pomohl lvovi na prkno. Chvíli lva pozoroval a pak řekl přátelsky:

„Vidím, že ti to moc nejde. Jak se tak na tebe dívám, určitě spadneš jako zralá hruška. Víš co? Já ti přivážu tlapy.“

Přivázal mu všechny čtyři tlapy k prknu a ještě udělal na provaze dvojitý uzel. Potom se opřel do prkna a lva pořádně rozhoupal.

„Vojáku, už dost!“ křičel lev polekaně. „Zastav tu věc, už se nechci dál houpat!“

„Zastavím,“ odpověděl voják pokojně, „ale až zase půjdou někdy kolem. A můžeš mi věřit, že to hned tak nebude. Zatím se pěkně houpej!“

Rázně zasalutoval a vydal se na další cestu.

Lev na houpačce bědoval a řval, zmítal se, ale čím víc se zmítal, tím rychleji poletovala houpačka sem a tam. Zámecký pán zrovna prohlížel na polích úrodu, uslyšel řev a začal mít obavy, co se v zámku děje. Sedl na koně, rychle se vrátil a uviděl lva na houpačce. Zastavil se a nevěřil vlastním očím.

„Pane,“ řval lev, „honem mě sundej! Šel tudy nějaký mizera voják, nejdřív mě obehrál v kartách a pak mi vyvedl tenhle hanebný kousek. Rychle mě odvaž, já ho roztrhám na kusy!“

Zámecký pán pokrčil rameny, napadlo ho, že jeho lev chytrosti dvakrát nepobral, ale přece jen zastavil houpačku a lva odvázal.

Zatím náš voják rázoval dál a vesele si pískal do kroku. Jde kolem velké chalupy, zastaví se a kouká, kouká, na dvoře štípe vlk dříví. V tlapách sekyru, štípe podél celé kmeny, pachtí se, moc mu to nejde.

„Vlku,“ zavolá voják přes plot, „ty nešiko! Takhle se to přece nedělá!“

Otevře vrátka a už je ve dvoře.

„Přines mi nějaký pořádný klín a kladivo! Uvidíš, že je to hračka!“

Vlk přinesl železný klín a kladivo, voják zarazil klín do dřeva, jen zapraskalo. „A teď dej do té štěrbiny tlapu,“ zavelel voják, „at' to pořádně drží!“ Vlk strčil tlapu do štěrbiny, voják se rozmáchl, vyrazil klín – a ouvej! Vlk vyl, bědoval, ale co mohl dělat? Tlapu vytáhnout nedokázal. „Vojáku, vojáku,“ lamentoval žalostně, „honem mi tu tlapu vyndej!“

„To víš, že vyndám,“ řekl voják, „jen co půjdu zase někdy kolem. Ale to mi věř, hněd tak to nebude.“

A s veselou písničkou rázoval dál.

Netrvalo dlouho a v zátočině před chalupou se objevil rozrušený lev. Uviděl vlka s tlapou přiskřípnutou ve kmeni, zastavil se a vyvalil oči. „Copak to vyvádíš, kamaráde?“ zeptal se užasle.

„Co bych vyváděl?“ bědoval vlk. „Ani se neptej! Šel tudy jeden mizera voják a tohle mi provedl!“

„Co uděláš,“ řekl lev, „když tě vysvobodím?“

„Co udělám?“ zavyl vlk. „Poběžím za ním a roztrhám ho na kusy!“

„Tak se mi to líbí,“ přikývl lev mohutnou hřívou. „Poběžíme za ním spolu!“

Jediným mávnutím tlapy rozštípl dřevo a už oba uháněli po cestě k lesu. Vlk trochu kulhal, ale hněv mu dodával sílu.

Kde už byl zatím voják! Jde a jde a najednou uvidí lišáka. Lišák obchází strom, mlsně se dívá nahoru do větví.

Voják přistoupí blíž a zeptá se:

„Hej, lišáku, co pěkného máš tam nahoře?“

„Přece třešeň!“ odpověděl lišák mlsně. „Sladoučké třešeň! Čekám, až nějaká spadne, ale pořád nic.“

„A ta třešeň je tvoje?“ zeptal se voják.

„Moje?“ Lišák se zaškaredil. „Už jsi někdy viděl, aby lišák pěstoval třešeň, když může chodit na cizí?“

„Neviděl,“ připustil voják. „Ale že jsi to ty, pomůžu ti.“

Popadl lišáka a zdvihl ho na nejsilnější větev.

„Musím tě tam nahoře trochu přidržet,“ dodal starostlivě, „aby s náhodou nespadl. Nejsi přece veverka!“

Uřízl pevný a dlouhý klacek, na konci ho rozštípl a zaklínil mezi větve. Potom sevřel rozštípnutým koncem lišákovi ocas a díval se, co se bude dít.

„Vojáku, vojáku,“ bědoval lišák, „honem mě pust! Pust' mě, já chci dolů!“

„Pustím,“ přikývl voják, „ale až někdy jindy. Až zase tudy budu míti cestu. Zatím aspoň třešně pořádně dozrají. Kdyby přišel náhodou dřív sadař, určitě ti pomůže sám.“

A rázoval dál.

Lev s vlkem slyšeli už zdálky, jak lišák běduje. Doběhli ke stromu a zastavili se.

„Copak tam děláš, kamaráde?“ zeptal se vlk.

„Darmo mluvit,“ naříkal lišák. „Šel tudy jeden mizera voják a tohle mi provedl! Honem mi pomozte!“

„A když ti pomůžeme,“ zeptal se lev, „co uděláš?“

„Co udělám?“ rozzuřil se lišák. „Poběžím za ním a pak at' si mě nepřeje!“

„Dobrá,“ řekl lev. „Tak poběžíme všichni tři.“

Vysvobodil lišáka a všichni se rozběhli za vojákem.

Voják zatím jde a jde a píská si na cestu. Najednou potká hezkou děvečku s otepí dřeva na zádech. Pozdraví a povídá:

„Krasavice, dám ti dobrou radu. Dál už raději nechod'. Kousek dál běží za mnou tři divoké šelmy. Když nás chytí, určitě nás roztrhají na kusy.“

Děvečka zbledla ve tváři jako stěna. „Ale co si počneme?“ vykřikla polekaně. „Já mám strach!“

„Ničeho se neboj,“ řekl voják, „my dva si už přece poradíme. Jenom mě musíš ve všem pěkně poslechnout. Uděláme si pěknou houpačku.“

„Houpačku?“ hlesla děvečka a užasle se zadívala na vojáka. Zdálo se jí, že zrovna přišel o rozum.

Voják si však jen veselé pohvizdoval. Rychle sestrojil z tenkých kmínků houpačku a provazem z otepi ji přivázal k větvi rozložitého dubu.

Ještě ani neskončil, když se v zátočině cesty objevil lev s vlkem a lišákem. Lev spatřil vojáka a děvečku, zastavil se a chvíli je ostrážitě pozoroval. Vlk s lišákem sotva dechu popadali, stáli dva kroky za ním a čekali.

„Cože?“ řekl lev. „Co to vidím? Kamarádi, je zle! Pořád stejná hra! Už zase dělá houpačku!“

Právě v tu chvíli voják uřízl na kraji lesa pěkný silný kmínek. Vlk se roztrásl na celém těle a zavyl:

„To znám! To znám! Honem pryč!“

Jen lišák neřekl nic a začal couvat. Potom se všichni tři obrátili a utíkali, odkud přišli, jen se za nimi prášilo.

A náš voják? Dopravodil děvečku k jejímu otci a k matce, aby se už nebála. Když staří uslyšeli, jak jim voják zachránil dceru, děkovali mu se slzami v očích. Pozvali ho na večeři, pak na oběd, znova na večeři, na oběd a na večeři... A nakonec mu dali svou dceru za ženu.

Jak František měnil

Žili spolu jednou na vsi muž a žena. Muž se jmenoval František, žena Markéta, a oba byli chudí: měli chalupu, že by ji myš oběhla, proužek pole na stráni, ve stáji strakatou kravku, před oknem zahrádku a dál už nic. A tak jim bylo veselo neveselo.

Jednou řekla Markéta:

„Františku, každý prodává a kupuje, všichni handlují a mění něco za něco jiného, a vždycky k lepšímu. Jenom se podívej přes plot k sousedovi! Neměl nic nebo jen málo, dnes má chalupu jako hrad a děti dostanou chleba s máslem, kdy se jim zachce. Co kdybys to taky zkusil?“

„Já se znám, Markétko,“ řekl František. „Já kdybych začal měnit, prodělám poslední košili. To by špatně dopadlo a ty by ses na mě zlobila.“

„Co bych se zlobila?“ řekla Markéta. „Všechno nevyjde vždycky tak, jak by si člověk přál. Víš co? Ve městě je zítra trh. Odved' tam naši kravku a zkus ji vyměnit za něco lepšího!“

Hned ráno se vydal František s kravkou na trh. A jak tak jde po cestě a hlavou se mu honí starosti, potká člověka s kozou.

„Kampak vedeš to zvíře?“ zeptal se ten s kozou.

František pokývá smutně hlavou.

„Na trh, vyměnit za něco lepšího.“

„Víš co?“ řekl ten člověk. „Kampak by ses trmácel! Co kdybys ji vyměnil za kožu?“

„To by šlo,“ řekl František a vyměnil krávu za kožu.

Sotva udělal pár kroků, potkal člověka s nůší na zádech a v té nůši kejhala husa.

„Kampak tak smutně, Františku?“ zeptal se ten člověk.

„Jdu na trh vyměnit kožu,“ povídá František a nespustí oči z husy.

Soused si toho pohledu všiml a hned se zeptal:
„A co takhle ji vyhandlovat za pěknou vykrmenou husičku?“
„To by šlo,“ řekl František, a už měl nůši s husou na zádech.
Za malou chvíli potkal souseda s kohoutem pod paží.
„Kampak, Františku?“ zeptal se soused.
„Na trh, vyměnit vykrmenou husu.“
„Nechceš za ni kohouta?“ zeptal se soused.
„To by šlo,“ řekl František a vyměnil husu za kohouta.
Jde dál a vidí ohnutou babku, jak zametá z cesty do pytle koňské
kobližky. Pozdravil, babka zvedla hlavu a povídá:
„Kampak, kampak?“
„Do města, vyměnit kohouta,“ řekl František.
Babka se zamyslela.
„Kohouta? Ten by se mi zrovna hodil! Nechceš ho vyměnit za
pytel kobližek?“
„A copak bych dělal s koňskými kobližkami?“ zeptal se František.
Babka se rozdurdila.
„Kam jsi dal rozum? Pohnojíš s nimi zahrádku! Dovedeš si vůbec
představit, co všechno ti tam poroste?“
František se už dál na nic neptal a vyměnil kohouta za pytel
koňských kobližek.
Přišel do města a zamířil rovnou na trh. Zastavil ho soused z vesnice.
„Ale, ale,“ povídá soused, „co tady děláš? Snad jsi nepřišel něco
vyměnit?“
„Přišel,“ přikývl František. „A taky už jsem vyměnil! Naši kravku
za kozu!“
„Ty jsi tomu dal, Františku,“ smál se soused. „To si tedy počkej, co
ti řekne Markétka!“
„Co by mi řekla?“ bránil se František. „To je náhodou rozumná
ženská. Zvlášť když jí řeknu, že jsem vyměnil kozu za husu.“
„Kam jsi dal rozum, Františku?“ diví se soused. „To si počkej, co
ti řekne Markétka, až se vrátíš domů!“

„Co by mi řekla? Nic neřekne! Já jsem přece tu husu hned vyměnil za kohouta!“

„Husu za kohouta!“ smál se soused, až se za břicho popadal. „To bych tedy nechtěl být v tvé kůži, až se vrátíš domů. Jenom počkej, co tomu řekne Markétka!“

„Nic neřekne!“ odsekł František. „Já jsem toho kohouta už vyměnil za pytel kobližek!“

„Cože? Za pytel kobližek? No to se máš na co těšit! Jenom počkej, co ti řekne Markétka, až se vrátíš domů!“

„Nic mi neřekne!“ bránil se František. „Vsad’ se o dvě stě zlatých, že mi nic neřekne!“

„To se rád vsadím,“ smál se pořád soused. „Jestli ti řekne třeba jen jediné slovo výčitky, zaplatíš mi dvě stě zlatých. Když neřekne, zaplatím dvě stě zlatých já tobě. Platí?“

„Platí!“

Plácli si, vzali se kolem krku a vrátili se do vsi, rovnou k Markétce.

Ta už čekala mezi dveřmi a hned vítá Františka.

„Tak co, Františku? Jakpak jsi měnil?“

„To víš, že měnil, Markétko,“ řekl František. „Nejdřív jsem vyměnil kravku za kožu.“

„To je dobré,“ usmála se Markétka. „Beztak jsme ji neměli čím krmit!“

„Ale u toho nezůstalo,“ řekl František. „Já jsem hned kožu vyměnil za husu.“

„To je ještě lepší!“ radovala se Markétka. „Už dlouho potřebujeme nové peří do peřin! Aspoň nám bude pěkně teploučko!“

„Nebude,“ řekl František, „protože já jsem husu hned vyměnil za kohouta.“

„To byl moc dobrý nápad,“ zvolala veselé Markétka, „aspoň ráno nezaspíme! Dovedeš si představit, co uděláme práce, když nás každé ráno bude budit kohout!“

„To ještě není všechno,“ řekl František. „Já jsem kohouta hned vyměnil za pytel koňských kobližek.“

„To je dobré!“ zvolala Markétka. „Už jsem si potřebovala pohnoit zahrádku před oknem. Jenom si představ, jak krásně nám teď kvetou růžičky!“

František se obrátil na souseda a řekl pyšně:

„Slyšels ji? Kdepak, nad mou Markétku ve světě není!“

A pak dodal:

„Dostanu od tebe dvě stě zlatých.“

Soused se škaredil, ale dvě stě zlatých musel Františkovi dát, ať chtěl, nebo nechtěl.

Za těch dvě stě zlatých koupili František s Markétkou strakatou kravku, rohatou kozu, vykrmenou husu, pěkného kohouta.

A na zahrádce před oknem jim rozkvetly nejkrásnější růže z celé vesnice.

Pasačka krocanů

Byl jednou jeden král a ten měl ze všeho nejraději sůl. Solil maso, přesoloval polévky a snad by byl solil i koláče, kdyby mu to v kuchyni dovolili. Kraloval sám, byl vdovec, ale zato měl tři dcery na vdávání: nejstarší Žanetu, prostřední Anetu a nejmladší Tinetu. Měl také moudrého sluha, s kterým se vždycky radil, když už byl s rozumem v koncích. Jednou přišel král do kuchyně právě ve chvíli, kdy sluha připravoval oběd, a řekl mu:

„Sluho, ty jsi rozumný člověk a já se chci s tebou o něčem důležitém poradit. Ale musí to zůstat tajné.“

„Pane,“ řekl sluha, „já nemám rád tajnosti. Jestliže chceš o té věci mluvit ještě s někým jiným, raději mi nic neříkej. Lidé mají děravé jazyky a nic si nenechají pro sebe. Ty by sis pak myslel, že jsem tvé tajemství prozradil já, a vyhnal bys mě.“

„Budu o tom mluvit jen s tebou. S nikým jiným.“

„Pak tedy poslouchám.“

„Sluho, ty víš, že mám tři dcery na vdávání. Jsem starý a nechci už být dál králem. Už mě to netěší. Přiveď mi písáře, rozdělím všechno svým dcerám.“

„Pane,“ řekl sluha, „já na tvém místě bych to nedělal.“

„A proč ne?“

„Protože ten, kdo nic nemá, bývá leckomu na obtíž. Nech si své království a dcerám dej slušné věno, aby nepříšly zkrátka.“

„Sluho, ale moje dcery mají dobré srdce. Nikdy by mi neudělaly nic zlého.“

Sluha chvíli přemýšlel, pak řekl:

„Pane, vyzkoušej si je nejdřív. Teprve potom se rozhodni.“

Král se vrátil do své komnaty a vzkázal pro dcery.

„Máš mě ráda?“ zeptal se té nejstarší.

„Otče, ty to přece víš!“ zvolala Žaneta. „Já tě mám nejraději na celém světě!“

„To je dobré,“ přikývl spokojeně král. „A co ty?“ zeptal se prostřední dcery. „Máš mě ráda?“

„Otče,“ vykřikla Aneta, „jak se můžeš tak ptát? Přece víš, že tě mám nejraději na celém světě!“

Král se obrátil k nejmladší.

„A co ty? Pověz, jak mě máš ráda ty?“

„Otče,“ odpověděla Tineta, „ povím ti pravdu. Já tě mám ráda zrovna tak, jako ty máš rád sůl.“

Král se zakabonil a zvolal:

„To nebyla dobrá odpověď! Sůl je sůl, ale já jsem tvůj otec a král! Víš vůbec, že jsi mě urazila? Vrat' se do svého pokoje a čekej, jak se rozhodnu. Musím tě potrestat.“

Nejmladší dcera se vrátila smutně do svého pokoje. Obě starší sestry objaly krále a řekly:

„Otče, naše Tineta si zaslouží, abys ji přísně potrestal, hodně přísně. Zachovala se k tobě moc ošklivě.“

„Dělám to nerad,“ povzdechl si král, „ale potrestat ji musím. Vy tady zatím počkejte na svou odměnu.“

Sestoupil do kuchyně, kde sluha stále ještě hnětl těsto, a vyprávěl mu, co se přihodilo.

„A ted', sluho, mám aspoň důkaz. Přived' písáře, at' rozdělí mé království oběma starším dcerám. A hned potom přived' kata, aby ztrestal tu hanebnici, která mě tak urazila.“

„Pane,“ řekl sluha, „slova jsou jako listy ve větru, ale skutky jsou jako kameny. Nevybral sis dobrou zkoušku. Být na tvém místě, soudíl bych tři sestry podle jejich činů, ne podle slov.“

Král se rozlobil.

„Nevíš, co mluvíš! Mlč už, nebo dostaneš sto ran holí!“

Když sluha uviděl, že se král rozhlíží po holi, zavřel se zkroušeně.

„Pane, at' je tedy po tvém. Jsem blázen a ty mluvíš moudře jako kniha. Už běžím pro písáře! Ale kata shánět nemusíš, postarám se o Tinetu sám. Zavedu ji do hlubokého lesa a tam ji nechám napsat vlkům a medvědům.“

„To už zní rozumně,“ přikývl král. „Hned se mi víc líbíš, když se mnou souhlasíš. A teď už běž pro písáře.“

Sluha přivedl písáře a král rozdělil království oběma starším dcerám. A hned slíbil, že pro ně začne chystat svatbu.

„Písáři,“ řekl nakonec, „mám jednu podmínku. Půl roku budu vždycky žít u Žanety, své nejstarší dcery, a dalšího půl roku u Anety, své prostřední. A tak se to bude střídat, dokud budu živ. Zapiš tu podmínku do svých papírů.“

Písář byl darebák, před krátkou dobou jen tak tak unikl trestaneckým galejím, na které ho chtěl odsoudit spravedlivý soudce. Obě starší sestry daly písáři pěknou hromádku zlatáku, aby královu podmínku nikam nezapisoval, a mazaný podvodník je ochotně poslechl.

Král dal na listinu velikou pečeť a zavolal sluhu.

„Pane,“ řekl pokorně sluha, „teď odvedu tvou nejmladší do lesa a učiním, co jsem slíbil.“

„To rád slyším,“ přikývl král. „Až se vrátíš, odměním tě.“

Sluha odvedl nejmladší dceru na dvůr, dal jí kolem krku řetěz a zahvízdal na psa.

„Tak pospěš, pospěš!“ křičel na ni hodně hlasitě, aby to král slyšel. „Urazila jsi otce a spravedlivému trestu neujeďeš!“

Sotva však vkloučili do stínu lesa, ztlumil hlas a řekl pláčící Tinetě:

„Děvenko, ničeho se neboj. Udělal jsem to všechno proto, abych tě zachránil před katem. Tady v mošně mám tvé nejlepší šaty a střevíčky. Pro všechny případy jsem ti tam dal i obyčejné šaty, jaké nosívají venkovanky; raději si je hned oblekni, at' ti není zima. Kdysi dávno, než jsem vstoupil do služby k tvému otci, sloužil jsem královně v sousední zemi. Zavedu tě tam a řeknu, že budeš pást krocany. Je to hodná královna a ráda tě přijme. Tam budeš jistě v bezpečí.“

Jak řekl, tak udělal. Odvedl Tinetu přes hory a lesy na královský zámek do sousední země. Královna jí uložila, aby pásla krocany, a přikázala jí malou světničku přímo pod schodištěm královského paláce. Když sluha uviděl, že je všechno v pořádku, vrátil se ke svému pánovi a oznámil mu, že zanechal Tinetu šelmám.

„Splnil jsi můj příkaz,“ řekl král, „a já tě odměním za věrnou službu. Tady máš sto zlatáků.“

„Sto zlatáků, pane,“ protáhl tvář sluha, „to není právě velká odměna za tak těžký úkol.“

Král si povzdechl.

„Dobře, dobře! Přidám ti ještě dalších sto.“

Sluha vzal zlatáky a vyhledal obě královny dcery. Právě slavily svatbu, vzaly si za muže dva urozence z královny družiny.

„A co vy, vzácné paní?“ zeptal se jich pokorně. „Vy mi nedáte nic za to, co jsem pro vás udělal?“

„Sluho,“ řekly sestry, „dáme ti každá přesně tolik, kolik ti dal náš otec.“

Sluha shrábl další dvě hromádky zlatáků a šel si po svých.

Nazítří ráno se vydaly obě sestry za králem. A nešly samy, doprovázeli je jejich urození manželé. Všichni čtyři vstoupili do královny komnaty a sestry hned spustily:

„Otče, tady už nejsi doma. Pravá strana zámku patří podle smlouvy Žanetě, levá strana patří Anetě. Tady už nemáš co pohledávat. Jdi si, kam chceš, nebo na tebe poštiveme psy.“

Co králi zbývalo? S hlavou svěšenou a se slzami v očích opustil zámek. V bráně potkal sluha. Sluha se na něj tázavě podíval a zeptal se:

„Kam jdeš, pane?“

„Kam bych mohl jít?“ řekl hořce král. „Kam mě nohy ponesou. Zámek mi už nepatří, moje vlastní dcery a zeťové mě vyhnali. Proč jsi mi tak špatně radil, když jsem chtěl rozdělit království? Proč jsi mi to nerozmluvil?“

„Pane, já jsem ti přece říkal: Vyzkoušej si je nejdřív! Uvěřil jsi slovům, jež jsou jako suché listí ve větru, zatímco skutky jsou jako kameny. Stalo se, co jsi chtěl, a odestát se to nedá. Ted' je pozdě litovat. Ale počkej chvilku, jen co si zabalím pár nutných věcí na cestu. Půjdeme spolu. Chci být pořád tvým sluhou.“

„Jen zůstaň tady,“ řekl král smutně. „Nemohu ti zaplatit, i kdybych chtěl. Zůstaly mi jen dvě holé ruce, nic víc.“

„Nechci od tebe peníze,“ řekl sluha. „Nějaký ten zlatáček na živobytí jsem si přece jen našetřil.“

„Jsi dobrý člověk,“ řekl král. „Když tedy chceš, počkám na tebe.“

Sluha odběhl a v mžiku byl zpátky s mošnou přes rameno.

„Můžeme jít, pane.“

A tak odešli král a sluha společně. Šli sedm dní a sedm nocí, až uprostřed osmého dne dorazili do sousední země. V jedné odlehlé vsi koupil sluha malý dvorec a zaplatil ho zlatáky, které dostal před časem od svého pána a jeho dcer za to, že odvedl do lesa tu nejmladší.

Tineta zatím hlídala krocany na královském zámku, kam ji zavedl věrný sluha. Královna toho zámku měla syna, mládence urostlého, silného a odvážného, že na něj ve dne v noci myslily všechny dívky v celém království. A všechny si přály, aby si je vzal za ženu. Pasačce krocanů se líbil stejně jako ostatním, ale princ o ni nezavadil nikdy ani pohledem. Kdepak by si královský syn povšiml obyčejné pasačky!

Nevychovanec jeden, myslela si Tineta, kdykoli jel kolem ní na lov. Ale jen počkej, já tě naučím. Však ty si mě začneš všímat!

Nadešel masopust, čas bálů, plesů a tancovaček. Večer co večer sedl královský syn na koně a už ujízděl tryskem na některý sousední zámek, kde se právě tancovalo. A co zatím dělala naše malá pasačka krocanů? Sotva padla tma, vyběhla tajně z komůrky do stáje, osedlala koně a dala mu dvojitou dávku ovsa. Potom se vrátila do komůrky a otevřela sluhovu mošnu, učesala se zlatým

hřebenem, navlékla si bílé punčochy a střevíčky z flanderského marokénu, oblékla si šaty modré jako nebe. Sedla na koně a tryskem vyrazila k zámku, do kterého jel královský syn tancovat.

Jakmile vkročila do taneční síně, muzikanti přestali hrát, tanečníci se zastavili uprostřed kola a všichni se ptali:

„Kdopak je ta neznámá krasavice?“

Když se vzpamatovali a muzikanti začali zase hrát, princ vzal neznámou za ruku a odvedl ji do tance. Sotva však udeřila půlnoc, Tineta nechala svého tanečníka uprostřed síně, vyběhla na nádvoří, sedla na koně a tryskem zmizela ve tmě. Nazítří ráno už zase pásla krocany, jako by se nic nestalo. A když jel královský syn kolem ní na lov, přitáhl uzdu a přemýšlel: To je zvláštní, jak je ta malá vesničanka podobná krásce, s kterou jsem včera tancoval!

Večer se vrátil z lovů, sedl na koně a znova vyjel k tanci.

A co udělala naše malá pasačka krocanů? Vyběhla tajně z komůrky do stáje, osedlala koně a dala mu dvojitou dávku ovsa. Potom se vrátila do komůrky a otevřela sluhovu mošnu, učesala se zlatým hřebenem, navlékla si bílé punčochy a střevíčky z flanderského marokénu, oblékla si šaty měsíční baryvy, sedla na koně a už tryskem ujízděla k zámku, kam jel královský syn tancovat.

Jakmile vkročila do taneční síně, muzikanti přestali hrát, tanečníci se zastavili uprostřed kola a všichni se ptali:

„Kdopak je ta neznámá krasavice?“

Když se vzpamatovali, začali muzikanti zase hrát, princ vzal neznámou za ruku a odvedl ji do tance. Sotva však udeřila půlnoc, Tineta nechala svého tanečníka uprostřed síně, vyběhla na nádvoří, sedla na koně a tryskem zmizela ve tmě. Nazítří ráno už zase pásla krocany, jako by se nic nestalo. A když jel kolem ní královský syn na lov, přitáhl uzdu a přemýšlel: To je zvláštní, jak se ta malá vesničanka podobá krásce, s kterou jsem včera tancoval!

Sotva nadešel večer, sedl královský syn na koně, jel do dalšího zámku, kde se právě tancovalo, a tam se veselil s ostatními.

A co udělala naše malá pasačka krocanů? Vyběhla tajně z komůrky do stáje, osedlala koně a dala mu dvojitou dávku ovsa. Potom se vrátila do komůrky a otevřela sluhovu mošnu, učesala se zlatým hřebenem, navlékla si bílé punčochy a střevíčky z flanderského marokénu, oblékla si šaty sluneční barvy, sedla na koně a už tryskem ujízděla k zámku, do kterého jel královský syn tancovat.

Sotva vkročila do taneční síně, muzikanti přestali hrát, tanečníci se zastavili uprostřed kola a všichni se ptali:

„Kdopak je ta neznámá krasavice?“

Když se vzpamatovali, začali muzikanti zase hrát, královský syn vzal neznámou za ruku a odvedl ji do tance. Jakmile však udeřila půlnoc, nechala Tineta svého tanečníka uprostřed síně, vyběhla na nádvoří, sedla na koně a tryskem vyrazila ze zámecké brány. Tentokrát však ve spěchu ztratila na prahu taneční síně červený střevíček z pravé nohy, střevíček z flanderského marokénu.

Už prvního večera, když viděl královský syn neznámou krasavici v taneční síni, zahořel k ní velikou láskou. Myslil na ni ve dne i v noci, nejedl a nepil. A jak teď za ní vyběhl z tanečního sálu, našel na prahu malý červený střevíček. Zdvihl ho a hned prosil všechny tanečnice, aby si ho vyzkoušely; ale střevíček byl tak malý, že ho žádná z nich neobula, ať zatízala zuby sebevíc. Princ neřekl tak ani tak, zastrčil střevíček do kapsy a vrátil se na královský zámek.

„Matko,“ řekl ráno královna, „moc se mi líbí krásná dívka, která ztratila při tanci malý střevíček z flanderského marokénu. Když mi ji nedáte za ženu, utrápím se, nebo odejdu do daleké země a už se nikdy nevrátím.“

„Synku,“ odpověděla královna, „já přece nechci, aby ses utrápil nebo abys odešel do daleké země a už se nikdy nevrátil. Sedni hned na koně, vydej se za svou krasavicí a pověz jí, ať si tě vezme za muže.“

„Ale matko!“ vykřikl princ nešťastně. „Já ani nevím, kde ji mám hledat!“

„Dobrá,“ řekla královna, „tak mi přiveď královského bubeníka.“

Syn vyběhl a za malou chvílku se vrátil s královským bubeníkem. „Bubeníku,“ řekla královna vlídně, „tady máš zlaták. Ted' půjdeš a všude budeš vyhlašovat, že dívka, která si dokáže natáhnout na nohu tenhle červený střevíček, dostane mého syna za muže.“

Bubeník chodil z ulice do ulice, od náměstí k náměstí a všude vyhlašoval, co mu královna přikázala. Tři dny bylo nádvoří zámku plné žen a dívek, které si přišly vyzkoušet malý červený střevíček z flanderského marokénu; ale ani jedna to nedokázala.

Pasačka krocanů je mlčky pozorovala a usmívala se.

„A ted' už zbýváš jen ty, pasačko krocanů,“ řekl nakonec princ.

Pasačka krocanů zavrtěla hlavou.

„Ale pane, co tě napadá? Já jsem přece jen chudá a obyčejná vesničanka. Jak bych mohla dokázat to, co se nepodařilo žádné z těch krásných a urozených dívek?“

„Tak rychle, rychle,“ křičely dívky a ženy, „jen at' jde ta husa hloupá blíž! Ale když jí střevíček nepadne, dejte jí vyplatit sto ran bičem, aby se nám neposmívala!“

Pasačka krocanů se tvářila, že má strach, a jen váhavě přistoupila k princovi. Vzala malý červený střevíček a lehce si ho navlékla na pravou nohu. Pak se rozhlédla po nádvoří a řekla:

„Prosím vás všechny, počkejte na mě, dokud se nevrátím.“

Odběhla do své komůrky pod zámecké schody a za malou chvíiku byla zpátky, v šatech sluneční barvy a s červenými střevíčky na nohou.

„Děvenko,“ zvolala královna, když se vzpamatovala z prvního úžasu, „ted' si musíš vzít mého syna za muže!“

„Vezmu si ho,“ řekla Tineta, „když s tím bude souhlasit i můj otec. Do té doby budu pást krocany dál.“

Královna a její syn na sebe užasle pohlédli. Co ted'?

Otec naší krásné pasačky krocanů, nešťastný král, kterého vlastní dcery vyhnaly ze zámku, žil zatím se svým sluhou na malém dvorci. Často si říkal:

„Moje dvě starší dcery jsou podvodnice a moji zeťové slaboši. Kdybych měl u sebe Tinetu, svou nejmladší, nebylo by mi tak smutno. Spravovala by mi košile a kalhoty a byla by na mě hodná. Sluho, ty jsi dobrý člověk. Ale proč jenom jsi ji nechal v hlubokém černém lese? Proč jsi to udělal?“

„Pane,“ odpověděl sluha mírně, „udělal jsem jen to, co jsi mi přikázal.“

„Jsem blázen,“ vykřikl král, „že jsem ti to poručil! A ty jsi blázen, že jsi mě poslechl!“

„Já nejsem blázen, pane,“ řekl sluha, „protože já jsem tě neposlechl. Tvá nejmladší dcera nezůstala v hlubokém černém lese napospas vlkům a medvědům. Odvedl jsem ji na zámek zdejší královny a tam pase krocany.“

Král nevěřil vlastním uším. Smál se a plakal, plakal a smál se, takovou měl radost. Když se vzpamatoval, zvolal:

„Dobře jsi udělal, že jsi mě neposlechl! Hned osedláme koně a pojedeme pro ni.“

Osedlali koně a vyrazili na cestu. Po sedmi dnech dojeli na královský zámek, dali se uvést ke královně a hluoce se uklonili.

„Dobrý den, královno.“

„Dobrý den, přátelé. Co vás přivádí?“

„Královno, já jsem byl také král a měl jsem zámek právě tak pěkný, jako máš ty. Dvě mé starší dcery mě vyhnaly a nejmladší hlídá u tebe krocany. Vrať nám ji, at' může žít s námi.“

„Ale příteli,“ zvolala královna, „to nepůjde! Můj syn se zamiloval do tvé dcery, ze samé lásky už ani nejí a nepije, pořád myslí jenom na ni.“ Na chvílku se odmlčela a pak řekla: „Žádám tě, abys ji dal mému synovi za ženu.“

„Královno,“ vykřikl král, „zavolej tedy mou dceru! At' se rozhodne sama, nebudu ji k ničemu nutit.“

Netrvalo dlouho a přivedli pasačku krocanů. Uklonila se a zdvořile pozdravila:

„Dobrý den, otče. Dobrý den, vy všichni ostatní.“

Král ji objal, v očích měl slzy. Pak řekl:

„Dceruško, rozhodni se. Chceš si vzít prince za muže? Ale rozhodni se z vlastní vůle!“

Chudák princ byl v tu chvíli ve tváři bledý jako mouka a třásl se jako telátko, když oháňkou zahání mouchy. Pasačka krocanů mlčela.

„Dcerko, dceruško,“ řekl král znovu, „rozhodni se, ale rozhodni se dobře!“

Pasačka krocanů se usmála.

„Otče, vezmu si prince za muže, a vezmu si ho ráda. Ale nejdřív chci, aby ti vrátil tvůj zámek, z kterého tě vyhnaly obě mé sestry.“

Princ hned shromáždil všechny své muže a s velkým zástupem se vydal ještě toho večera na cestu. S mečem v ruce vtrhli do zámku překvapených sester a vyhnali je i s jejich urozenými manžely do hlubokého černého lesa, mezi vlky a divoké šelmy. Když to udělali, řekl princ králi:

„Pane, zámek je zase tvůj. Jsi znova králem, jako jsi byl dřív. A teď tě prosím, abys vystrojil svatbu pro mne a pro svou dceru.“

V celé zemi nikdo nikdy takovou svatbu ještě nezažil. Upekli stádo ovcí a krav a po tři dny a tři noci škubalo sto žen krocany, kachny a kapouny. A kdokoli přišel, mohl se najít a napít, co hrドlo ráčilo, i když se leckomu zdálo, že pečinky jsou moc slané a omáčky přesolené. Všichni byli šťastni: král, královna, princ i nevěsta, pasačka krocanů. Ale ze všech nejšťastnější byl královský sluha. Stál za křeslem krásné nevěsty, zářil jako svíce a dával bedlivý pozor, aby Tině docela nic nechybělo.

Uprostřed hostiny král povstal a řekl mu:

„Dnes obsluhuješ u královského stolu naposled. Protože já chci, aby ses také oženil.“

Sluha se uklonil.

„Pane, to není špatný nápad. Až na to, že nemám nevěstu.“

„Krásných nevěst je tady přece víc než dost!“ zvolal král. „Ale já ti tu tvou vybírat nebudu. Jen si ji vyber pěkně sám!“

Sluha si vybral děvečku hezkou jako den a moudrou jako srdce poctivého člověka. Vzal ji za ruku, předstoupil s ní před krále a řekl: „Pane, to je moje nevěsta.“

„Myslím,“ přikývl král, „že sis vybral dobře. Ted' se oba posad'te ke stolu a hodujte s námi. Hned zítra ráno vám vystrojím svatbu.“

A tak se i stalo. Co se stalo, odestát už se nedá.

*Ryc a bum a pic,
dál už není nic.
Ryc a pic a bum,
už zamykám dům.
Ted' odejdu pěšinou,
pohádku mám zas jinou.
Jen co přejdu přes louku,
s hrstí hrachu v klobouku,
co mi dali odměnou.*

Potrestaná královna

Byl jednou jeden král, spravedlivý jako sluneční světlo a silný jako moře. S pány i chudasy jednal rovně a své zemi vládl s rozumem. Zato královna se mu nepodobala ani v nejmenším. Nikdo nikdy neviděl ženu lakotnější, byla závistivá a zlá, dovedla však zlobu skrývat až na dně své černé duše.

Král a královna měli syna. Král ho vychovával podle svého nejlepšího svědomí a jak nejlépe uměl. Kdykoli se mladý princ dopustil něčeho nedobrého, a třeba jen nedopatřením a nikdy ze zlé vůle, král si ho vždy zavolal a řekl mu:

„Poslouchej dobře, co ti teď povím. Jednou budeš vládnout této zemi. Chci, abys vládl spravedlivě, abys byl dobrý král. Nikdy na to nezapomeň!“

Nejednou se stalo, že ho poslal na pár dní i do vězení, aby chlapec poznal na vlastní kůži, jak chutná žalární kobka. Mladý princ tam musel spát na holé zemi o vodě a skrojku černého chleba. Byl ale mírný a poctivý, takže lidé o něm často říkávali: „Otec dobrý, syn dobrý. Náš král bude mít dobrého nástupce a naše země bude žít v míru a spravedlnosti.“

Jednou při večeři řekl král synovi:

„Brzy ti bude jedenadvacet let. A já jsem už starý, hodně starý. Zanedlouho usedneš na královský trůn místo mne. Do té doby si užij světa. Vezmi si koně a psy a jezdi na lov, nevyhýbej se dobrým a veselým přátelům. Ale pamatuj, že budu rád, když se do šesti měsíců oženíš. Vyber si nevěstu podle svého vkusu, ale ať je hodná a moudrá. Nebudu šťastný, dokud neuvidím, že sis přivedl dobrou nevěstu.“

„Děkuji ti, otče,“ řekl princ. „Udělám, co si přeješ.“

Královna naslouchala královým slovům, usmívala se a mlčela, ale v srdci cítila zlobu a hněv. Tak za půl roku, myslila si v duchu, za půl roku už nebudu královnou. Však ještě uvidíme, uvidíme!

Po večeři si zavolala prince a řekla mu mezi čtyřma očima:

„Poslyš, synku, také já ti něco povím. Užívej světa, jezdi si s přáteli na lov. Ale zdá se mi, že na ženění jsi ještě moc mladý. Hezkým dcerkám se vyhýbat nemusíš, je jich na světě dost a dost. Ale proč by ses měl hned ženit?“

Princ sklonil hlavu a neřekl nic.

Nazítří se vydal do lesa na lov. Vyjel ještě před svítáním a vrátil se až pozdě večer. Druhého dne zrovna tak, i po všechny další dny. Královi se to nelíbilo a čas od času připomínal synovi:

„Chlapče, každý den se vracíš pozdě večer s ulovenými koroptvemi a srnci. Ale kdy se vrátíš a přivedeš nám hodnou a hezkou nevěstu?“

„Otče,“ odpovídal princ mírně, „bud’ shovívavý. Proč pospíchat? Času je ještě dost.“

Nakonec král ztratil trpělivost a pomyslil si: Dobrá, nechceš si vybrat ty, vyberu ti já. A hned začal jednat.

Neuplynul ani týden a na královský hrad zavítal vzácný host: za hlaholu fanfár a trubek přijel na návštěvu král sousední země. A nepřijel sám: doprovázela ho dcera, princezna krásná jako den a mírná jako ovečka. Zpívat uměla jako slavík, a když se usmála, zazvonilo to stříbrnými rolničkami. Princ brzy zapomněl na lov i na veselé přátele a od rána do večera trávil čas s princeznou. Procházel se s ní po zahradě a jen prosil:

„Zazpívej, princezno. Prosím tě, zazpívej ještě!“

A princezna zpívala tak pěkně a sladce, že princ naslouchal jako omámený, nemohl z její tváře oči odtrhnout a jen si říkal: Pro tebe bych udělal všechno na světě. Ty budeš mou ženou, ty a žádná jiná.

Čas návštěvy však vypršel a král s princeznou se vrátili zpátky do sousední země. Princ zesmutněl, nejedl, nepil, bez přestání myslel na krásnou princeznu.

Uplynula nějaká doba. Král si povšiml, že se princ trápí, a jednou při večeři řekl jen tak mimochodem:

„Škoda že naše milá návštěva odjela! Byli to dobří lidé. Kdo ví, kdy je zase uvidíme, jestliže je vůbec ještě někdy uvidíme!“

Princ zbledl ve tváři jako stěna a zvolal:

„Otče, prosím tě, nemluv tak! Mám princeznu rád a stýská se mi po ní víc, než vůbec dokážu povědět. Když nedovolíš, abych si ji vzal za ženu, nebudu už nikdy šťastný.“

„Dobrá, dobrá,“ usmál se král. „Když jinak nedáš, at' je po tvém. Návštěvy se mají oplácat. Zítra večer odjedeme všichni za tvou krasavici do sousední země. A měl bych velikou radost, kdyby se za týden stala královnou.“

Princ vyskočil od stolu a šťastně ho objal.

Královna naslouchala, neřekla ani slovo, pak vstala a odešla z jídelny. Král a princ seděli dál u stolu, smáli se, byli veselí. Král pozvedl číši a zvolal:

„Na zdraví tvé nevěsty, synáčku!“

V té chvíli se mezi dveřmi objevila královna.

„Ale králi,“ řekla udiveně, „proč nepijete na moje zdraví?“

„To je dobrý nápad,“ usmál se král. „Připíjím tedy i na tvoje zdraví, královnو!“

„Tak se mi to líbí,“ přikývla královna a nalila do pohárů víno.

Vyprázdnili číše až do dna, uplynulo sotva pět minut a král zezenal ve tváři jako tráva.

„Co je ti, otče?“ ptal se s úzkostí princ.

Král neodpověděl a klesl k zemi. Byl mrtev.

Třetího dne ho slavně pohřbili. Spravedlivého krále oplakávalo celé město, celá země. Večer po smutečním obřadu se princ zavřel do své komnaty a dlouho seděl u okna s hlavou v dlaních. Teprve pozdě v noci ulehlo na lůžko, utrápený a vyčerpaný žalem, ani se nesvlékl. Na věži začala odbíjet půlnoc. Princ se probudil, otevřel oči a srdce se mu rozbušilo. Před ním stál duch jeho otce a upřeně

ho pozoroval. Pak vztáhl paži, vybídl prince, aby ho následoval, a odvedl ho temnou chodbou na opačný konec zámku. V poslední komnatě přistoupil k malé truhlici, otevřel ji, ukázal na poloprázdnu lahvičku a promluvil temným hlasem:

„Tvá matka mě otrávila. Ty jsi teď král. Jdi a vykonej spravedlnost!“

Domluvil, zavřel truhlici a zmizel. Princ měl tvář zalitou potem a třásl se na celém těle, třebaže byl člověk odvážný a statečný. Pomalu, pomalu sestoupil na nádvoří, osedlal koně a tryskem vrazil do černé noci.

Za svítání zabušil na dveře svého nejlepšího přítele.

„Poslouchej mě dobře,“ řekl mu šeptem, aby ho nikdo jiný neslyšel. „Osud na mě seslal těžkou ránu. Odjíždím a sám nevím kam. Vydej se zítra za mou princeznou a pověz jí, že mě potkalo neštěstí. Pověz jí, že jsem odjel a že nikdo neví proč. Řekni jí: Nikdy se už nestanete jeho ženou, nikdy. Nikdy na vás nezapomene, nikdy se neožení s jinou, ale už ho neuvidíte. Jděte do kláštera. Zahalte si hlavu do černé roušky, jděte do kláštera a vzpomínejte na něj v dobrém.“

„Princi,“ odpověděl přítel, „nevím a netuším, proč ses tak rozhodl. Ale poslechnu tě a udělám, co žádáš.“

Princ už neřekl ani slovo a odjel tryskem do černé noci. Druhého dne dorazil do velkého města. Prodal svůj meč, prodal krásné šaty i koně a všechny peníze rozdal chudým. Pak odešel z města s holí v ruce a s mošnou přes rameno. Dlouho putoval proti proudu řek, až došel do vysokých hor, tak vysokých, že k jejich vrcholům doletěli jen orlové. Tam mezi skalami a orlími hnízdy si princ postavil dřevěnou chýši. Když měl zízeň, napiil se vody z pramenů a horských bystřin. Když měl hlad, sestoupil k lesu a najedl se ostružin, malin a kořínků. Jedné noci se znenadání probudil, hvězdy právě ukazovaly půlnoc. Před ním v měsíční záři stál duch jeho otce. Chvíli se smutně díval na prince a pak řekl tichým hlasem:

„Tvá matka mě otrávila. Ty jsi teď král. Jdi a vykonej spravedlnost.“

Domluvil, rozplynul se a zmizel. Princ měl tvář zalitou potem a chvěl se na celém těle, třebaže byl člověk odvážný a statečný. Vstal z chudého lůžka a odešel do tmy, při svitu hvězd sestoupil do údolí a kráčel dál a dál. Vyšlo slunce, ale princ putoval stále dál, nikoho se neptal na cestu. A nikdo neví, kudy chodil a v kterých krajinách bloudil. Uplynul rok a princ dorazil do své země. Když se večer setmělo, vyhledal svého nejlepšího přítele a zaklepal na jeho dveře.

„Dobrý večer,“ řekl tiše, aby ho nikdo jiný neslyšel. „Poznáváš mě ještě?“

„Poznávám tě,“ řekl přítel. „Jsi můj přítel a král.“

„Ano, jsem to já. Pověz mi, co dělá má princezna.“

„Tvá princezna si zahalila tvář černou rouškou, odešla do kláštera a tam se utrápila žalem.“

Princ chvíli mlčel, pak řekl:

„Pověz mi, co dělá moje matka.“

„Tvá matka žije na královském zámku. Našla si jiného muže a vládne k neštěstí celé země.“

„To stačí,“ přerušil ho princ. „Bud' tak dobrý, nech mě u sebe přes noc. Jsem utrmácený dlouhou cestou a musím se důkladně vyspat. Ráno mě vzbud' ještě před východem slunce.“

„Udělám,“ řekl přítel, „co si přeješ. A udělám to rád.“

Odvedl prince do nejlepší komnaty a poprál mu dobrou noc. Princ ulehla usnul. O půlnoci se náhle probudil a otevřel oči. Před ním stál duch jeho otce, chvíli ho mlčky pozoroval a pak promluvil tichým hlasem:

„Tvá matka mě otrávila. Ty jsi teď král. Jdi a vykonej spravedlnost.“

„Otče,“ řekl princ, „poslechnu tě.“

Duch se rozplynul a zmizel. Princ měl tvář zalitou potem a chvěl se na celém těle, třebaže byl člověk odvážný a statečný. Když před svítáním vkročil přítel do komnaty, princ ho už očekával.

„Dnes večer,“ řekl smutně, „opustím tuto zemi a už se nikdy nevrátím. Odevzdávám ti listinu, v níž tě jmenuji králem. Budeš

vládnout místo mě. Ale teď mi přines sametové šaty, ostrý meč a připrav mi dobrého koně.“

„Udělám,“ řekl přítel, „co si přeješ. Ale pověz mi, je to moudré rozhodnutí? Rozmyslil sis to dobře?“

Princ neodpověděl, mlčky svěsil hlavu. Netrvalo dlouho a už tryskem ujízděl ke královskému zámku. Právě zapadlo slunce, když zabušil na bránu paláce. Vyhledal královnu, uklonil se a řekl:

„Dobrý večer, matko.“

„Dobrý večer, synu!“ zvolala královna užasle. „Kde jsi byl celou tu dlouhou dobu? Hledali jsme tě, ale nikdo nevěděl, co se s tebou stalo.“

„Matko, řekneme si všechno při večeři. Povím ti to, až budeme u stolu sami. Byl jsem celý den v sedle a mám hlad.“

Posadili se ke stolu a sluhové přinesli jídlo. Když byli sami, princ řekl:

„Matko, má ubohá matko! Chceš vědět, kde jsem byl tak dlouho? Byl jsem u své princezny. Právě jsem se s ní oženil. Zítra za mnou přijede a stane se královou naší země.“

Královna neodpověděla. Po malé chvilce vstala, odešla a vrátila se s dvěma číšemi vína.

„Tak zítra přijede tvá nevěsta,“ řekla vlídně. „Připijeme si na její zdraví!“

Jeden pohár postavila před sebe, druhý před prince.

Princ ji mlčky pozoroval. Potom vytasil meč a položil ho na stůl mezi oba poháry.

„Matko, moje ubohá matko! Já vím, co chceš udělat. Odpouštím ti to. Ale můj otec ti neopustil. Třikrát se mi zjevil a třikrát mi přikázal, abych vykonal spravedlnost. A já jsem mu včera odpověděl: Otče, poslechnu tě. Podívej se na můj meč, leží na stole mezi dvěma poháry vína. Vezmi si můj pohár a vypij ho. Vypij ho až do dna!“

Královna na malou chvíliku zaváhala, potom zdvihla princův pohár a vypila ho až do dna. Po pěti minutách zezelenala ve tváři jako tráva.

„Odpust' mi!“ vykřikl princ. „Odpust' mi, matko, moje ubohá matko!“

Klesl na kolena. Královna stála nad ním nehybně jako skála, pak řekla tvrdě:

„Ne, nikdy ti neodpustím. Já nikdy nikomu nic neodpouštím.“

A padla k zemi. Byla mrtvá.

Princ ji objal a dlouho držel její hlavu v dlaních. Potom vstal, pomalu sestoupil na nádvoří, pomalu a s hlavou svěšenou zamířil ke konírně, odvázal svého koně, vyhoupl se do sedla a odjel do černé noci.

A už se nikdy, nikdy nevrátil.

Studánka

Nikdo neví, co bude kdy potřebovat, nikdo neví, z které studánky se jednou napije.

Žil kdysi dávno v jednom gaskoňském městečku jeden muž. Chudý byl jak fretka, lenivý jako pes a drzý jako honák mezků. Měl staršího bratra a ten byl jeho pravým opakem: pracoval od rána do večera, k lidem byl slušný a poctivý a nikdo od něho nikdy neslyšel jediné křivé slovo. Našetřil si trochu peněz a kupil si za ně pole. Ale stalo se, že po nějakém čase zemřel, a sousedé vzkázali jeho mladšímu bratrovi, aby přišel na pohřeb.

Lenoch se vydal bez meškání na cestu. Tři hodiny kráčel ve slunečním žáru, až konečně došel k malé studánce na okraji lesa. Sklonil se k hladině a napil se plnými doušky, aby uhasil žízeň. Potom vstal, plvl do studánky a umyl si v ní boty.

Opodál pracoval na poli vesničan. Uviděl to a řekl:

„Pročpak jsi to udělal? Nestydíš se takhle znečistit studánku, z které se každý mohl napít?“

„Jen moc nemluv,“ odsek mu lenoch. „Co je ti do toho? Abys věděl, zrovna jdu na pohřeb bratrovi. Zdědím po něm veliké pole za třicet tisíc dukátů, až do smrti budu pít jen nejlepší víno a jíst jen bílý chleba, den co den budu mít k obědu pečeného kapouna a k večeři klobásu přes celý talíř. Z téhle studánky se už nikdy v životě nena-
piju, tak co je mi po ní?“

A vesele kráčel dál. Došel do vsi, doprovodil bratra na poslední cestě a ještě mezi hřbitovem a vsí dohonil notáře.

„Pane notáři, jdu si pro dědictví po bratrovi.“

„Ale ty nejsi dědic,“ řekl notář. „Mám u sebe poslední vůli tvého neštastného bratra, at' je mu země lehká. Všechno své jmění odká-
zal chudým.“

„Takhle je to tedy!“ vykřikl lenoch zklamaně. „Můj bratr byl pěkný darebák!“

„Tvůj bratr byl dobrý člověk,“ rozzlobili se lidé, kteří ho slyšeli. „Ale ty jsi darebák! Takhle mluvit o bratrovi, sotva jsi ho pochoval! Klid' se odtud, nebo na tebe pustíme psy!“

Lenoch měl co dělat, aby si zachránil holou kůži. Utekł ze vsi, neměl ani čas zahnat žízeň v hospodě. Netrvalo dlouho a přišel ke studánce. Únavou sotva pletl nohama, jazyk se mu lepil na patro.

Sklonil se nad studánkou, ale ta byla kalná a špinavá. Zvedl hlavu a spatřil vesničana na poli.

„Hej, přítelíčku,“ zavolal na něj, „z té studánky se nedá pít! Ukaž mi nějakou jinou, nebo umru žízní.“

„Sám jsi ji zakalil,“ odpověděl mu vesničan, „a já ti jinou neukážu. Bud' se napiješ z téhle, nebo se nenapiješ vůbec. Zaříd' se, jak chceš.“

A dal se znovu do práce.

Co lenochovi zbylo? Zavřel oči a napil se ze zakalené studánky. Špinavá voda chutnala hořce jako pelyněk.

Nikdo neví, co bude kdy potřebovat, nikdo neví, z které studánky se jednou napije.

Dobrodružství Janka Mluvky

Byl jednou jeden chalupník a ten měl syna Janka. Janek byl dobrák od kosti, síly měl za tří, s každým byl hned kamarád, jenom jednu vadu měl: at' vyprávěl co vyprávěl, vždycky si trochu přidal a přeháněl, až se hory zelenaly. Všechno viděl, všechno znal, a co neznal, to si vymyslel. Lidé se mu pošklebovali, posmívali se mu nejdřív po straně a potom přímo do očí. A to se Jankovi nelíbilo.

„Táto,“ řekl nakonec, když už nemohl pro smích ani na ulici. „Já mám doma ve vsi dlouhou chvíli, mě to tady nebaví. Půjdu do světa a dám se k dragounům. Uvidíš, že za pár dní budu kaprálem.“

Táta nechtěl, rozmlouval to Jankovi po dobrém i zhurta, ale potom přece jen svolil. A tak si Janek vzal přes rameno mošnu, do mošny trochu jídla a pár posledních zlatek, rozloučil se s tátou a zvesela se vydal do světa. Přišel do města, přihlásil se u kapitána dragounů a stal se vojákem. Hned první večer pozval nové kamarády i každého, kdo měl chuť se zadarmo najít a napít, a vypravoval jim, co všechno už ve světě prožil. A druhý a třetí večer zrovna tak. Netrvalo dlouho a Janek měl jednu kapsu prázdnou a druhou vysypanou, mošna splaskla jako rybí měchýřek.

Poškrábal se za uchem a přemýšlel, co dělat.

„Janku,“ radili mu kamarádi, „napiš tátovi. Třeba ti pošle zase pár zlatek!“

„Na zlatkách mi nezáleží,“ mávl Janek rukou, „ty si vydělám sám. Kdepak by je chudák táta vzal! Ale napíšu mu, že už jsem kaprálem, aspoň mu udělám radost!“

Honem sedl a napsal psaní:

„Milý táto, když jsem odcházel z domova, slíbil jsem ti, že se stanu kaprálem. Kaprál už jsem, zdravím tě z celého srdce. Tvůj syn Janek.“

Táta prodal krávu a za pár dní měl Janek sto zlatých. Pozval každého, kdo měl chuť se zadarmo najít a napít, a všichni jedli, pili a hodovali po celý týden od rána až do večera. Týden utekl a Janek neměl ani zlatku. Smutně a s hlavou svěšenou se vrátil k dragounům. A protože se po něm sedm dnů marně sháněli, dal ho kapitán vsadit do vězení.

Janek seděl za mřížemi a přemýšlel, co dělat.

Chudák táta, říkal si v duchu, kdyby to jen věděl! Musím mu udělat radost. Napíšu mu, že jsem se stal generálem.

Sotva vyšel z vězení, napsal domů psaní, že král ho jmenoval generálem.

Chalupník běhal s dopisem od souseda k sousedovi a každému říkal na potkání:

„Podívejte se, z mého syna je generál! Jenom si to představte, náš Janek, a generál! Hned mu pošlu tři sta zlatek!“

A také to udělal. Prodal kobylku a poslal mu tři sta zlatek. Jankovi bylo zase hej: pozval kamarády i ty ostatní, kteří šli náhodou kolem, a celý měsíc všichni jedli, pili a hodovali. Ale utekl měsíc a Janek měl zase kapsy prázdné a mošnu tak lehkou, že by ji odfoukl sebemenší vánek. Kapitán spočítal, kolikrát nepřišel v poslední době do služby, a dal ho znovu zavřít na tři měsíce do vězení.

Chudák táta nedostal od syna celé tři měsíce ani jedinou řádku, a tak začal mít starost, co se mu stalo. Obul si nedělní boty, vzal si dlouhý sváteční kabát, hůl do ruky a vydal se do města.

Přišel k bráně kasáren a hned povídá stráži, že chce mluvit s generálem Jankem.

„Generál Janek? Takový generál tady není,“ řekl voják. Ale pak se přeče jen rozpomněl a dodal:

„Generál Janek tu není, máme tu jen vojáka Janka. Slouží u dragounů, ale sedí už tři měsíce ve vězení.“

Přivedli Janka rovnou z vězení. Táta spustil:

„Takhle je to s tebou! Ale to ti povídám, posmívat se mi nebudeš. Co živ budu, nechci tě ani vidět. A pamatuj si, že práh mého domu už nikdy nepřekročíš, jinak tě z chalupy poženu holí!“

A vrátil se domů.

Janek putoval zpátky do vězení a bylo mu ouvej. Co ted'? Marně si lámal hlavu, jak všechno napravit. Když ho zase pustili zpátky k dragounům, ani do řeči mu nebylo. Jen mlčel a poslouchal.

Toho večera si dragouni vyprávěli, že se ztratila králova dcera. Zabloudila na lov, přepadli ji loupežníci a uvěznili ji v jeskyni daleko v horách. Jeden sluha, který princeznu doprovázel, loupežníkům uprchl a přinesl tu zlou zprávu do královského paláce. Král hned poslal do hor celý regiment vojáků, ale loupežníci se ve skalách vyznali jako doma, vyklouzli z obklíčení a vojáci se vrátili s prázdnýma rukama.

Co měl král dělat? Nakonec dal vybubnovat po všech městech a vsích, že dá princeznu a půl království tomu, kdo princeznu vysvobodí z doupěte loupežníků. Přihlásilo se plno odvážlivců, ale všichni se vrátili s nepořízenou, nebo se nevrátili vůbec.

Když to slyšel Janek, hned předstoupil před kapitána a řekl: „Pane, dej mi na nějaký čas dovolenou. Půjdu a vysvobodím princeznu, dceru našeho krále.“

„Troufáš si,“ zasmál se kapitán, „ale zkusit to můžeš. Když se ti to podaří, bude náš regiment slavný. Když ne, dám tě zase zavřít. Ale tentokrát zůstaneš za mřížemi celý rok, to mi můžeš věřit!“

Janek poděkoval, po vojensku rázně pozdravil a šel.

Rozloučil se s kamarády dragouny a za chvíli měl městskou bránu za zády, před sebou hustý les. Vejde do lesa a hned na kraji potká stařečka v záplatovaném pláště.

„Nemáš kousek chleba, Janku?“ ptá se stařeček. „Už jsem nejedl tři dny.“

„Copak ty mě znáš?“ podivil se Janek.

Stařeček se jen usmál:

„Jakpak bych neznal! Pověz mi, kampak máš namířeno?“

Janek mu dal patku chleba a řekl:

„Vypadáš jako poctivý člověk, proto ti to povím. Chci vysvobodit princeznu, dceru našeho pana krále. Loupežníci ji vězní v jeskyni daleko v horách, jistě jsi o tom slyšel.“

„To nebude lehké,“ řekl stařeček. „Ale rozdělil ses se mnou o poslední kus chleba, a tak ti pomohu.“

Podal Jankovi starý plášť, prsten a odřenou flétničku.

„Jakmile začněš hrát na tu flétničku,“ řekl stařeček, „každého zaženeš na útěk, i kdyby to byl sám čert. Ani ten plášť není ledajaký, protože tě odnesete, kam si jen budeš přát. A jakmile otočíš prstenem, budeš tak maličký, že tě lidské oči sotva postřehnou. Menší než mraveneček.“

Janek poděkoval a zeptal se smutně:

„To všechno je od tebe moc hezké, ale já musím nejdřív najít loupežníky, co unesli naši princeznu. A nemám ani zdání, kde je mám hledat.“

Stařeček pokýval hlavou a řekl:

„Uprostřed lesa najdeš vysokou skálu. Od ní vede uzounká pěšina. Ta tě zavede až do hor, k jeskyni loupežníků. Měj se dobré, Janku!“

A byl pryč. Janek se ještě chvíli rozhlížel, kam se stařeček poděl, ale už ho nikde neviděl. Kurážně se pustil houštinou do nejhlubšího lesa. Našel skálu i pěšinku, netrvalo dlouho a stál před úzkou skalní bránou, zavalenou kamením.

Zdvihl kámen a zabušil do skály. Skála se rozestoupila a ve štěrbině se objevila rozcuchaná čarodějnica, tvář měla černou jako saze z komína.

„Kdo jsi?“ zeptala se skřehotavým hlasem.

„Jsem chudý vandrovní,“ odpověděl Janek. „Zabloudil jsem a noc bude za chvíli. Nemohl bych tu zůstat do rána?“

„Copak ty nevíš, že je tady sídlo loupežníků?“

A odstoupila stranou, aby Janek mohl prolézt škvírou mezi skalami.

„To vím moc dobře,“ řekl Janek, „proto jsem taky přišel. Loupežníci tu vězní dceru našeho pana krále a já jsem přišel, abych ji vysvobodil a odvedl zpátky domů.“

Babice se zasmála. „Tak pojď pěkně dál, však nejsi první. Ale máš štěstí, dnes jsem tady sama, loupežníci se vrátí až za dva dny.“

Janek prolezl štěrbinou mezi skalami a čarodějnici ho zavedla ke strmým kamenným schodům. Klesaly do hlubiny, pak zase stoupaly, točily se nahoru a dolů. Znenadání se chodba otevřela a Janek strnul úžasem. Před ním leželo celé loupežnické město. Uprostřed se zdvíhal až k nebi vysoký zámek se zahradou kolem dokola.

Čarodějnici ho zavedla do paláce a dala mu najít a napít, co jen hrdlo ráčilo.

Když Janek dojedl a utřel si bradu, zdvořile poděkoval.

„Tak ty bys chtěl vysvobodit princeznu!“ řekla čarodějnici. „Proč ne? Ale nejdřív musíš splnit, co ti přikážu.“

„Jako by se stalo,“ mávl rukou Janek. „Honem povídej.“

„Tak v tomhle pokoji, kde zrovna sedíš, přespávají každou noc tři čerti. Myslíš, že bys tu vydržel až do rána a trochu jim domluvil, aby netropili takový rámus?“

„Tohle udělám rád,“ řekl Janek. „A hned!“

Čarodějnici opustila pokoj a Janek zůstal sám. Lehl si do veliké postele a pokojně čekal. Nemusel čekat dlouho. Za chvíli uslyšel hluk, dveře se rozletěly a v pokoji stáli tři čerti.

„Co to znamená?“ vykřikl jeden z nich, ten s nejdelšími rohy. „Kdopak nám to leží v posteli? Koukej zmizet, nebo s tebou bude zle!“

„Tak se mi zdá,“ řekl klidně Janek, „že je tady dost místa pro všechny. Však se nějak porovnáme. Ale pospěšte si, chce se mi spát.“

„Ty tedy nepůjdeš?“ rozkřikl se čert. „Tím hůř pro tebe!“

Obstoupili hrozivě lůžko a užuž se chtěli vrhnout na Janka. Ten rychle vytáhl flétničku a spustil. Čerti se začali svíjet, bědovali, naříkali, nakonec vyrazili ze dveří a byli pryč. Janek zamkl na tři západly, lehl si do postele, ruce si dal pod hlavu a spal až do rána.

Za svítání někdo tiše zaklepal, Janek otevřel a uviděl svou známou z včerejšího večera. Tvářila se, jako by nevěřila vlastním očím.

„Copak tě čerti neroztrhali na kusy? Nebo dnes v noci nepřišli?“

„Ale přišli,“ zasmál se Janek, „přišli! A všichni tři! Jenomže s nimi nebyla kloudná řeč. Musel jsem je vyhnat, abych se trochu vyspal.“

Čarodějnici se konečně vzpamatovala.

„Jsi první, kdo to dokázal. Ale nemysli si, že máš vyhráno! Vidíš tu vysokou věž? Až docela na špici té věže si udělali hnízdo havrani. Vylezeš tam, hnízdo vybereš a mladé mi přineseš. Máš čas přesně do poledne. Ale rozumí se, že si nesmíš vzít žebřík ani provaz.“

„Dobře, dobře,“ řekl Janek. „V poledne ti mláďata přinesu. Nebo ještě dřív.“

Sotva čarodějnici za sebou zavřela dveře, Janek vytáhl z mošny stařeckův kouzelný plášt, přehodil si ho přes ramena a přikázal: „Ať jsem v tu chvíli na vrcholu nejvyšší věže!“ Než se nadál, už tam byl. Vybral z hnízda havraní mláďata a stejnou cestou se vrátil. Babici dohonil ještě na chodbě. Lekla se, jako by viděla přízrak.

„Ty už jsi zpátky? Ale to přece není možné! Jak jsi to dokázal?“

„Vždyť to byla hračka! A ted' mi pověz, kde je princezna.“

„Jenom ne tak zhurta, panáčku. To je právě tvůj třetí a poslední úkol, který už nebude tak snadný. Ve vysoké věži je jedna komnata a do té komnaty vedou železné dveře zamčené na sedm západů. V komnatě je princezna. Když se tam dokážeš do rána dostat, můžeš si princeznu odvést. Ale pamatuj si, že klíče od železných dveří mám jen já a na okně jsou mříže.“

„Platí,“ řekl Janek a šel si zdřímnout na zahradu. Když se večer setmělo a na nebi vyšel měsíc, vydal se do věže. Před železnými dveřmi otočil stařeckovým prstenem a ve chvilce byl tak malíčký, že pohodlně prolezl klíčovou dírkou. Jakmile se ocitl v komnatě, otočil prstenem podruhé a hned tu stál takový, jako byl dřív.

Princezna leknutím vykřikla.

„Kdo jsi a co tu děláš?“

„Neboj se, princezno,“ řekl Janek. „Jsem dragoun tvého otce, našeho pana krále, a přišel jsem tě vysvobodit. Zítra si tě odvedu.“

Potom jí vyprávěl všechno, co udělal, aby ji dostal z rukou loupežníků. Vyprávěl jí o sobě i o tátovi a tak si povídali až do rána bílého. Když se začalo rozednít, řekla princezna:

„Líbíš se mi, Janku. Jsi statečný a já si tě ráda vezmu za muže.“

Když nad skalami vyšlo slunce, čarodějnici odemkla a uviděla princeznu i Janka. Trvalo chvíli, než se vzpamatovala.

„Splnil jsi všechny úkoly,“ řekla mrzutě, „a můžeš si princeznu odvést. Ale moc se neraduj, protože náš pán, náčelník loupežníků, si tě najde a pak bych nechtěla být v tvé kůži!“

Janek se jen zasmál. Vzal princeznu za ruku a vyvedl ji ze skalního města. Netrvalo dlouho a stáli před bránou královského paláce.

Král měl radost, že se to ani vypovědět nedá. Dal Jankovi princeznu i polovinu království a hned začal chystat svatební hostinu. Janek vzkázal pro tátu a za sedm dnů se slavila svatba. Celý měsíc všichni jedli, pili, hodovali a tancovali, pečená selata běhala po ulicích a v řekách teklo nejjemnější víno i s pohárky.

Když uplynul měsíc, Janek vstal od stolu a řekl:

„Táta se na mě pořád zlobí, protože nepřijel, i když jsem ho pozval. A tak musím za ním, abych mu všechno vysvětlil a přivedl ho do královského paláce.“

Zavolal si četu dragounů, sedli na koně a vyrazili. Zvečera dojeli k osamělé hospodě a Janek zavelel:

„Kamarádi dragouni, tady si odpočineme a přespíme!“

Nevěděl, že je to past, že v hospodě na něj číhají loupežníci, aby se mu pomstili. O půlnoci se vrhli na spáče a pobrali jim všechno, co měli, dragouni si tak tak zachránili holé životy a rozprchl se po lese. Ani Jankovi nic jiného nezbylo: v bílé noční košili musel vyskočit oknem a spasit se útěkem. Dragouny nenašel, zpátky do hospody také nemohl, a tak se ještě za ranního šera vydal postranními cestičkami do rodné vesnice. Slunce už stálo vysoko na obloze, když

konečně spatřil v údolí před sebou tátovu chalupu. Na louce pod lesem vyháněl právě pastýř ovce a Janek se k němu rozběhl.

Pastýř se lekl, myslel si, že k němu běží z lesa zlý duch.

„Neboj se!“ řekl mu udýchaný Janek. „Copak mě nepoznáváš? Já jsem přece Janek, tvůj král a pán! Jdu za otcem, abych ho odvezl na královský zámek, ale takhle v košíli se před ním nechci ukazovat. Přines mi aspoň nějaké kalhoty!“

Pastýř se rozesmál.

„Janku, Janku, ty ses vůbec nezměnil! Tak ty ještě ke všemu bydlíš na královském zámku!“

Smál se, až mu slzy tekly, ale kalhoty přece jen přinesl. Byly staré a rozedrané, samá díra a záplata, jenže co Jankovi zbývalo? Natáhl si je a řekl:

„Takhle přece nemohu předstoupit před tátu. Neuvěřil by mi ani slovo! Pastýři, bud' tak dobrý a schovej mě v ovčíně do večera. Až se trochu setmí, půjdu za tátou. Moc tě prosím, běž zatím rychle do města a pověz princezně, vlastně královně, tedy mé ženě, co se stalo! Určitě hned přijede. Já ti zatím budu hlídat ovce.“

Pastýř nechtěl, nevěřil Jankovi, ale nakonec se přece jen nechal přemluvit a nerad se vydal do města. Třásl se strachem, že ho na královském dvoře odvedou rovnou do vězení, ale sotva se zajíkání povíděl princezně Jankův vzkaz, princezna zbledla a vykřikla:

„Chudák můj zlatý Janek! Však já ho pomstím!“

Starý král chtěl hned shromáždit celé vojsko a pustit se za loupežníky, ale princezna prohlásila rázně:

„Otče, dej mi připravit kočár, vezmu si jen pář dragounů a Jankův kouzelný prsten. Já už si poradím sama.“

Sedla do kočáru a v doprovodu dragounů vyrazila z brány. Když měli loupežnickou hospodu na dohled, zastavili v lese a ukryli kočár i koně v houští. Potom princezna pootočila kouzelným prstenem a v tu chvíli byli dragouni sotva jako mravenečkové. Nepozorovaně se dostali do hospody a čekali, až se setmí. Jakmile loupežníci usnuli, princezna

znovu otočila prstenem, dragouni už byli zase jako dragouni, vrhli se na loupežníky a pevně je svázali. Sotva se ráno rozednilo, vydali se s nimi na královský dvůr a vsadili je do nejhlubšího vězení. Princezna zatím nastoupila zase do kočáru a s hrstkou dragounů ujízděla za Jankem.

Jankův otec právě štípal na dvoře dříví, když najednou slyší od cesty dusot kopyt. Zvedl hlavu a uviděl zlatý kočár, před ním dragouni, za ním dragouni. Zastavili zrovna u vrat. Princezna vystoupila z kočáru a zeptala se:

„Bydlí tady můj Janek, král poloviny království?“

Jankův táta měl v tu chvíli pocit, že se mu všechno jenom zdá. Potom se vzpamatoval a řekl zamračeně:

„Tady žádný král nebydlí a nikdy nebydlel. Ani celý, ani poloviční. Tady bydlel jen můj syn Janek, ale ten mi nesmí přes práh. Ani vidět ho nechci!“

V tu chvíli se objevil ve stráni Janek. Běží od ovčince v rozedraných kalhotách, na košili má ještě slámu, nohy bosé.

„Tak tohle je ten můj povedený syn!“ rozkřikl se otec. „Tady je v celé své kráse!“

A už se rozhlíží, kde by popadl hůl. Ale pak se zarazí. Dragouni v sedlech tasí šavle a vzdávají čest, Janek doběhne k princezně a oba si šťastně padnou do náruče.

„Táto,“ vykřikne Janek, „generálem nejsem, ale zato mám půlku království a tady princeznu za ženu!“

Ted' chalupník konečně uvěřil. O tom, že Janek nesmí překročit práh rodné chalupy, už nepadlo ani slovo.

Ve zlatém kočáru a s čestným doprovodem dragouni pak odvezli Jankova tátu do královského paláce a všichni žili šťastně a měli se rádi. Po nějakém čase dostal Janek i tu druhou polovinu království a lidé říkají, že nevládl o nic hůř než všichni králové před ním a po něm. A že jich bylo!

Modrovous

Byl jednou jeden člověk, měřil šest stop a měl modré vousy, které mu sahaly až po pás. Lidé mu proto říkali Modrovous. Byl bohatý jako moře, ale lakový až běda, nikdy nedal chudákovi ani nejmenší penízek, a ještě na něj poštval psy. Vyprávělo se o něm, že byl sedmkrát ženatý, ale nikdo jeho ženy neviděl a nikdo netušil, co se s nimi stalo.

Kolovalo o něm hodně zlých zvěstí a skoro všechny byly pravdivé. Nakonec za ním poslal francouzský král oddíl vojáků, aby ho lapili a přivedli před soud. Sedm let ho hledali a honili po lesích, ale Modrovous jim vždycky unikl a ukryl se v tajných skrýších. Když vojáci s nepořízenou odtáhli, objevil se Modrovous znovu, strašnější a krutější než dřív. Hlubokým lesům, uprostřed kterých stál jeho hrad, se každý z veliké dálky raději vyhýbal.

Jednoho dne Modrovous zase projízděl krajinou v sedle svého černého koně, za ním tři krvelačné dogy, velké a silné jako býci. Na cestě za lesem spatřil Modrovous osamělou dívku, mladou a krásnou. Pobodl koně ostruhami, přijel k dívce, bez dlouhých řečí ji zvedl do sedla a vrátil se s ní na svůj hrad.

Když za nimi zapadla brána, Modrovous ji postavil na zem a řekl:

„Poslouchej mě dobře. Chci, aby ses stala mou ženou. Pamatuj si, že odtud už nikdy neodejdeš.“

Dívka plakala, prosila, ale nic jí nepomohlo, Modrovous si ji vzal za ženu. Od té chvíle žila na hradě jako ve vězení. Trápila se, plakávala, stýskalo se jí po domově, ale Modrovous zůstal tvrdý jako skála. Každé ráno za svítání sedl na koně a vyjel z hradu, za ním jeho tři dogy, velké a silné jako býci. Vracel se až pozdě večer a nikdo neví, kde se toulal.

Jeho žena se po celý den nehnula od okna. Dívala se smutně dolů do krajiny, do širého zeleného kraje, a v myšlenkách byla daleko

předaleko. Občas k ní na chvilku přišla mladá pastýřka, která pásala ovce na palouku za hradbami. Byla hezká jako oči dobrého člověka a srdce měla ryzí jako vycházející slunce.

„Paní,“ těšila ji vždycky, „nebud' smutná. Já vím, že nevěříš sluhům ani služkám našeho pána, ale mně můžeš věřit, já tě nikdy nezradím. Pověz mi, co tě trápí.“

Paní však dlouho mlčela. Teprve po mnoha, mnoha dnech promluvila:

„Pastýřko, hezká pastýřko, jestliže mě zradíš, nebudeš už nikdy v životě šťastná. Povím ti, co mě trápí. Pastýřko milá, celé dny a noci myslím na svého otce, na svou ubohou matku. Myslím na své dva a bratry, už celých sedm let slouží ve vojsku francouzského krále. Pastýřečko, jestliže mě zradíš, už nikdy v životě nebudeš šťastná.“

„Paní, já tě nezradím. Něco ti řeknu. Má doma sojku, která umí mluvit a je rozumná jako člověk. Když budeš chtít, pošlu ji za tvými bratry, kteří už sedm let slouží ve vojsku francouzského krále.“

„Jsi hodná,“ řekla paní a pohladila hezkou pastýřku po vlasech. „Ale až někdy jindy. Počkáme, až přijde vhodná chvíle.“

Z paní a pastýřky se staly přítelkyně. Měly se rády a rozuměly si jako dvě sestry, ale o smutku hradní paní už nikdy nemluvily, protože se bály, aby je neslyšeli sluhové nebo služky.

Jednoho dne řekl Modrovous své ženě:

„Zítra ráno za svítání odjedu na dlouhou cestu. Nechám ti tady sedm klíčů. Těch šest velkých patří ke komnatám a skříním na celém hradě, otevřeš jimi každé dveře. Můžeš si je nechat, dělej si s nimi, co chceš. Nejmenší klíček patří ke dveřím komory na konci chodby. Tam vkroutit nesmíš. Když to uděláš, dozvím se to a pak s tebou bude zle.“

Nazítří ráno sedl Modrovous na svého černého koně a tryskem vyjel z brány. Za ním běžely se štěkotem jeho tři dogy, velké a silné jako býci.

Dny a týdny plynuly jako voda v řece. Šesti klíči otevřela paní dveře všech komnat a skříní, tři celé měsíce dodržela Modrovousův příkaz, i když si v duchu opakovala stokrát: Copak je asi v té poslední komůrce na konci hlavní chodby?

Po třech měsících už nedokázala překonat svou zvědavost a řekla si: Co se mi může stát? Modrovous se přece nic nedozví. Zavolala pastýřku, vzala nejmenší klíček a otevřela poslední dveře. Nahlédla do komůrky a zbledla ve tváři, srdce se jí roztlouklo v hrudi. V komoře bylo sedm otevřených rakví a v nich leželo sedm mrtvých žen s krvavou ranou na hrdle. Rychle couvla a chtěla zase zamknout dveře, ale klíček jí vyklouzl z roztržených prstů a spadl na podlahu. Pastýřka ho zvedla a uviděla, že je celý od krve.

Paní společně s pastýrkou zamkly dveře a vrátily se do komnaty. Po celý den až do večera se snažily odstranit z klíčku krvavou skvrnu, ale všechno bylo marné. Zkoušely ho vyčistit solí, octem, horkým popelem i přesličkou, ale nic nepomáhalo. Čím víc se snažily, tím byla červená skvrna na klíčku nápadnější a zřetelnější.

Když se slunce nachýlilo k obzoru, klíček znenadání promluvil lidským hlasem:

„Jen dělejte, co umíte, stejně vám nic nepomůže. Skvrna od krve nezmizí nikdy, nikdy. A za sedm dní se vrátí Modrovous.“

Hezká pastýřka řekla:

„Ted' je ta pravá chvíle, abych ti zavolala svou sojku.“

Přistoupila k oknu a třikrát zakřičela jako sojka v lese. V malé chvilce sojka přiletěla, usedla na okenní rímsu a zeptala se:

„Hezká pastýřko, co si přeješ?“

„Sojko, sojčičko moje,“ řekla pastýřka prosebně, „musíš se vydat na cestu. Let' daleko, hodně daleko, až k vojsku francouzského krále. Najdeš tam dva vojáky, bratry mé paní, a povíš jim: Rychle, rychle běžte na pomoc své sestře, kterou vězní na svém hradě zlý Modrovous.“

Uprostřed černé noci vzlétla sojka k temnému nebi a letěla celý den. Slunce právě zapadalo, když našla vojsko francouzského krále. Vyhledala dva bratry vojáky a vyřídila jim vzkaz malé pastýřky.

Uplynulo sedm dnů a v hradní bráně se objevil na černém koni Modrovous, za ním tři dogy, velké a silné jako býci. Seskočil z koně, vyběhl po schodech a řekl své ženě:

„Paní, vrať mi mých sedm klíčů.“

Třesoucí se rukou mu podala paní šest velkých klíčů od hradních komnat a skříní.

„Jeden chybí!“ vykřikl Modrovous. „Dej mi malý klíček. Malý klíček!“

Nešťastná paní mu podala sedmý klíček. Modrovous na něj poohlédl a uviděl jasně červenou skvrnu.

„Podvodnice! Tak ty jsi neposlechla! Odemkla jsi zakázanou komoru a já tě ted' potrestám. Budeš mít dost času, aby sis ji důkladně prohlédla, protože za hodinu tam budeš ležet také.“

Modrovous se obrátil, seběhl po schodech a začal si brousit tesák o velký kámen. Vyzkoušel ostří palcem a řekl:

„Ted' se mi líbíš, můj milý tesáku. Za malou chvilku tě čeká práce.“

Paní s pastýrkou uslyšely oknem, co Modrovous řekl, a roztřásly se strachem. Paní se obrátila k pastýřce a řekla se slzami v očích:

„Pastýřko, pastýřečko, utíkej po schodech nahoru na nejvyšší věž!“

Pastýřka se rozběhla ke schodům. Na dvoře zatím Modrovous brousil dál svůj tesák o velký drsný kámen. Vyzkoušel ho palcem a řekl:

„Ted' se mi líbíš ještě víc, můj milý tesáku. Za chvilku tě čeká pekná práce.“

„Pastýřko, pastýřečko,“ vykřikla paní, „rozhledni se dobře a pověz mi, co vidíš z nejvyšší věže?“

„Paní,“ odpověděla pastýřka, „vidím zářící slunce na nebi a v dálce moře. Vidím hory, pastviny a les.“

Paní vystoupila sedm schodů do věže.

Na dvoře zatím Modrovous brousil svůj tesák o velký kámen. Vyzkoušel ostří palcem a řekl:

„Ted' se mi líbíš ještě víc, můj milý tesáku. Za chvilku tě čeká pěkná práce.“

„Pastýřko, pastýřečko,“ vykřikla paní, „rozhledni se dobře a pověz mi, co vidíš z nejvyšší věže?“

„Paní,“ odpověděla pastýřka, „daleko za lesem vidím tvé dva bratry, v sedlech koní tryskem míří ke hradu.“

Když to paní uslyšela, vystoupila dalších sedm schodů. Na dvoře zatím Modrovous brousil dál svůj tesák o velký kámen. Vyzkoušel ostří palcem a řekl:

„Ted' se mi líbíš ještě víc, můj milý tesáku. Za chvilku tě čeká pěkná práce.“

„Pastýřko, pastýřečko,“ zvolala paní, „rozhledni se dobře a pověz mi, co vidíš z nejvyšší věže?“

„Paní,“ odpověděla pastýřka, „vidím tvé bratry, jsou na mili daleko. Zachraň se!“

Modrovous na dvoře se napříamil, obrátil se a zvolal do oken:

„Pojď dolů, podvodnice! Pojd' dolů, nebo si pro tebe půjdu sám!“

Paní vystoupila dalších sedm schodů a zvolala okénkem do dvora:

„Pane, počkej ještě malou chvilku, jen co se připravím!“

Obrátila se nahoru a vykřikla:

„Pastýřko, pastýřečko, pověz mi, co vidíš z věže?“

„Paní,“ odpověděla pastýřka, „tvoji dva bratři jsou už blízko, docela blízko. Zachraň si život!“

Paní vyběhla až na ochoz věže k pastýřce. Dva bratři se už tryskem řítili k bráně, zastavili, seskočili z koní.

Na dvoře zatím vykřikl Modrovous znovu:

„Pojď dolů, podvodnice! Pojd' dolů, nebo si pro tebe půjdu sám!“

Rozběhl se ke schodům, tesák svíral v ruce.

„Rychle, bratříčkové!“ vykřikla paní. „Pospěšte si, pomozte mi!“

Modrovous to uslyšel, vyběhl po schodech na ochoz, naklonil se přes zábradlí a hvízdl na své tři dogy, silné a velké jako býci. Oba bratři s mečem v ruce už běželi po schodech vzhůru. Doběhli na ochoz, tři dogy za nimi.

„Bratříčkové moji,“ zvolala paní, „pomozte mi!“

Rozpoutal se boj. Modrovous se oháněl tesákem, bratři bojovali s mečem v ruce, dogy na ně dorážely s vyceněnými zuby. Když uplynula hodina, byl mrtev Modrovous, bez života ležely na ochozu dogy, velké a silné jako býci.

„Sestřičko,“ řekli bratři, „ted' už ti neublíží ani Modrovous, ani jeho divoká zvířata. Už neublíží nikomu.“

Starší bratr vzal sestru do náruče, mladší zdvihl hezkou pastýřku. Sestoupili na nádvoří, vyhoupli se do sedel, při západu slunce už byli v domě svých rodičů.

„Dobrý den, tatínku,“ řekla dcera, „dobrý den, maminko. Už jste mě dávno oplakali, už jste si dávno mysleli, že jsem mrtvá. A já bych mrtvá opravdu byla, navždycky bych zůstala na hradě strašného Modrovousa, nebýt přátelství téhle hezké pastýřky.“

Všichni se objali, v očích slzy radosti ze šťastného shledání. Po večeři řekl mladší bratr:

„Něco ti povím, otče. Něco ti povím, matko. Moc se mi líbí hezká pastýřka. Jestliže nedovolíte, abych si ji vzal za ženu, odjedu zítra zpátky k vojsku a už se nikdy nevrátím.“

„Synku, synáčku,“ řekli otec s matkou, „vezmi si ji za ženu!“

Jejich dcera objala pastýřku a dodala:

„Pastýřečko, a já ti dávám svatebním darem Modrovousův hrad!“

O lodi, která jezdila po zemi

Byl jednou jeden král, bohatý jako moře. Dceru měl krásnou jako den a moudrou jako slunce, a přece vzdychal a trápil se, tak byl nešťastný.

Ve dne v noci si říkal: Kdybych tak měl lod', která by dokázala jezdit po zemi!

Ale nikdo mu neuměl takovou lod' postavit. Nakonec král zavolal svého bubeníka a přikázal mu, aby po celé zemi vybubnoval:

„Ratata bum, ratata bum, ratata bum! Na vědomost se dává, že ten, kdo dá králi lod', která by jezdila po zemi, dostane sedm set zlatáků a královskou dceru za ženu!“

V té době žila v jedné vsi stará a chudá vdova. Měla tři syny: nejstarší se jmenoval Vilém, prostřední Petr a nejmladší Lukáš.

„Mámo,“ řekl Vilém, „slyšela jste, co ohlásil králův bubeník? Zítra se vydám do světa a najdu lod', která dovede jezdit po zemi.“

Nazítří za svítání vzal Vilém do ruky hůl, do mošny si dal kousek černého chleba a vydal se na cestu.

Slunce už stálo hodně vysoko, když došel k malé studánce. Posadil se do trávy a vytáhl z mošny chleba. Právě v tu chvíli šel kolem nějaký chudák, zastavil se a oslovil nejstaršího bratra:

„Člověče, od včerejška jsem nejedl a mám hlad. Slituj se nade mnou a dej mi kousek černého chleba.“

Vilém se na něj podíval a řekl:

„Jen si jdi dál svou cestou! Nemám dost chleba ani pro sebe.“

„Člověče,“ povídá chudák, „a kam vlastně jdeš?“

Vilém se zamračil a řekl:

„Jestli chceš, vysvětlí ti to moje hůl.“

„Člověče,“ odpověděl na to chudák, „mluvím s tebou slušně. Mluv se mnou také tak.“

„No dobrá, jak chceš. Tak tedy jdu do světa sbírat biče, abych měl čím odhánět všelijaké otrapy.“

„Když biče, tak biče. Jdeš hledat biče, biče také najdeš,“ povídá chudáš a ztratil se.

Mládenec dojedl chleba a dal se na cestu. Když slunce zapadlo, zastavil se na prahu malého dvorce. Už měl pořádný hlad. Uviděl na dvoře správce a zavolal přes plot:

„Hej, neměl bys kousek chleba?“

„Táhni, darebáku,“ zvolal správce. „Jdi si po svých!“

A ve zlosti po něm hodil bič, který měl zrovna v ruce.

Aspoň něco jsem dostal, řekl si Vilém a šel dál.

Chodil světem celých sto dnů, pil vodu ze studánek a jedl jen ostružiny a pláňata. Sotva se zastavil někde u chalupy a poprosil o kousek chleba, hned na něj křičeli:

„Táhni, darebáku, jdi si po svých!“

A hodili po něm bič.

Vilém ho vždycky zvedl a říkal si v duchu: Aspoň něco jsem dostal!

Když uplynulo sto dnů, měl sto bičů. Ale neměl to, co hledal. Raději se vrátil domů, k matce. Přivítala ho s otevřenou náručí:

„Tak co, chlapče, našel jsi lod', která jezdí po zemi?“

„Mámo, našel jsem jen sto bičů. A už mám toho vandrování po světě dost, zůstanu doma.“

Uslyšel to Petr, prostřední bratr. Řekl matce:

„Mámo, ted' je řada na mně. Půjdu hledat lod', která jezdí po zemi.“

Nazítří za svítání vzal Petr hůl, do mošny si dal kus černého chleba a šel.

Slunce už stálo hodně vysoko, když dorazil k malé studánce. Posadil se do trávy a vytáhl z mošny chleba. Právě v tu chvíli šel kolem nějaký chudák. Zastavil se a řekl:

„Mládenče, od včerejška jsem nejedl a mám hlad. Slituj se nade mnou a dej mi kousek černého chleba.“

Petr se na něj podíval a odsekl:

„Jen si jdi svou cestou! Nemám dost chleba ani sám pro sebe.“

„Mládenče,“ povídá chudák, „a kam vlastně jdeš?“

Petr řekl zhurta:

„Jestli chceš, vysvětlí ti to moje hůl.“

„Mládenče,“ odpověděl chudák, „mluvím s tebou slušně. Mluv se mnou také tak.“

„No dobrá, tak tedy jdu do světa hledat přeslice na předení.“

„Když přeslice, tak přeslice. Jdeš hledat přeslice, jistě přeslice také najdeš,“ povídá chudák a ztratil se.

Petr dojedl chleba a vykročil na další cestu. Když slunce zapadalo, zastavil se u plotu bílého dvorce. Už měl pořádný hlad. Uviděl na dvoře správcovou a zavolal na ni přes plot:

„Hej, správcová, neměla bys kousek chleba? Slituj se nad hlado-vým pocestným!“

„Táhni, darebáku,“ zvolala správcová, „jdi si po svých, ať tě tu nevidím!“

A hodila po něm přeslici, kterou zrovna držela v ruce.

Aspoň něco jsem dostal, řekl si Petr, zdvihl přeslici a šel dál.

Chodil světem plných sto dnů, pil vodu ze studánek a jedl jen ostružiny a pláňata ze stromů podle cest. Když se zastavil někde u chalupy a poprosil hospodyně o kousek chleba, hned na něj začala křičet:

„Táhni, darebáku, jdi si po svých!“

A hodila po něm přeslici.

Mladý muž ji sebral a řekl si: Aspoň něco jsem dostal.

Když uplynulo sto dnů, měl sto přeslic. Ale neměl to, co hledal. Raději se vrátil domů, k matce. Přivítala ho s otevřenou náručí:

„Tak co, chlapče, našel jsi lod', která jezdí po zemi?“

„Mámo, našel jsem jen sto přeslic. A už mám toho vandrovaní po světě dost, zůstanu doma.“

Uslyšel to Lukáš, nejmladší bratr, a řekl matce:

„Mámo, ted' je řada na mně. Zítra ráno půjdu hledat lod', která jezdí po zemi.“

Nazítří za svítání vzal Lukáš hůl, do mošny si dal kus černého chleba a šel.

Slunce už stálo hodně vysoko, když došel k malé studánce. Posadil se do trávy a vytáhl z mošny chleba. Právě v tu chvíli šel kolem nějaký chudák. Zastavil se a řekl:

„Chlapče, od včerejška jsem nejedl a mám hlad. Slituj se nade mnou a dej mi kousek černého chleba.“

„Rád,“ řekl Lukáš. „Ale víš ty co? Vezmi si ho celý, určitě máš větší hlad než já.“

„Děkuju ti, příteli. A ty si zase vezmi na oplátku můj.“

Vytáhl z mošny velký kus chleba a byl to chleba bílý jako sníh, jemný jako rosa.

„A kam vlastně jdeš?“ zajímal se neznámý.

Lukáš si povzdychl:

„Vydal jsem se do světa hledat lod', která jezdí po zemi.“

Chudák povídá:

„Chlapče, lehni si do trávy a zdřímni si chvilku. Až tě vzbudím, budeš mít jistě radost.“

Lukáš se natáhl do trávy, založil si ruce pod hlavu a usnul. Za hodinu s ním neznámý zatřásl a vzbudil ho.

„Už jsi spal dost, příteli. Podívej se na louku před sebou.“

Lukáš se posadil a oči mu div nevylezly z důlků. Uprostřed louky stála v trávě veliká lod'. Byla to lod', která umí jezdit po zemi. Zářila pestrými barvami, měla stříbrné stožáry a ráhna, zlatá lana a plachty z červeného hedvábí.

„Příteli,“ řekl chudák, „můžeš poroučet. Lod', která jezdí po zemi, tě poslechne.“

Co řekl, to se stalo.

„Lodi,“ zvolal Lukáš jen tak na zkoušku, „plnými plachtami ku- předu!“

Plachty se pootočily proti větru, vítr se do nich opřel, lod' se rozjela.

„Lodi, zpátky!“ zavelel Lukáš.

Lod' se zastavila a pomalu couvala nazpátek.

„Příteli,“ řekl chudáš, „poslouchej mě dobrě. Ukázal jsi mi, že máš dobré srdce. Dávám ti lod', která umí jezdit po zemi. Od této chvíle je tvoje. Vyšplhej se na palubu a jed'. Pamatuj si však jedno: vezmi na palubu každého, koho potkáš cestou.“

Lukáš poděkoval, vyšplhal se na palubu a zavelel: „Na plné plachty kupředu!“ Lod' se rozletěla po trávě jako vítr.

Když tak urazili sto mil, spatřil Lukáš u cesty neznámého muže. Seděl pod stromem a okusoval větévku vinného keře.

„Lodi, zastav!“

Lod', která uměla jezdit po zemi, poslušně zastavila.

Lukáš se naklonil přes zábradlí.

„Hej, muži, co to děláš?“

„Mládenče,“ zvolal neznámý, „však vidíš, co dělám! Letos všechny vinice pomrzly a víno je drahé. A já jsem chudý člověk. Proto aspoň ohryzávám větvičky révy, protože mi připomíná sladkou chuť hroznů.“

„Příteli,“ povídá Lukáš, „pojed' se mnou!“

Muž vyšplhal na palubu a lod' se rozletěla po cestě jako vítr.

Když tak urazili sto mil, spatřili neznámého člověka. Seděl v trávě pod stromem a okusoval velkou kost z dobytčete. Už byla tak ohlodaná, že svítila jako sníh. Lukáš zavelel:

„Lodi, zastav!“

Lod', která uměla jezdit po zemi, zastavila.

Lukáš se naklonil přes zábradlí.

„Hej, muži, co to děláš?“

„Mládenče,“ zvolal neznámý, „přece vidíš, co dělám! Letos je maso drahé, a já jsem chudý člověk. Proto aspoň ohryzávám kost z jahodnice, aby mi připomněla, jak chutná opravdové maso.“

„Příteli, pojed' se mnou.“

Muž vyšplhal na palubu a lod' se rozletěla po travnaté pláni.

Když tak urazila sto mil, spatřili dřevorubce. Kráčel pěšinou a nesl na zádech polovinu pokáceného lesa.

Lukáš zavelel:

„Lodi, zastav!“

Lod', která uměla jezdit po zemi, zastavila.

Lukáš se naklonil přes zábradlí:

„Hej, muži, copak to děláš?“

„Mládenče,“ zvolal neznámý, „přece vidíš, co dělám! Moje žena mi pořád vyčítá, že máme málo dřeva. Tak jsem pokácel polovinu lesa a nesu jí ho na zádech.“

„Příteli, pojed' s námi!“

Muž poslechl, vyšplhal se na palubu a lod' se rozletěla rychleji než vítr.

Když tak urazila sto mil, spatřili na pěšince dalšího muže. Držel v ruce kovářské dmýchadlo a dmýchal proti oblakům.

Lukáš zavelel:

„Lodi, zastav!“

Lod', která uměla jezdit po zemi, zastavila.

Lukáš se naklonil přes zábradlí:

„Hej, člověče, copak to děláš?“

„Mládenče,“ zvolal neznámý, „přece vidíš, co dělám! Dmýchám proti oblakům, aby nám bouřka a kroupy nezničily úrodu!“

„Příteli, pojed' s námi!“

Muž poslechl, vyšplhal se na palubu a lod' se rozletěla rychleji než vítr.

Urazili sto mil a lod' se zastavila před branou královského paláce. Lukáš sestoupil z paluby a šel rovnou ke králi.

„Dobrý den, pane králi. Přivezl jsem ti lod', která umí jezdit po zemi. A ted' mi dej sedm set zlatáků a svou dceru.“

„Mladý muži,“ odpověděl král, „dám ti sedm set zlatáků, dám ti i svou dceru, ale musíš uznat: co je moc, to je moc. Nejdřív chci vidět člověka, který dokáže vypít za hodinu sedm sudů vína.“

„Pane králi,“ řekl Lukáš, „to je hračka. Rozkaž sluhům, aby přiváili sedm sudů, já zařídím ostatní.“

Sluhové přivalili sedm sudů vína. Lukáš přiskočil k oknu a zavolal na muže, který ohryzával větvíčku vinné révy.

Neuplynula ani hodina a sudy byly prázdné.

„Pane králi,“ řekl Lukáš, „splnil jsem tvé přání. Viděl jsi člověka, který vypije za hodinu sedm sudů vína. Ted' mi dej sedm set zlatáků a svou dceru.“

„Mladý muži,“ odpověděl král, „dám ti sedm set zlatáků, dám ti i svou dceru, ale nejdřív mi ukaž člověka, který dokáže sníst za hodinu maso ze sedmi jalovic.“

„Pane králi,“ řekl Lukáš, „nic není lehčího. Rozkaž kuchařům, at' upečou maso ze sedmi jalovic.“

Za krátkou dobu přinesli kuchaři maso ze sedmi jalovic. V síni to vonělo, až se sliny sbíhaly na jazyku. Lukáš přiskočil k oknu a zavolal muže, který ohryzával kost bílou jako sníh.

„Kamaráde,“ řekl mu přátelsky, „přeju ti dobrou chut!“

Za hodinu bylo maso pryč, zůstaly jen kosti a kostičky. Nejmladší bratr se obrátil na užaslého krále.

„Pane králi, splnil jsem, co jsi žádal. Ukázal jsem ti člověka, který sní za hodinu maso ze sedmi jalovic. A ted' už mi konečně dej sedm set zlatáků a svou dceru.“

„Mladý muži,“ odpověděl král, „já ti svou dceru nedám, protože tě nechce.“

Lukáš se zakabonil a sevřel pěsti.

„Takže, pane králi, ty jsi lhal! Nedá se nic dělat, budeme bojovat. Když vyhraješ, vyhraješ. Necháš si lod' a já půjdu. Když prohraješ, dáš mi sedm set zlatáků a svou dceru. Čekám tě před hradbami!“

Obrátil se a opustil se svými přáteli zámek. Vyšplhal na loď a po prosil dřevorubce i muže s měchem, aby mu pomohli. Potom zavelel:
„Tak s chutí do toho, kamarádi!“

Král svolal všechny své vojáky a vytáhl s nimi na louku za hradbami. Polnice zaječely a vojsko se pomalu blížilo k lodi. Dřevorubec si hodil přes rameno nejsilnější kmen z pokácené poloviny lesa a muž s měchem uchopil své dmýchadlo, vysoké jako věž. Sestoupili z paluby a doširoka se rozkročili. Dřevorubec roztočil kmen stoletého stromu, jeho druh namířil měch proti královským vojákům a pevně ho stiskl. Vojsko bylo v mžiku sedm mil daleko.

Král uviděl, že nic nezmůže, a honem rozkázal trubačům, aby zatroubili k zastavení dalšího boje.

„Mladý muži,“ řekl Lukášovi, „zavolej své muže zpátky. Dávám ti svou dceru za ženu a sedm set zlatáčků jako věno.“

Co slíbil, to udělal. Lukášovi se princezna líbila, princezna mohla na Lukášovi oči nechat, za tři dny se slavila svatba.

Král se celé dny projížděl na své lodi, která uměla jezdit po zemi, a protože mu na kralování nezbýval čas, předal královskou korunu Lukášovi. A ten vládl spravedlivě. Však měl také čtyři dobré rádce: jednoho, který dokázal vypít sedm sudů vína, druhého, který snědl na posezení sedm jalovic, třetího, který dokázal pokácer polovinu lesa, a toho čtvrtého, co uměl dmýchat proti kroupám a bouřkám.

Kdo je nejsilnější

Žili kdysi v Gaskoňsku hospodář s hospodyní. Když jednou uklízeli ve stáji, našli ve slámě groš.

„Co s ním uděláme?“ zeptal se hospodář.

A hospodyně řekla:

„Půjdeme na trh a koupíme slepici.“

Šli na trh a koupili slepici.

Slepice snášela vejce, hospodář s hospodyní je o Velikonocích prodali na trhu a měli se dobře.

Jednou zase uklízeli ve stáji a našli ve slámě znovu groš.

„Co s ním uděláme?“ zeptal se hospodář.

A hospodyně řekla:

„Půjdeme na trh a koupíme kohouta.“

Šli na trh a koupili kohouta.

Kohout a slepice měli kuřata, hospodář s hospodyní je o masopustě prodali na trhu a měli se dobře.

Jednou zase uklízeli a znovu našli ve slámě groš.

„Co s tím grošem uděláme?“ zeptal se hospodář.

A hospodyně řekla:

„Půjdeme na trh a koupíme kozu.“

Šli na trh a koupili kozu.

Koza dobře dojila, hospodář s hospodyní prodávali mléko na trhu a měli se dobře.

Po čase znovu uklízeli ve stáji a zase našli ve slámě groš.

„Co uděláme s tím grošem?“ zeptal se hospodář.

A hospodyně řekla:

„Půjdeme na trh a koupíme kozla.“

Šli na trh a koupili kozla.

Koza a kozel měli kůzlata, hospodář s hospodyní prodali kůzlata na trhu a měli se dobře.

Po čase znovu uklízeli ve stáji a zase našli ve slámě groš.

„Co uděláme s tím grošem?“ zeptal se hospodář.

A hospodyně řekla:

„Půjdeme na trh a koupíme krávu.“

Šli na trh a koupili krávu.

Kráva dávala dobré mléko, ještě lepší než koza. Hospodář s hospodyní prodali mléko na trhu a měli se dobře.

Po čase znovu uklízeli ve stáji a znovu našli ve slámě groš.

„Co udělíme s tím grošem?“ zeptal se hospodář.

A hospodyně řekla:

„Půjdeme na trh a koupíme si býka.“

Šli na trh a koupili si býka.

Býk a kráva měli telátka, hospodář s hospodyní prodali telátka na trhu a měli se dobře.

Po čase znovu uklízeli ve stáji a zase našli ve slámě groš.

„Co uděláme s tím grošem?“ zeptal se hospodář.

A hospodyně řekla:

„Půjdeme na trh a koupíme si kocoura.“

Šli na trh a koupili si kocoura.

Kocour vychytal v chalupě, ve stáji a na polích všechny myši, potkany, lasičky a kuny a hospodář s hospodyní se měli dobře. Po čase znovu uklízeli ve stáji a zase našli ve slámě groš.

„Co uděláme s tím grošem?“ zeptal se hospodář.

A hospodyně řekla:

„Už máme všechno, co potřebujeme. A tak si postavíme přes potok skleněný most.“

Začali si stavět přes potok skleněný most. Když skončili, řekli si:

„Musíme ho vyzkoušet, jestli je dost pevný.“

Poslali na most slepici.

Slepice přešla a most vydržel.

Poslali na most kohouta.
Kohout přešel a most vydržel.
Poslali na most kozu.
Koza přešla a most vydržel.
Poslali na most kozla.
Kozel přešel a most vydržel.
Poslali na most krávu.
Kráva přešla, most vydržel.
Poslali na most býka.
Býk přešel, most vydržel.
Poslali na most kocoura.
Most se prolomil a spadl do potoka.
Kdo byl tedy nejsilnější?
No přece kocour!
A to je pravda pravdoucí. Jednou jsem mu rád nerad šlápl na
ocas – to jste měli vidět!

Jak se stal kovář králem

Byl jednou ve Francii jeden král, bohatý jako moře, statečný jako lev a spravedlivý jako čas. Jmenoval se Jindřich. Měl všechno, nač si vzpomněl, ale šťastný přece nebyl. Ve dne v noci si říkal:

Nikdo se netrápí tolík jako já. Má jedinou dceru, krásnější než den a moudřejší než kniha. Ale je pořád smutná, tak smutná, že se ještě nikdy neusmála, ani jednou jedenkrát. Však jí proto také říkají princezna Smutná Tvářička. Má také sedm set bujných koní, černých jako uhel. A přece mám nejraději toho bílého. Ale ten je zlý a divoký, tak divoký, že ho ani nejlepší kovář nedokáže podkovat. Však proto mu také říkají Bělouš Lamželezo. Ne, je to tak: nikdo na světě nemá větší trápení než já.

A tak se král soužil a soužil, až nakonec zavolal svého královského bubeníka, dal mu tisíc dukátů a řekl:

„Bubeníku, jdi od města k městu, od vesnice k vesnici a všude dávej na vědomost: Kdo dokáže třeba jen jednou jedenkrát rozesmát princeznu Smutnou Tvářičku a podkovat čtyřmi podkovami Bělouše Lamželeza, ten se stane zetěm a dědicem francouzského krále Jindřicha!“

Bubeník se hned pustil do světa, putoval od města k městu a od vesnice k vesnici a všude rozhlašoval, co mu král přikázal.

Do královského zámku se brzy začaly hrnout celé zástupy mladých mužů. Všichni se pokoušeli rozesmát princeznu a podkovat králova bělouše, ale nikdo to nedokázal. Všichni se museli vrátit domů s nepořízenou.

V tom čase žil v jedné vesnici se svou starou matkou mladý a odvážný kovář. Jednoho večera řekl matce:

„Mámo, zítra půjdu k našemu králi, abych rozesmál třeba jen jednou jedenkrát princeznu Smutnou Tvářičku a podkoval Bělouše

Lamželeza čtyřmi podkovami. Až to udělám, stanu se královým zetěm a dědicem.“

„Jdi, synáčku, jdi!“ řekla matka. „A dobře poříd!“

Kovář otevřel brašnu, v níž měl celý svůj majetek: padesát zlatých a sto stříbrňáků – všechno, co si v životě našetřil. Ze sta stříbrňáků ukoval na kovadlině čtyři stříbrné podkovy, z padesáti zlatých vykoval dvacet osm zlatých hřebů, sedm pro každou podkovu.

Sotva se začalo rozednít, hodil si brašnu přes rameno a vydal se na cestu. V brašně měl chleba, kladivo, čtyři stříbrné podkovy a dvacet osm zlatých hřebů podkováků.

Když už šel tři hodiny, zastavil se u studánky. Napil se vody a snědl kus chleba. Jak tak seděl, zaslechl vedle v poli cvrkat cvrčka. Byl černý jako smůla a cvrkal jako o závod. Kovář se zaposlouchal do jeho písničky a najednou slyší, jak cvrček povídá:

„Crr crr crr! Dobrý den, kováři!“

„Dobrý den, cvrčku,“ odpověděl kovář. „Copak by sis přál?“

„Crr crr crr! Kováři, rád bych věděl, kam máš namířeno.“

„Cvrčku, kamaráde! Jdu na královský zámek rozesmát princeznu Smutnou Tvářičku a podkovat Bělouše Lamželezu čtyřmi stříbrnými podkovami. Až to udělám, stanu se zetěm a dědicem francouzského krále Jindřicha.“

„Crr crr crr! Kováři, vezmi mě s sebou! Možná ti prokážu dobrou službu.“

„Rád, cvrčku, rád! Aspoň mi nebude cestou smutno. Vyskoč mi do vousů a drž se pevně!“

Cvrček skočil kováři do vousů a kovář šel dál.

Po třech hodinách se zastavil pod vysokým stromem a sedl si do trávy, aby se najedl a napil. Jak tak seděl a odpočíval, uviděl najednou pár kroků opodál myšku, jak hryže na poli velký list tabáku.

Kovář ji chvíli pozoruje a znenadání slyší, že myška povídá:

„Kví kví kví! Dobrý den, kováři!“

„Dobrý den, myško,“ pozdravil kovář. „Copak by sis přála?“

„Kví kví kví! Kováři, ráda bych věděla, kam máš namířeno.“

„Myško, kamarádko, jdu na královský zámek rozesmát princeznu Smutnou Tvářičku a podkovat Bělouše Lamželeza čtyřmi stříbrnými podkovami. Až to udělám, stanu se zetěm a dědicem francouzského krále Jindřicha.“

„Kví kví kví! Kováři, vezmi mě s sebou! Možná ti prokážu dobrou službu.“

„Rád, myško, rád! Aspoň mi nebude cestou smutno. Hop, vyskoč mi na čepici a pořádně se drž!“

Myška vyskočila kováři na čepici a kovář šel dál, s cvrčkem ve vousech na bradě a s myškou na čepici. Za soumraku dorazil do malé vesnice. Uložil se na slámu ve stodole a spal tak tvrdě, jako by ležel v hedvábných prostěradlech. Sotva však začalo svítat, něco ho píchlo do nosu a kovář se probudil.

„Kováři, vstávej, vstávej! Je čas, už ses dost naspal, lenochu jeden!“

Kovář si promnul oči, rozhlédl se, ale nikde nikdo.

„Kdopak jsi?“ zeptal se udiveně. „Slyším tě, ale nikoho nevidím!“

„Kováři, jsem matka blech a sedím ti rovnou na špičce nosu. Pověz mi, kam máš namířeno?“

„Matko blech, kamarádko, jdu na královský zámek rozesmát princeznu Smutnou Tvářičku a podkovat Bělouše Lamželeza čtyřmi stříbrnými podkovami. Až to udělám, stanu se zetěm a dědicem francouzského krále Jindřicha.“

„Kováři, vezmi mě s sebou! Možná ti prokážu dobrou službu.“

„Rád, matko blech, rád! Aspoň mi nebude cestou smutno. Jenom se mi pevně drž na špičce nosu, abys nespadla!“

Kovář vstal, vyšel ze stodoly a rázoval dál, s cvrčkem ve vousech na bradě, s myškou na čepici a s matkou blech na špičce nosu.

Tři hodiny po východu slunce už seděl na kamenné lavici u hlavní brány královského zámku.

Seběhli se k němu služové a služky a se smíchem se ptali:

„Kováři, copak tu pohledáváš?“

„Dobří lidé, já jdu na kus řeči s králem Jindřichem a s princeznou Smutnou Tvářičkou.“

„Kováři, máš štěstí. Podívej se, právě jdou po nádvoří.“

Kovář vyskočil z lavice, rozběhl se k princezně a řekl:

„Dobrý den, princezno Smutná Tvářičko! Přišel jsem tě rozesmát. Dobrý den, pane králi! Přišel jsem ti podkovat Bělouše Lamželeza. Až to udělám, stanu se tvým zetěm a dědicem.“

Když viděla princezna Smutná Tvářička svého nápadníka s cvrčkem ve vousech, s myškou na čepici a s matkou blech na špičce nosu, rozesmála se, až jí slzy z očí tekly.

Kovář se postavil před krále a povídá:

„Pane králi, první půlka mé práce je hotová. Princezna Smutná Tvářička se poprvé v životě rozesmála. A jak upřímně!“

„Kováři, to je pravda,“ uznal král Jindřich. „Ale ještě musíš jít do konírny a okovat mého velkého Bělouše Lamželeza.“

„Jak poroučíš,“ řekl rázně kovář. „Raději to udělám hned.“

Všichni tři zamířili ke konírně. Kovář vytáhl z brašny kladivo, čtyři stříbrné podkovy a dvacet osm zlatých hřebů podkováků. Král s princeznou jen otvírali doširoka oči.

„Kováři,“ vykřikl král Jindřich s úžasem, „takové podkovy a hřeby podkováky jsem v životě neviděl!“

„Já taky nejsem ledajaký kovář! Hned poznáš, pane králi, co dovedu!“

Bělouš Lamželezo se však nechtěl vzdát jen tak lehce. Vytušil, co se na něj chystá, a začal vyhazovat a kopat na všechny strany, až jiskry odletovaly. Kovář ho chvíli pozoroval a jen se usmíval. Potom řekl polohlasem:

„Cvrčku, do práce!“

Cvrček skočil Běloušovi Lamželezovi do ucha a spustil ze všech sil:

„Crr crr crr! Crr crr crr!“

Zmatený a vylekaný Bělouš Lamželezo přestal kopat a vyhazovat a sklonil hlavu až k zemi.

„Myško,“ řekl kovář, „do práce!“

Myška se pustila čepice, skočila Lamželezovi do druhého ucha a hned začala pištět ze všech sil:

„Kví kví kví! Kví kví kví! Kví kví kví!“

Bělouš Lamželezo potřásal hlavou, už ani nevěděl, co se s ním děje.

„Matko blech,“ zavelel kovář, „do práce!“

Matka blech skočila běloušovi na čenich a pořádně ho píchla. Chudák Lamželezo už byl tak vylekaný a popletený, že stál jako beránek, ani se nepohnul.

Kovář ho podkoval čtyřmi stříbrnými podkovami a osmadvacetí zlatými hřeby podkováky, dal mu uzdu a sedlo, vyhoupl se mu na hřbet a pobídl ho patami.

Bělouš Lamželezo oběhl tryskem nádvoří a zastavil se před králem a princeznou.

„Pane králi,“ řekl kovář, „druhá půlka mé práce je hotová. Podkoval jsem Bělouše Lamželeza na všech čtyřech a ted' se stanu tvým zetěm a dědicem.“

„Kováři, máš pravdu,“ řekl král Jindřich. „Oženíš se s mou dcerou hned zítra ráno.“

Svolal všechny sluhy, kuchaře, kuchařky a služebné a přikázal:

„Připravte na zítřek svatební hostinu pro mého zetě a dceru!“

A byla svatba, jakou svět ještě neviděl. Cvrček, myška a matka blech měli svůj zvláštní stůl, princezna se smála, až se prohýbala, a všichni byli šťastní.

Tak se stal kovář zetěm a dědicem francouzského krále Jindřicha.

O ptáčkovi, který snášel zlatá vejce

Žil jednou jeden zahradník a měl tři děti. Bydlel na venkově a každý den chodil pracovat na velkou zahradu k pánovi do města.

Když se tak jednou zrána zase ubíral přes pole a les do práce, spatřil v kroví u pěšiny malého ptáčka. A ten ptáček byl tak hezký, tak hezký, že se zahradník posadil na pařez a dlouhou dobu ho pozoroval. Líbil se mu tolik, že ho nakonec chytil do dlaně a rozhodl se, že si ho nechá. Přestože už bylo poledne, vrátil se s ním domů. Když ho uviděla jeho žena, hned se ptala, kde má svůj bochníček chleba. V těch časech totiž neplatili pánové za služby v penězích, ale bochníčkem chleba za každý den. Zahradník vyprávěl ženě, jak uviděl při cestě ptáčka; a ten ptáček byl tak hezký, tak hezký, že ho celý půlden nespustil z očí a nakonec si ho přinesl domů.

„Ty jsi přišel o rozum!“ vykřikla zahradníkova žena. „Nestydíš se utratit půl dne jen tak pro nic za nic a jenom se dívat na nějakého ptáčka?“

„Už se nezlob,“ chláchal ji zahradník. „Raději počkej, až ukážu ptáčka dětem. Určitě se jim bude líbit! Je tak hezký, tak hezký, že si na jídlo ani nevzpomenou. Petříčku, Jakoubku, Julinko, pojďte se podívat, co jsem vám přinesl!“

Když děti uviděly malého ptáčka, vykřikly radostí. Však byl tak hezký, tak hezký! Líbil se jim tolik, že docela zapomněly na jídlo.

Zahradník honem pospíchal do práce. A protože pracoval jen půl dne, přinesl večer domů jen půl bochníčku chleba. Dal ho své ženě a šel se podívat, co dělá ptáček. Poskakoval v proutěné kleci a zpíval, jako by perličky sypal. Zahradník ho pozoroval dlouho do noci a byl šťastný.

Sotva ráno otevřel oči, už zase běžel k proutěné kleci. Dívá se a nemůže uvěřit vlastním očím: v kleci leželo malé zlaté vajíčko. Ukázal ho dětem a ženě, ukázal ho i pánovi v městě.

„Já od tebe to vajíčko koupím,“ řekl pán. „Kolik za něj chceš?“

„Deset zlatých,“ odpověděl zahradník.

Pán mu dal deset zlatých. Zahradník nakoupil chleba, maso i šaty pro děti a honem pospíchal domů.

„Představ si,“ řekl své ženě, „že jsem dostal za to vajíčko deset zlatých! Aspoň vidíš, že jsem včerejší den tak docela nepromarnil.“

Nazítří našel zahradník v kleci další zlaté vajíčko, ještě větší než včera. Odnesl ho zase pánovi a řekl:

„Můj ptáček snesl dnes ráno zase vajíčko. Ale je o moc větší než to včerejší, a tak chci šedesát zlatých.“

Pán se zamračil.

„To je trochu moc, nezdá se ti? Ale smlouvat s tebou nebudu.“

A vyplatil zahradníkovi šedesát zlatých.

„Víš co?“ řekl po krátkém zamýšlení. „Ukaž mi toho malého ptáčka! Moc rád bych ho viděl.“

„Můžeš k nám přijít třeba hned zítra, pane,“ odpověděl zahradník ochotně. „Bude to pro celou mou rodinu veliká pocta.“

Druhého dne ráno se přišel pán podívat na malého ptáčka. Pozorně si ho prohlédl a všiml si, že ptáček má na hlavě nějaká písmenka. A ta písmenka byla tak drobounká, že je mohl přečíst jen ten, kdo uměl číst, nejmíň jako když bičem mrská. A to pán dovedl. Sklonil se blíž ke kleci a potichu četl:

„Kdo sní mou hlavu, najde každé ráno pod polštářem pět zlatek. Kdo sní mé srdce, ožení se s královskou dcerou.“

Pán začal rychle uvažovat, co má dělat. A jak tak přemýšlel, po hled mu sklouzl na malou Julinku, zahradníkovu dceru. V nových šatech byla hezká jako růžička.

„Kolik je tvé dcerce let?“ zeptal se zahradníka.

„Julince?“ zamyslel se zahradník. „Nějakých patnáct nebo šestnáct, ale raději se zeptej mé ženy, ta ti to poví docela přesně.“

Zavolal ženu a zeptal se jí, kolik let je Julince.

„Julince? Přece jí právě bylo sedmnáct!“ odpověděla zahradníkova žena.

„To je dobře,“ řekl pán. „Chci vám něco navrhnut, dobrí lidé. Mám doma dva syny. Byl bych rád, kdyby si vaše dcera vybrala jednoho z nich za muže. Souhlasíte?“

„Ale pane!“ zvolal zahradník. „Ty se ještě ptáš! To je pro nás veliké štěstí! Slyšíš, Julinko? Budeš se mít celý život dobře, budeš nosit krásné šaty a nikdy už nebudeš mít hlad!“

„Mám však jednu podmínku,“ ozval se pán. „Upečete malého ptáčka a dáte mi ho k obědu.“

„Zabít našeho ptáčka?“ vykřikl zahradník. „Tak to ne, pane. To neuděláme!“

„Nechcete, nechcete,“ pokrčil rameny pán. „Já zase nechci vaši dceru.“

„Nic takového!“ vykřikla zahradníkova žena. „Přijd' zítra, pane, a já ti toho ptáčka upeču.“

Druhého dne zahradníkova žena ptáčka oškubala a dala ho na pánev. V tu chvíli přiběhl jeden z chlapců, Petřík, a začal žadonit:

„Maminko, ty chystáš k obědu našeho ptáčka? Já mám taky chuť, dej mi aspoň kousek!“

A proč ne, pomyslila si zahradníkova žena. Hlavičku má jako hrášek, nikdo nic nepozná. A dala chlapci ptačí hlavičku.

Petřík ji snědl a honem to běžel povědět svému bratrovi, Jakoubkovi.

Jakoubek nelenil a pospíchal do kuchyně.

„Maminko, dej mi taky kousek, jako jsi dala Petříkovi!“

A proč ne, pomyslela si zahradníkova žena, dám mu srdce. Je tak maličké, že to pán určitě nepozná. A dala Jakoubkovi ptačí srdce.

Netrvalo dlouho a přišel pán, přivedl i oba syny. Posadili se ke stolu jen tak na kraj židlí, protože kuchyňka byla malá a zdaleka ne tak pěkná jako pánova kuchyně ve městě.

Zahradníkova žena přinesla upečeného ptáčka. Pán se v něm začal nimrat, najednou zvedne oči a povídá:

„A kdepak je hlava?“

„Máš pravdu, pane,“ přiznala se zahradníkova žena. „Myslela jsem, že to ani nepoznáš. Byla přece tak maličká! Dala jsem ji našemu Petříkovi.“

„A kdepak má ten ptáček srdce?“ rozkřikl se pán.

„Myslela jsem,“ přiznala se zkroušeně zahradníkova žena, „že srdce ani jist nebudeš. Bylo přece tak malé! Dala jsem ho našemu Jakoubkovi.“

Pán vyskočil a zvolal:

„Nechte si svou dceru, já už ji nechci. Jen at' pase krávy po celý život!“

A odešel i s oběma syny.

Zahradník hned začal lamentovat, peníze mu docela popletly hlavu. Popletly mu ji ještě víc než jeho ženě.

„Co jsi to provedla, nešťastnice? Děláš jen hlouposti! Naše Julinka mohla být velkou paní, teď at' se ti pěkně poděkuje!“

Žena se bránila:

„Ale já jsem přece nemohla vědět, že si toho pán všimne! Snad mi věříš, že jsem Julince nechtěla ublížit!“ A už nabírala k pláči.

„No dobrá, dobrá,“ řekl zahradník. „Jenom neplač! Už je stejně pozdě. Kdyby chlapci neloudili, nestalo by se to. Copak musí mít všechno, co vidí? Ale já je potrestám. Bez nich bychom si žili jako páni ve městě, a naše Julinka – darmo mluvit! Za trest je odvedu na tři dny do lesa, aspoň si pak budou víc vážit domova.“

Vyběhl na dvorek a zavolal:

„Petříku, Jakoubku! Chystej se, půjdete na pár dní k babičce.“

Oblékli se, vyšli. Šli dlouho a chlapce už začaly bolet nohy. Když zahradník viděl, že je zmáhá únava, zastavil se a řekl:

„Můžete si odpočinout. Posad'te se na kraj cesty, já se pro vás za chvíliku vrátím.“

Chlapci se posadili na kameny u cesty. Seděli a čekali, ale otec se nevracel. Rozhlíželi se, volali, křičeli, ale všechno bylo marné. Zahradník už byl daleko.

„Co budeme dělat?“ naříkali chlapci. „Cestu k babičce neznáme a zpátky domů se také nedostaneme!“ Nakonec se přece jen uklidnili a řekli si: „Půjdeme dál. Třeba k babičce přece jen dojdeme.“

Vzali se za ruce a šli. Slunce zapadlo, začalo se stmívat. Uviděli v poli kupku slámy, zavrtali se do ní a usnuli únavou. Když se ráno probudili, Jakoubek si všiml, že Petřík má pod hlavou hromádku zlatáčků.

„Podívej,“ vykřikl, „podívej se, Petříku! To nám určitě stačí na chleba. Kdybys věděl, jaký už mám hlad!“

Rozběhli se pěšinou, ta je dovedla k široké cestě, a po cestě došli až do města. Koupili si dva kousky chleba, dali pekaři všechny zlatáky a ještě mu poděkovali. Pekař valil oči, ale neřekl nic a peníze shrábl, jako by se nechumelilo.

Bratři chodili po městě sem a tam a pomalu přitom ukusovali ze svých krajíců. Z okna krásného domu je spatřila jedna žena. Chvíli je zamýšleně pozorovala, připadal jí hezcí jako obrázek, jako ranní svítání. Vzpomněla si na své dva synky, kteří byli stejně staří, jednomu bylo sedm let, druhému osm. Zemřeli už dávno, hodně dávno, ale paní na ně nemohla nikdy zapomenout. Napadlo ji, že ti dva chlapci na ulici vypadají zrovna tak jako její synkové, a poslala za nimi služebnou.

Když je služebná přivedla, paní si oba chlapce pozorně prohlédla a zeptala se jich, jak se jmennují a odkud přišli.

Bratři jí všechno ochotně pověděli a vyprávěli jí, co se jim stalo. Paní je vyslechla, vstala a zvolala:

„Děti, to je ale náhoda! Přece já jsem vaše babička!“

Petřík s Jakoubkem ji objali kolem krku a byli rádi, že všechno tak šťastně dopadlo.

Paní jim ukázala jejich pokoje, ještě dlouho si s nimi povídala a pak jim ustlala k spánku.

Když ráno přišla služka chlapce budit, našla pod Petříkovým polštářem hrst zlatáků. Shrábala je do zástery a nikomu se o nich ani slovem nezmínila. Druhého dne běžela k chlapcům do pokoje ještě před východem slunce, ale na chodbě potkala svou paní.

„Proč je chceš budit tak časně?“ zeptala se paní překvapeně.
„Nech je přece vyspat, na snídani je času dost.“

Nazítří si však paní všimla, že služka běží budit chlapce ještě dřív. Rozhněvala se a řekla:

„Hled' si raději své práce! Ode dneška se budu o chlapce starat sama.“

A když k nim ráno přišla, našla pod Petříkovým polštářem hrst zlatáků. Hned ji napadlo, proč služka budila chlapce tak brzo, a vyhnala ji. Od toho dne začala Petříkovi ukládat zlatáky do velké mošny.

Uplynuly roky. Z chlapců vyrostli dva mládenci rovní jako jedle, Petříkovi bylo dvacet let, Jakoubek byl o rok starší.

Právě v té době hledal španělský král ženicha pro svou jedinou dceru. V každém městě dal vybubnovat, že princezna navštíví všechny sousední země, aby si vybrala toho, který se jí bude nejvíce líbit. A také nařídil, aby princeznu vítali v oknech všichni mládenči, kteří nejsou mladší než dvacet let a starší než třicet. Petřík byl pěkný mládenec, ale Jakoubek byl ještě pěknější. Hodná paní, která je vychovávala, dostala velký strach: až princezna uvidí mé chlapce, říkala si, určitě mi jednoho z nich vezme. Určitě mi odvede mého Jakoubka!

A tak se i stalo. Princezna projízděla městem, pokukovala po oknech, všude bylo plno mládenců, ale žádný se jí nelíbil. Před domem naší hodné paní jí však srdce poskočilo až v krku, třebaže viděla z Jakoubka jen špičku nosu: tak bedlivě ho dobrá paní ukrývala za záclonou. Princezna dala zastavit kočár a přikázala, aby paní

domu přivedla bez meškání oba mládence. Pohlédla na Jakoubka, usmála se a řekla:

„Paní, vezmu si tvého syna za muže. Ode dneška za tři týdny bude španělským králem.“

Požádala Jakoubka, aby hned nastoupil do jejího kočáru, kočímu nařídila obrátit koně, a celá šťastná se vrátila do Španělska. Netrvalo dlouho, Jakoubek si vzal princeznu za ženu a stal se španělským králem.

Utekly tři roky.

Jednoho dne řekl Petřík hodné paní:

„Rád bych se podíval na svého bratra do španělské země. Nevím, kudy se tam jede, ale cestu určitě najdu. Prosím tě, dej mi připravit koně, chtěl bych vyrazit ještě dnes.“

Paní plakala, ale když viděla, že Petříka nepřemluví, dala mu na cestu brašnu plnou zlatáků, přikázala osedlat koně a v slzách se s ním rozloučila.

Petřík ujízděl stále dál a dál. Minul několik zámků, ale žádný mu nepřipadal tak pěkný, aby v něm mohl sídlit španělský král. Až jednoho dne se konečně ocitl před nádherným zámkem, okna i bránu zdobilo zelené chvojí a barevné prapory veselé vlály ve větru. Petřík zabušil nedočkavě na bránu. Otevřel mu starý sluha a zeptal se udiveně:

„Mladý příteli, co tu pohledáváš? Raději zase odejdi, protože tady tě nečeká nic dobrého. Můj pán je totiž obr.“

„Obr?“ zaradoval se Petřík. „Tak to je můj bratranec! Matka mi o něm často vyprávěla, když jsem byl ještě malý. Pověz mi, jakže se jmenuje?“

„Jmenuje se Hromopán,“ odpověděl starý sluha.

„Je to on!“ vykřikl Petřík. „Měl jsem pravdu, je to můj bratranec!“

Sluha otevřel bránu dokořán. Petřík vešel do zámku, ve velké jídelně se dosyta najedl a čekal, co bude dál. Netrvalo dlouho a do síně vstoupil obr. Spatřil Petříka a zahřímal:

„Bídný červe! Co pohledáváš v mé zámku?“

Jenomže Petřík měl pro strach udělano.

„Dobrý den,“ řekl vesele. „To jsem rád, že tě konečně potkávám, milý bratránku!“

Obr se zarazil.

„Ty zrnko prášku, ty plevelové semínko, ty se mi odvažuješ tvrdit, že jsem tvůj bratránek?“

„Ale určitě jsi můj bratranec,“ zvolal Petřík. „Nejsi snad bratránek Hromopán, o kterém mi matka tolíkrát vyprávěla? Přišel jsem se na tebe podívat, copak nemáš radost?“

Obr chvíli váhal, nerozhodně se škrábal za uchem, ale nakonec přikývl:

„No dobrá, bratránku. Když už jsi tady, pojď se mnou. Ukážu ti, jak jsem bohatý a mocný.“

Petřík rád souhlasil. Obr ho zavedl do veliké síně, naplněné zlatem až ke stropu. V další síni byly vzácné a stříbrem vykládané zbraně.

„A to není všechno,“ holedbal se obr. „Ted' se pojď podívat do třetí síně!“

Zavedl ho do třetího sálu. Nebylo tam nic, jen na stěně viselo veliké zrcadlo a uprostřed ležel na stole starý zaprášený plášt. Obr ho vzal do ruky a řekl:

„To je můj kouzelný plášt! Když si ho oblékneš na líc, promění se ve zlatý hermelín. Když si ho oblékneš naruby, staneš se neviditelný. A jakmile řekneš nahlas, kde chceš být, plášt tě tam v okamžiku zanese.“

„Bratránku,“ divil se Petřík, „to snad není ani možné! Smím si ho vyzkoušet? Dej mi ten plášt přes ramena, ať vidím, jak mi sluší zlatý hermelín!“

Obr vzal plášt a dal ho Petříkovi přes ramena. Plášt hned zazářil zlatem, až oči přecházely.

„Mluvil jsi pravdu!“ vykřikl Petřík. Postavil se před zrcadlo, otáčel se ze strany na stranu, jako by se na sebe nemohl vynadívat. Pak náhle plášť strhl, obrátil ho naruby a zvolal:

„Abys věděl, já nejsem žádný tvůj bratránek! At' jsem zase doma!“

Chtěl ukázat plášť hodné paní, ale stalo se něco docela jiného. V tu chvíli stál uprostřed chudé chatrče, u ohniště seděl stařeček a stařenka. Byli starí, velmi starí. Petřík se zarazil. Ti dva mu někoho připomínali.

„Proč vypadáte tak nešťastně?“ zeptal se tiše.

„Jak bychom nebyli nešťastní,“ řekl stařeček. „Moc jsme se provinili, a teď nás osud trestá.“

„A to jste na světě docela sami? Co děti – copak nemáte děti?“ zeptal se Petřík.

„Ale ano, máme dceru. Jmenuje se Julie. Nebýt jí, dávno jsme už umřeli hladem.“

„A jiné děti nemáte? Jen tu jedinou dceru?“

„Ne, pane,“ odpověděla stařenka. „Nebo spíš – měli jsme.“

„Měli jsme dva synky,“ připojil se stařeček, „ale v hněvu jsem je zavedl do lesa a tam jsem je opustil. Zlato mi zaslepilo oči. Chtěl jsem je potrestat, nechat je samotné v lese tři dny a tři noci, ale už jsem je nenašel. Kdo ví, co se s nimi stalo!“

V tu chvíli vešla do chatrče Julinka. Zarazila se, tvář neznámého cizince jí připomínala podobu malého Petříka, ale neodvážila se to vyslovit nahlas. Tiše pozdravila a zůstala stát u dveří. Petřík otevřel brašnu a řekl:

„Jste chudí a vaše chalupa spadne co nevidět. Dám vám něco, co vám ji pomůže spravit.“

Vysypal z brašny hromádku zlatáku, až se stůl pod nimi prohýbal. Pak si znova oblékl plášť a v okamžiku byl zase ve městě u hodné paní, kterou stále ještě pokládal za svou babičku. Přivítala ho s otevřenou náručí a hned musel vyprávět, co ho ve světě potkalo. Poslouchaly ho však i tři sousedky, které přišly k hodné paní na

návštěvu. A protože to byly ženy lakotné, hned se domluvily, jak by Petříka připravily o jeho plášť i brašnu. Vydaly se do hlubokého lesa za vědmou kořenářkou a požádaly ji o radu.

Vědma vzala lahvičku s čarownou tekutinou a poradila jim:

„Pozvěte ho na večeři a dejte mu do vína nebo do vody pár kapek čarowného nápoje. Jakmile se napije jen jednou, usne hlubokým spánkem. Potom mu snadno vezmete plášť i brašnu.“

Ženy pozvaly Petříka na večeři a poprosily ho, aby jim přinesl ukázat kouzelný plášť i brašnu se zlatýky.

Jakmile Petřík usnul, nejstarší žena mu vzala plášť, uchopila ho za ruku a přála si, aby hned oba byli daleko, předaleko, až na ztraceném ostrově uprostřed moře. Ve chvíli, kdy se tam octli, pustila mu ruku a rychle si přála, aby byla zase zpátky. A tak zůstal Petřík sám na opuštěném ostrově. Když se probral z hlubokého spánku, otevřel oči a podivil se: kolem dokola viděl jen moře, nic jiného než moře. Bloudil po ostrově a hledal, čím by zahnal hlad. Našel však jen dužnaté rostliny, jejichž silné kořeny se podobaly veliké mrkvi. Odporně páchlly, ale hlad byl příliš silný; Petřík do jednoho kořenu kousl a v tu chvíli se proměnil v osla. Bloudil po ostrově dál, hlad měl stále větší a větší, až našel v trávě jiné rostliny, s tenkými a voňavými kořínky. Hladově se do nich pustil a v mžiku se zase proměnil v člověka. Upletl z rákosí dva košíky, jeden naplnil silnými kořeny, do druhého natrhal tenké a sladké.

Z vysokého stromu nalámal větve, z kmene si udělal stožár, na vrchol stožáru přivázal košili a čekal. Čekal dlouhé týdny, měsíce a roky. Jednoho dne se konečně objevila na obzoru loď. Kapitán spatřil stožár s cárem košile a poslal na ostrov námořníky; netrvalo dlouho a Petřík byl na palubě. Kapitán měl dobré srdce a vzal ho zpátky do Bretaně. Když zakotvili v přístavu, požádal Petřík jednoho z námořníků, aby mu dal své nejstarší oblečení, a vystoupil na břeh.

Brzy dorazil do města, v němž vyrostl, zamířil na tržiště a čekal. Nemusel čekat dlouho. Spatřil tři ženy, které mu připravily tak zlý

osud. Chvíli je sledoval a viděl, že chodí od stánku ke stánku a vybírají si zeleninu. Nabídl jim košík se silnými kořeny, ženy zvědavě ochutnaly a v okamžení se proměnily v oslice.

Petřík se pak rychle vrátil k hodné paní, která ho vychovala. To bylo shledání! Tři oslice dal tesařům, aby jim pomáhaly vozit dřevo. Od rána do večera tahaly těžké náklady, vzpouzely se, ale tesaři si s nimi uměli poradit. Jenom s jednou věcí si nevěděli rady: když jim dali hromádku sena a ovsy, oslice s odporem otáčely hlavu a sena i ovsy se ani nedotkly.

Pozdě večer se vydal Petřík do stáje, nabídl oslicím bílý chléb, maso a víno a řekl jim:

„Už jste byly dost potrestány za svůj špatný skutek. Když mi vrátíte mou brašnu a plášť, vrátím vám já na oplátku lidskou podobu.“

Oslice hýkaly jako o překot, pokyvovaly hlavami. Petřík jim dal kořínky z druhého košíku a rázem se jim vrátila lidská podoba. Ještě toho večera přinesly Petříkovi všechno, co mu vzaly.

Po nějakém čase zatoužil Petřík znovu po svém bratrovi a rozhodl se, že ho navštíví. Plášť se však zatím rozpadl na prach, a tak musel Petřík osedlat koně. Jel celé týdny, až dorazil do vysokých hor. V údolí mezi skalami spatřil vchod do jeskyně a vstoupil do chladivého stínu, aby si trochu odpočinul; ale jak šel za hlasem vody, zabloudil a už nenašel cestu zpátky. Zůstal v podzemním bludišti dlouho, předlouho. Žízeň zaháněl vodou, která kapala ze stěn, živil se mechem a masem ptáků, kteří zaletěli do jeskyně škvírami ve skalách. Hromádka zlatáčků pod jeho hlavou rostla den ode dne, ale k čemu mu byly zlatáky?

Tak uplynulo dvacet let. Petřík už byl na konci svých sil. Jednoho večera vyryl do skály ostrým kamenem nápis:

Jsem Petřík a hledám svého bratra Jakoubka, španělského krále. Buďte šťastní, umírám.

Zatím na opačné straně hor marně posílal španělský král svému bratrovi list za listem, marně mu vzkazoval, aby ho přišel navštívit.

Nakonec se Jakoubek rozhodl, že se vydá za bratrem sám. Osedlal koně a v doprovodu svých lidí vyrazil k severní hranici. Překročil vysoké hory a dorazil k palouku s mnoha jeskyněmi. Vkročil do jedné, aby se trochu osvěžil v chladku a napil studené vody, když tu náhle spatřil ve světle pochodní nápis. Přečetl si ho, rozhlédl se a uviděl v kamení nehybného člověka: vlasy a vousy měl až ke kolenům, celé tělo obrostlé mechem. A za hlavou se mu leskla veliká hromada zlatáků.

Jedni říkají, že ho vzal do náruče, a když nešťastný bratr vydechl naposled, puklo Jakoubkovi srdce žalem. A jiní tvrdí, že tak to nebylo, že španělský král vynesl svého bratra na zelený palouk, odvezl ho do Španěl a na královském dvoře o něj pečoval tak dlouho, až se Petřík uzdravil. Potom poslali pro hodnou paní, kterou pořád ještě pokládali za svou babičku, poslali prý pro Julinku, pro starého otce a matku, a všichni žili šťastně dlouhá, předlouhá léta.

Já nevím, já tam nebyl, já jsem to jen slyšel vyprávět při večerním ohni od pastevců koní. At' to bylo jak bylo, pověděl jsem to i vám.

Můžete si vybrat.

Kouzelná lod'

Byl jednou jeden chudý rybář. Neměl nic než stokrát spravované sítě a malou lod'ku, na které vyjízděl se svým synem den co den lovit ryby.

Jednou zase tak vyjeli otec a syn na lov jako obvykle. Nebe bylo modré, slunce svítilo a nic nenasvědčovalo tomu, že se chystá zlá bouře. Vydali se proto daleko do moře, pluli a pluli, až dopluli k místu, kde byla obrovská hejna ryb, moře se jejich stříbrnými hřbety jen třpytalo. Vylovili jich tolik, že brzy měli plnou palubu, a obrátili proto lod' zpátky k domovu. Náhle však vzduch zhoustl a mořská hladina se ztišila, jako by ji někdo polil olejem. Nějakou dobu byl klid; potom se opřel do plachty prudký náraz větru a hned po něm druhý. Třetí náraz zlomil stěžeň a lod' se točila na moři jako skořápka. Rybář a jeho syn spustili kotvu, ale ta ani nedosáhla na dno, nakonec se utrhla a zmizela v hlubinách.

„Je s námi zle,“ křičel starý rybář do hukotu větru. „Když se vichřice brzy neutíší, potopíme se!“

Syn měl také strach, ale nahlas neřekl nic. Pojednou spatřili v dálce na hřebenech zpěněných vln velikou lod'. Mířila přímo k nim a oba rybáři si oddechli; ted' už věřili, že se zachrání.

Veliká lod' se rychle blížila a rybáři viděli, že na její palubě je plno lidí. Ale když se lod' přiblížila ještě více, poznali, že se naklání na bok a že co nejdřív klesne ke dnu.

Když už byla na dosah, ozval se hlas kapitána:

„Lidé dobrí, můžete nás vzít na palubu? Naše lod' nabrala vodu a co nevidět se potopí.“

„Rádi vás vezmeme,“ odpověděl starý rybář, „ale zachráníme vás stěží, protože nedokážeme svou lod' ovládat. Přirazte k našemu boku a přestupte k nám na palubu.“

Teprve teď si rybář a jeho syn všimli, že posádka velké lodi není z lidského rodu: všichni měli zelené vlasy a oba rybáři poznali, že to jsou obyvatelé moře, kteří sídlí v túních mezi pobřežními skalisky. Sotva zelení mužíci a jejich mořské víly přestoupili do rybářského člunu, velká lod' se naklonila ještě víc a pomalu klesla pod hladinu.

Rybářský člun však byl teď přetížen a hrozila mu záhuba. Starý rybář proto svrhl do moře všechny ryby, které v ten den se synem ulovil.

Mořští lidé děkovali rybářům se slzami v očích. Vítr se brzy utišil, otec a syn napjali zbytek plachty na zlomený stožár a lod' se dala znova do pohybu. Vichřice je však zahnala příliš daleko, a tak trvalo čtyři dny a čtyři noci, než zase spatřili v dálce rodné pobřeží. Vysadili mořské víly a zelené mužíky na mělčině mezi skalisky a přátelsky se s nimi rozloučili. Když sestoupila z paluby poslední víla, obrátila se ke starému rybáři a řekla mu:

„Byli jste na nás hodní a zachránili jste nám život. Budeme vás proto od této chvíle chránit a hned zítra se vám štědře odměníme!“

Potom mu zamávala a zmizela s ostatními mezi pobřežními útesy.

Otec a jeho syn se šťastně vrátili do rodné vesnice. Všichni rybáři je vítali a objímali, protože už dávno byli přesvědčeni, že oba zahynuli v bouři.

Nazítří slibovalo moře i nebe krásný čas. Starý rybář a jeho syn opravili ještě večer lod' a teď vyjeli za úsvitu znova na lov. Nějakou dobu křížovali v ústí zátoky, aby chytily do plachet správný vítr. Když míjeli skalní ostroh vybíhající do moře, spatřili náhle, jak proti nim přijíždí z moře krásný malý člun se dvěma mořskými tvory na palubě. Obloukem se přiblížil k rybářské lodi, zastavil a víla se zelenými vlasy řekla:

„Rybáři, včera jsme ti slíbili, že dnes dostaneš svou odměnu. Chceme proto splnit svůj slib.“ Hodila mu malou mošnu z rybí kůže a dodala: „Ode dneška už nebudeš muset vyjíždět na moře. V té mošně najdeš všechno, co budeš potřebovat k živobytí.“

Mořský mužík, který stál vedle víly, oslovil rybářova syna:

„Ty, chlapče, jsi ještě mladý a silný, bez moře bys jistě nemohl žít. A protože jsi rybář, vezmi si darem náš malý člun. Dáváme ti k němu i zlatý prsten se zeleným drahokamem. Když otočíš prstenem doleva, člun se zmenší, až bude tak maličký, jak jen si budeš přát. Když budeš otáčet prstenem na druhou stranu, loď se začne zvětšovat. Zvětší se nebo zmenší, kdykoli budeš chtít. A nebudeš ji muset řídit kormidlem ani plachtami – stačí jen otáčet prstenem.“

A podal mladému rybáři blýskavý zlatý prsten se zeleným drahokamem.

Rybář se synem poděkovali a vrátili se domů. Od toho dne už na lov nevyjeli. Kdykoli někdo z nich otevřel mošnu z rybí kůže, našel tam všechno, co právě potřeboval: chleba, kus masa, stříbrnitou rybu anebo dukát.

Rybářovu synu se však brzy začalo stýskat po dálkách, chtěl vidět velká města a cizí země. Jednoho dne se proto rozloučil s otcem a vydal se do světa. Tentokrát však nevyjel na moře, ale zamířil na pevninu. Putoval cestou i necestou, až došel do velikého města, jež se jmenuje Paříž. Procházel se ulicemi a na každém rohu uslyšel, jak bubeníci vyvolávají: „Na vědomost se dává, že zlý čaroděj unesl naši princeznu, královu dceru, a vězní ji na ostrově uprostřed moře. Kdo princeznu vysvobodí, dostane ji za ženu a královskou korunu k tomu.“

Když to rybářův syn slyšel, opustil Paříž a spěšně se vrátil domů, do své rodné vsi. S dvěma kamarády rybáři nastoupil na palubu svého člunu, který mu darovali obyvatelé moře, a vypluli osvobodit královskou dceru.

Zpráva o odvážném rybáři se rychle roznesla po celé zemi. Dostala se až do Paříže, kde ji uslyšel jeden urozený princeznin nápadník. Rozhněval se nad opovážlivostí chudého rybáře, najal si v přístavu velikou a rychlou loď a vydal se na širé moře, aby vysvobodil princeznu dřív, než to dokáže chudý rybářův syn. Vyzbrojil

svou lod' mohutnými děly, najal si nejlepší námořníky a přísahal, že rybářův člun bez milosti potopí, jakmile ho dostihne. Jeho velká lod' letěla po hladině jako šíp a brzy dohonila malou rybářskou lod'ku. Princ dal bez meškání namířit všechna děla a vypálil z nich salvu, která měla poslat rybářův člun ke dnu. Když rybář uviděl, jak za zádí vytryskly z hladiny vysoké sloupy vody, pootočil prstenem a zeptal se ho, co to znamená.

„Pán té velké lodi chce osvobodit princeznu,“ odpověděl prsten, „aby si ji mohl vzít za ženu. A slíbil, že tě zahubí, abys mu nepřekážel.“

Rybář tedy přikázal svému člunu, aby plul stejně rychle, jako pluje velká princova lod'. Marně rozrušený princ zvětšoval rychlosť své lodi, marně dal napnout všechny plachty: čím plula jeho lod' rychleji, tím rychleji plul i rybářův člun. Princ přikázal námořníkům, aby lod'ku potopili dělostřeleckou palbou; avšak jakmile zableskl v hlavních děl oheň výstrelů, rybářův člun se ukryl za vysokými vlnami a všechny dělové koule dopadly do moře, až voda vysoko vystříkla. Hodiny a hodiny trvala dělostřelba, ale při každém výstřelu rybářův člun jako by zmizel pod hladinou. Za chvíliku se však vynořil znova z úkrytu vln a letěl dál jako racek. Nakonec princ vystřílel téměř všechny dělové koule, které měl v podpalubí. Zastavil proto marnou dělostřelbu, ujížděl s největší rychlosťí za rybářským člunem a nespouštěl ho z očí.

Po několika dnech té divoké plavby spatřil princ i rybář v dálce ostrov, na kterém zlý čaroděj věznil královskou dceru. Zamířili k pobřeží, avšak vjezd do přístavu byl tak úzký, že jím proplula jen malá rybářská lod'ka. Velká lod' musela spustit kotvy u skal před přístavem.

Rybář a jeho dva kamarádi přirazili ke břehu. Vystoupili na ostrov, vydali se rovnou cestou k zámku, který se zdvíhal na pahorku za přístavem, a zabušili na bránu.

Brána se sama otevřela a rybáři vkročili do veliké zámecké síně. Uprostřed síně seděl ve zlatém křesle zlý čaroděj.

„Pane,“ řekl rybářův syn, „přišel jsem se podívat na princeznu. Bud’ tak hodný a dovol mi, abych s ní mohl zůstat aspoň hodinku. Na oplátku tě zavedu na palubu své lodi, aby sis ji mohl prohlédnout. Věř mi, že je to nejpěknější lod’ na světě.“

Čaroděj si pomyslil, že má před sebou prostoduchého hlupáčka, a tak velkomyslně svolil.

Rybářův synek zůstal celou hodinu v komnatě francouzské princezny a ti dva našli v sobě navzájem takové zalíbení a pověděli si za tu hodinu tolik hezkých slov, jako si jiní lidé nedokázou vypovědět často ani za celý život.

Potom mladý rybář zavedl zlého čaroděje na palubu svého člunu. Projízděl se s ním po moři, přikazoval člunu, aby se zvětšil a hned zase zmenšil, aby plul dopředu i nazpátek, rychle a pomalu, a člun poslouchal tak ochotně, že se zlý čaroděj nemohl vynadivit. Oba rybářovi kamarádi po celou tu dobu dávali svému hostu jíst a pít, co jen hrdlo ráčilo, takže když zase přirazili v přístavu, čaroděj se sotva držel na nohou. Rybářův syn ho doprovodil k zámecké bráně a při loučení mu řekl:

„Ty máš ale štěstí! Můžeš si dělat, co se ti zlíbí, a nikdo ti nedokáže uškodit. Jak jenom to provádíš?“

Čaroděj byl nejenom zlý, ale také ješitný, a kromě toho se mu jazyk po tolika doušcích vína pletl, že ani nevěděl, co mluví.

„To máš pravdu,“ řekl pyšně. „Já totiž vím všechno, co se kolem mne děje. Proto raději ani nespím. Když si chci zdřímnout, kápnu si na čelo dvě tři kapky ze zámecké studánky a pak spím třeba celých deset dní. Ale to dělám jen málokdy. Vím, že se mi chce každý dostat na kůži, a nejsem takový blázen, abych k tomu zavdával příležitost.“

Rybářův syn poprosil nenápadně jednoho ze svých kamarádů, aby tajně nabral do láhve vodu z čarodějovy kouzelné studánky. Když mu ji kamarád přinesl, rybář nemeškal a vychrstl vodu čarodějovi přímo do tváře. Čaroděj padl jako podtátý strom, stočil se do klubíčka, složil si ruce pod hlavu a začal blaženě oddychovat

v hlubokém spánku. A oddychoval a chrápal tak hlasitě, že to bylo slyšet na čtvrt míle daleko.

Rybář se rozběhl do zámku, popadl princeznu za ruku a rychle se s ní vrátil do přístavu. V náručí ji vynesl na palubu svého člunu a přikázal, aby člun plul rychle jako vítr. Člun se rozletěl po hřebenech vln, jako by se vznášel.

Když princ uviděl, že rybář ujízdí s princeznou na palubě, vyštřelil po uprchlících poslední dělovou kouli, která mu zbyla, a dal napnout všechny plachty. Horší bylo, že zlý čaroděj se při té dělové ráni probudil a hned poznal, kolik uhodilo. Rozběhl se do přístavu, v poslední chvíli skočil k princovi na palubu a řekl vylekanému nápadníkovi:

„Neboj se mě, nic ti neudělám. Jenom tě žádám, abys mě nechal na palubě. Poženu tvou lod', abys uprchlíky rychle dostihl; za odměnu ti dám tolika zlata a stříbra, že budeš bohatší než sám francouzský král.“

Princ souhlasil, však mu také nic jiného nezbývalo. Čaroděj nadmul tváře a z plných plic začal foukat do plachet tak silně, že se napnuly jako luk a lod' se rozletěla po hladině. Ale malý rybářův člun měl takový náskok, že ho princ s čarodějem spatřili na dohled až patnáctý den časně zrána.

Když mladý rybář uviděl na obzoru velikou lod', řekl princezně: „Tentokrát je náš pronásledovatel rychlejší než my, i když letíme po hladině jako vítr. Určitě má na palubě někoho, kdo mu pomáhá. A to nemůže být nikdo jiný než čaroděj sám.“

Princezna věděla, že rybář má pravdu, a jenom kývla.

Rybář si vzpomněl na kouzelný prsten, maličko jím pootočil a řekl:

„Chci, aby můj člun plul pod hladinou a aby plul rychleji než na hladině.“

Člun se hned ponořil a plul ještě rychleji než dřív. Rybářův syn, jeho kamarádi i princezna se mohli přitom dívat kolem sebe jako

za bílého dne a všechno na nich zůstalo suché, nedotkla se jich ani jediná kapka vody. Připadali si, jako by pluli ve veliké vzduchové bublině.

Když zlý čaroděj viděl, že lod' uprchlíků zmizela, skočil do moře a rozhlížel se pod hladinou na všechny strany. Hledal i mezi skalisky na mořském dně, ale kde už byl uprchlíkům konec! Nenašel nic. Vztekle se vrátil na princovu lod' a zvolal: „Nevím, kam se mohli ztratit. Ale já je dostanu, a potom se strašně pomstím!“

Princ už začal litovat, že si vzal na palubu takového společníka, a pokorně ho poprosil:

„Pane, už je nedostihнемe. Prosím tě proto, abys opustil mou lod'!“

„To neudělám!“ vykřikl čaroděj. „Nikdy se nevrátím s prázdnýma rukama! Když nemám princeznu, mám aspoň tebe!“

Princ sliboval hory doly, prosil, naříkal, ale všechno bylo marné. Nakonec čarodějovi navrhl, aby si odnesl jako výkupné jeho dva námořníky. Čaroděj souhlasil, vzal si dva nejsilnější princovy námořníky a zmizel. Na palubě po něm zůstal jen spálený kruh, z kterého stoupal černý kouř.

Po několika dnech přirazil princ k francouzskému břehu. V přístavu ho však čekalo překvapení: stáli tam dva námořníci, které odnesl z lodi zlý čaroděj. Byli to lidé poctiví a spravedliví a zlý čaroděj na ně nemohl: kdykoli se jich jen dotkl, popálil se na prstech, jako by sáhl do řeřavého uhlí. Nakonec je ze vzteku odnesl na hřebetě k francouzskému břehu, vysadil je na skály nedaleko přístavu a s hněvivým huhláním zmizel v povětrí.

Také námořníci měli pořádnou zlost. Počkali si na prince v přístavu, a sotva sestoupil z paluby, vrhli se na něj a pustili se do něho jako vítr do prázdné vinice. Vznikla z toho pořádná bitka; když byli námořníci v nejlepším, objevili se znenadání na všech stranách královští vojáci, nasadili princovi pouta a bez dlouhých řečí ho vedli do vězení.

Princ se bránil, křičel ze všech sil, volal, chtěl vědět, kdo jim dal takový příkaz, ale vojáci jen krčili rameny a odpovídali třemi slovy:

„Král nám přikázal.“

A měli pravdu. Rybář s princeznou totiž dorazili už dávno do Paříže a vypravovali králi všechno, co se stalo. Král se rozhněval, poslal do přístavu vojsko – a to splnilo rozkaz do posledního puntíku.

Potom král objal rybářova synka a pravil:

„Dávám ti svou dceru za ženu.“

„Pane králi,“ odpověděl rybářův syn, „to je od tebe moc hezké, za princeznu mockrát děkuji. Ale prosím tě ještě o něco. Mám dva kamarády rybáře, bez nich bych sotva dokázal princeznu vysvobodit. Jsou to spravedliví lidé, ale v životě poznali jen bídu s nouzí. Byl bych rád, kdyby zůstali v královském paláci se mnou a pomáhali mi jako moji rádcové.“

„Tak se stane,“ vyhlásil slavnostně král. „Však víš, že ti neodmítну nic na světě.“

Rybářův syn si vzal princeznu za ženu a byla to svatba tak slavná, že Paříž slavnější ještě nikdy nepoznala. Po ulicích běhala pečená prasátka s nožem a vidličkou v zádech, a kdo chtěl, mohl si hned ukrojit. Král jedl a pil, pil a jedl tak vydatně, až nakonec řekl: „Ztloustl jsem za tu svatbu tolík, že už ani vládnout nedokážu.“ Pak se obrátil ke svému zeti, mladému rybáři, a dodal: „Víš ty co? Staň se králem místo mne, bude to tak lepší. Tlustý král je každému pro smích.“

A vložil mu na hlavu korunu královskou.

Tak se stal rybářův syn králem a spolu s princeznou vládl zemi dlouho a spravedlivě, jako ještě nikdo dřív a už nikdo potom. Však mu také jeho dva rádci radili tak dobře, jak jen uměli.

A princ, ten ješitný nápadník? Snad je ve vězení dodnes.

Lví nevěsta

V jedné vsi žila kdysi dávno dívka jménem Terezka. Jednou se zdržela v sousední vesnici a vracela se domů přes hluboký les. Terezka pospíchala, protože slunce už zapadlo a začalo se stmívat. Měla strach a chvílemi skoro běžela, bála se, aby ji v lese nezastihla noc.

Když tak spěchala záhybem lesní pěšiny, zaslechla z houštiny tlumený nářek. Pomyšlela si, že někdo možná potřebuje její pomoc, a začala se prodírat houštinou. Náhle strnula: na malém travnatém palouku nebyl člověk, ale obrovitý lev. Terezka se roztrásla, ale lev stál mírně jako ovečka a vůbec nevypadal, že by jí chtěl ublížit.

„Neboj se,“ promluvil k ní tichým hlasem, aby ji nevylekal ještě víc. „Já nejsem obyčejný lev, jsem člověk. Zlá lesní víla mě proměnila a musím se skrývat ve lví podobě ještě sedm let. Moc tě prosím, zůstaň se mnou, abych se pořád necítil tak osamělý. Až se zase proměním v člověka, vezmu si tě za ženu, to ti slibuji. Potom tě odvedu na svůj zámek a dám ti všechno, co jen budeš chtít.“

Terezka přemýšlela, jak co nejrychleji uprchnout, ale lev prosil tak žalostně, že po chvíli začala váhat. Nakonec se rozhodla, že lva poslechne a zůstane s ním. Lev měl takovou radost, že mu vyhrkly slzy do očí; potom ji odvedl do hezké chaloupky uprostřed lesa. Terezce tam nic nechybělo, lev k ní byl hodný a udělal všechno, co jí na očích viděl. Přesto se Terezce občas zastesklo po domově a v takových chvílích si jen toužebně přála, aby sedm let rychle uteklo a mohla se zase vrátit mezi své blízké.

Čas míjel a nadešel sedmý rok. Jednoho dne spadla ze lva jeho lví kůže a před Terezkou stál mladý muž tak krásný, že se jí až hlava zatočila. Vzal ji jemně za ruku a řekl:

„Žila jsi tady se mnou v lesní samotě celých dlouhých sedm let. Ted' je na mně, abych splnil svůj slib a vzal si tě za ženu. Nejdřív se

však musím vrátit na svůj zámek a požádat rodiče o souhlas. Jakmile ho dostanu, vrátím se pro tebe a zůstaneme spolu už navždycky.“

Loučil se s Terezkou s těžkým srdcem. Daroval jí šaty zlaté jako slunce, zlatou větvičku vavřínu a malé zlaté pouzdro.

„Nezapomeň,“ řekl jí na rozloučenou, „že všechny ty věci mohou proměnit nejtemnější noc v den, jako by se kolem tebe rozsvítilo dvanáct nejsilnějších pochodní.“

Potom odešel a Terezka zůstala v chaloupce na lesní mýtině sama, docela sama. Čekala, až se její ženich vrátí, stýskalo se jí po něm a den ode dne toužila víc a víc, aby ho zase viděla. Ale dny a týdny míjely a mladý muž se nevracel. Terezka věděla, kde hledat zámek jeho rodičů, často jí o svém domově vyprávěl; a tak si jednoho dne zavázala do uzlíku nejnutnější věci a vydala se na cestu. Šla dlouho, dlouho, až před sebou spatřila krásný zámek. Pod zámkem byl rybník a na jeho břehu máchaly pradleny prádlo. Terezka se jich zeptala, kde najde syna zámeckého pána.

„Kde jinde než na zámku u rodičů!“ odpověděly pradleny. „Za čtrnáct dní se bude ženit, však máme plné ruce práce, aby bylo do svatby všechno v pořádku.“

Terezce se málem zastavilo srdce žalem. Chtělo se jí plakat, slzy už měla na krajíčku, ale pak si řekla, že pláčem nic nespraví, a zeptala se odhodlaně pradlen:

„Myslíte, že by na zámku přijaly ještě jednu pradlenu?“

„Určitě by tě vzali rádi,“ odpověděly pradleny, „a nám bys aspoň pomohla. Naše paní zrovna včera říkala, že by potřebovala ještě jednu služtičku, aby se do svatby všechno stačilo.“

Terezka šla na zámek, paní ji přijala a hned jí vykázala malou komůrku, kde měla žehlit a skládat prádlo. Terezka se pustila do práce. Žehlila a skládala prádlo celý den, dokud slunce nezypadlo. Přišel večer, začalo se stmívat. Terezka vyšla na chodbu pro světlo; když se vrátila, strnula na prahu úžasem. Ve světnici bylo světlo jako v pravé poledne. Záře vycházela z šatů, které si Terezka po-

ložila na lůžko; byly to šaty barvy slunce, a jako opravdové slunce teď skutečně zářily.

V tu chvíli někdo zaťukal na dveře a vešla nevěsta. Přinášela Terezce světlo, aby mohla pracovat dál.

„Ach,“ řekla nevěsta, „nesu ti světlo, ale vidím, že už ho nepotřebuješ; ty krásné šaty sluneční barvy svítí líp než dvanáct loučí. Ještě nikdy jsem neviděla tak krásné šaty! Prodej mi je, zaplatím ti za ně, co jen budeš chtít.“

Terezka zavrtěla hlavou.

„Ty šaty neprodám za nic na světě, neprodám je za zlato ani stříbro. Dám ti je však darem, když mi dovolíš, abych směla večer zůstat aspoň na malou chvilku v komnatě tvého nastávajícího.“

Nevěsta se podivila nad neobvyklou prosbou, váhala, ale šaty se jí tolik líbily, že nakonec přikývla. Večer však dala svému ženichovi do šálku několik kapek uspávacího nápoje a teprve potom pustila do komnaty novou služebnou.

Terezka se zastavila u dveří, oslovovala tiše spícího muže a zeptala se, proč zapomněl na svůj slib. Ale muž jí neodpovídal. Vzala ho jemně za ruku a mluvila na něj sladkými slovy, ale všechno bylo nadarmo, neprobudil se. A Terezce nezbývalo než odejít.

Celý další den žehlila a skládala prádlo. Přišel večer, začalo se stmívat. Nevěsta přinesla Terezce rozžatou louč, aby mohla pracovat dál, ale na prahu se užasle zastavila. Ve světnici bylo opět světlo jako v pravé poledne. Záře vycházela z větvíčky vavřínu, která ležela na stole a svítila jako skutečné slunce.

„Ach,“ řekla nevěsta, „chtěla jsem ti přinést světlo, protože už se stmívá; ale vidím, že žádné světlo nepotřebuješ. Ta větvíčka vavřínu svítí víc než dvacet loučí. Nikdy jsem takový div neviděla; bud' tak hodná, prodej mi tu vavřínovou větvíčku. Zaplatím ti, co jen budeš chtít.“

Terezka zavrtěla hlavou.

„Ta vavřínová větvička není na prodej. Ale dám ti ji darem, když mi dovolíš, abych směla být večer aspoň chvilku v komnatě toho, kterého si budeš brát za muže.“

Nevěsta nechtáela, vymlouvala se, odmítala podivnou prosbu, ale tolik toužila po zlaté větvičce vavřínu, že nakonec svolila. Večer však opět nakapala svému ženichovi do šálku uspávací nápoj, po kterém každý člověk usne hlubokým spánkem a spí až do bílého rána. Teprve potom pustila novou služebnou do komnaty.

Terezka se zastavila u dveří, oslovila spícího a připomněla mu jeho slib. Znovu mu vyprávěla, jak s ním žila dlouhých sedm let v hlubokém lese, ale muž spal a nic neslyšel. Vzala ho jemně za ruku, stiskla mu ji o poznání více než předešlého večera, ale muž spal tak tvrdě, že se neprobudil ani tentokrát. A Terezce nezbývalo než odejít.

V sousední světnici však bydlel zámecký zahradník, kterého probudil hlas a pláč mladé ženy. Ráno vyhledal svého pána a řekl mu:

„Pane, nehněvej se na mě, ale musím ti něco povědět. Už dvě noci za sebou jsem slyšel z tvého pokoje nějaký hlas. Byl to hlas mladé ženy, vlastně dívky, a ta dívka ti v pláči vyčítala, že jsi zapomněl na svůj slib. Určitě jsi ji neslyšel, protože jinak bys ji vyhnal ze dveří.“

Mladý muž se zamyslil.

„Zdá se mi,“ řekl zahradníkovi, „že tomu začínám trochu rozumět. Po oba večery jsem dostal šálek horkých bylin. Říkali mi, abych ho vypil, protože jsem nastydil při lově. Sotva jsem pak ulehl, usnul jsem tak tvrdě, že jsem se probudil teprve tehdy, když slunce už stálo vysoko na obloze. Děkuji ti, příteli, za tu zprávu. Jenom tě prosím, s nikým o tom nepromluv ani jediné slovo.“

Večer před setměním přinesla nevěsta Terezce opět rozžatou louč; sotva však otevřela dveře, zalilo ji takové světlo, že musela přivřít oči. Světlo vycházelo ze zlatého pouzdra, jež leželo na stole a zářilo jako slunce.

„Ach,“ řekla nevěsta, „vidím, že ani dnes nepotřebuješ moje světlo, protože tvoje zlaté pouzdro září víc než třicet loučí. Nikdy jsem nic tak krásného neviděla. Prodej mi to pouzdro, zaplatím ti, co jen budeš chtít.“

„Nechci peníze, zlato ani stříbro,“ řekla Terezka. „Ale dám ti své zlaté pouzdro darem, když mi dovolíš ještě jednou a naposled, abych směla zůstat večer aspoň na chvilku v komnatě tvého nastávajícího.“

Nevěsta se zdráhala, vykrucovala, ale zlatého pouzdra se vzdát nechtěla. Umínila si, že dá ženichovi do šálku tolik uspávacího nápoje, aby spal až do oběda, a nakonec svolila.

Když nadešel čas spánku, nakapala do poháru uspávací nápoj až po okraj. Mladý muž se tvářil, že pohár vypil plnými doušky, ale nepozorovaně ho vylil pod stůl. Potom ulehl na lůžko a předstíral, že spí hlubokým spánkem.

Terezka vkročila tiše do komnaty, oslovila ho a připomněla mu jeho slib. Znovu mu vyprávěla, jak s ním žila sedm let v hlubokém lese, jak jí slíbil, že si ji po sedmi letech vezme za ženu, jak odešel a už se nevrátil.

Mladý muž nehybně naslouchal, potom otevřel zprudka oči a řekl:

„Ano, už si vzpomínám! To všechno je pravda. Ty sama ses rozvodila, že se mnou zůstaneš v lese po sedm dlouhých let, to já jsem ti slíbil, že si tě vezmu za ženu. Věř mi, že jsem na všechno zapomněl. Snad to bylo poslední kouzlo zlé víly, která mě proměnila ve lva. Odpust' mi, můžeš-li, a věř, že jen ty budeš mou ženou, žádná jiná.“

Nazítří všechno vypravoval otcí a matce. Když uslyšeli, že Terezka žila s jejich synem sedm dlouhých let uprostřed hlubokého lesa, že mu obětovala sedm nejkrásnějších roků svého mládí v době, kdy byl proměněn ve lva, přikázali hned, aby ji přivedli. Uviděli, že je krásná, že má upřímné a dobré oči, a rádi svolili k svatbě.

Mladá žena, která si měla vzít jejich syna za muže, vrátila Terezce zlaté šaty barvy slunce, zlatou větičku vavřínu i zlaté pouzdro

a odešla zpátky domů, ke svým rodičům. Brzy se proslechlo, že se provdala za bohatého kupce z města.

Terezka zůstala na zámku a za osm dní byla svatba. Ženich a nevěsta pak spolu žili šťastně předlouhá léta a do smrti zůstali vděčni zahradníkovi, že měl tehdy v noci tak slabý spánek.

Jak se Bartoloměj vrátil z vojny

Byl jednou jeden voják, jmenoval se Bartoloměj. Vojančil daleko od domova, rodiče už neměl, v chalupě zůstal jen jeho dědeček. Voják ho už dlouho neviděl a dělal si starosti, jak se stařík sám protlouká. Pořád myslel na to, že by se měl na stařečka aspoň jednou za čas podívat, pospravit mu střechu nad hlavou a trochu se o něj postarat.

A tak jednoho dne zašel Bartoloměj za kapitánem a požádal ho, aby mu dal tři měsíce dovolenou.

„Voják jsi dobrý,“ řekl kapitán, „nic ti nemůžu vyčítat. Podívej se na ty tři měsíce domů, když chceš. Hned rozkážu, abys dostal na cestu tři bochníky chleba a šest měďáků.“

Bartoloměj si vzal tři bochníky chleba a šest měďáků a vydal se na cestu.

Šel a šel a najednou potkal starou ženu. Ve tváři měla tolík vrásek, že jí muselo být nejmíň tisíc let. Bartoloměj se jí na nic neptal, dal jí jeden bochník chleba a ještě jí popřál hodně zdraví.

„Děkuju ti, panáčku,“ řekla stařenka, „však ono se ti to vrátí!“

Netrvalo dlouho a Bartoloměj potkal neznámého dědu, šaty měl samou záplatu a ztěžka se opíral o hůl.

„Chlapče,“ zastavil ho děda, „slituj se nad chudákem. Už jsem nejedl dva dny.“

„Dva dny?“ zhrozil se Bartoloměj. „Ale to přece nejde!“

A dal mu druhý bochník chleba.

„Děkuju ti, Bartoloměji,“ řekl děda, „však ono se ti to vrátí!“

„To je divné,“ uvažoval Bartoloměj nahlas, „moc divné! Nikdy jsem toho člověka neviděl, a on mě zná! Dokonce zná i moje jméno!“

Šel a hloubal nad tou podivnou věcí, když tu potkal třetího chudáka. Byl to stařeček tak sešlý a vyhublý, že se po cestě sotva vlekl.

„Vojáčku,“ řekl stařeček, „kdybys jen věděl, jaký já mám hlad! Neměl bys pro mne aspoň skrojek chleba?“

„A co bych neměl,“ odpověděl Bartoloměj. „Ale proč skrojek? Vezmi si celý bochník, at' se pořádně najíš!“

A dal mu svůj třetí a poslední bochník. Stařeček poděkoval a Bartoloměj šel dál. Za chvíli potkal čtvrtého stařečka, potom pátého a šestého, a všichni vypadali stejně žalostně. Bartoloměj už chleba neměl, a tak dal každému dva měďáky. Jenže co se nestalo. Když položil tomu šestému do dlaně svůj poslední měďák, stařeček se narovnal v zádech, usmál se na Bartoloměje a řekl:

„Bartoloměji, ty máš dobré srdce a já se ti odměním. Zkoušel jsem tě šestkrát za sebou, a ty jsi obstál. Pověz mi tři přání a já ti je splním. Copak by sis přál?“

Bartoloměj se zamyslel.

„Co bych si jako přál? To je těžká věc.“ Chvíli uvažoval a rozvažoval, potom se mu oči rozzářily. „Máme doma před chalupou takovou starou kamennou lavici. Tak já bych si přál, aby každý, kdo si na tu lavici sedne, nemohl vstát dřív, než já poručím. A druhé přání? Máme doma za chalupou starou třešni. Tak já bych si přál, aby každý, koho pošlu natrhat třešně, nemohl slézt, dokud mu nedovolím. A pak bych si ještě přál kouzelnou mošnu. Abys mi dobře rozuměl: když do ní něco zavřu, aby to v ní muselo zůstat, dokud neřeknu.“

Stařeček pokýval hlavou.

„Máš trochu divná přání, ale at' je po tvém.“

A v tu chvíli byl pryč, jako by tam nikdy nebyl.

Bartoloměj se vrátil do rodné chalupy, přivítal se s dědečkem a byl rád, že je zase doma. Vyspravil střechu, uklidil dvůr, z pole za chalupou odnosil kamení a ještě se stačil oženit s nejhezčí dívkou ze vsi. Přivedl si ji do chalupy a ted' tam bydleli všichni tři, a všichni byli rádi, že jsou na světě.

Jenže tři měsíce utekly jako voda a Bartoloměj se měl vrátit zpátky na vojnu. Dědeček byl smutný, nevěsta byla ještě smutnější, jen

Bartoloměj si zpíval od rána do večera a vypadal, že to své vojančení docela pustil z hlavy.

Netrvalo dlouho, před chalupou se objevil četník a povídá:

„Bartoloměji, musím tě odvést zpátky k regimentu. Přetáhl jsi dovolenou a teď tě zavřou, až zčernáš.“

„Co se dá dělat,“ pokrčil rameny Bartoloměj. „Co musí být, to musí být. Jenom mi dovol, abych se rozloučil se svou nevěstou a s dědečkem. To víš, že se jim bude stýskat. Zatím se posad' tady na tu kamennou lavici.“

Četník se posadil a čekal. Za malou chvíli kouká, Bartoloměj vyšel z chalupy a míří rovnou k vrátkům.

„Stát!“ vykřikl četník. „Kampak tak rychle?“

Chtěl vyskočit a nasadit Bartolomějovi pouta, ale at' dělal co dělal, zůstal sedět jako přilepený. Zmítal se, vseljak se kroutil, ale vstát nedokázal. Nejdřív hromoval, pak prosil, nakonec povídá:

„Bartoloměji, prosím tě, pust' mě! Když mě pustíš, dám ti dovolenou na šest měsíců.“

„Dobrá,“ zasmál se Bartoloměj, „to se mi docela zamlouvá. Tak vyskoč a vrat' se zpátky k regimentu!“

Četník vyskočil a upaloval, jako by mu za patami hořelo.

Šest měsíců však uteklo ještě rychleji než ty první tři a byl tu další četník. Zastavil se před chalupou a povídá přísně:

„Bartoloměji, dovolená je pryč, musíš zpátky k regimentu. A to hned, jinak se ti zle povede.“

„Dobrá, dobrá,“ přikývl Bartoloměj. „Co musí být, to musí být. Kamaráde, jenom mi dovol, abych se rozloučil se svou nevěstou a s dědečkem. To víš, budu jim tady chybět! Zatím se posad' tady na tu kamennou lavici, za chvilku jsem zpátky.“

„To zrovna!“ zasmál se četník. „Ty si doopravdy myslíš, že mě taky nachytáš? Ani nápad! Běž se honem rozloučit a hned at' jsi zpátky!“

„Co se dá dělat,“ pokrčil rameny Bartoloměj. „Pojď si aspoň na trhat na cestu pár třešní. Takové jsi ještě v životě nejedl!“

Vylezl na třešeň, četník za ním, a oba trhali plnými hrstmi. Za chvíliku Bartoloměj povídá:

„Tak já se jdu rozloučit. Hned jsem zpátky.“

Slezl ze stromu, četník se souká za ním, ale nejde to. Větve ho popadly a už nepustily, zůstal uprostřed té červené záplavy jako přilepený. Hrozil, hromoval, prosil, ale nic naplat. Nakonec povídá žalostným hlasem:

„Bartoloměji, prosím tě, pust' mě! Když mě pustíš, dám ti dovolenou na celý rok.“

„Dobrá,“ zasmál se Bartoloměj, „to se mi docela zamlouvá! Tak slez a vrat' se zpátky k regimentu.“

Četník seskočil z třešně a upaloval, jako by mu za patami hořelo.

Rok utekl jako voda a před chalupou stojí znova četník. Ramenatý a vysoký, o hlavu vyšší než Bartoloměj. Na nic se neptal, popadl Bartoloměje za rameno a už ho vede z vrátek.

„Když jsi takový hromotluk,“ povídá Bartoloměj, „měl by ses trochu scvrknout. Jakpak by se ti líbilo, kdybys byl mrňavý jako moucha?“

V tu chvíliku se četník proměnil v mouchu. Seděla Bartoloměji rovnou na rameni, zrovna na tom místě, kde ho před chvílí držel četník rukou. Bartoloměj chytil mouchu do dlaně a šup s ní do mošny.

Zamířil k vesnické kovárně a povídá kováři:

„Kamaráde, dám ti půl zlatky, když si položíš tuhle mošnu na kovadlinu a ze všech sil do ní uhodíš kladivem.“

„Proč ne?“ zasmál se kovář a už se rozmáchl.

„Pust' mě!“ křičel četník z mošny. „Prosím tě, pust' mě! Když mě pustíš, dám ti dovolenou navždycky!“

„To není tak špatný nápad,“ řekl Bartoloměj. „To se mi docela zamlouvá. Polez ven!“

Otevřel mošnu, četník hromotluk vyskočil a upaloval, jen se mu za patami prášilo.

A Bartoloměj?

Od té doby měl pokoj. A žil v klidu a šťastně tolik let, že je už nikdo ani nespočítá.

Čtrnáctek

Jednou mi vyprávěla moje babička, a té to zase vyprávěla její babička, že kdysi dávno žila u nás v Limousinsku jedna hodná a dobrá žena. Ta žena měla třináct dětí a starala se o ně, jak nejlíp uměla. Už myslela, že při těch třinácti zůstane, ale pak se jí narodil po dlouhé době ještě chlapec, cvalík a pořízek, že mu rovno nebylo. Všechna hezká jména už dala těm třinácti, a tak si pořád lámala hlavu, jak ho pojmenovat, až jí jedna dobrá víla poradila:

„Narodil se čtrnáctý, tak mu říkej Čtrnáctek.“

Ženě se to v první chvíli moc nezamlouvalo a řekla:

„To není zrovna nejlepší jméno pro mého chlapce. Co kdyby měl pak sílu jako čtrnáct lidí dohromady?“

„Právě to se mi líbí,“ odpověděla víla. „Chci, aby měl čtrnáctkrát větší sílu, než má čtrnáct chasníků dohromady.“

Žena poslechla a dala chlapci jméno Čtrnáctek. A opravdu, brzy měl sílu, že mohl skály lámat. Když mu bylo sedm let, rozhodl se, že půjde do světa. A hned si chtěl vyzkoušet, jestli je na tak dlouhou cestu dost silný. Vylezl si za vsí na vrchol kopce a čekal, až zafouká vítr. Najednou zafoukal vítr a chlapce div neporazil. Čtrnáctek zavrtěl hlavou a povídá:

„Ještě nejsem dost silný, musím počkat.“

Uplynulo dalších sedm let. Když bylo chlapci právě čtrnáct, rozhodl se, že vyzkouší svou sílu znova. Vylezl na vrchol kopce a čekal, až zafouká vítr. Zadul vítr, že by býka porazil, ale Čtrnáctek se ani nepohnul. Spokojeně slezl z kopce, šel k mámě a povídá:

„Mámo, už jsem dost silný. Ted' už půjdu do světa.“ Rozloučil se s mámou i se všemi třinácti bratry a šel.

Po nějaké době dorazil k velkému mlýnu. Zabušil na dveře a zeptal se mlynáře, zda nepotřebuje pomocníka. Mlynář viděl,

že je mládenec dobře rostlý, a rád ho přijal. A hned mu dal první úkol:

„Vezmeš si dva mezky, půjdeš do sousední vsi a přivezeš pytle zrní.“

Čtrnáctek nechal mezky ve stáji a šel do sousední vsi. Hodil si na záda pytle zrní a přinesl je do mlýna. Mlynář ani nemohl uvěřit vlastním očím. Nazítří ho zavolal a řekl mu:

„Zapřáhneš dva koně do vozu a pojedeš na pole.“

„Mlynáři,“ řekl Čtrnáctek, „škoda koní, nech je klidně ve stáji. Já na tu práci stačím sám. Jenom se mnou pošli někoho, kdo by mi ukázal, kde to tvoje pole vlastně je.“

Mlynář mu zavolal učedníka a Čtrnáctek se vydal s chlapcem na pole. Za hodinu sklidil všechnu úrodu a vrátil se do mlýna.

Dalšího dne poslal mlynář všechny své chasníky do lesa, aby porazili pár stromů. Čtrnáctek zaspal; když se probudil, chasníci už byli dávno pryč. Čtrnáctek vzal sekýru a řetěz, popadl valník a už mířil k lesu. Porazil dva nejsilnější duby, svázal je řetězem, hodil na valník a uháněl k mlýnu. Na cestě však ležel velký strom. Čtrnáctek se sklonil pod valník, přenesl ho na zádech přes překážku a ve chvíli byl zpátky ve mlýně.

„Ty už jsi tady?“ podivil se mlynář. „Co tak brzy?“

„Byl bych tu ještě dřív,“ odpověděl Čtrnáctek, „ale musel jsem přenášet valník přes vyvrácený strom. Tak jsem se zdržel.“

K polednímu se objevili ve mlýně ostatní chasníci. Přišli pro další dva koně, aby mohli odtáhnout padlý strom z cesty. Když to uslyšel Čtrnáctek, mávl rukou, koně nechal ve stáji a odklidil strom sám.

Chasníkům se to nelíbilo, měli strach, že je mlynář vyžene a nechá si jen Čtrnáctka. Tajně se domluvili a šli za čertem, aby je Čtrnáctka zbavil. Čert slíbil, že jim pomůže, vydal se za Čtrnáctkem a chtěl se do něj pustit hlava nehlava. Ale Čtrnáctek ho popadl za rohy a udeřil s ním o zem, až to zapraskalo. Čert se s bídou zvedl a sliboval žalostným hlasem, že už Čtrnáctkovi přes cestu ani stébélko trávy nepoloží.

Ale co s takovými chasníky, kteří na člověka pošlou i samotného čerta? Od takových nikdo nemůže čekat nic dobrého. A tak se Čtrnáctek rozloučil s mlynářem a putoval dál.

Po nějaké době dorazil do města a zamířil rovnou ke králi.

„Pane králi,“ povídá, „nepotřebuješ čeledína?“

„To se mi zrovna hodí,“ řekl král. „Jenom mi pověz, jaký chceš plat?“

„Dáš mi jen trochu zrní, kolik sám unesu, aby měla máma s bratry co jíst. A trochu jídla na cestu, až se budu vracet domů.“

„Dobrá,“ přikývl král. „Můžeš se dát hned do práce. Vezmi si sekuru a běž mi prosekat oboru, aby se les trochu prosvětlil.“

Čtrnáctek šel ke kováři, dal si udělat pořádnou sekuru a vydal se do obory. Lehl si pod strom a trochu si zdříml.

V poledne mu přinesla děvečka oběd. Čtrnáctek se najedl, lehl si na druhý bok a už zase spal. Odpoledne přijde děvečka se svačinou, probudí ho a povídá:

„Pan král viděl z okna, že jsi ještě ani nehnul prstem. Jestli prý do večera neuděláš svou práci, tak tě vyžene.“

„Copak hoří?“ povídá mrzutě Čtrnáctek a posadil se ke svačině. Když dojedl, vzal sekuru a pustil se do díla. Za malou chvíli byla skoro celá obora pokácená, zbývalo jen páár stromů. V posledním okamžiku přiběhla udýchaná děvečka a už zdálky volá:

„Pan král ti vzkazuje, abys toho už nechal! Máš přinést jen otýpku na topení.“

„Když otýpku, tak otýpku,“ přikývl Čtrnáctek. „A zítra abych šel pro dříví znova, ne?“ Vytrhl ze země dva duby, udělal z nich houžve a houžvemi svázel všechny pokácené stromy. Hodil si je na záda a už míří k zámku.

Když ho uviděl král z okna, vylekal se a zavolal děvečku:

„Běž a pověz mu, ať složí dřevo vzadu za zámkem, jen ať to nenosí na nádvoří nebo do dřevníku!“

Děvečka vyřídila vzkaz a Čtrnáctek shodil dřevo na zadní dvůr, až se celý zámek zatřásl v základech. Obrázky padaly ze zdí a pod králem se převrátil trůn, i zlatá koruna mu spadla z hlavy.

„Takhle to dál nejde,“ vykřikl král hněvivě, „co jen s tím člověkem provedeme?“

„Já ti poradím,“ řekla královna. „Na kopci je mlýn a v tom mlýně je mlynářem sám čert. Každého při mletí okrade a nikdo mu ze strachu neřekne ani slovo. Pošli Čtrnáctku, ať tam udělá pořádek. Aspoň se ho zbavíme!“

Král si zavolal Čtrnáctku a povídá:

„Vezmeš si pytel zrní a půjdeš do mlýna. Mlynář není mlynář, ale čert, a kraje jako straka. Každý se ho bojí, a tak kraje dál. Pamatuj si: jestli tě okrade, už tě nechci ani vidět!“

Čtrnáctek přišel do mlýna, hodil pytel čertovi k nohám a řekl:

„Semeleš mi to obilí. Ale jestli se ztratí jen zrníčko, tak si mě neřej! Já se v téhle práci vyznám!“

Popadl čerta za krk a trochu s ním zatřásl, div mu kosti z těla nevytřásl. Čert semlel obilí a klepal se přitom strachem jako osika. Neukradl ani zrníčko a byl rád, když za Čtrnáctkem mohl zavřít vrata.

Král viděl, že zase nepochodil. Chvíli uvažoval, potom Čtrnáctkovi řekl:

„Víš ty co? Přived' toho čerta na zámek! Královna ještě nikdy čerta neviděla a ráda by věděla, jak vypadá.“

„Proč ne?“ řekl Čtrnáctek. „Za chvíli jsem zpátky.“

Šel ke kováři, dal si vykovat pořádné kleště a zamířil ke mlýnu. Vejde do mlýnice a povídá:

„Pane mlynáři, naše paní královna tě chce vidět. Pojd' se mnou na zámek.“

„Nikam nepůjdu!“ vykřikl čert vztekle.

„Když nepůjdeš po dobrém,“ řekl Čtrnáctek, „půjdeš po zlém.“

Popadl čerta do kleští, hodil si ho přes rameno a už rázoval k zámku. Ale stalo se, že právě uprostřed lesa se musel zastavit, aby si odskočil do houští. Však vy víte proč.

„Ted' tě tu chvilku nechám,“ řekl čertovi, „ale pamatuj si, pěkně na mě počkáš! Nepřej si vědět, co tě čeká, jestli mi utečeš!“

Odskočil si do houští, za okamžik byl zpátky. Ale kde už byl čertovi konec!

Čtrnáctek se obrátil zpátky ke mlýnu. Zabušil na zamčená vrata a čekal. Zabušil podruhé a zabušil potřetí.

Z mlýna se ozvalo:

„Kdo je to?“

„To jsem já, Čtrnáctek!“

„Tady nemáš co pohledávat,“ zvolal čert. „Běž si po svých a nech mě už konečně na pokoji!“

Čtrnáctek se opřel ramenem do vrat a už byl ve mlýně. Hledá a hledá, čert nikde. Nakonec se podívá k posteli a vidí, že podní trčí čertův špičatý nos. Popadl nos do kleští, vytáhl čerta, přehodil si ho přes rameno a pospíchá k zámku.

Vešel do královské síně a vykřikl:

„Pane králi, paní královno, tady vám nesu toho zlodějského mlýnáře!“

„Honem ho zase pust,“ vykřikla královna. „At' už je pryč!“

Čtrnáctek se narovnal a hodil čerta královně k nohám. Zadunělo to, v okamžiku bylo všude plno kouře. Čert skočil do komína a zmizel, zůstalo po něm jen zlé povětrí.

„Pane králi,“ řekl Čtrnáctek, „už se mi u tebe nelíbí. Dej mi, co jsi slíbil, a já se vrátím domů.“

Co mohl král dělat? Musel dát Čtrnáctkovi tolik zrní, kolik ho unesl, a ještě trochu jídla na cestu. A tak si Čtrnáctek hodil na jedno rameno stodolu plnou obilí, na druhé rameno pečeného berana a na záda nejlepší dobroty z královských sklepů.

Složil všechno doma před chalupou na dvorek, objal mámu i bratra a slíbil, že už do světa nikdy nepůjde. Oženil se s nejhezčí děvečkou ze vsi a pozval na svatbu všechny sousedy a sousedky. Pečená prasata běhalo po návsi s nožem a vidličkou v zádech, každý si mohl ukrojit, kolik chtěl. Chtěl jsem si ukrojit také, ale jedna babka po mně hodila hrnec; utekl jsem myší dírou a mé pohádky je konec.

Lev a zloděj

Jeden hospodář vezl kdysi pánovi do města peníze za nájem chalupy. Právě když jel se svým koněm přes hustý les, uslyšel znenadání tlumený křik; zdálo se mu, že někdo volá o pomoc. Pobídl koně, odbočil z cesty a vydal se za tím podivným voláním, až dojel k hlubokému příkopu. Zastavil se a chvíli naslouchal. Potom seskočil, sejmul ze sedla stočený provaz, na každý konec přivázal kus dřeva, přidržel se pevně silného stromu a hodil provaz do hloubky.

Netrvalo dlouho a ucítíl, že se provaz napjal. Tahal a tahal, až vytáhl z příkopu opici. Opice mu děkovala a slíbila, že mu vždycky pomůže, kdykoli bude něco potřebovat.

Nárek z hlubiny se však ozýval dál. Hospodář hodil provaz do příkopu podruhé a vytáhl vlka. Vlk mu poděkoval a řekl:

„Dnes jsi pomohl ty mně, zítra pomohu já tobě. Nikdy ti to nezapomenu. Zavolej mě, kdykoli budeš něco potřebovat. Ale dole čekají ještě další.“

Hospodář hodil provaz do příkopu potřetí. Tentokrát vytáhl medvěda. Medvěd ho upokojil, aby se nebál, a řekl:

„Rád ti na oplátku pomohu, kdykoli jen budeš chtít. Ale teď tě prosím, hod' svůj provaz do příkopu ještě jednou.“

Hospodář ho poslechl a vytáhl z jámy lva. Zděsil se, dostal strach a couvl za strom, ale lev mu řekl tichým hlasem, aby ho ještě více nepostrašil:

„Neboj se, neublížím ti. Ale dávej pozor, neházej už provaz do příkopu, jinak budeš litovat. Pak to budeš ty, kdo bude potřebovat pomoc. Já ti pomohu kdykoli a rád, mám ti co oplácet; ale radím ti dobré, poslechni mě.“

Pohodil hřívou a odběhl do lesa. Hospodář se vyhoupl na koně a chtěl pokračovat v cestě, ale náhle uslyšel z hloubky lidský hlas. Žalostně volal a prosil o pomoc.

„Přece nenechám v neštěstí lidského tvora, jako jsem já,“ řekl hospodář. „Zachránil jsem opici, vlka, medvěda a lva, jak bych mohl nechat v neštěstí člověka?“

Hodil provaz do hloubky a začal tahat. Po chvíli vytáhl z příkopu neznámého muže. Sotva byl muž venku, pustil provaz a bez poděkování utekl.

„To je zvláštní,“ řekl hospodář a stočil znovu provaz k sedlu. „Všechna zvířata mi poděkovala, jen člověk pro mne nenašel ani jediné slovo. Ale koneckonců, zachránil jsem ho a nemám důvod, abych toho litoval.“

Pobídl koně, vrátil se na pěšinu a pokračoval v cestě. Jel tak nějakou chvíli, když náhle spatřil v lese muže, kterého právě zachránil. Muž na něj horlivě kýval, aby přijel blíž. Hospodář se podivil, ale přijel těsně k němu a zastavil.

„Copak bys chtěl?“ zeptal se dobrosrdečně.

Muž ukázal pohybem ruky hospodáři, aby se k němu naklonil. Když hospodář poslechl, muž ho popadl za rameno a strhl ho ze sedla. Potom zvedl silnou hůl a vykřikl hrozivě:

„Dej mi své šaty a peníze!“

Hospodář začal volat o pomoc, ale muž se jen zasmál:

„Volej si, jak chceš, stejně se nedovoláš, protože na dvě míle kolem dokola není ani človíčka.“

A začal do něho bušit holí. Pak stáhl z hospodáře šaty, vzal mu peníze i koně a zmizel.

Znenadání se z houštiny vynořil lev, z opačného konce vyběhla opice, po ní medvěd a vlk. Obklopili zbědovaného hospodáře a ptali se: „Ty jsi ten muž, co nám zachránil život?“

„Ano,“ odpověděl hospodář slabým hlasem, „to jsem já.“

„Radil jsem ti, abys už neházel provaz tomu člověku do příkopu,“ řekl lev, „ale ty jsi mě neposlechl. Něco jsem ti však slíbil a své slovo dodržím.“

Mohutnými skoky se rozběhl za zlodějem, ostatní zvířata mu běžela v patách.

„Stůj!“ zařval lev strašným hlasem na zloděje, sotva ho měl na dohled. „Stůj a vrat' všechno, co jsi ukradl! Nebo s tebou bude zle!“

Vyděšený zloděj padl na zem a svíjel se strachem. To už se přibelhal i okradený hospodář a zloděj mu vrátil všechno, co mu vzal. Zvířata pak společně vyhnala zloděje z lesa a lev doprovodil hospodáře až k vesnici, aby mu pomohl, kdyby bylo zase třeba.

Rybář mezi rybami

Byl jednou jeden starý rybář. Každý den časně zrána vyjízděl se svým člunem na lov, ale sítě mu zůstaly vždycky prázdné. I když se dostal do míst, kde se hladina moře jen třpytila rybami, v sítích mu nikdy neuvízla ani jediná.

Jednou zase tak vyjel na moře, spustil síť a za nějakou dobu ji vytáhl. Chytla se v ní malá rybička, celá zlatá. Vzal ji do ruky a rybka promluvila lidským hlasem:

„Rybáři, pust' mě zpátky do moře! Jsem královna ryb. Chytla jsem se na tvou poslední návnadu, chtěla jsem ti ji vzít, ale měla jsem smůlu. Když mě pustíš, ulovíš vždycky tolik ryb, kolik si jen budeš přát. A kdykoli se ocitneš v nouzi, zavolej mě, přijdu ti na pomoc.“

Rybářovi bylo rybky líto a pustil ji zpátky do moře. Zlatá rybka svůj slib opravdu dodržela. Od té chvíle se rybář vracel z lovu vždycky s plnými sítěmi. Celá vesnice se tomu divila. Lidé už si začínali šeptat, že se spolčil s čertem, ale rybář se jen usmíval a neřekl nic. Své tajemství neprozradil.

Jednoho dne zastihla rybáře na širém moři prudká bouře. Člun se potácel ve vlnách, přes palubu se hrnula voda. Rybář si už myslil, že živý nevyvázne, že skončí život na mořském dně. V poslední chvíli si vzpomněl na zlatou rybku.

„Kdyby tady byla má královna ryb,“ vykřikl do burácení větru, „ta jediná by mě zachránila!“

V tom okamžiku se objevila v pěně vysoké vlny zlatá rybka a zvolala:

„Neboj se, rybáři, nic se ti nestane! Napij se trochu vody z největší vlny!“

Sotva to řekla, zalila člun obrovská vlna, voda stříkla rybáři do tváře, div ho neoslepila. Rybář si olízl rty a náhle cítil, že ho neznámá

síla unáší stále dolů, dolů. Ponořil se do moře a klesal do hlubiny, ale voda mu nevadila. Brzy pod sebou pocítil pevnou zem. Pomalu kráčel po mořském dně a zvědavě se rozhlížel. Měl pocit, že jde vysokou trávou někde na louce, kolem dokola byl klid a mír. Najednou před sebou spatřil veliké město. Stálo přímo na dně moře a jiskřilo všemi barvami. Ulice byly dlážděné zlatem, domy měly zdi z nejkrásnějších lastur a perel, drahokamy se povalovaly všude, kam rybář vstoupil. Chvíli pozoroval ryby, které vplouvaly do města a zase vyplouvaly. Občas se sklonil a zvedl nějaký zvlášť zářivý drahokam, perlu či valoun zlata, až měl kapsy plné.

Znenadání se před ním objevila zlatá rybka a řekla:

„Rybáři, můžeš tu zůstat, jak dlouho budeš chtít. Kdyby se ti však mezi námi nelíbilo, můžeš se kdykoli vrátit domů.“

Rybář zavrtěl hlavou.

„Zůstal bych s vámi rád, ale mám tam nahoře ženu a malé děti. Co by si bez mne počaly? Určitě si teď už myslí, že jsem se utopil.“

„Rozhodni se sám,“ řekla rybka. „Když budeš chtít zůstat, zůstaň. Když se budeš chtít vrátit, vrat' se. Všechno záleží jen na tobě.“

„Jsi hodná,“ odpověděl rybář. „Nehněvej se, ale já musím zpátky na zem.“

Rybka zapískala na zlatou píšťalku a v okamžiku se přední objevil veliký delfín.

„Delfíne,“ řekla královna ryb, „vezmeš rybáře na záda a vysadíš ho na skále při pobřeží, aby ho lidé z jeho vesnice našli, až se budou vracet z lovů.“

Rybář poděkoval, rozloučil se s rybami, které ho obklopily ve velkém hejnu, usadil se delfínovi na hřbetě a za malou chvíli se oba vynořili na mořské hladině. Delfín plur rychle jako blesk a vysadil rybáře na skále poblíž zátoky, na jejímž břehu stála rybářská vesnice.

Netrvalo dlouho a v zátoce se objevila rybářská lod'. Posádka spatřila mávající postavu a přirazila ke skále. Když však rybáři uvi-

děli, koho to zachránili, vylekali se tolík, že div nenaskákali zpátky na palubu a neodpluli. Všichni si mysleli, že je to duch, vždyť starý rybář zmizel v mořských hlubinách už před celým rokem. „Ale vždyť jsem tam byl jen jeden jediný den,“ divil se rybář. „Kdepak celý rok!“

Teprve tehdy pochopil, že jeden den na mořském dně znamená na pevné zemi jeden rok, neboť ryby a lidé mají jiný čas.

Rybář jim vyprávěl, co všechno pod mořem viděl. Poslouchali ho, ani nedýchali, věřit se jim nechtělo. Ale když jim ukázal zlaté valouny, perly a drahokamy, poznali, že mluví pravdu. Vrátili se zpátky do přístavu, rybář je všechny pozval a celá vesnice hodovala a tancovala po celý týden.

Od té doby už rybář nikdy ryby nelovil. Nezapomněl, jak pěkně ho přivítaly ve svém podmořském městě, a nechtěl k nim být nevděčný. Pomáhal spravovat ostatním rybářům síť a jen čas od času se posadil na pobřežní skály, mlčky a zamyšleně pozoroval příliv a odliv a díval se daleko do moře.

Kráska a draci

Byla jednou jedna dívka a ta byla tak krásná, že jí všichni říkali Kráska. Už dávno neměla otce ani matku a žila jako děvečka u bohaté macechy, ale ta nemohla přenést její krásu přes srdce a trápila ji, jak jen mohla. Macecha měla ještě jednu služku, zlou a škodolibou, a ta služka kradla jako straka. Protože ji Kráska často přistihla, služka ji nenáviděla snad ještě víc než macecha a ustavičně tvrdila své paní, že Kráska je lhářka a docela určitě i zlodějka.

Když se zase tak jednou ztratily maceše dva prsteny a zlatý náramek, prohlásila zlá služka, že je ukradla Kráska a že ji při tom viděla na vlastní oči. Macecha jí uvěřila, zle se rozzlobila a vykřikla, že dá všechn svůj majetek tomu, kdo ji jednou provždy Krásky zbaví.

„Paní,“ řekla služka, když to uslyšela, „Kráska chodí se mnou každý den ke studni pro vodu. Namluvím jí, že je ve studni krásný květ. Jakmile se nakloní nad vodu, trochu ji přistrčím, a ty budeš mít po starostech. Každý pak bude věřit, že spadla do studny sama.“

Macecha bez dlouhých okolků souhlasila. Nazítří šla služka s Kráskou pro vodu. Spustila do studny okov, podívala se za ním a vykřikla, že vidí na hladině vody nádhernou květinu. Kráska se zvědavě naklonila přes roubení, zlá služka do ní strčila a Kráska spadla do studny. Dopadla do vody a už se loučila se životem, ale náhle si uvědomila, že kolem ní je ticho a klid. Otevřela oči a užasla. Neutopila se, ale ocitla se ve veliké krásné síni. Rozhlédla se a spatřila tři draky. Zvědavě ji pozorovali a hned se ptali, jak se tam ocitla. Kráska jim všechno vyprávěla, draci poslouchali a mohli na ní oči nechat, jak se jim líbila.

Když šla nazítří služka zase pro vodu a spustila okov do studny, Kráska se chytla provazu, vynořila se nad hladinu a zvolala:

„Dobrý den, děvečko! Vyříd' matce, že ji pozdravuji.“

Služka málem padla do mdlob, tak byla překvapená. Hned běžela do domu a vyprávěla své paní, že Kráska není mrtvá, a že s ní dokonce mluvila.

Macecha dlouho přemýšlela, co má dělat. Potom se vydala do lesa za čarodějnicí a zeptala se jí, jak by se Krásky zbavila. Čarodějnici jí dala hrst červených bobulek a slíbila, že po nich Kráska usne navždycky.

Když šla druhý den ráno služka pro vodu, Kráska se zase objevila na hladině a řekla:

„Dobrý den, děvečko! Vyříd' matce, že ji moc pozdravují!“

„Dobrý den, Krásko,“ řekla služka. „Tvá matka ti posílá hezké červené bobulky a přeje ti dobrou chut.“

Kráska poděkovala, vzala si bobulky a vrátila se ke třem drakům. Ukázala jim, co dostala, ale draci si bobulky pečlivě prohlédli a hned poznali, že je v nich jed. A také to Krásce pověděli.

Nazítří šla služka zase ke studni. Kráska se opět vynořila z vody a řekla:

„Dobrý den, děvečko! Vyříd' matce, že ji moc pozdravují!“

Služka se rychle vrátila domů a už mezi dveřmi křičela:

„Paní, paní! Viděla jsem zase Krásku. Žije a je ještě hezčí než dřív!“

„Cože?“ vykřikla macecha. „Ona není mrtvá? Hned přived' čarodějnici z lesa!“

Když čarodějnici přišla, macecha na ni spustila:

„Žádám tě už podruhé, abys mi poradila, jak zahubit tu malou zlodějku. Jestliže to nedokážeš ani ted', vyženu tě ze svého lesa, to si pamatuj!“

„Paní,“ řekla čarodějnice, „je mi líto, že Kráska má přijít o život. Ale když si to přeješ, poslechnu tě. Dej jí tyhle červené šaty. Jakmile si je oblékne, zemře.“

Když šla nazítří služka pro vodu, Kráska se zase objevila a pozdravila:

„Dobrý den, děvečko! Vyříd' matce, že ji moc pozdravují!“

„Dobrý den, Krásko,“ řekla služka. „Tvá matka ti posílá darem červené šaty. Určitě ti budou slušet. Ty tvoje už jsou staré a obnovené, vyměň si je!“

A hodila jí do studny červené šaty. Kráska poděkovala a odnesla si šaty do podzemní síně. Chtěla si je hned obleknout, protože se jí líbily, a také chtěla draky překvapit a udělat jim radost, až se vrátí. Oblékla si šaty, ale v tom okamžiku padla na zem a už se nepohnula.

Když se draci vrátili, našli Krásku ležet na podlaze. Zkoušeli ji oživit, plakali a naříkali, ale všechno bylo marné. Měli ji rádi jako vlastní sestru a bylo jim smutno u srdce, že tak žalostně skončila. Udělali z voňavého dřeva truhlu a do ní Krásku uložili. Pak truhlu vynesli na mořský břeh a položili ji na vlny. Nastal příliv a zase odliv a vlny pomalu odnášely Krásku dál a dál na moře. Draci stáli na břehu a smutně se dívali za truhlu, dokud jim nezmizela z očí.

Truhla s Kráskou dlouho plula po vlnách, až se zaklínala mezi pobřežními skalisky. Nad skalami stál na břehu krásný zámek a v něm žil mladý král. Právě v té době se zadíval z okna na moře, uviděl truhlu a přikázal sluhům, aby ji přinesli.

Když se tak stalo, král zavřel dveře, otevřel víko truhly a spatřil Krásku. Byla hezká jako den a vypadala, že spí.

Král se dlouho okouzleně díval do jejích růžových tváří. Napadlo ho, že dívka nemůže být mrtvá, že jenom usnula. Zapálil v krbu veliký oheň, položil Krásku na kožešinu před krb a celý den jí třel ruce i tváře, aby se probudila.

Když králova matka dlouho syna neviděla, napadlo ji, že je nemocný. Vydala se k jeho komnatě, ale dveře byly zamčené. Ted' už dostala opravdu strach a rychle zavolala služebnou, aby se podívala klíčovou dírkou, co se v komnatě vlastně děje. Služebná se sklonila ke klíčové dírce a spatřila mladého krále, jak klečí před zapáleným krbem u dívky v červených šatech a tře jí dlaněmi ruce i tváře. Povíděla to své paní, královna přikázala rozrazit dveře a vstoupila do komnaty. Uviděla Krásku a nad její líbeznou tváří pocítila soucit. Obrátila se k synovi a řekla:

„Pověz mi, synku, kde jsi našel tu krásnou dívku?“

„Maminko,“ odpověděl mladý král, „ležela v téhle truhle, kterou přineslo moře na pobřežní skály jako ztroskotanou lod.“

Služebná, která vstoupila do komnaty hned za královou, pohlédla pozorně na Krásku a řekla tiše:

„Paní, ta dívka je příliš hezká a příliš svěží, než aby byla doopravdy mrtvá. Dovol mi, abych jí stáhla šaty, snad se nám podaří ji lépe zahřát.“

Obě svlékly dívce šaty, Kráska otevřela oči, udiveně se rozhlédla a zašeptala:

„Kde to jsem?“

Král a jeho matka jí vysvětlili, že je u dobrých lidí, kteří jí nechtějí ublížit. A poprosili ji, aby jim pověděla, co se jí vlastně stalo. Kráska vyprávěla všechno, co se jí přihodilo až do chvíle, kdy si oblékla červené šaty. Jak padla na podlahu a nemohla se ani pohnout, i jak ji draci uložili do truhly. Slyšela je, jak pláčou a naříkají, slyšela a viděla všechno, co se kolemní děje, ale nemohla promluvit ani jediné slovo.

Král hned vyslal posly, aby našli draky a přivedli je. Draci jim ani věřit nechtěli, ale nakonec se přece jen vydali na zámek, aby se přesvědčili na vlastní oči. Jakou měli radost, když uviděli Krásku živou a zdravou!

Mladý král jim poděkoval a řekl:

„Jestliže bude Kráska chtít, vezmu si ji za ženu. Ale nejdřív přived'te macechu a její služku.“

Draci přivedli macechu i služku. Král je zdvořile přivítal a řekl maceše:

„Paní, slyšel jsem, že máš krásnou dceru na vdávání. Je to pravda?“

„Není,“ odpověděla macecha. „Jednu jsem měla, ale ta už je mrtvá.“

„A co se jí přihodilo?“ zeptal se král.

„Spadla do studny a utopila se,“ odpověděla macecha. „Však jsem se pro to něco natrápila!“

Král vstal a zvolal hněvivě:

„Paní, ty lžeš! Kráska žije, je tady u mne a bude z ní královna. Zato ty půjdeš do vězení, ty i tvá služka, a zůstanete tam až do konce svých dní!“

A tak se také stalo.

Mladý král si vzal Krásku za ženu a oba vládli dlouho, dobře a spravedlivě.

Markýz Chrupka

Žil jednou jeden člověk a ten měl syna Janka. Když umřel, zanechal synovi jako dědictví chalupu na spadnutí a za ní ve stráni jedinou třešeň. A ta třešeň byla hned prvním rokem obsypána tak dobrými chrupkami, že si utrhl každý, kdo šel kolem. Janek to také každému bez řečí dovolil, a ještě mu přidal na cestu. Co zbylo, to prodal ve městě a utřízl za své třešně tolik peněz, že mu sousedé začali říkat markýz Chrupka.

Když jednou zase Janek česal třešně, běžel kolem lišák. Zastavil se a zavolal na Janka:

„Pane markýzi, co děláte na tom stromě?“

„Co bych dělal?“ odpověděl Janek. „Češu třešně. Chceš taky, kamáráde lišáku?“

„Rád ochutnám,“ řekl lišák. „A díky!“

Janek mu natrhal nejkrásnější chrupky z vršku stromu. Lišák jich pár snědl a chutnaly mu tolik, že zbytek posbíral v trávě a odnesl je králi.

„Pane králi,“ řekl zdvořile, „tady vám markýz Chrupka posílá darem pár třešní.“

Král třešně snědl a jen se olizoval.

„Ten markýz musí být ale bohatý,“ řekl lišákovi, „když se mu rodí tak dobré třešně! Copak chceš za svou námahu?“

„Kdybyste dovolil, pane králi,“ odpověděl lišák, „mám jen jedno přání. Pozlat' mi konec ocasu!“

Král zavolal zlatníka a ten pozlatil lišákovi konec ocasu. Lišák běžel zpátky, konec ocasu mu svítil a zářil ve slunci, až oči přecházely. Cestou potkal hejno koroptví.

„Příteli lišáku,“ řekly koroptve, „tobě to ale sluší! Vždyť ty svítíš jako ze zlata!“

„Když půjdete se mnou,“ odpověděl lišák, „náš pan král vás dá pozlatit zrovna tak.“

Koroptve souhlasily a šly s lišákem ke králi. Lišák je přivedl na královský dvůr a řekl:

„Pane králi, tady vám markýz Chrupka posílá darem pář koroptví.“

„Ten markýz musí být ale bohatý!“ zvolal král. „Lišáku, jak se ti mám odměnit za ten dárek?“

„Uděláte mi velikou radost,“ odpověděl lišák, „když mi dáte pozlatit ještě všechny čtyři tlapky.“

Král zavolal zlatníka a ten pozlatil lišákovi všechny čtyři tlapky. Teď byl lišák ještě krásnější než dřív. Když se vrácel z města, potkal na pěšině houf zajíců.

„Kamaráde lišáku,“ volali zajíci, „tobě to ale sluší! Konec ocasu i tlapky ti svítí jako ze zlata!“

„Když půjdete se mnou,“ odpověděl lišák, „král vás dá pozlatit zrovna tak.“

Zajíci hned běželi s lišákem ke královskému zámku. Cestou potkali další zajíce a všichni se přidali k lišákovi, aby je král dal také pozlatit.

Lišák přišel na královský zámek s velkým zástupem zajíců a řekl:

„Pane králi, markýz Chrupka vám posílá darem pář zajíců.“

„Ten markýz Chrupka musí být ale bohatý,“ užasl král. „Vyříd' mu moje díky. A jak mám tebe odměnit?“

„Pane králi,“ řekl lišák, „uděláte mi velikou radost, když mě pozlatíte celého.“

Král zavolal zlatníka a ten natřel celého lišáka zlatem, takže zářil a svítil jako samo slunce.

Lišák poděkoval, běžel za markýzem Chrupkou a řekl mu, že s ním chce mluvit sám pan král. Janek se v duchu podivil, ale na nic se neptal a vydal se s lišákem do města. Když už měli hradby na dohled, lišák se zastavil a řekl:

„Radím ti, teď se svlékn.“

Janek se zase na nic neptal a poslechl. Svlékl si košili i kalhoty, až se roztřásl zimou. Lišák začal křičet:

„Pomoc, pomoc! Lidé dobrí, kde jste kdo! Pomoc!“

Hned se sběhli lidé a ptali se, co se děje.

„Neštěstí,“ bědoval lišák, „stalo se velké neštěstí! Pan markýz jel ke králi ve svém nejkrásnějším kočáru, ale přepadli ho loupežníci a všechno mu ukradli. I šaty mu vzali, chudáčkovi!“

Lidé Janka litovali a ochotně mu snesli své nejlepší košile a šaty, jen aby mohl předstoupit před krále, jak se sluší a patří.

„Ty šaty, které nám loupežníci ukradli,“ prohlásil lišák, „byly mnohem krásnější. Ale co se dá dělat! Pan markýz se obleče, aby nenastydil.“

Netrvalo dlouho a Janek s lišákem dorazili na královský dvůr. Král je slavnostně přivítal a hned provedl Janka s lišákem po celém zámku, ukázal mu i zahradu a chystal se, že mu ukáže i všechna svá pole a louky. Posadil Janka do kočáru a už jeli.

Lišák běžel po cestě před nimi. Doběhl na břeh řeky, kde pradleny sušily na slunci hedvábné prádlo.

„Nevidíte snad pana krále?“ zeptal se jich přísně. „Ne, nevidíme,“ odpověděly pradleny a honem se rozhlížely na všechny strany.

„Však ho uvidíte! Za chvíliku tudy pojede v kočáře. Až se objeví, povězte mu, že všechny ty krajky a hedvábí patří markýzi Chrupkovi. Když to neuděláte, zle se vám povede!“

Za malou chvíli přijel kočár s králem a Jankem. Král přikázal zastavit a zeptal se pradlen:

„Čípak je to krásné krajkové prádlo a hedvábí?“

Pradleny se hluboce uklonily a odpověděly sborem:

„Markýze Chrupky, pane králi!“

„Pěkné,“ pokyvoval král hlavou, „moc pěkné! A ty zelené louky kolem řeky?“

Janek jen mávl rukou.

„To nic není, pane králi. Docela obyčejné louky.“

Lišák zatím běžel dál. Doběhl na pole, kde ženci právě sklízeli obilí.

Lišák se zastavil.

„Vidíte pana krále?“ zeptal se ženců.

„Ne, nevidíme,“ odpověděli ženci a honem se rozhlíželi na všechny strany.

„Za malou chvílku tudy pojede v kočáře,“ řekl lišák. „Až přijede, povězte mu, že to pole patří markýzi Chrupkovi. Když to neuděláte, zle se vám povede!“

Za malou chvílku se objevil kočár s králem a Jankem.

Král dal zastavit a zeptal se ženců:

„Čípak je to veliké pole s krásným obilím?“

„Markýze Chrupky!“ odpověděli ženci sborem.

„Pěkná úroda,“ řekl král Jankovi, „moc pěkná!“

Janek jen skromně mávl rukou:

„Ale to přece nic není, pane králi. Loni byla větší.“

Lišák už byl zase o velký kus vpředu. Spatřil na louce pasáky s velkým stádem býků, zastavil se a řekl:

„Nevidíte pana krále?“

Pasáci se rozhlédli, dívali se před sebe, za sebe, a pak řekli: „Ne, nevidíme.“

„Pojede tudy co nevidět,“ řekl lišák. „Povězte mu, že to stádo býků patří markýzi Chrupkovi. Když to nepovíte, zle se vám povede, to mi věřte!“

Za malou chvílku se přiblížil královský kočár. Král přikázal zastavit a zeptal se pasáků:

„Řekněte mi, komu patří to velké stádo krásných a silných býků?“

„Markýzi Chrupkovi přece!“ odpověděli honáci jedním hlasem. Král pokýval hlavou, obrátil se k Jankovi a řekl:

„Jsou to opravdu krásní býci, jen co je pravda.“

Janek mávl skromně rukou:

„To nic není, pane králi. Kdybyste je viděl, až se napasou!“

Lišák už zase běžel dál, až doběhl k velkému klášteru. Klášter byl krásný a vysoký jako opravdový zámek, snad ještě krásnější a vyšší než palác samotného krále.

Lišák se zastavil v bráně a zavolal na mnichy, kteří se procházeli po zahradě:

„Nevidíte pana krále?“

Mniši vyběhli z brány, rozhlíželi se, vrtěli hlavou:

„Ne, nevidíme nic!“

„Však ho uvidíte,“ řekl lišák. „Pojede tudy za malou chvilku ve zlatém kočáře. Musím vás varovat, protože nemá mnichy rád a chce vás všechny připravit o hlavu. Radím vám dobré, rychle se schovejte tady do toho stohu slámy, tam vás určitě hledat nebude. Jinak s vámi bude zle!“

Mniši se rozklepali strachem a honem zalezli do stohu slámy. Lišák zatím vběhl do dvora a řekl sluhům:

„Za malou chvíli přijede pan král. Chovejte se k němu, jak si zasušuje, hlavně ať ho dobré pohostíte! A když se bude ptát, komu patří tenhle dům, povězte mu, že patří markýzu Chrupkovi. Nebo přijdete o krk, to mi vězte!“

Ve chvíli zastavil před bránou králův kočár. Král vystoupil, rozhlédl se a řekl:

„Pokud si vzpomínám, býval tu klášter. Ale mnichy nikde nevidím.“

„Co bylo, bylo,“ volali sluhové. „Ted' je to palác markýze Chrupky!“

Král vešel do hodovní síně a bohatě se najedl a napil. Po hostině si vyšel na krátkou procházku, aby se porozhlédl po zahradě a po okolí. Obdivoval záhony růží, chválil úrodná pole. Když šli kolem stohu slámy, lišák se zastavil a řekl:

„Všechno by tu bylo ještě více, jen kdyby nám myši nesežraly každým rokem polovinu úrody. Vždycky se schovají tady ve stohu slámy a nic s nimi nepořídíme.“

„Ale to je přece snadné!“ zvolal král. „Tak ten stoh slámy zapalte!“

Sotva to mníškové ve slámě uslyšeli, vylezli na druhé straně ze stohu, uprchli do blízkého lesa a už se nikdy nevrátili.

Tak se stal Janek pánem zámku a od té doby v něm žil i se svým kamarádem lišákem, který byl celý zlatý a zářil jako slunce.

*Pohádka už končí zase,
jel jsem kočce na ocase,
ze skla jsem měl střevíce.
Kočka se moc zlobila,
z ocasu mě shodila.
A mě mrzí nejvíce
ty skleněné střevíce,
co mi přitom rozbila.*

Zmije

Žil jednou jeden chudý chalupník se svým malým synkem. Od rána do večera pracoval na pánových polích; zjara sil, v létě sklízel, na podzim oral, v zimě kácel stromy. Jednou zase tak oral pole u lesa. Chalupník chodil za pluhem, synek vodil koně. Znenadání se ozval odněkud z hloubky země slabý hlas:

„Sprav mi lopatu!“

Pluh skřípal v kamení, kůň odrkoval, a tak si chalupník i synek mysleli, že se jim to jen zdálo. Za malou chvíli se však ozvalo znovu:

„Sprav mi lopatu!“

Oráč zavolal na synka, aby zastavil, a poslouchal. Netrvalo dlouho a ze země se ozvalo:

„Sprav mi lopatu!“

Tentokrát už slyšeli dobře. Rozhlíželi se, ale nikde nic neviděli. Chalupník znovu sevřel rukojeti pluhu, synek pobídl koně. Když došli na konec brázdy, zastavili se. Na mezi ležela lopata s vypadlou násadou. Chalupník se vrátil k vozu pro sekýru, přisekal násadu, pořádně ji upevnil a položil lopatu zpátky na mez. Potom otec a syn pokračovali v práci.

Když se na druhém konci pole obrátili a vyoralí další brázdu, lopata už na mezi nebyla. Místo ní našli v trávě hrnek plný peněz, stříbrný pohár s vínem a bochník bílého voňavého chleba. Chalupník řekl:

„To nám sem určitě dala víla za to, že jsme jí spravili lopatu.“ Posadil se do trávy, napiil se vína a ukrojil dva krajice chleba. Potom si otec i syn nasypali peníze do kapes a hrnek položili zpátky na mez. Pohárek od vína se však chlapci tak zalíbil, že si ho tajně strčili za košili. Oba se vrátili k pluhu a znovu pobídli koně. Sotva se však kůň pohnul, ozvalo se z hloubky země:

„Vrat' mi můj pohár!“

Otec a syn však byli tolík zabráni do práce, že nic neslyšeli. Za malou chvíli se ozvalo znovu:

„Vrat' mi můj pohár!“

Otec křikl na synka, aby zastavil, a v tu chvíli se ozvalo potřetí:

„Vrat' mi můj pohár!“

Chalupník se podíval na zem, pohár tam nebyl. Obrátil se k synovi a zeptal se:

„Nevzal sis ho? Položil jsi ho zpátky tam, kde byl?“

Synek neodpověděl, jenom sklopil oči, protože neuměl lhát.

„Ukaž mi, co máš za košilí!“ rozkázal otec přísně.

Synek sáhl za košili a podal otci pohár. Chalupník ho postavil do trávy a znovu pobídl koně. Když doorali brázdu a vrátili se k mezi, hrnek i pohár byly pryč.

Nazítří ráno strojil chalupník opět koně, aby s ním vyjel na pole. Znenadání se před ním objevila malá útlá žena v zeleném závoji až na zem. Chalupník se lekl.

„Neboj se mě,“ řekla žena v zeleném závoji, „nechci ti ublížit. Jsem víla. Poznala jsem, že jsi poctivý člověk, a proto ti přicházím něco navrhnout.“

Chalupník mlčel a víla pokračovala:

„Když splníš mou prosbu, dám ti tolik stříbra a zlata, že si budeš moci opravit chalupu a ještě si přikoupíš krávu a koně. Můžeš mi věřit, protože my víly známe dobře místa, kde jsou pod zemí ukryty poklady.“

Chalupník zvedl hlavu a zeptal se:

„A co mohu pro tebe udělat?“

„Není to nic těžkého,“ řekla víla. „Zítra ráno za svítání vezmeš z kamen svůj měděný kotlík a půjdeš s ním k mostu přes řeku. V trávě tam uvidíš jednoho živého tvorečka, přikryješ ho kotlíkem a sedneš si na něj. A zůstaneš tak sedět celý den, dokud slunce nezapadne. Zítra je ve městě trh, kolem tebe přejde mnoho lidí a všichni

se tě budou ptát, co tam děláš. Povíš jim, že čekáš na kotláře, aby ti spravil kotlík. To je všechno.“

Chalupník slíbil, že udělá všechno tak, jak mu víla řekla, a chystal se dál na pole. Víla zmizela, jako by tam nikdy nebyla.

Nazítří ráno ještě před svítáním chalupník vstal, vzal měděný kotlík a vydal se k mostu. Začalo se rozednít a chalupník hledal v trávě živého tvora, o kterém mluvila víla. Znenadání spatřil při cestě maličkou zmiji. Lekl se, ale vzpomněl si na svůj slib, honem přes ni překlopil měděný kotlík, posadil se na něj a čekal.

Za malou chvíli začali chodit lidé na trh. Když viděli chalupníka, jak pokojně sedí při okraji cesty na měděném kotlíku, ptali se ho, co tam dělá.

„Co bych dělal,“ odpověděl vždycky chalupník. „Čekám na kotláře, aby mi spravil měděný kotlík.“

Lidé pokývali hlavou a šli dál.

Když se však večer vraceli z trhu, chalupník tam pořád ještě seděl. Tentokrát si už mysleli, že mu v hlavě přeskočilo, jedni se smáli a druzí ho litovali, ale chalupník seděl dál a bez přestání tvrdil, že pořád ještě čeká na kotláře.

Teprve když slunce zapadlo za les, vstal a opatrně zvedl kotlík. Zmije tam nebyla. Místo ní spalo v trávě malé děvčátko v zeleném závoji. Dívčinka se probudila, vyskočila a rozběhla se k lesu. V tu chvíli se objevila mezi stromy víla v závoji až na zem, objala maličkou, potom přišla až k chalupníkovi a řekla:

„Ta malá, to je moje dcera. Zlé mocnosti ji proměnily ve zmiji a odsoudily ji, aby celý den zůstala v trávě u mostu. Nebýt tebe, lidé by ji tu určitě našli a zahubili. Ty jsi jí zachránil život a já se ti bohatě odměním.“

Chalupník neřekl tak ani tak a vrátil se domů. Když otevřel vrátku, vyběhl mu naproti jeho malý synek a volal:

„Táto, honem se pojď podívat! Na našem stole je veliká hromada zlata a stříbra!“

A měl pravdu. Chalupník si postavil novou chalupu, koupil si krávu a koně a ještě mu zbylo tolik peněz, že do smrti nevěděl, co s nimi.

Já v té chalupě byl, spolu s ním jsem víno pil, žádnou zmiji jsem od té doby nezabil.

Co kdyby to byla malá víla v zeleném závoji?

Víla rosnička

Byla jednou jedna vdova. Žila se svým malým synkem Vilémem v nízké chalupě na pokraji velkého lesa a bývala často smutná. Chtěla, aby její syn chodil do školy jako ostatní děti, ale byla tak chudá, že musela chlapce nechat doma. A tak malý Vilém místo do školy chodil každý den brzo ráno do lesa sbírat suché dříví. Svázel dřevo do velké otepi a otep přinesl domů; velké a rovné kusy prodali sedlákům ve vsi, menší klacíky a třísky si nechali, aby měli čím topit a na čem uvařit.

Jednoho dne se Vilém vydal do lesa jako obvykle. Posbíral velikou otep klestí, hodil si ji na záda a zamířil k domovu, když tu náhle uslyšel z houští tenký naříkavý hlásek.

Copak se to děje? řekl si polekaně. Určitě se nějaké zvířátko dostalo do nesnází!

Shodil otep do mechu a běžel k mýtině. Velká liška tam právě chytla do zubů malou zelenou rosničku a chystala se ji spolknout. Chlapec popadl klacek a rozběhl se proti lišce, liška žabičku pustila a pelášila pryč. Vilém se sklonil nad rosničkou a vykřikl úžasem:

„Taková krásná žabička! Počkej, já si tě odnesu domů a budu se o tebe starat.“

Vzal žabičku jemně do dlaně, hodil si otep na rameno a vrátil se do chalupy.

„Mámo,“ volal už ze dvorku, „to se budeš divit, jakou krásnou rosničku jsem našel v lese! Dám si ji do velké sklenice s vodou a budu se o ni starat. Dovolíš mi to?“

„Co chceš dělat doma s rosničkou?“ zeptala se máma trochu rozdurděně. „Takových najdeš po lese spoustu!“

„To je pravda. Ale žádná není tak krásná jako ta moje! Protože téhle rosničce jsem zachránil život. Smím si ji nechat?“

A vyprávěl mámě, jak rosničku ubránil před liškou.

„Tak si ji tedy nech,“ svolila nakonec matka. „Ale musíš se o ni doopravdy starat! Nebylo by hezké, kdybys ji utrápil.“

Od toho dne se v chalupě na kraji lesa začalo všechno poznenáhlu měnit. Jako by se na chudáky konečně usmálo štěstí: nejdřív našli na prahu měsíc plný dukátů, a nikdo nevěděl, jak se tam ocitl. Jindy si zavolal vdovu starosta a oznámil jí, že dostala odněkud z druhého konce země velké dědictví. A tak mohla vdova konečně poslat synka do školy: nejdřív do vesnice, a když povyrostl, tak do města. Z chlapce se stal učenec, že se mu nemohl vyrovnat nikdo v celé Francii. Dovedete si představit, jak byla vdova šťastná. Často opakovala sousedům:

„To všechno způsobila ta malá zelená rosnička. Ta nám přinesla štěstí.“

Už dávno jí rosnička přirostla k srdci a pečlivě se o ni starala, když syn jezdil někde daleko ve světě.

Jednou se zase Vilém vrátil z dlouhé cesty po cizích zemích. Objal matku, políbil ji na obě tváře a hned chtěl vidět svou zelenou rosničku.

„Ty moje žabičko,“ sklonil se nad skleněnou lahví, v níž rosnička žila, „ani nevím, jak ti mám poděkovat za všechno, co jsi pro mne udělala. Ode dneška budeš sedět při obědě i při večeři s námi. Dám ti ke stolu židli, a ta bude jen a jen pro tebe.“

Rosnička začala tancovat radostí, jako by mu rozuměla.

Když pak přišel čas k večeři, vylezla rosnička z láhve a vyskočila na židli, kterou jí Vilém přistavil ke stolu. Ale sotva se ocitla na židli, najednou to už nebyla malá zelená rosnička, ale krásná dívka s velkýma zelenýma očima a s dlouhými světlými vlasy, které jí padaly až na ramena. Vilém i matka se dívali ohromeně na neznámou cizinku a nebyli schopni slova: v životě neviděli tak krásné stvoření. Dívka se usmála a řekla tichým hlasem, který zvonil, jako by se rozcinkalo tisíc stříbrných rolniček, jako by se rozsuměly koruny jilmů při jarním vánku:

„Abys věděl, Viléme, já jsem věla z vašeho lesa. Často jsem se na tebe dívala, když jsi sbíral po lese klestí. Už tehdy ses mi moc líbil.

Obdivovala jsem tě, že se nebojíš ani v té největší lesní houštině, kde tě každou chvíli mohli přepadnout vlci. Chtěla jsem ti být nějak prospěšná, proto jsem se změnila v malou zelenou rosničku. Proto jsem začala pomáhat tobě i tvé matce, která je stejně hodná jako ty. To já jsem položila na práh vaší chalupy měsíc dukátů, to já jsem vám poslala vymyšlené dědictví. Jinak jsem to udělat nemohla, protože by se všichni divili, kde jste najednou vzali tolik peněz, a ještě by vám někdo mohl uškodit. A to já jsem k tvému dobrému srdci přidala také moudrost a chytrost. Ted' tě prosím jen o jedno: mám tě ráda, vezmi si mě za ženu!"

Vilém se na ni ještě chvíli okouzleně díval, potom sklonil hlavu a smutně si povzdechl:

„Musím ti za všechno moc poděkovat, krásná vílo. Vzal bych si tě rád za ženu, protože jsi hodná a dobrá a krásná. Ale jsem chudý, chudý jako myš. Všechny peníze, co jsme měli, jsme museli dát do školy a zbytek se rozutekl při mé věčnému cestování. Se mnou by tě čekala jen bída, a to si nezasloužíš.“

Víla se usmála. V tu chvíli jako by se ve světnici rozsvítilo deset sluncí.

„A ty myslíš,“ řekla tiše, „že peníze jsou všechno? Těch můžeme mít!“

Sáhla do pytle pod oknem a hodila na stůl hrst hrachu. Po stole se rozkutálela hrst dukátů.

„Nezapomeň, že jsem víla!“ usmála se znova. „Záleží na něčem docela jiném: na poctivém srdci. Bez dobrého srdce by nám nepomohly všechny poklady světa!“

Neuplynul ani týden a slavila se svatba. Když se ženich s nevěstou a s mámou vraceli z vesnice, zastavili se v úžasu: namísto jejich staré chalupy stál na pokraji lesa velký bílý dům a kolem dokola kvetly záhony růží.

Žili tam pak šťastně dlouhá, dlouhá léta: Vilém, jeho máma i krásná moudrá víla.

Železný muž

A to vy ještě nevíte, jak jednou žil na ostrově uprostřed velkého jezera jeden obr? Dobrá, tak já vám to povím.

Jednou žil na ostrově uprostřed velkého jezera jeden obr. Lidé mu říkali Železný muž, a třebaže nikomu neškodil, všichni se ho obávali. Vypadal vskutku hrozně: vousy měl až do pasu, vlasy rozježené, chlupatý byl od hlavy k patě, oblékal se do kožešin medvědů a lišek, v ruce nosil železný kyj. Nejodvážnější rytíři čas od času obklíčili jezero a snažili se obra polapit, ale nikomu se to nikdy nepodařilo.

Když už si král nevěděl rady, přikázal vybubnovat po celém království, že dá svou dceru a polovinu království tomu, kdo Železného muže zajme a přivede v poutech. Pokoušeli se o to mnozí, urození i neurození, ale zase to nikdo nedokázal.

Zpráva o královské odměně se dostala až k jednomu vojákovi daleko od hlavního města. Byl mladý a odvážný, a tak se ani dlouho nerozpakoval. Poprosil svého kapitána, aby ho na čas propustil z vojska, vydal se na královský dvůr a ohlásil králi, že mu přivede Železného muže.

„To tě ani nesmí napadnout,“ řekl král. „Když to nedokázali nejlepší rytíři mého dvora, jak to chceš dokázat ty? Železný muž tě zažene do lesních močálů nebo do jezera a už se nevrátíš.“

„Pane králi,“ řekl voják, „jenom mě nech a já ti slibuju, že obra přivedu. Půjdu se na něj podívat a ty mi dej zatím sestrojit velký železný vůz. Budu ho brzy potřebovat, to mi věř.“

Jedním okem mrkl na princeznu, uznal, že je hezká a milá, a rozloučil se s králem. Hned potom hvízdl na svého věrného psa a vydal se na cestu.

Netrvalo dlouho a dorazili na břeh jezera. Voják zavelel a pes sklonil hlavu k hladině. Pil a pil a nepřestal, dokud nevypil celé

jezero. Uprostřed jezera stál zámek Železného muže. Voják se přebrodil bahnem na dně, po špičkách vstoupil do zámku a našel obra v nejlepším spánku. Opatrně spoutal spícího obra pevnými lany, přikázal psovi, aby ho hlídal, a vrátil se na královský dvůr.

Když ho král uviděl, jenom pokrčil rameny.

„Tak už jsi zpátky! A kdepak máš Železného muže!“

„Zatím ho nemám,“ odpověděl voják, „ale dlouho už to trvat nebude. Vrátil jsem se pro železný vůz. Dal jsi mi ho připravit?“

„Stojí na nádvoří,“ odpověděl král. „Vykoval ho můj nejlepší kovář.“

Voják zapřáhl do železného vozu dvanáct koní a vydal se k jezeru. Už z dálky slyšel řev spoutaného obra. Vešel do zámku, pohlabil psa po hlavě a naložil svázaného obra na železný vůz. Přísně mu pohrozil, aby přestal vyvádět, nebo na něj pošle svého psa; teprve potom se obr přestal zmítat, ztichl jako pěna a jenom hněvivě mručel.

Voják přivezl obra na nádvoří královského paláce. To bylo úžasu! Zavřeli obra do veliké klece a jezdili s ním po celé zemi, aby ho každý uviděl. Nakonec se vrátili ke králi a složili klec doprostřed nádvoří. Lidé přicházeli zblízka i zdaleka a všichni se podивovali Železnému muži.

Voják si vzal princeznu za ženu; a protože král už byl starý, dal svému zeťovi nejen slíbenou polovinu království, ale celou královskou korunu. Tak se stal voják králem a hned vydal rozkaz, že propouští sám sebe z vojska, protože se nehodí, aby byl král veliké říše docela obyčejným pěšákem.

A tady by všechno mohlo šťastně skončit, jenomže ani zdaleka neskončilo.

Nový král měl dvě děti, syna Ludvíka a dcerku Marianu. Obě děti vyrůstaly na zámku a často si hrály na nádvoří poblíž klece s Železným mužem. Zajatec měl ve své kleci dlouhou chvíli, sledoval děti při jejich hrách a občas s nimi i promluvil vlídné slovo. Netrvalo dlouho, děti se přestaly Železného muže bát a nakonec se s ním spřátelily.

Jednoho dne Ludvík a Mariana hráli na nádvoří kuličky a zrovna ta největší a nejkrásnější se zakutálela k obrovi do klece. Ludvík přistoupil k mřížím a zaprosil:

„Pane obře, moc prosím, podej mi tu kuličku!“

„Ale kdepak,“ zavrtěl obr hlavou, „takovou krásnou kuličku si nechám a budu si s ní hrát sám.“

„Proč jen jsi na nás dnes tak zlý?“ řekl Ludvík. „Prosím, vrat' mi tu kuličku.“

„Dobrá,“ svolil obr, „já ti ji tedy vrátím. Ale pod jednou podmínkou. Že mi otevřeš dvírka klece.“

„Nemohu ji otevřít, i kdybych chtěl. Nemám přece klíč.“

„Já ti poradím. Běž do komnaty paní královny, tam leží klíč pod polštářem. Ale nesmíš nikomu prozradit ani slovo!“

Ludvík odběhl a za malou chvíli se vrátil s klíčem. Podal ho Železnému muži, ten si otevřel klec a řekl chlapci:

„Víš ty, co ted' udělám? Vrátím se zpátky na svůj zámek. Kdybys chtěl, můžeš jít se mnou. U mne na zámku se naučíš věci, o jakých se ti nikdy ani nezdálo.“

Ludvík se dlouho nerozpakoval a přikývl. Obr ho vzal na ramena a už pelášil branou k lesu.

Každý si doveďe představit, jak se král a královna vylekali, když zjistili, co se stalo. Král zatíral zuby, královna naříkala, div si od samého žalu oči nevyplakala. Král hned hvízdl na psa a vyrazil na koni k jezeru, ale uviděl před sebou jen široou vodní hladinu, ostrov i se zámkem zmizel. Hledali obra po celém okolí, projížděli hluboké lesy i horská údolí, prohledali celé království, ale obra ani mladého prince nenašli. Sklíčený král odevzdal vládu nad zemí dcerce Marianě a sám se uchýlil i se svou ženou do ústraní.

Železný muž se však ze světa neztratil. Začaroval svůj zámek hluboko pod vodní hladinu jezera a tam s chlapcem žil. Jen občas vyjížděli do lesa na lov, ale obr vždy dával bedlivý pozor, aby je nikdo nespátral. Měl Ludvíka rád jako svého vlastního syna. Staral

se o něj, jak nejlíp uměl, postupně ho naučil všechna kouzla a nejrůznější zaříkání, jaká znají jen čarodějové, lesní víly, kouzelníci a obři. Naučil ho vidět do budoucnosti, cestovat vzduchem rychleji než blesk, rozumět řeči ptáků a zvířat a ještě mnoho dalších věcí. Chlapec se měl ve vodním zámku dobře, obr byl k němu vlídný a laskavý, jenom jedno mu nikdy nedovolil: nesměl vycházet z jezera sám.

Když jednou zase lovili srnce v lese opodál jezera, dorazili k malé tůni s průzračně čistou vodou. Chlapec se chtěl vykoupat, ale obr řekl:

„Tahle tůň má zázračný pramen. Nikdy se v ní nekoupej, nebo tě potká neštěstí.“

Od té chvíle si lámal Ludvík bez přestání hlavu a přemýšlel, jakou zázračnou moc může mít voda v tajemné lesní tůni. A když jednoho večera unavený obr usnul dříve než obvykle, vystoupil chlapec z jezera a v měsíčním svitu se rozběhl ke kouzelné tůni.

Sotva se ponořil do vody, vlasy mu zezlátly a na čele se mu objivila malá zlatá hvězda.

V té chvíli přiběhl na břeh tůně obr, který se zatím probudil a hned uhádl, co se přihodilo.

„Chlapče,“ řekl smutně, „neposlechl jsi mě a já ti teď už nikdy nesmím prozradit tajemství poslední, které jsem před tebou ještě skrýval: tajemství života bez konce. Chtěl jsem, abys žil věčně, ale teď už je pozdě pro tebe i pro mne. Co jsem mohl, to jsem ti dal, to poslední už ti dát nemohu. Nech mě tu samotného a vrat' se ke svým rodičům. Kdo se jednou vykoupe v kouzelné tůni, nikdy už nemůže žít v zámku pod vodou, protože by se utopil.“

Objal chlapce, rozloučil se s ním, ale potom se ještě jednou obrátil a řekl:

„Kdybys mě někdy potřeboval, víš dobře, kde mě najdeš. Udělám pro tebe všechno, co budeš chtít.“

A vrátil se zpátky do jezera.

Ludvík se pustil k okraji lesa a brzy za svítání našel cestu do královského města. Právě v té době vyhlásila Mariana, že uspořádá velký turnaj, na kterém zvolí budoucího krále. A také chtěla tou okázalou nádherou aspoň trochu rozveselit svého otce a matku, kteří byli stále smutní a nemohli zapomenout na ztraceného syna. Ke královskému dvoru se začali sjíždět nejlepší urozenci a princové ze všech končin země. Když Ludvík uslyšel, co se chystá, zavázal si vlasy i čelo šátkem, zabušil na bránu paláce a nabídl starému zahradníkovi, že mu bude pomáhat na zahradě. Zahradník byl rád, práce ho už zmáhala, a hned svému pomocníkovi uložil, aby nazítří natrhal Marianě velikou kyticí růží.

Když Ludvík přinesl růže do paláce, Mariana se zachvěla: tolík jí mladý zahradník připomínal dávno ztraceného bratra. Chtěla se ho zeptat, odkud přichází, ale mladý zahradník se mlčky uklonil a odešel. Ještě toho dne se vydal za Železným mužem. Došel až na břeh jezera, zastavil se a zavolal ho.

Železný muž se vynořil z tiché hladiny.

„Copak si přeješ?“ zeptal se.

„Zítra bude v paláci velká slavnost. Prosím tě, dej mi stříbrné brnění a koně, který by byl rychlý jako vítr.“

„Dobrá,“ přikývl obr, „dám ti, co chceš.“

Dupl nohou a v tu chvíli stál na břehu krásný vraník, přes sedlo měl složenou stříbrnou zbroj. Princ si oblékl brnění, poděkoval, vyhoupl se do sedla a vrátil se do města.

Na královském dvoře všichni strnuli úžasem, když se v bráně objevil rychlý štíhlý kůň s jezdcem ve stříbrném brnění. Neznámý cizinec vyhrál všechny souboje a srazil ze sedla všechny své protivníky. Když klání skončilo, Mariana vstala z trůnu a hodila mezi jezdce tři zlatá jablka. Cizinec ve stříbrné zbroji byl však ze všech nejhbitější, sebral ze země všechna tři jablka a hluboce se před Marianou uklonil.

Marianě zatrnulo znovu u srdce. Jak jen se podobá mému bratrovi, pomyslila si. Přikázala strážim, aby k ní mladého jezdce přivedli, ale ten stiskl boky svého koně, vyrazil z brány a v okamžení byl pryč.

Mariana vyhlásila, že za týden uspořádá novou slavnost, a opět na ni pozvala všechny urozence zblízka i zdálky. Znovu se v bráně objevil neznámý jezdec na štíhlém koni, tentokrát měl však zlaté brnění. Vyhrál všechny souboje, rychle zdvihl ze země tři zlatá jablka a znovu zmizel dřív, než ho stačily obklopit stráže.

Mariana vyhlásila třetí slavnost. Mladý zahradník se vydal potřetí na břeh jezera.

Zavolal a z hlubin se vynořil Železný muž. Vystoupil na břeh a řekl smutně:

„Přicházíš právě včas. Jsem už příliš starý a nebudu dlouho žít. Pověz mi, co si přeješ.“

„Nechci, abys zemřel,“ řekl mladý muž. „Jestliže si smím něco přát, pak nechci nic jiného, než abys žil dál.“

Železný muž jen zavrtěl hlavou a dodal:

„To už nejde. Pro mě tajemství věčného života neplatí. Jsem smrtelný jako každý jiný člověk. A teď mi pověz, proč jsi přišel.“

Ludvík mu vyprávěl o slavnosti, kterou vyhlásila Mariana, a nakonec řekl:

„Prosím tě, bud' tak dobrý a dej mi brnění z démantů a koně, který by byl rychlý jako blesk.“

„Brnění z démantů ti dá dám rád,“ odpověděl Železný muž. „Dám ti i koně, je starý a kulhá, ale na to nedbej a vezmi si ho, radím ti dobře.“

Dupl nohou a v tu chvíli stál na břehu starý kulhavý koník se svěšenou hlavou, přes sedlo měl přehozenou zbroj z démantů. Mladý princ si oblékl zbroj, vyhoupl se do sedla a stiskl koni boky. V tu chvíli se za ním ozval dunivý hřmot. Princ se ohlédl a uviděl, jak se hladina jezera zdvívá v obrovských vlnách. Z útrob země se ozýval rachot a dunění. Potom se hladina začala propadat, voda se mu ztrá-

cela před očima, až zmizela docela. Zůstal jen les obrovitých stromů, které jako zázrakem vyrostly ze dna bývalého jezera. Ludvík volal znovu a znovu Železného muže, ale nikdo se už neozval. Sklíčeně se vydal na zpáteční cestu.

Druhého dne rytíř v démantové zbroji znovu zvítězil ve všech soubojích a znovu dokázal sebrat všechna tři jablka. Chtěl opět uprchnout, ale tentokrát pobízel svého vyhublého a kulhavého koně marně. Stráže obklopily v pevném kruhu neznámého cizince a vyzvaly ho, aby předstoupil před jejich paní.

Sejmula si šátek, Mariana ho poznala a vykřikla radostí. Hned zavolali otce a matku a starý král s královnou šťastně objali oplakávaného syna. Jak jinak, stal se králem a vládl rozvážně a spravedlivě. A všichni si ho vážili pro jeho moudrost, které ho naučil Železny muž, obr z jezerního zámku.

Jasmínek

*Stalo se to pradávno,
kdo chce, at' mi věří;
zuby měly slepice
a kocouří peří.*

Kdysi žila v chalupě za vsí chudá vdova. Jednou šla do lesa na klestí a našla v trávě pod rozkvetlým jasmínem malého chlapečka. Napadlo jí, že jistě bude někdo nablízku, volala, křičela, ale nikdo se neozýval. Ptala se po celé vsi, nikdo však nevěděl, jak se chlapeček pod jasmín dostal. Žena neměla děti, a tak si chlapce vzala k sobě. Starala se o něj a vychovávala ho, jak nejlíp uměla. A protože ho našla pod jasmínem, říkala mu Jasmínek.

Když bylo Jasmínkovi patnáct let, byl z něho pěkný a urostlý mládenec. Jednou večer řekl vdově:

„Mámo, půjdu do světa, abych ti přivydělal na živobytí. Připrav mi trochu jídla, vyrazím hned zítra ráno.“

Vdova ho prosila, at' ji nenechává samotnou, ale Jasmínek slíbil, že se brzy vrátí. A když se ráno rozednilo, dal se na cestu.

Šel, ani nevím kudy tudy, až přišel do Paříže. Zamířil ke královskému paláci a zeptal se krále:

„Pane králi, nemáte pro mě nějakou práci?“

Královi se chlapec zalíbil, dal mu pěkné nové šaty a přikázal, aby mu sloužil jako páže.

Ostatní pážata a sluňové však začali brzy na Jasmínka žárlit, protože viděli, že král ho má ve veliké oblibě. A rozmýšleli, jak by mu u krále uškodili.

Jednou se bavili v předsíni královských komnat a povídali si o všem a o ničem.

„To bych rád věděl,“ řekl jeden z nich, „proč je slunce ráno tak růžové?“

Hádali se, dohadovali, ale nikdo nepřišel na nic rozumného. Nakonec se jeden proradný sluha zasmál a řekl:

„A co takhle náš Jasmínek? Ten by to věděl docela určitě!“

Dali hlavy dohromady a uradili se, že se Jasmínka zbaví. Když se nazítří král chystal na lov, řekl mu proradný sluha:

„Pane králi, jestlipak víte, co včera tvrdil náš Jasmínek?“

„To nevím,“ odpověděl král. „A copak tvrdil?“

„Povídral, že ví, proč je slunce tak růžové, když vychází.“

„To přece nemohl tvrdit,“ rozhněval se král.

„A přece to povídral,“ trval na svém sluha. „Náš Jasmínek se vůbec rád vychloubá.“

Ted' už se král rozhněval doopravdy. Dal zavolat Jasmínka a zeptal se ho:

„Ty jsi prý prohlašoval, že víš, proč je slunce ráno tak růžové?“

Jasmínek se podivil.

„Já, pane? Ale já jsem nic takového neříkal.“

„Ale říkal,“ rozkřikl se na něho král. „Všichni twoji kamarádi tě slyšeli! A víš co? Když jsi tak chytrý, půjdeš a zjistíš mi, proč je slunce ráno růžové. Jestliže to neuděláš, vyženu tě, protože nemám tlachaly a mluvky rád.“

Co chudákovi Jasmínkovi zbývalo? Vydal se na cestu za sluncem. Sotva vyšel z městské brány, přiběhl k němu z lesa velký bílý kůň a promluvil lidským hlasem:

„Vyskoč mi na záda, Jasmínu, zavezu tě k slunci. Musíme si po spíšit, protože je to hodně daleko. Tak daleko, že bys tam nikdy nedošel.“

Jasmínek poslechl. Bělouš se vznesl do vzduchu a rozletěl se přes hory a řeky jako šíp. Kvečeru se snesl na louku před krásným zámkem a řekl:

„Jdi a požádej, aby tě tu nechali přes noc. Já zatím počkám v lese.“

Jasmínek zabušil na bránu a poprosil o nocleh. Zavedli ho do velkého sálu a dali mu najist. Při večeři si ho povšimla zámecká paní a zeptala se:

„Kampak máš namířeno?“

„Abych řekl pravdu,“ odpověděl Jasmínek, „já vlastně ani nevím. Přikázali mi, abych se šel zeptat slunce, proč je každé ráno tak růžové. Ale jak se k němu dostanu a kde ho mám hledat, to mi nepověděl.“

Zámecká paní se podivila a řekla:

„Já ti asi neporadím. Jak bych mohla vědět, kde najdeš slunce? Ale kdybys ho přece jen našel, zeptej se ho, proč nám zmizela ze studánek, studní a pramenů všechna voda. Máme s tím moc velké trápení.“

„Určitě se zeptám,“ slíbil Jasmínek a šel spát.

Časně ráno vyhledal bělouše, nasedl a už letěli povětřím jako vystřelený šíp. Letěli tak celý den až do večera; když se začalo stmívat, bělouš se snesl před bránu krásného zámku a řekl:

„Jdi a požádej zámeckého pána, aby tě tu nechal přes noc. Já zatím počkám v lese.“

Zámecký pán byl rád, že se dovídá, co nového je ve světě. Pozval Jasmínka ke stolu, dal mu najist a napít a pak se zeptal:

„Kam vlastně máš namířeno?“

„Abych řekl pravdu,“ odpověděl Jasmínek, „ani sám nevím. Můj král mi přikázal, abych se šel zeptat slunce, proč je každé ráno tak růžové. Ale já nemám zdání, kde slunce vůbec hledat.“

Zámecký pán se podivil a řekl:

„V tom ti asi neporadím. Ale kdybys slunce našel, bud' tak dobrý a zeptej se ho, co mám dělat s hrušní na naší zahradě. Z jedné strany je zelená a nese nejsladší hrušky, z druhé strany je suchá a bez jediného lístku.“

„Určitě se zeptám,“ slíbil Jasmínek a šel spát.

Časně ráno vyskočil na bělouše, kůň se vznesl do vzduchu a letěl povětřím jako vystřelený šíp. Bylo k polednímu, když bělouš otočil hlavu a řekl:

„Za malou chvíli přiletíme k široké řece. Tam se musíme rozloučit. Na břehu najdeš převozníka; bude se tě ptát, kam jdeš, ale ty mu nic neříkej. Až se budeš vracet, bude se tě ptát znovu, ale ani pak mu nesmíš nic prozradit, jinak s tebou bude zle. Pamatuj si to! Já na tebe zatím počkám v lese.“

Netrvalo dlouho a uviděli pod sebou lesklou hladinu široké řeky. Bělouš se snesl na zelenou louku a rozloučil se s Jasmínkem.

Chlapec se rozhlédl a spatřil u břehu lod'ku. Rozběhl se k převozníkovi.

„Nechci být zvědavý,“ řekl převozník a odstrčil lod'ku od břehu, „ale řekni mi, kam máš namířeno?“

„Povím ti to,“ odpověděl Jasmínek, „až se budu vracet. Nechtěl bych to zakřiknout.“

A už byli u druhého břehu. Jasmínek vystoupil a uviděl před sebou v dálce vysoký zářivý palác. Byl to zámek samotného slunce. Šel dál a dál, šel celou noc. Už byl docela blízko, když obloha nad zámkem začala blednout. Z brány právě vycházelo slunce. Zastavilo se a vykřiklo na Jasmínka:

„Běž honem pryč! Běž, nebo tě spálím! Co tady vůbec hledáš?“

„Jdu se tě zeptat,“ odpověděl Jasmínek, „proč jsi ráno tak růžové, když vycházíš?“

„To je z radosti,“ řeklo slunce. „Každé ráno se vznesu nad věže Zlatého zámku, kde bydlí princezna tak krásná, že jsem krásnější neviděl od počátku světa. A teď už rychle odejdi, musím se dát na cestu. Uteč, nebo tě spálím!“

„Mám ještě jednu prosbu,“ řekl honem Jasmínek. „V zámku, kde jsem spal první noc, se ze všech studánek, studní a pramenů ztratila voda. Porad' mi, co mají dělat?“

„Za tím zámkem je les a uprostřed něho studánka. Někdo do ní hodil velkou měděnou desku a ucpal tak pramen. At' desku zdvihnu a voda zase poteče. Ale ted' už rychle utíkej, nebo tě spálím.“

„Ještě poslední otázku,“ vykřikl Jasmínek. „V druhém zámku, kde jsem spal, mají na zahradě starou hrušeň. Z jedné strany je zelená a plodí hrušky sladké jako med, z druhé strany je suchá a bez jediného lístku.“

„To je proto,“ řeklo slunce, „že na té druhé straně je v kořenech zakopán pytel stříbra. A ted' běž, nebo všechno zmeškám!“

Jasmínek poděkoval, rozloučil se a honem běžel zpátky k řece. Slunce se zatím vzneslo na oblohu a zrůžovělo.

Jasmínek doběhl k břehu a skočil do lod'ky. Když byli právě uprostřed řeky, převozník se zeptal:

„Ted' mi pověz, copak ti řeklo slunce?“

„Povím ti to,“ odpověděl Jasmínek, „až budeme na druhé straně.“

„Pověz mi to hned,“ rozzlobil se převozník, „nebo tě shodím do vody!“

Jasmínek se zasmál a řekl:

„To jistě můžeš, ale pak se už nikdy ode mne nic nedozvíš. A tak uděláš nejlíp, když mě odvezеš na druhý břeh.“

Převozník se zamračil, ale přirazil k druhému břehu a Jasmínek vyskočil na pevnou zemi.

„Jsi na břehu, jak sis přál,“ řekl převozník. „A ted' mi to konečně pověz!“

„Řeknu ti to až jindy,“ zvolal Jasmínek, „až tudy zase budu mít cestu.“

„Takhle ty na mě?“ vykřikl převozník. „Pět set let už tady převážím z jednoho břehu na druhý, a ty mi ani nechceš odpovědět, když se tě slušně ptám!“

„Promiň, kamaráde,“ řekl Jasmínek. „Ale kdybych ti odpověděl, musel bych já zas dělat převozníka místo tebe dalších pět set let. Kdepak! Děkuju a měj se tu dobře!“

A rozběhl se na louku k lesu. Bělouš už na něho čekal.

„Jakpak jsi dopadl?“ zeptal se netrpělivě.

„Dobře,“ usmál se šťastně Jasmínek. „Líp, než jsem čekal!“

Vyskočil na bělouše, bělouš se vznesl do povětrí a letěl kupředu rychle jako šíp. Slunce zapadalo, když se snesli k bráně zámku. Zámecký pán přivítal Jasmínka s otevřenou náručí a hned se dýchavě ptal:

„Nezapomněl jsi? Co říkalo slunce?“

Jasmínek zavrtěl hlavou.

„Nezapomněl. V kořenech hrušně, pod tou suchou polovinou, je zakopán pytel stříbrných peněz. Proto je na té straně koruna suchá. Vykopej ty peníze a všechno bude zase v pořádku.“

Zámecký pán dal kopat mezi kořeny a skutečně našli pytel stříbrňáků.

Nazítrí zrána pokračoval Jasmínek v cestě. Slunce zapadlo, když pod sebou spatřili další zámek. Zámecká paní přivítala Jasmínka a hned se zvědavě ptala, jak pořídil.

„Dobře,“ odpověděl Jasmínek. „Uprostřed lesa je studánka, někdo do ní hodil velkou měděnou desku. Až desku vytáhnete, pramen znova vytryskne a ve všech studánkách a studnách bude zase voda.“

Našli studánku, vytáhli desku a v tu chvíli vytryskla ze všech studánek, pramenů a studní čistounká voda, ještě lepší než dřív.

Ráno, když vycházelo slunce, se vydal Jasmínek i s běloušem na další cestu. Pozdě večer se bělouš snesl na zelenou louku před bránou Paříže. Rozloučil se s Jasmínkem a vrátil se do lesa.

„Tak co, Jasmínku?“ zeptal se král. „Jak jsi dopadl? Už víš, proč je slunce ráno růžové?“

„Slunce mi řeklo, že je růžové z radosti. Každé ráno vychází právě nad Zlatým zámkem, kde bydlí princezna tak krásná, že krásnější ještě svět neviděl.“

„To musí být opravdu krásná,“ zadumal se král a povzdechl si. „Škoda že ji nikdy nespatřím!“

Jasmínek se vrátil mezi pážata a sluhy a staral se dál o svou práci. Jeho druhům se to však nezamlouvalo a znova si lámali hlavu, jak by se ho zbavili.

Když se jednou zrána chystal král zase na lov, řekl mu proradný sluha:

„Pane králi, jestlipak víte, že se Jasmínek už zase vychloubá?“

„A copak povídal?“ zeptal se král.

„Povídal, že by dokázal přivést princeznu ze Zlatého zámku. Že by vám ji přivedl, kdybyste chtěl!“

„To že říkal?“ podivil se král. „No dobře, hned ho za mnou pošli.“

Za malou chvíli stál Jasmínek před králem.

„Ty jsi prý tvrdil,“ zamračil se král, „že bys mi přivedl princeznu ze Zlatého zámku?“

„Já?“ vykřikl Jasmínek. „Nic takového jsem netvrdil.“

„Však tě dobře slyšeli!“ řekl král. „A protože víš, že nemám rád mlácení prázdné slámy, splníš, co jsi slíbil. Přivedeš mi princeznu ze Zlatého zámku, jinak tě vyženu.“

Co Jasmínkovi zbývalo? Vyšel z brány a v duchu si myslел: Kdyby tu tak byl můj bělouš! Určitě by mi zase pomohl.

V tu chvíli před ním stál bělouš a řekl lidským hlasem:

„Rychle mi vyskoč na záda! Máme před sebou dlouhou cestu.“

Jasmínek ho objal kolem krku, vyskočil mu na záda a už byli ve vzduchu.

Letěli a letěli, až doletěli nad mořský břeh. Snesli se k zemi a Jasmínek seskočil. Rozhlédl se a spatřil v píska malou rybu. Uvízla při odlivu mezi skalami, lapala po vzduchu a marně hledala cestu zpátky do vody.

„Zdvihni tu rybu a hod' ji rychle do moře,“ řekl bělouš, „pospěš si!“

Jasmínek poslechl, vzal rybu a hodil ji do mořských vln. Rybka zmizela pod hladinou, ale ve chvíli se znova vynořila a řekla:

„Díky, Jasmínku! Abys věděl, jsem královna ryb a nikdy ti nezapomeň, že jsi mě zachránil. Až mě budeš potřebovat, zavolej a já ti pomohu!“

A zmizela v hlubinách.

Bělouš s Jasmínkem na zádech se rozběhl po mokrému písku mezi mořem a souší. Znenadání spatřili před sebou na vysoké skále Zlatý zámek. Zářil a blyštěl se, jako by byl opravdu ze zlata. Bělouš se zastavil, Jasmínek seskočil a kráčel dál ke skalám pěšky. Vyšplhal po strmé stezce a zabušil na bránu. Otevřela mu samotná princezna. Zlaté vlasy jí padaly na ramena, oči měla modré a byla tak krásná, že se Jasmínkovi dech zatajil.

„Vítám tě, Jasmínku,“ řekla princezna. „Já vím, proč jsi přišel. Chceš mě odvést do Paříže k francouzskému králi. Mám pravdu?“

„Máš,“ přikývl Jasmínek. „Půjdeš se mnou?“

„Když si to přeješ,“ řekla princezna, „tak půjdu. Ale nejdřív pojď se mnou do zámku, najíš se a trochu si odpočineš. Ráno se dáme na cestu.“

Časně zrána opustil Jasmínek s princeznou zámek. Princezna zamkla hlavní bránu na sedm západů a klíč hodila daleko do moře. Usmála se na Jasmínka a sestoupila s ním na písečný břeh, kde je už čekal bílý kůň. Netrvalo dlouho a byli v Paříži.

Když král uviděl princeznu, málem přišel o rozum, tak se mu líbila. Hned dal uspořádat velikou slavnost s ohňostrojem, točil se okolo krásné princezny od rána do večera a nakonec jí řekl, že si ji chce vzít za ženu.

Princezna si povzdechla a pravila:

„Souhlasím, ale pod jednou podmínkou. Přines mi sem můj Zlatý zámek a postav ho proti svému paláci. Zvykla jsem si na něj a jinde bych nebyla šťastná.“

Král jen zalapal po dechu. Taková podmínka! Jak jen by mohl přinést z takové dálky celý zámek? To přece není v lidských silách! Ale pak najednou dostal nápad: Jasmínek! Když dokázal přivést princeznu, proč by nemohl přinést i její zámek? Bez odkladu přikázal, aby Jasmínka zavolali.

„Mám pro tebe ještě jeden úkol,“ řekl mu. „Princezna nechce bydlet jinde než ve svém Zlatém zámku. A tak nezbývá nic jiného, než abys jí ho přinesl.“

„Ale jak to mám udělat?“ vykřikl Jasmínek. „To přece nikdo nedokáže!“

„Ty to dokážeš,“ odpověděl král. „Princezna chce zlatý zámek, a ty ho přineseš. Jinak tě vyženu!“

Jasmínek smutně opustil královskou síň. Kdyby mi tak zase pomohl můj bělouš, pomyslil si, snad bych to přece jen dokázal.

Když nazítří vyšel z paláce, bělouš už čekal na zelené louce.

„Vrat' se ke králi,“ řekl mu lidským hlasem, „a požádej ho, aby ti půjčil dva koně. Jednomu ať dá na záda pytel zlata a druhému pytel masa. Jinak pojedeme pro Zlatý zámek nadarmo.“

Jasmínek se vrátil a dostal bez meškání všechno, co žádal. Tak se vydali na cestu všichni tři: bělouš s Jasmínkem v sedle, kůň s pytlem zlata na zádech a kůň s pytlem masa. Putovali bezmála přes celou zemi, až dorazili znova na břeh moře. Jasmínek koupil za zlato velikou rybářskou lod', naložil na ni pytel s masem, jak mu bělouš poradil, a vyplul na moře.

Netrvalo dlouho a přirazil k malému pustému ostrovu. Mezi skalami pobíhali čtyři vyhublí lvi, zuřivě řvali a sápali se na sebe.

„Jenom se upokojte,“ zavolal na ně Jasmínek. „Přestaňte se hryzat a pojďte blíž, vezu vám maso, abyste neumřeli hladem.“

Lvi přiběhli až k moři a Jasmínek jim hodil pytel. Pustili se hladově do masa a po chvíli zbyly jen ohlodané kosti.

„Děkujeme ti,“ zvolal největší lev, „zachránil jsi nás před smrtí hladem. Kdybys byl nepřijel, určitě bychom se brzy sežrali navzájem. Až nás budeš někdy potřebovat, zavolej krále lvů, a my ti přijdeme na pomoc.“

„To rád slyším,“ odpověděl Jasmínek, „protože já od vás pomoc opravdu potřebuji. A ted' hněd!“

„Co pro tebe můžeme udělat?“ zeptal se lev.

„Náš král mi přikázal, abych mu přinesl Zlatý zámek pro princeznu. Když to neudělám, vyžene mě.“

„Když to není nic jiného,“ odpověděl lev. „S tím budeme brzy hotovi.“ Všichni čtyři lvi skočili na lod' a Jasmínek zamířil k pobřeží, ke Zlatému zámku. Lvi vyrvali zámek ze skal a přenesli ho na lod'. Potom zůstali na břehu a dívali se, jak Jasmínek zdvívá kotvu.

„Kdybys nás ještě někdy potřeboval,“ zavolal za ním největší lev, „vzpomeň si!“

Nazítří ráno se král probudil a strnul úžasem. Přímo proti jeho paláci se blyštíl a zářil Zlatý zámek. Rozběhl se za princeznou a řekl jí udýchaně:

„Princezno, tvůj zámek je tady! Pojd' se podívat!“

Princezna vyhlédla z okna a přikývla.

„Je to on, to nemohu poprít. Pojd'me si ho prohlédnout.“

Vydali se k zámku a všichni dvořané šli s nimi. Před branou se princezna zastavila a vykřikla:

„Ale kde je klíč? Ted' si vzpomínám, že mi vyklouzl z ruky a spadl do moře. K čemu je mi Zlatý zámek, když se do něj nedostanu? Jako bych ho neměla!“

„Uděláme jiný klíč,“ navrhl král, „a hned potom dám vystrojit svatbu.“

„To nepůjde,“ trvala na svém princezna. „Takový klíč nedokáže udělat nikdo na světě! Tuhle bránu otevře jen můj starý klíč, žádný jiný. Dokud ho nebudu mít, nemůže být o svatbě ani řeči.“

„Ale jak ho máme najít na dně moře?“ zvolal nešťastně král. „To je stejně jako hledat jehlu v kupce sena! Ještě horší!“

„Něco takového může dokázat jen Jasmínek,“ prohlásili dvořané. „Když se to jemu nepodaří, nepodaří se to už nikomu.“

A tak Jasmínek seděl znova na hřbetě svého věrného bělouše a uháněl k moři. Když dorazili k pobřeží, bělouš se zastavil a řekl:

„Pamatuješ se na malou rybku, které jsi zachránil život?“

„Jistě!“ vykřikl šťastně Jasmínek. „Slíbila mi přece pomoc, když jsem ji tehdy hodil zpátky do vody! Královna ryb, královna ryb! Slyšíš mě?“

Jeho hlas ještě ani nedozněl nad vlnami, když se z pěny příboje vynořila malá rybí hlava.

„Jsem tady, Jasmínku,“ řekla rybí královna. „Copak si přeješ?“

„Princezna ze Zlatého zámku hodila do moře klíč od zámecké brány. A já jí ho teď musím přinést.“

„Když to není nic horšího,“ řekla královna ryb. „Za chvíliku ho budeš mít.“

Ponořila se a svolala své poddané. Každou sebemenší rybičku zavolala jménem a všech se zeptala, zda neviděly klíč od brány Zlatého zámku. Žádná však o klíči nevěděla. Teprve až docela nakopec připlula stará unavená ryba a rozpomněla se, že zahlédla klíč na dně mezi skalami, zapadlý v prázdné lastuře. Netrvalo dlouho a klíč přinesla. Královna ryb ho dala Jasmínkovi, Jasmínek poděkoval a už uháněl na běloušovi zpátky do Paříže.

„Mám velikou radost,“ řekl král princezně, když jí podával klíč od Zlatého zámku. „Splnil jsem všechno, co sis přála, a teď už nemáš důvod, abys odkládala svatbu.“

„To je pravda,“ přikývla princezna. „Přesto mám k tobě ještě jednu docela malou prosbu. Po tom všem, co jsi pro mne udělal, to bude úplná hračka. Ale nejdřív pojď se mnou, něco ti ukážu.“

Vzala krále za ruku a odvedla ho k velkému zrcadlu. Král se zadíval do zrcadla a viděl ve skle krásnou mladou princeznu, krásnější svět nikdy nepoznal. A vedle ní stál on sám: vlasy už měl dávno bílé, ve tváři tisíc vrásek. Pochopil.

„Ale co mám dělat?“ zvolal nešťastně.

„Stačí, aby sis opatřil živou a mrtvou vodu,“ řekla princezna. „Když potom uděláš, co ti povím, bude ti zase dvacet sedm let.“

„Živou a mrtvou vodu?“ podivil se král. „Kde bych ji vzal!“

„Na to už musíš přijít sám,“ řekla princezna ze Zlatého zámku. „Já vím, že si určitě dokážeš poradit.“

A král si opravdu hněd věděl rady. Zavolal Jasmínka a přikázal mu, aby se vydal do světa hledat živou a mrtvou vodu. Ale rychle, rychle, atď je zpátky co nejdřív!

Nazítří ráno vyšel Jasmínek z brány města. Bělouš ho už čekal. Když mu Jasmínek pověděl, jaký mu král uložil úkol, bělouš jen potrásal hlavou a řekl smutně:

„To je naše nejtěžší zkouška. Ale až ji splníš, bude už všemu trápení konec. A teď mi vyskoč do sedla, čeká nás dlouhá cesta.“

Jasmínek se vyhoupl do sedla a bělouš se vznesl do vzduchu. Přeletěli mnoho měst a zemí, hor i údolí, letěli ve dne i při svitu měsíce. Nakonec se časně zrána snesli na palouk uprostřed hlubokého lesa. Les to byl tak divoký, že do jeho houštin snad ještě nikdy nevkročila lidská noha. Bělouš se rozhlédl a pravil:

„Jsme na místě. Na konci palouku jsou dvě studánky, z pramínků ve skále do nich padne každou hodinu jedna jediná kapka. Tam najdeš, co hledáš.“

„Ano,“ řekl Jasmínek, „už je vidím. Ale každou studánku hlídá obrovský lev. Když se k nim přiblížím, roztrhají mě na kusy.“

„Zavolej krále lvů,“ řekl tiše bělouš. „Snad ti pomůže.“

Jasmínek si vzpomněl na ostrov se čtyřmi lvy, které zachránil od smrti hladem. A také si vzpomněl na slib, který mu dal ten nejsilnější a největší z nich. Zavolal a v mžiku před ním stál král lvů. Oči mu žlutě svítily a hříva mu vlála kolem hlavy.

„Co mám pro tebe udělat?“ zeptal se dunivým hlasem.

„Francouzský král mě poslal, abych mu nabral skleničku živé a mrtvé vody,“ řekl Jasmínek. „Ale vidím, že u studánek hlídají lvi. Jakmile k nim přijdu blíž, určitě mě roztrhají na kousky.“

„Neboj se,“ řekl lev. „Domluvím jim, aby ti neublížili.“

Důstojným krokem zamířil ke lvům, kteří hlídali studánky. Chvíli s nimi tiše rozmlouval, potom pokynul Jasmínkovi, aby přistoupil

blíž. Jasmínek se přiblížil, lvi ho pozorně sledovali žlutýma očima, ale ani se nepohnuli.

Naplnil obě lahvičky vodou ze studánek, poděkoval králi lvů a vrátil se k běloušovi. Vznesli se do vzduchu a zamířili zpátky k Paříži.

I když bělouš letěl jako šíp, byla to dlouhá, předlouhá cesta. Od chvíle, kdy vyrazili z královského zámku, uplynuly tři roky. Král přivítal Jasmínka s otevřenou náručí, ale Jasmínek si dobře všiml, že mu ve tváři přibylo sto dalších vrásek.

Ted' stáli v zámecké síni zase všichni tři: Jasmínek, král a princezna ze Zlatého zámku. Král si přitiskl obě lahvičky na prsa, obrátil se k princezně a zeptal se:

„A ted' mi pověz, co mám s tou kouzelnou vodou udělat, abych byl zase mladší?“

Princezna se usmála.

„Sám nemůžeš udělat nic,“ řekla tiše. „Musíš si najít někoho, kdo na tebe stříkne několik kapek mrtvé vody. Až se to stane, přestaneš dýchat a budeš ležet jako mrtvý. Ten, koho si vybereš, potom na tebe stříkne pár kapek živé vody, ty se probudíš a budeš zase mladý. Koho o tu službu požádáš?“

Král se podíval na princeznu, potom na Jasmínka. Stáli před ním mladí a krásní, oba byli ve tváři trochu posmutnělí. Napadlo ho: Dobrá, přestanu dýchat. Ale co se stane potom? Co když ten, kdo mě má polít živou vodou, hodí lahvičku do studny a já už se nikdy neprobudím?

Chvíli přemýšlel. Potom přistoupil pomalu k oknu a zahodil obě lahvičky do zámeckého příkopu. Obrátil se k princezně a řekl:

„Princezno ze Zlatého zámku, chceš si vzít Jasmínka za muže?“

Princezna sklonila hlavu a řekla tiše:

„To chci už od prvního okamžiku, kdy jsem ho viděla!“

„A ty, Jasmínku,“ zeptal se král, „chceš si vzít princeznu ze Zlatého zámku za ženu?“

Jasmínek místo odpovědi objal princeznu a políbil ji na obě tváře.

„Tak je to dobře,“ přikývl král. „Můžeme chystat svatbu.“

„Něco vám povím,“ řekl Jasmínek. „I já jsem měl tři přání. To první se už splnilo. Ještě zbývají dvě.“

Princezna ze Zlatého zámku se na něj užasle podívala, a Jasmínek pokračoval:

„Chtěl bych, aby na svatbu přijela máma. Pane králi, pošlete pro ni zlatý kočár.“

Král přikývl.

„A třetí přání?“

„Rád bych měl na zámku svého bělouše. Bez jeho pomoci bych nikdy vaše úkoly nesplnil.“

Sotva to dořekl, ozval se na nádvorí dusot kopyt. Všichni tři přiskočili k oknu, uprostřed nádvorí stál bílý kůň. Než se nadáli, bělouš se proměnil v ženu s bílým závojem.

„Jasmínku,“ řekla žena, „jsem víla z tvého rodného kraje a tvoje skutečná matka. To já jsem tě tehdy položila na okraj cesty, když jsi byl ještě malý. Chtěla jsem, aby tě vychovali lidé, chtěla jsem, aby z tebe byl člověk.“

Jasmínek pozval vílu na svatbu, ve zlatém kočáru přijela i jeho druhá matka, která ho vychovala. To bylo radosti, to bylo objímání! Jedlo se a pilo celý měsíc. Já tam byl také, škubal jsem v kuchyni kohouty, kachny a slepice. Všechno jsem viděl a slyšel, takže jsem vám ted' mohl vyprávět, jak to bylo. Mluvil jsem jen čistou pravdu; a jestli jsem si přece jen přidal, tak jenom jednou. Nebo dvakrát, nanejvýš třikrát. To mi můžete věřit!

O poutníkovi z Cvikýře Vikýře

Klep, klep!

„Kdo je tam?“

„To jsem já, pane!“

„A odkud jdeš, příteli?“

„Pane, jdu z Cvikýře Vikýře, sto mil od Paříže.“

„Pověz mi, příteli, co jsi viděl na té dlouhé cestě?“

„Ani se nepej, pane! Co jsem viděl? Viděl jsem mlýn, stál na samém vršku vysokého buku a mlel mouku.“

„Ale ale! To nemůže být pravda. Odved'te hned toho lháře do vězení!“

Klap, klap!

„Kdo je to?“

„To jsem já, pane!“

„A odkud jdeš, příteli?“

„Pane, jedu z Cvikýře Vikýře, sto mil od Paříže.“

„Pověz mi, příteli, co jsi viděl na té dlouhé cestě?“

„Ani se nepej, pane! Co jsem viděl? Viděl jsem velkého psa, se skočil z koruny vysokého buku a ocas měl bílý od mouky.“

„Přátelé, přátelé, ten pes se určitě zamoučnil v tom mlýně. Honem pust'te toho chudáka z vězení!“

Klap, klap!

„Kdo je tam?“

„To jsem já, pane.“

„A odkud jdeš, příteli?“

„Pane, jedu z Cvikýře Vikýře, sto mil od Paříže.“

„Pověz mi, příteli, co jsi viděl na té dlouhé cestě?“

„Ani se neptej, pane. Když jsem jel přes Paříž, viděl jsem na nebi tak velkého ptáka, že zakryl křídly všechny ulice, každé náměstí, celé město.“

„Ale ale! To přece nemůže být pravda. Odvedte hned toho lháře do vězení!“

Klap! klap!

„Kdo je tam?“

„To jsem já, pane.“

„A odkud jedeš, příteli?“

„Pane, jedu z Cvikýře Vikýře, sto mil od Paříže.“

„Pověz mi, příteli, co jsi viděl na té dlouhé cestě?“

„Ani se neptej, pane! Co jsem viděl? Viděl jsem veliké zástupy lidí, bylo jich na tisíce, a všichni valili ulicemi Paříže obrovské vejce.“

„Běda! To obrovské vejce určitě snesl ten velký pták! Honem pust'te toho chudáka z vězení!“

Klap! klap!

„Kdo je tam?“

„To jsem já, pane!“

„A odkud jedeš, příteli?“

„Pane, jedu z Cvikýře Vikýře, sto mil od Paříže.“

„Pověz mi, příteli, co jsi viděl na té dlouhé cestě?“

„Ani se neptej, pane! Co jsem viděl? Viděl jsem řeky a potoky, které hořely jako sláma.“

„Ale ale! To přece nemůže být pravda. Odvedte hned toho lháře prolhaného do vězení!“

Klap! klap!

„Kdo je tam?“

„To jsem já, pane.“

„A odkud přijíždíš, příteli milý?“

„Pane, přijíždím z Cvikýře Vikýře, sto mil od Paříže.“

„Pověz mi, příteli, co jsi viděl na té dlouhé cestě?“

„Ani se nepej, pane! Co jsem viděl? Viděl jsem zvláštní věc! Viděl jsem na zatopených lukách, vřesovištích a v močálech smažené kapry a štiky!“

„Běda! Ti chudáčkové určitě utekli z hořících řek a potoků! Honem pust'te toho chudáka z vězení!“

Klapky klap!

„Kdo je tam?“

„To jsem já, pane!“

„A odkud přijízdíš, příteli?“

„Pane, jedu z Cvikýře Vikýře, sto mil od Paříže.“

„Pověz mi, příteli, co jsi viděl na té dlouhé cestě?“

„Ani se nepej, pane. Co jsem viděl? Viděl jsem rybníky plné polévky!“

„Cože? To je přece nesmysl, to nemůže být pravda! Odved'te hned toho lháře do vězení!“

Klapky klap!

„Kdo je tam?“

„To jsem já, pane!“

„A odkud přijízdíš, příteli?“

„Pane, jedu z Cvikýře Vikýře, sto mil od Paříže.“

„Pověz mi, příteli, co jsi viděl na té dlouhé cestě?“

„Ani se nepej, pane. Co jsem viděl? Viděl jsem všude na hrázích rybníků hromady lžic. Všude jen lžice, kam jsem se podíval!“

„No tohle! Ty lžice tam určitě byly na tu polévku! Honem pust'te toho chudáka z vězení!“

Janek Medvěd

*Byl jednou jeden za sedmero horami,
a každá pohádka tak začíná.*

*Tam býk má jeden ocas a dva rohy,
tam není žádné možná a nikdy žádné snad
a třínožka má vždycky jen tři nohy.*

Žil kdysi dávno jeden chudý dřevorubec. Od světla do soumraku kácel stromy a žena mu nosila do lesa jídlo. Když mu jednou zase tak nesla k obědu polévku, přepadl ji obrovský medvěd a odvlekl ji do nejhustšího lesa, kde měl jeskyni. Dřevorubec svolal vesničany, hledali ztracenou ženu několik dní i nocí, ale jeskyni neobjevili. A tak si chudák dřevorubec myslel, že ji už roztrhali vlci.

Medvěd však ženě neublížil. Nosil jí vejce lesních ptáků, houby, ostružiny, maliny i jablka a staral se o ni, jak nejlíp uměl a mohl. Žena však tou dobou už čekala děťátko, a vskutku, zanedlouho se jí v lesní jeskyni narodil chlapeček: byl to malý človíček, ale hned odmalička měl sílu jako medvěd. A tak mu maminka dala jméno Janek Medvěd.

Když byly chlapci čtyři roky, poprosila ho matka, aby jí pomohl odvalit kámen, kterým medvěd každé ráno zatarasil vchod do jeskyně. Ale Janek byl ještě na takovou práci slabý, s kamenem ani nepohnuli. Když mu bylo sedm let, řekla mu matka: „Pamatuj si, že medvěd není tvým otcem. Tvůj otec žije daleko ve vsi a jistě mě už dávno oplakal. Pomoz mi odvalit kámen, at' se můžeme vrátit domů.“

Sotva medvěd ráno odešel, Janek s mámou se opřeli o balvan, balvan se opravdu posunul a chlapec s matkou uprchli. Houštinami doběhli až k chalupě, v níž bydlel dřevorubec. Matka zabušila na dveře a zvolala:

„Otevři, to jsem já, tvá žena!“

Dřevorubec otevřel a nemohl uvěřit svým očím: už dávno si myslí, že jeho žena je mrtvá. To bylo shledání! Žena mu všechno vyprávěla a šťastný otec nevěděl, koho má objímat dřív, matku nebo chlapce.

Poslali synka do školy, ale Janek si nemohl mezi ostatními dětmi zvyknout. Měl sílu jako medvěd, a když některého kamaráda jen trochu přistrčil, bylo z toho náruč! Děti se ho bály, učitel ho napomínal, ale Janek vždycky utekl oknem a vrátil se domů. Když mu bylo patnáct let, rozhodl otec:

„Školy už máš dost, půjdeš do učení.“

Janek se šel tedy učit kovářem. Ale měl takovou sílu, že sotva vzal do ruky kladivo a trochu se jím ohnal, topůrko se zlomilo jako tříska a kovadlina byla ve dví. Vydržel v učení sotva tři dny a šel k dalšímu kováři. Tam vydržel už tři týdny, ale pak ho kovářský mistr zase vyhnal. Přihlásil se o práci u třetího kováře, a tam už zůstal. Mistr si ho oblíbil pro jeho dobré srdce i převelikou sílu, Janka práce začala bavit a šla mu pěkně od ruky, za nějakou dobu z něho byl kovář k pohledání.

Jednoho dne sháněl Janek železo, aby si vykoval pořádnou hůl.

„Vezmi si, co potřebuješ,“ řekl mu kovář. Janek posbíral železo z celé kovárny a vykoval hůl, že vážila pět set liber. Šel za kovářem a povídá:

„Pane mistře, potřeboval bych ještě trochu železa, abych si udělal k té holi poctivé kování.“

„Povídám ti,“ řekl kovář už trochu nakvašeně, „najdi si, co potřebuješ.“

Jenomže v celé kovárně už nebyl ani hřebík. Co měl Janek dělat? Rozloučil se s kovářem, vzal si svou železnou hůl a vydal se do světa.

Jde a potká siláka, který před sebou valil mlýnský kámen.

„Kdopak jsi?“ zeptal se Janek Medvěd a neznámý silák odpověděl:

„Kdopak bych byl? Říkají mi Žernov, podle toho mého mlýnského kamene.“

„Ale ale,“ změřil si ho Janek pohledem. „Kamaráde, vždyť ty máš větší sílu než já! Chceš jít se mnou?“

Žernov neměl nic proti tomu a hned z nich byli kamarádi. Šli a šli a znenadání potkali třetího siláka. Stál u vysoké hory a podpíral ji ramenem.

„Copak tu děláš?“ zeptal se Janek Medvěd a silák odpověděl:

„Nemáš snad oči? Podpírám horu, aby nespadla. Však mi také proto říkají Opřihora.“

„Ale ale,“ řekl Janek, „kamaráde, víš ty co? Odpočiň si trochu!“

Silák se narovnal a všichni tři jen taktak uskočili, protože hora se s rachotem sesypala jako hromádka štěrku.

„Ty jsi silnější než já,“ řekl Janek Medvěd. „Chceš jít s námi?“

„Proč ne,“ pokrčil rameny Opřihora a už rázovali všichni tři společně. Na pokraji lesa uviděli dalšího siláka, zrovna kroutil obrovský kmen buku, aby s ním svázal velkou otep roští.

„Copak tu děláš?“ zeptal se Janek Medvěd a silák odpověděl:

„Jako byste neviděli! Nemám po ruce provaz, a tak si pletu houžev. Však mi taky říkají Buková Houžev.“

„Kamaráde,“ řekl Janek, „chceš jít s námi?“

Buková Houžev odhodil otep do lesa, až vyvrátil patnáct dubů. A už rázoval s nimi.

Šli tak dva dny a dvě noci, až dorazili ke krásnému zámku. Zabušili na bránu, že tašky padaly ze střechy, ale nikdo neodpověděl. Opřeli se tedy do dveří a vešli. Znenadání se ocitli ve veliké síni, uprostřed síně byl dlouhý stůl a na něm jídla a pití, co hrdlo ráčilo. Usedli ke stolu, najedli se a napili. A protože měli ještě hlad, rozhodli se, že budou losovat, kdo zůstane v zámku a uvaří ze zbytků polévku. Ti ostatní půjdou do lesa ulovit nějakou zvěř, aby měli co k večeři.

Los padl na Žernova.

„Až budeš mít polévku hotovou,“ řekli mu tři siláci, „zazvoň!“ A zamířili k lesu. Žernov si zatím prohlížel zámek, chodil z jednoho sálu do druhého, nikde nikdo. Když už si myslel, že je zámek dočista

prázdný, zaslechl za sebou kroky. Otočí se a vidí, před ním stojí obr, hlavu má až u stropu.

„Copak tu pohledáváš, bídný červe?“ spustil obr bandurskou. Ani nečekal na odpověď, strčil do Žernova malíčkem a ten se skácel na podlahu. Když se vzpamatoval, obr byl pryč. Za malou chvíli se vrátili z lesa tři kamarádi.

„Tobě ta polévka trvala nějak dlouho,“ řekl Janek Medvěd. „Proč jsi nezazvonil? Stalo se něco?“

„Co by se stalo,“ mávl rukou Žernov. „Jenom se mi trochu zatočila hlava. Asi z toho kouře, když jsem zatápěl pod kotlem.“

Druhého dne zůstal v zámku silák Buková Houžev. Trochu si zdříml, probudil se až navečer. Vstal, uvařil polévku a už chtěl zazvonit na kamarády, když se před ním objevil obr, hlavu až u stropu.

„Co tu pohledáváš, bídný červe?“ zahromoval a strčil do něj malíčkem. Když se silák probral z mrákot, obr byl pryč, jako by tam nikdy nebyl.

Za malou chvíliku se vrátili kamarádi.

„Copak se přihodilo,“ ptali se ve dveřích, „že jsi nezazvonil?“

Silák Buková Houžev jen pokrčil rameny. „Co by se přihodilo? Trochu se mi z kouře v kuchyni zamotala hlava.“

„Když to není nic horšího,“ řekl Janek Medvěd, „pak je všechno v pořádku.“

Snědli polévku, upekli si jelena a šli spát.

Nazítří zůstal v zámku Opřihora. Na chvíliku si zdříml, pak uvařil polévku a už šel ke zvonici, aby přivolal kamarády. V tom okamžiku se před ním objevil obr a hned spustil, až se zdi třásly:

„Copak tu pohledáváš, bídný červe?“

Strčil prstem do Opřihory a ten se skutálel na podlahu jako zralé jablko. Když se zase postavil na nohy, byl obr pryč, jako by tam nikdy nebyl. Za malou chvíli přišli kamarádi.

„Hladem už sotva stojíme na nohou! Jakpak to, že jsi nezazvonil?“

„Nezlobte se,“ odpověděl Opřihora, „nějak se mi z toho kouře zamotala hlava. Musel jsem si lehnout.“

„Když to nebylo nic horšího,“ řekl Janek Medvěd, „tak je všechno v pořádku.“

Navečeřeli se a šli spát.

Následující den zůstal v zámku Janek Medvěd. Zrovna míchal polévkou, když se před ním objevil obr, jako by vyrostl ze země.

„Copak tu děláš, bídny červe?“ zvolal hromovým hlasem a vrhl se na Janka. Jenže ten sevřel v ruce svou železnou hůl, pořádně se rozmáchl, a obr ležel na zemi. Netrvalo dlouho a vrátili se ostatní siláci.

„To jste mi pěkní kamarádi,“ uvítal je Janek Medvěd zhurta, „to je na vás pěkné spolehnutí! Proč jste mi nic neřekli? Měl bych vás ze zámku vyhnat a ještě vám na rozloučenou nasolit železnou holí! Ale abyste věděli, že jsem dobrák, tak vám odpouštím.“

Když se navečeřeli, pustil se Janek do obhlídky zámku. V poslední síni zabušil na dřevěnou podlahu, podlaha povolila a před Jankem se objevila černá díra. Zavolal kamarády, chvíli se radili a pak se dohodli, že tu temnou jámu prozkoumají. Losovali a los padl na Žernova. Zavázali mu pod ramena silný provaz, do ruky mu dali zvonek a spustili ho do tmy.

Žernov nic neviděl a jen si říkal: Kdyby se něco stalo, zazvoním a kamarádi mě vytáhnou. Sotva si to pomyslel, zaslechl z hlubiny pod sebou řev a vytí, až krev usedala v žilách. Rychle zazvonil a kamarádi ho vytáhli. Lehl si na podlahu, ve tváři byl bledý jako mlynářova zástěra a jenom jekal zuby: „Kamarádi, přátelé, kdybyste mě tam nechali, špatně bych byl dopadl! Kdybyste jen slyšeli, co jsem slyšel já!“

Víc už z něj nedostali, at' se ptali jak se ptali. Na lano se přivázal Opřihora. Do ruky vzal zvoneček a zmizel ve tmě. Za chvíli byl zpátky, hrůzou nemohl ani promluvit. A silák Buková Houžev dopadl zrovna tak.

Co se dalo dělat? Na provaz se přivázal Janek Medvěd. Do jedné ruky vzal zvoneček, do druhé svou okovanou hůl a zmizel ve tmě. Poslouchal, rozhlížel se, ale nikde nic. Znenadání se v hlubině pod ním objevilo maličké světýlko, a než se Janek nadál, ucítil pod nohami podlahu sklepení. Před ním stála víla v zeleném závoji, usmála se a řekla:

„Ty nemáš strach? Nebojíš se obra?“

Janek jen mávl rukou. „Toho už se nikdo bát nebude,“ řekl zvesela, „však jsem si s ním poradil!“

„Dobře jsi udělal,“ přikývla víla. „Ale nemysli si, že máš vyhráno. Tady pod zemí je ještě jeden zámek. V tom zámku jsou dvě komnaty a v nich se ukrývají jeho pomocníci. V první komnatě je jich jedenáct, v druhé dvanáct. Ve třetí komnatě uvěznil obr tři sestry, krásné princezny. Pojd' se mnou, povedu tě.“

Prošli temnou chodbou a náhle se Janek ocitl v překrásné zahradě. Na trávě se perlila rosa, v korunách stromů zpívali ptáci, větve se prohýbaly pod tíhou zlatých jablek a hrušek a všude zářilo množství květů. Uprostřed zahrady se zdvíhal nádherný zámek. Byl ještě krásnější než zámek nahoře.

Vstoupili do brány a víla po špičkách zavedla Janka k železným dveřím první komnaty. Janek Medvěd stiskl svou železnou hůl, rozrazil dveře a pobil všech jedenáct obrových pomocníků. Dveře druhé komnaty byly pevnější, dlouho odolávaly, ale nakonec přece jen povolily. Janek skočil přes práh a pustil se do obrů tak svižně, že za malou chvíli jeden za druhým vyskákali oknem a zmizeli, jako by tam nikdy nebyli.

Potom Janek urazil železnou holí zámek třetí komnaty a vstoupil. Před ním stály tři princezny, jedna hezčí než druhá. Když se Janek podíval na tu poslední, srdce se mu roztlouklo. Nejmladší princezna byla tak krásná, že se na ni Janek nemohl vynadívat: měla oči jako hnědé oříšky, usmívala se jako čerstvé ráno a vlasy jí padaly na ramena jako hedvábí.

Princezny mu děkovaly, objímaly ho, ani pustit ho nechtěly. Nejmladší mu dala dárkem zlatou kuličku, zdobenou perlami a smaragdy. Janek poděkoval, vzal princeznu za ruku a odvedl ji chodbou do sklepení. Na provaze udělal smyčku, do smyčky posadil princeznu a zazvonil na kamarády, aby ji vytáhli. Princezna se na něho naposledy usmála svýma oříškovýma očima a zmizela vysoko v temnotě. Potom se Janek Medvěd vrátil pro druhou, dala mu na památku zlatou kuličku, zdobenou perlami, smaragdy a démanty. Poslal ji nahoru jako její mladší sestřičku a vrátil se pro nejstarší princeznu. Také ta mu dala dárek na památku, zlatou kuličku zdobenou perlami a drahými kameny. Poslal ji nahoru ke kamarádům a zazvonil počtvrté, aby ho vytáhli za princeznami. Posadil se do smyčky, lano se napjalo a Janek ucítil, jak ho unáší vzhůru. Už byl skoro venku, když se mu náhle nad hlavou ozval smích a Janek zahlédl, jak se ve světle zableskl nůž: hned potom provaz povolil a Janek se zřítil hluboko do sklepení. Nemohl vstát, protože si tím pádem zlomil nohu; bolelo to, ale ještě víc bolela zrada kamarádů.

Ležel ve tmě, volal a křičel, ale dlouho neslyšel nic než ozvěnu vlastního hlasu. Náhle se v chodbě objevilo slabé světýlko a před Jankem stála víla v zeleném závoji. Usmála se na něj, pomazala mu zlomenou nohu voňavou mastí a Janek měl nohu zase zdravou jako dřív. Vyskočil, poděkoval a zeptal se víly:

„Porad' mi, když jsi tak hodná, co mám dělat? Jak se odtud dostanu?“

„Dobře mě poslouchej,“ řekla víla. „Ukážu ti schůdky do horního zámku. Ale nesmíš se ohlédnout, jinak nahoru nikdy nedojdeš. Moje světýlko půjde za tebou a bude ti svítit, ale kdyby ses jen jednou ohlédl, zhasne a ty už další cestu nikdy nenajdeš.“

Schůdky byly úzké, točily se a stoupaly pořád výš a výš. Zelené světýlko stoupalo za Jankem. Několikrát se užuž chtěl otočit, ale přemohl se a kráčel dál. Konečně byl nahore.

Jeho kamarádi se zrovna připravovali na cestu. Žernov se chystal, že si odvede nejmladší princeznu, tu s oříškovýma očima; Opřihora si chtěl odvést prostřední sestru a silák Buková Houžev tu nejstarší. Znenadání se před nimi objevil Janek Medvěd. Rozmáchl se železnou holí a zaburácel, až se zdi zámku zatřásly v základech:

„A vy jste mi tvrdili, že jste kamarádi? At' už jste venku! Já jsem přemohl zlého obra i všechny jeho pomocníky, a co jste udělali vy? Lhali jste, a ještě jste mě podvedli! Chtěli jste mě připravit o život, a já vám ted' říkám: at' už jste pryč, nebo s vámi zle zatočím!“

Siláci vzali nohy na ramena a uprchli ze zámku, ani bránu za sebou nezavřeli. Princezny vzaly Janka Medvěda za ruce a prosily ho, aby s nimi šel ke králi, jejich otci. Ale Janek zavrtěl hlavou.

„Snad někdy jindy. Když budu mít cestu kolem zámku pana krále, zastavím se u vás, abych vás pozdravil. Ale ted' si půjdou po svých.“

Doprovodil je na rozcestí, princezny se s ním lítostivě rozloučily a zamířily domů. Janek Medvěd jim ještě naposled zamával, obrátil se a vykročil na opačnou stranu.

Vrátil se k tátovi a k mámě. Pomáhal jim v chalupě, vesničanům koval železo, ale jak čas ubíhal, Janek byl pořád smutnější a smutnější a nikdo nevěděl, co se mu honí hlavou. Když už s ním nakonec nebyla kloudná řeč, řekl mu jednoho dne táta:

„Janku, jak se tak na tebe dívám, vždyť ty se utrápíš k smrti. Víš ty co? Jdi do světa, třeba přijdeš na jiné myšlenky. A možná najdeš i štěstí. Jdi a nezapomeň na nás.“

Janek Medvěd se tedy sebral a znova se vydal do světa. Jenomže nešel někam daleko předaleko: rovnou cestou zamířil do města Paříže. A rozhodl se, že tam zůstane, aby byl nablízku princezné s oříškovýma očima. Našel v tom převelikém městě kovárnu a přihlásil se u kováře jako pomocník. Netrvalo dlouho a kovárna se stala vyhlášenou široko daleko: nikde jinde nedovedli tak dobře okovat koně, nikde jinde nedokázali ukovat tak pevné obruče a vůbec všechno, co už kováři dělávají.

Pověst o nejlepší kovárně se dostala až na královský zámek.

Jednoho dne si král dal zavolat mistra kováře, ukázal mu malou lesklou kuličku a řekl:

„Uděláš mi ze zlata přesně tři takové kuličky. Slyšel jsem, že se ti v díle nikdo nevyrovnaná. Až budeš hotov, zlatník do nich zasadí perly a drahokamy. Ted' jdi a přines mi je co nejdřív, jinak pocítíš můj hněv.“

Kovář se vrátil do kovárny a vyprávěl všechno svému pomocníkovi.

Janek Medvěd ho vyslechl, pokýval hlavou a řekl:

„Nemusíš mít starosti. Udělám je sám.“

Den, kdy měl kovářský mistr odevzdat králi zlaté kuličky, se rychle blížil, Janek Medvěd však s prací ještě ani nezačal. V poledne při obědě řekl kovář:

„Chlapče, mám strach. Zítra musím králi odevzdat splněný úkol, a ty ještě nejsi hotov. Král se bude hněvat a jeho hněv je zlý.“

„Ničeho se neboj,“ řekl Janek Medvěd, „a chystej se ke králi. Za malou chvíli ti přinesu, co jsem slíbil.“

Šel do kovárny, několikrát uhodil do kovadliny, až to zazvonilo. Potom vytáhl z kapsy tři zlaté kuličky, které dostal od princezen, zavolal mistra a položil mu je do dlaně.

Mistr se šťastně rozběhl ke králi. Král si je pozorně prohlédl a užasle zvolal:

„Ale ty jsi udělal i zlatnickou práci! Jsou ještě krásnější, než jsem čekal. Slíbil jsem ti truhlu plnou dukátů, a také ji dostaneš.“

Potom ukázal zlaté kuličky svým dcerám. Princezny si je prohlédly a vykřikly jakoby jedním hlasem:

„Ale to jsou přece naše zlaté kuličky, které jsme daly tomu mládenci za to, že nás vysvobodil!“

Marně je král ujišťoval, že tyhle jsou jiné a že je dal udělat místo těch ztracených. Princezny ho prosily a přemlouvaly tak dlouho, až poslal pro kováře svůj kočár. Mistr přivolal Janka a řekl poslům:

„To on udělal ty dárky pro princezny. Já bych to nikdy nedokázal!“

Poslové hned oznámili králi, co kovář řekl. Král je poslal zpátky do kovárny s rozkazem, aby přivedli kovářova pomocníka. Avšak Janek Medvěd zavrtěl hlavou:

„Mám tady práci,“ řekl poslům, „a nemám čas. Nikam nepůjdu.“

Zapřísahali ho, přikazovali, prosili, král posílal nové a nové posly, sluhy a stráže, ale všichni se vraceli s nepořízenou. Trvalo dlouho, než Janek odložil kovářskou zástěru a vydal se na zámek. Král ho přivítal, poděkoval mu a řekl:

„Mám tři dcery, jedna je krásnější než druhá. Vyber si, kterou chceš, dostaneš ji za ženu.“

Sotva domluvil, objevily se v síni všechny tři princezny a hned Janka poznaly. Janek Medvěd na ně pohlédl, pak se usmál na tu nejmladší, na tu s oříškovýma očima, a řekl:

„Tuhle chci, pane králi.“

A tak byla svatba. Svatебní hody trvaly tři měsíce a všichni se rádovali, já ze všech nejvíce. Tak dobře jsem se nenajedl nikdy předtím a už nikdy potom, to mi můžete věřit!

A ti tři špatní kamarádi?

Obě starší sestry si na ně občas vzpomněly, ale kdepak byl těm silákům s falešným srdcem konec!

Nikdo už o nich nikdy neslyšel. Ani já ne, a to už je co říct!

O moudré víle a dvou sestrách

Žila kdysi jedna vdova a ta měla dvě dcery. Starší Fanuška byla podobou i povahou celá matka: stejně protivná, nerudná a na foukaná, takže jí každý raději šel z cesty. Adélka, ta mladší, zdědila povahu spíš po nebožtíkovi otci; byla vlídná, laskavá a dobrá. A nadto ještě tak krásná, že by se krásnější člověk široko daleko nenašel. Ale jak už to bývá, vdova měla svou starší dceru raději, chovala ji jako v bavlnce, zatímco na té mladší neshledala nikdy ani nitečku dobrou. Ukládala jí ty nejtěžší práce a ještě pro ni neměla jediné dobré slovo.

Adélka musela vařit a prát, uklízet i topit, starat se o celou domácnost. Dvakrát denně musela také chodit se džbánem do studánky pro vodu, a nebylo to zrovna blízko. Když pršelo nebo foukal studený vítr, znamenala taková cesta hotové utrpení.

Jednou zase byla Adélka se džbánem u studánky, když k ní přistoupila nuzně oblečená stařenka a poprosila ji o trochu vody.

„Ale proč ne?“ usmála se Adélka. „Jenom se napij, tak dobrou vodu jsi ještě neokusila!“

Nabrala vodu v místě, kde byla studánka nejčistší, podala babičce džbán a podržela ho, aby se jí pohodlněji pilo. Žena se napila, pohlédla na Adélku a řekla:

„Když jsi tak hodná a milá, děvenko, musím se ti odměnit.“

Ted' už jste jistě poznali, že to nebyla ledajaká obyčejná babička, ale víla, která na sebe vzala podobu nuzné vesnické ženy, aby vyzkoušela, zda Adélka je opravdu tak hodná, jak se o ní povídá.

„Dám ti takový zvláštní dar,“ pokračovala stařenka-víla. „Jakmile promluvíš, vypadne ti při každém slovu z úst růže, drahokam nebo perla.“

Sotva se Adélka vrátila domů, matka se hned do ní pustila s lamentací, proč jde tak pozdě.

„Nezlob se, maminko,“ řekla Adélka mírně. „Zdržela jsem se neraď.“ A při každém slovu jí vypadly z úst dvě ohnivé růže, dvě perly a tři drahokamy.

„Co se to děje?“ vykřikla matka užasle. „Tobě padají z úst růže a vzácné kameny! Můžeš mi to vysvětlit, dceruško?“

Adélka se trochu zarazila, protože jí matka poprvé v životě oslovovala tak pěkně. Ale povíděla jí všechno, co se stalo u studánky, a jak mluvila, padaly jí z úst další růže a drahokamy.

„Když je to takhle,“ zvolala matka, „musím tam poslat i naši Fanušku! Fanuško, podívej se, jaké štěstí potkalo tvou sestru! Honem seber džbán a běž ke studánce!“

„Proč zrovna já bych měla chodit pro vodu?“ reptala starší sestra. „A ještě takovou dálku! K čemu je tady Adéla?“

„Půjdeš tam ty,“ přikázala matka rázně, „a hněd! Nebud' hloupá, no tak! A vezmi si stříbrný džbán, je lehčí a líp vypadá!“

Fanuška tedy vzala stříbrný džbán a vydala se ke studánce. Posadila se do trávy a čekala. Najednou vyšla z lesa krásná paní v nádherných šatech, zamířila ke studánce a poprosila o doušek vody. Jistě jste uhádli, že to byla zase víla, jenomže tentokrát v jiné podobě.

„Co si myslíš?“ odsekla Fanuška nevlídně. „Jsem tady snad kvůli tobě, abych ti sloužila? Když se chceš napít, napij se sama.“

„Zdvořilá zrovna nejsi,“ řekla víla, ale v jejím hlase byl spíš smutek než hněv. „A že jsi tak málo vlídná a laskavá, dostaneš ode mne zvláštní dar: jakmile promluvíš, vypadne ti z úst při každém slovu zmije nebo ropucha.“

Fanuška pokrčila rameny, sebrala džbán a vrátila se domů.

„Tak pověz, dceruško,“ volala matka, sotva ji uviděla mezi vrátky. „Jakpak jsi dopadla?“

„Jak jsem dopadla,“ odsekla Fanuška, „tak jsem dopadla.“ A z úst jí vypadly tři zmije a tři ropuchy.

Matka se zhrozila.

„Za všechno může tvá sestra! Ale já ji naučím. Vyženu ji z domova, už ji tu nechci ani vidět!“

Popadla hůl a rozběhla se za Adélkou. Ta nečekala, utekla do lesa, tam se posadila do trávy a hořce plakala.

Jel kolem královský syn, právě se vracel z lovů. Uviděl plačící dívku, seskočil z koně a zeptal se: „Proč pláčeš? A co děláš tak sama v lese?“

„Běda, pane,“ vzlykala Adélka, „matka mě vyhnala z domova!“

Královský syn viděl, že jí při těch slovech vypadly z úst dvě ohničové růže, dvě perly a tři drahokamy. S úžasem se zeptal, jak je to možné, a neštastná Adélka mu všechno vyprávěla. A při každém slovu jí padaly z úst další růže, perly a drahokamy. Královský syn brzy poznal, že je nejenom krásná, ale i dobrá a hodná, vzal ji do náruče, vysadil na koně, odvezl si ji do královského paláce a vzal si ji za ženu.

A Fanuška, její starší sestra? Té se vedlo hůř, mnohem hůř. Za pár dní byla chalupa plná ropuch a hadů, i vlastní matka se začala své dcery štítit, a vesničtí mládenci se jí vyhýbali na sto honů. Jak to s ní dopadlo? To nikdo neví. Ale dobrě určitě ne.

Naučení:

Zlatem, perlami a drahokamy může člověk dokázat hodně.

Ale pamatujte si, že dobré slovo váží více a má větší cenu.

Směšná přání

Byl jednou jeden chudý drvoštěp. Život měl těžký a v jeho chalupě se střídala bída s nouzí jako noc a den. At' si přál co si přál, nikdy se mu nic nesplnilo, i když to bylo přání sebeskromnější.

Až jednoho dne se stalo něco, co nečekal ani ve snu. Kácel zase stromy v lese a nahlas si stěžoval na trudné živobytí, vyčítal nebešům svou věčnou smůlu. Najednou se před ním objevil na palouku sám bůh Jupiter. Tvářil se přísně, v ruce třímal ohnivý blesk. Dá rozum, že se drvoštěp jaksepatrí vylekal. Padl na kolena a ve strachu zvolał:

„Nic už nechci, vůbec nic! Už nemám ani jedno jediné přání, jen at' všechno zůstane jako dřív!“

„Neboj se mě,“ odpověděl Jupiter, „nepřišel jsem ti ublížit! Dojal mě tvůj nářek, a tak jsem se rozhodl, že ti pomohu. Nechci, aby sis celý život myslel, že my v nebi ti přejeme jen všechno nejhorší a že jen my jsme vinni tvou bídou. Poslouchej mě ted' dobrě. Jsem nejvyšší pán na nebi i na zemi a splním ti tři přání. Můžeš si přát všechno na světě. Přej si něco, co ti přinese štěstí, něco, o čem už dávno sníš. Jenom si to dobrě rozmysli!“

Domluvil a za rachotu hromu se vrátil na nebesa. Drvoštěp popadl otep klestí, hodil si ji na rameno a honem pospíchal domů. Otep mu připadala lehká jako pírko, div si cestou neprozpěoval. Ale tři přání, to je přece vážná věc, a tak se rozhodl, že se nejdřív poradí se svou ženou.

Vešel do chalupy, rozpráhl ruce a povídá:

„Milá Fanynko, pořádně zatop, je konec bídy! Ted' budeme bohatí jako králové, ted' se nám splní všechno, co jen budeme chtít!“

A zeširoka jí vyprávěl, co se mu v lese přihodilo. Fanynka poslouchá, poslouchá, v duchu si už představuje, co budou mít, hlavou se

jí míhá na tisíc přání. Avšak je to žena rozvážná a ví, že všechno se musí nejdřív pořádně promyslet. Proto řekne rázně:

„Milý Blažeji, nesmíme být netrpěliví, nebo všechno pokazíme. Musíme si to pěkně v klidu rozvážit, času máme dost. Počkáme s prvním přáním do zítřka.“

„To jsou moudrá slova,“ souhlasil drvoštěp. „Ale teď jdi, za hraničkou dřeva máme ještě trochu vína, nalij mi kapku.“

Posadil se k ohni, který příjemně hřál, a popíjel víno. A jak tak seděl a díval se do plamenů, najednou zvedl hlavu, usmál se na ženu a povídá:

„Teď bych se chtěl konečně dosyta najít. Jestlipak víš, na co mám chuť? Kdybych tady tak měl pořádné dobré jelito!“

Sotva to vyslovil, z kouta se vynořilo velikánské jelito a plazilo se k drvoštěpovi jako silný a dlouhý had. Žena vykřikla, pochopila, že její muž právě vyslovil své první přání. Tak hloupé, nesmyslné přání! A hned začala bědovat:

„Ty blázne! Můžeme mít celé království, můžeme mít zlato, perly, rubíny, démanty, šaty z hedvábí! Všechno, všecíčko! A my si řekneme o jelito, obyčejné jelito!“

„Dobrá, dobrá,“ přikývl sklesle drvoštěp, „udělal jsem hloupost. Velikou hloupost, to uznávám. Podruhé si už dám větší pozor a všechno napravím!“

„To bych se asi načekala!“ křičela dál žena, jak už byla jednou v ráži. „Jelito! Takovou věc si může přát jen opravdový hlupák, buďkničemu a nemehlo!“

A dávala mu co proto, jako by nikdy neměla skončit. Drvoštěp si to chvíli nechal líbit, potom ho popadl vztek. Já se snad toho trápení nikdy nezbavím, pomyslel si, kdo to má věčně vydržet! Vyskočil brunátný hněvem a vykřikl, až mu hlas přeskakoval:

„Pořád jen jelito, jelito! Jako bys neuměla mluvit o ničem jiném! Kdyby ti tak Jupiter chtěl to jelito pověsit na špičku nosu!“

Sotva to vyslovil, Fanyntka zmlkla a drvoštěp se zarazil. Jelito se houpalo jeho ženě právě na špičce nosu. Fanyntka byla jinak docela k světu, pohledná a hezká, ale ted'! Můžete mi věřit, že jí jelito na krásce zrovna nepřidal. Ztichla, dívala se mlčky na tu nenadálou ozdobu a nevydala už ani hlásku.

Aspoň budu mít konečně klid, pomyslil si drvoštěp. S jelitem na nose toho moc nenamluví, ted' už mi sotva dokáže něco vyčítat! Ale jak se tak na ni díval, pomalu začal svého unáhleného přání litovat. Je to neštěstí, uvažoval v duchu, to se nedá upřít. Ještě by se to dalo všechno napravit, zbývá mi přece poslední přání. Ted' bych si měl přát, aby ze mne byl bohatý a všemocný král, kdo může být víc? Ale když si představím, jak bude vypadat královna! Už ji vidím, jak sedí na trůně s jelitem na nose, z očí jí kapou slzy. Asi by ted' měla rozhodnout sama, jestli chce být královnou s jelitem na nose, nebo aby měla dál za muže chudého drvoštěpa a byla zase tak pěkná jako dřív.

Posadili se a začali všechno rozebírat, uvažovali a rozvažovali. Královna je královna, říkali si. I když bude mít na špičce nosu jelito, každý jí bude tvrdit, že má nejkrásnější nos na světě. Jenomže Fanyntka je Fanyntka, raději chtěla být hezká žena drvoštěpa než šeredná královna. A bylo rozhodnuto.

Drvoštěp Blažej se už nestal králem, neměl truhlu plnou dukátů. Byl rád, že mu zbývá ještě jedno jediné, poslední přání: at' je nos jeho ženy, zase jako byl dřív!

A taková je stará pravda: lidé nemoudří a vrtkaví, kteří chtějí dnes to a zítra zase ono, by si snad raději neměli přát nic. Protože jen málokterý z nich dokáže rozumně využít toho, co doopravdy má.

Jak se stal Šibal starostou

V limousinském kraji žil kdysi jeden chudý muž. Pronajal si od pána malý dvorec, spíš to byla chalupa než dvůr, a chudák se musel oháňet, jak jen dovedl. Pán byl tvrdý a choval se k lidem nespravedlivě, lakotný byl až běda. Jednoho roku přišlo veliké sucho, na polích se urodilo jen pár ubohých klásků a nájemce se dostal z tenkých do úzkých. Brzy mu došlo obilí i mouka, sýpka byla prázdná a v kuchyni jako po vyhoření. Vydal se tedy za svým pánum a poprosil ho, aby mu půjčil pár měřic obilí do příštích žní. Pán však jen pokrčil rameny a řekl:

„Máš přece krávu! Když ji porazíš, budeš mít maso, kůži prodáš a koupíš si chleba, kolik se ti zachce. Co by sis přál víc?“

Nájemce zabil krávu, vzal kůži a nesl ji do města na trh. Cestou uviděl v lese pod stromem tři zloděje. Dva už byli v letech, třetí byl jejich učedníkem. Seděli pod stromem a o něco se přeli. Nájemce se ukryl v houští a poslouchal, co si povídají.

Ti dva starší právě vykradli zámek a teď se dělili o peníze. Učedníkovi nechtěli dát ani vindru. Mladeneck nakonec vyskočil a vykřikl:

„Tak si ty peníze nechte! Pocházejí od d'ábla a d'ábel si pro ně zase přijde!“

Když to nájemce uslyšel, hodil si kravskou kůži přes ramena, takže měl rohy zrovna nad čelem, a vystoupil z houští. Zlodějové si mysleli, že už si jde d'ábel pro peníze, vzali nohy na ramena a pelášili, co jim síly stačily. Hromádku peněz nechali v tom spěchu ležet v trávě.

Nájemce sebral peníze, vrátil se domů a řekl své ženě:

„Ženo moje milá, jdi za naším pánum a popros ho, aby nám půjčil váhu, protože musím zvážit peníze.“

Žena se vydala za pánum a vyřídila, co vyřídit měla:

„Pane, byl bys tak dobrý a půjčil nám váhu?“

„A copak budete vážit?“ zeptal se pán uštěpačně.

„Můj muž potřebuje zvážit peníze, které dostal na trhu za kravskou kůži.“

„Ale ale!“ zvolal pán. „Tomu tak věřím! Ledaže byste chtěli zvážit všechny blechy, co vám skáčou po chalupě!“

Váhu jí však přece jen půjčil.

Nájemce – zapomněl jsem prozradit, že mu všichni říkali Šibal, protože při vší bídě neztrácel nikdy dobrou mysl – váhu pozorně prohlédl, našel v ní malou štěrbinu a do té štěrbiny zastrčil stříbrňák. Nebo dva, to vám už neřeknu přesně. A požádal ženu, aby šla váhu zase vrátit.

„Kolikpak jste dostali za tu kůži?“ zeptal se pán.

„Pořádně ani nevím,“ odpověděla žena, „ale jsou toho tři plné bečky. Něco zlata, něco stříbra.“

Pán prohlédl váhu a našel stříbrňák. Hned se vydal za naším Šibalem a zdvořile se ho zeptal:

„Vidím, že kravské kůže poslední dobou podražily. Já mám osm krav! Když je dám všechny porazit, dostanu jen za jejich kůže spoustu peněz.“

Šibal se poškrábal za uchem a řekl mírně:

„A co když nenajdeš toho správného kupce, kterému jsem prodával já?“

„Našel jsi ho ty,“ řekl pán, „tím spíš ho najdu já.“

Vrátil se domů, dal porazit všechny své krávy a odvezl kůže do města. Lidé na trhu se ho ptali, zač je prodává.

„Jednu kůži za tři bečky zlata a stříbra,“ prohlásil pán.

Někteří si mysleli, že mu přeskočilo, jiní se smáli, až se za břicho popadali. Nabízeli mu dvacet franků, nejvýš třicet, ale pán nechtěl ani slyšet. Co mu zbývalo? Musel se vrátit domů s nepořízenou. Bez meškání se vydal za svým nájemcem a řekl mu:

„Přelstil jsi mě! Kvůli tobě jsem zabil svých osm krav. A teď zabiju tebe.“

„Ale pane,“ bránil se Šibal, „já jsem tě přece varoval! Určitě jsi nenašel toho správného kupce!“

„Dobrá,“ řekl pán. „Něco ti povím. Zítra přikážu třem sluhům, aby osedlali tři mé koně a projeli se kolem tvých vrat. Každý bude mít u sedla dvouhlavňovou pušku. Jestliže jim nedokážeš vzít aspoň jednoho koně, zle s tebou zatočím. Připravím tě o krk nebo tě dám k soudu. A teď ukaž, jak jsi chytrý!“

Nazítří vzal Šibal mošnu, do mošny dal pár kousků chleba a hrst tabáku. Do tabáku zamíchal dvě hrsti bylinek, po kterých se dobře spí, a čekal.

Když se na cestě objevili tři jezdci, slušně je pozdravil a zeptal se, co tam pohledávají s puškami u sedla. Sluhové odpověděli podle pravdy, že čekají na jednoho pánova nájemce.

Šibal jim nabídl trochu tabáku, sluhové slezli z koní, posadili se do stínu a labužnický pokurovali. Za malou chvíli spali jako dudci. Šibal si položil na dlaň kousek chleba a nabídl ho nejlepšímu koni, pak ustoupil o několik kroků, nabídl mu další kousek a tak ho odvedl až na dvůr své chalupy.

Když pán viděl, že se vracejí jen dva jeho koně, hned věděl, kolik uhodilo. Rozběhl se za nájemcem.

„Dobrý den, Šibale!“

Tady musím prozradit, že v kraji limousinském jsou lidé náramně slušní. Často se stává, že se dva potkají, dají si nejdřív pěstí do brady a pak teprve řeknou: „Dobrý den!“ Anebo obráceně.

„Pěkný dobrý den, můj pane,“ odpověděl zdvořile Šibal.

„Copak jsi dělal dnes ráno?“ zeptal se pán.

„Byl jsem ve městě na jednom pěkném koni. Ale zpátky už jsem šel pěšky, protože jsem ho prodal.“

Pán byl nejenom lakový, ale také ješitný a nemohl přenést přes srdce, že by ho někdo přelstil. A navíc takový chudák.

„Tak já ti něco povím,“ řekl s lišáckým úsměvem. „Dnes musíš odnést lžíce a talíře z mého stolu, až budeme obědvat. Ale říkám ti předem, že všichni budeme jíst s puškou na klíně. Když to nedokážeš, víš dobře, co tě čeká.“

Sotva pán odešel, vyběhl Šibal na pole a chytil pěknou koroptev. Když o něco později pán a jeho čeledínové zasedli ke stolu, pootevřel Šibal dveře, pustil do světnice koroptev a zase dveře tiše zavřel. Koroptev poletovala od oken ke dveřím a od stolu ke stropu, pán vyskočil, čeledínové s ním, a všichni začali honit koroptev. Strkali se, jeden padal přes druhého, poráželi lavice, byl to zmatek nad zmatek. Nikdo si ani nevšiml, že Šibal vklouzl do světnice, popadl ubrus, svázal všechny čtyři cípy a odnesl ho se vším, co na něm bylo.

Pán konečně chytil koroptev, vrátil se ke stolu a uviděl, že stůl je prázdný. Zavolal služku a ptal se jí, proč už všechno sklidila, ale služka se zapřísahala, že nevyšla z kuchyně ani na krok.

Nazítří se vydal pán za svým nájemcem.

„Dobrý den, Šibale!“

„Pěkný dobrý den, pane!“

„Copak jsi dělal dnes ráno?“

„Co bych dělal?“ odpověděl Šibal s nevinnou tváří. „Snídal jsem! Snědl jsem všechno, co jsem si včera od tebe přinesl.“

„Dobrá,“ řekl pán. „Ale tentokrát mě nepřelstíš. Dnes dám do pece tři hrnce zaječí paštiky a tři sluhové je budou hlídat s puškou v ruce. Bud' si tu paštiku odneseš – nebo víš, co tě čeká.“

Šibal počkal, až se pořádně setmí, pak si vzal špičatou železnou tyč a vydal se k pánovu dvorci. Zvenčí opatrně udělal do zdi díru, vytáhl hrnce s paštikou a pokojně se vrátil domů.

Sotva se pán ráno probudil, běžel za sluhy, otevřel dvířka do pece a ustrnul: paštiky byly pryč, zato ve zdi se šklebila pořádná díra. Honem se rozběhl za Šibalem.

„Dobrý den, Šibale!“

„Pěkný dobrý den, můj pane,“ odpověděl zdvořile Šibal.

„Copak jsi dělal dnes ráno?“ zeptal se pán přísně a hlas se mu třásl vztekem.

„Co bych dělal?“ odpověděl Šibal. „Snídal jsem! A musím ti prozradit, že mi ty tvoje paštiky náramně chutnaly.“

Pán chvíli mlčel, potom řekl:

„Tentokrát to bude horší. Dnes v noci musíš odnést prostěradla z postele, na které budu spát. Pro jistotu budu mít po ruce nabitu pušku. Když to nedokážeš, nemusím ti povídat, co tě čeká.“

Šibal si přes den udělal ze slámy pěkného strašáka, oblékl ho do starých hadrů, na hlavu mu nasadil svůj klobouk a upevnil ho na vysokou tyč. Jakmile se večer setmělo, vydal se k pánovu dvorci a zamával panákem před oknem.

„Podívej se,“ zašeptal pán své ženě, „už je tady!“ Popadl pušku a vystřelil do okna. Panák zmizel.

„Ty jsi ho zabil!“ vykřikla žena. „Honem ho musíš někam odnést, nebo půjdeš před soud!“

Pán vyběhl ze dveří a našel pod oknem slaměného panáka. Chvíli si ho prohlížel a láteřil, až se hory zelenaly. Šibal zatím vklouzl do ložnice a zvolal změněným hlasem:

„Ženo, já jsem ho opravdu zastřelil! Honem mi dej moje prostěradlo, at' ho do něj zabalím a odnesu!“

Žena stáhla prostěradlo, Šibal ho popadl a už byl pryč. V tu chvíli vstoupil pán a řekl rozmrzele:

„Představ si, že ten uličník nastrčil za okno slaměného panáka! A kdepak je moje prostěradlo?“

„Přece sis ho právě odnesl!“

„To jsem nebyl já, ty huso hloupá!“ vykřikl pán vztekle. „To byl ten rošták! Vůbec jsem ho nezastřelil! Trefil jsem jen slaměného panáka! Ale já ho zítra dostanu, jen at' se těší!“

Nazítrí se vydal znova za svým nájemcem.

„Dobrý den, Šibale!“

„Pěkný dobrý den, můj pane.“

„Copak jsi dělal dnes ráno?“

„Dnes jsem trochu zaspal. Na tvém prostěradle se mi spalo jako v bavlnce.“

„Ty si tedy myslíš,“ řekl pán, „že jsi kdovíjak chytrý. Ale na mne si nepřijdeš, to mi věř! Jak víš, náš pan starosta je můj bratr. Půjdeš dnes za ním a odneseš mu všechno zlato a všechny peníze, co má doma v truhle. Jenom ti prozradím, že si je dobře hlídá! Když to neuděláš, víš dobré, co tě čeká!“

Šibal si koupil kozu a večer se vydal do vsi. Zamířil ke zvonici a čekal, až hvězdy ukážou půlnoc. Pak přivázal koze na každý roh svíčku, svíčky zapálil a začal zvonit. Za malou chvíli přiběhl vylekaný starosta.

„Copak se děje? Někde hoří?“

Uviděl kozu s planoucími svíčkami a rozklepal se strachem.

„Jdeš si pro mě?“ zvolal žalostně a padl na kolena. „Co jsem udělal, že mě chceš odvést do pekla?“

„Žádné peklo,“ odpověděl Šibal důstojně. „Přišel jsem, abych tě odvedl do ráje, neboť jsi byl pilný, spravedlivý a šetrný. Přines všechno své zlato a všechny své peníze, vezmeš si je do nebe. A po spěš si!“

Za chvíliku starosta přivlekl pytel zlata a peněz. Šibal si nasypal zlato za košili, peníze si nastrkal do kapes a přikázal starostovi, aby vlezl do pytle. Potom pytel zavázal, hodil ho do chlívku k husám a šel spát.

Ráno přiběhl pán. Tentokrát už nepozdravil a hned spustil zostra:

„Kdepak je starosta? Byl jsem za ním, ale nikdo o něm neví. Zmizel, jako by se do země propadl!“

„Kdo hledá, najde,“ řekl Šibal pokojně. „Když budeš hledat, najdeš i ty.“

Pán se vrátil domů, hledal starostu po celé vsi a po celém dvoře, až ho našel v pytli v husím chlívku. Husy štípaly do pytle, syčely, a starosta jen tiše úpěl: „Takhle jsem si ráj nikdy nepředstavoval!“

Pán rozvázal pytel a zvolal:

„To jsi tedy v pěkném ráji! V husím chlívku jsi! Ale tentokrát se Šibalem zatočím. Musíme se ho zbavit. Utopíme ho!“

Dali pytel sluhům a přikázali jim, aby Šibala chytili, zavázali ho do pytle a hodili do rybníka.

Sluhové se vydali za Šibalem, strčili ho do pytle a už ho nesli k vodě. Slunce vyšlo, začalo připalovat a sluhům bylo horko. Zastavili se před hospodou, opřeli pytel o zed' a řekli:

„Však se dočká! Půjdeme se trochu napít!“

Šibal se zatím krčil v pytli a uvažoval, jak se dostat z ošemetné situace. Najednou slyší, že po cestě žene prasečkář stádo vepřů. Začal křičet, naříkat a bědovat, prasečkář uviděl zmítající se pytel, přistoupil blíž a povídá:

„Copak děláš v tom pytli?“

„Já nechci!“ křičel Šibal. „Já ji nechci za nic na světě!“

„Koho nechceš?“ zeptal se prasečkář. „A kdo tě strčil do toho pytle?“

„Pomoz mi, člověče dobrý!“ křičel dál Šibal. „Chtejí mě oženit s jednou mladou a bohatou nevěstou, pořád říkají, jak je hezká, ale já ji nechci! Já už mám svou Margot!“

„A je ta, co ti ji dávají, doopravdy bohatá?“ zeptal se prasečkář.

„Ani mi ji nepřipomínej!“ bědoval Šibal. „Ta má peněz, že by si mohla koupit tři zámky a ještě by jí zbylo!“

„Víš ty co?“ řekl prasečkář. „Já tě tedy vysvobodím. Vezmeš si moje prasata a já se ožením místo tebe.“

Šibal se nedal dlouho přemlouvat. Prasečkář rozvázal uzel, vsoukal se do pytle a Šibal zmizel se stádem prasat v záhybu cesty.

Hnal je rovnou kolem pánových oken. Pán vyhlédl z okna a strnul.

„Hej, Šibale!“ zavolal na svého nájemce. „Myslel jsem, že tě uto-pili! A kdepak jsi vzal ty vepře?“

„Dobrý den, pane,“ pozdravil zdvořile Šibal. „Tvoji sluhové všechno popletli! Z lenosti mě hodili jen kousek od břehu a tam bylo na dně

tohle stádo prasat. Kdyby si dali záležet a hodili mě až doprostřed rybníka, mohl jsem ted' mít celé stádo krásných koní! Kdybys viděl, co jich tam bylo!"

A hnal své kvičící a chrochtající stádo dál.

„Slyšel jsi to?“ obrátil se pán ke svému bratru, starostovi, který mu stál za zády. „To si přece nenechám ujít! Hned zavolám sluhy, aby mě hodili doprostřed rybníka!“

„A mě taky!“ vykřikl starosta. „Přece jsme bratři, rozdělíme se spravedlivě!“

Zavolali sluhy, nařídili jim, aby je oba zavázali do pytle a hodili doprostřed rybníka.

Sluhové poslechli.

A náš Šibal? Ten se stal ve vsi starostou.

O zpívajícím moři, tančícím jablku a o ptáčkovi, který mluví

Znám jednu pohádku: vypravuje o moři, které zpívá, o jablku, které tančí, a o ptáčkovi, který mluví.

Byly jednou tři sestry, trhaly na poli len.

„Sestřičky,“ řekla Johanka, ta nejmladší, „každá z nás má nějakou tajnou myšlenku, kterou nikomu nesvěří. Přesto bych byla moc ráda, kdybyste mi ji pověděly.“

„Ne,“ odpověděly sestry, „my žádnou tajnou myšlenku nemáme.“

„Ale aspoň jedinou máte určitě každá. Ráda bych ji znala.“

„Tak dobrá!“ řekla Berlinda, nejstarší sestra. „Já bych si chtěla vzít za muže královského správce.“

„A já,“ řekla Markyta, prostřední sestra, „já bych si chtěla vzít za muže královského komořího.“

„A ted' nám pěkně pověz,“ řekly obě starší sestry, „jakou tajnou myšlenku máš ty.“

„Já,“ řekla Johanka, „já bych chtěla za muže samotného krále. Měla bych dvě děti, dvojčata. Chlapce a holčičku, a oba by měli pod kůží zlaté žilky.“

Sotva domluvila, objevil se před nimi král. Byl právě v lese na lov a v úkrytu za stromem slyšel, o čem si děvčata povídají.

Zdvihl nejmladší sestru na koně, odvezl ji do svého zámku na břehu velikého moře a hned nazítrí se s ní oženil. Osm měsíců se od ní nepohnul ani na krok, všude ji doprovázel, všude chodil s ní. Na začátku devátého měsíce král řekl:

„Milá ženo, něco ti musím povědět. Králové sousedních zemí tvrdí, že manželství ze mne udělalo zbabělce, a chystají se napadnout mou zemi. Musím jít bojovat, abych jim dokázal, že lžou jako psi. Vrátím se a přivezu ti zlatý kočár a mnoho darů. Neplač a dávej

na sebe pozor, ať se ti nic nestane. Hlavně tě však prosím: až se ti narodí dvojčata se zlatými žilkami pod kůží, nezapomeň mi poslat rychlého posla se zprávou.“

„Můj králi,“ řekla Johanka, „udělám všechno, co si přeješ.“

Král odjel do boje. Měsíc nato se narodila Johance dvojčata, chlapec a holčička, se zlatými žilkami pod kůží.

„Matko,“ řekla Johanka matce svého muže, „musíme rychle poslat ke králi posla, aby věděl, že děti jsou už na světě.“

Královská macecha však byla zlá a neměla Johanku ani trochu ráda. Rozkázala poslovi, aby královi vyřídil, že se královně narodili pes a kočka.

Posel se rozjel tryskem za králem a řekl mu:

„Dobrý den, králi. Královna Johanka vám vzkazuje, že má psa a kočku.“

A král odpověděl:

„Tedy psa a kočku. Ať na ně dávají dobrý pozor, dokud se nevrátím.“

Posel odjel zpátky ke královské maceše a vyřídil jí vzkaz.

„Dobrý muži,“ řekla královská macecha poslovi, „tady máš sto dukátů. Jdi za Johankou a pověz jí, že král vzkazuje: Okamžitě obě děti utopte!“

Posel vzal sto dukátů a vyřídil, co mu macecha přikázala. Johanka se rozplakala a plakala, nikdo ji nedokázal utišit.

„Děti moje, chudáčkové malí,“ naříkala, „ted' vás hodí do hlubokého moře a já vás nemohu zachránit.“ Naposled je učesala zlatým hřebenem, oblékla je do bílých košilek a položila do kolébky. Sotva to udělala, objevila se v komnatě královská macecha se starým námořníkem a řekla:

„Je čas, abys poslechla svého muže. Dej obě děti tomuto námořníkovi, on se už o ně postará.“

Johanka nechtěla kolébku pustit, bránila děti, jak jen mohla, ale neubráníla. Námořník odnesl kolébku na lod' a vyplul daleko na moře.

Po sedmi dnech se vrátil král z vojny a řekl královské maceše:

„Matko, chci vidět ty dva tvory, kteří se narodili mé ženě. Chci vidět toho psa a kočku.“

„Tvá žena neměla ani psa,“ odpověděla macecha, „ani kočku. Narodila se jí dvě dvojčata, chlapce a holčička, měli pod kůží zlaté žilky. Ale ta zlovolnice nařídila, aby je odvezli na širé moře a hodili do hlubiny.“

Král zbrunátněl strašlivým hněvem a zavolal kata a jeho dva pomocníky.

„Kate, konej svou povinnost!“

„Pane kate, příteli můj,“ řekla v pláči Johanka, „mám k tobě jen jedinou prosbu: vezmi svůj nejostřejší meč a vykonej rychle, co vykonat máš. Ztratila jsem lásku svého muže a moje děti utonuly daleko na širém moři. Už nechci žít.“

„Tak ty chceš sama zemřít!“ zvolal král. „Ale takové štěstí já ti nedopřeju. To by ses rychle zbavila své viny! Pro tebe musí peklo začít už tady na zemi. A já ti přísahám, že ještě nikdy žádná žena na světě netrpěla tolik, jako budeš trpět za svou vinu ty. Sluhové, zříkám se této ženy! Strhněte jí královské roucho a oblečeť ji do nejhorších hadrů. Od této chvíle bude žít se psy pod mým stolem a živit se jen zbytky, které spadnou na podlahu.“

Katovi pacholci poslechli. Královna se nebránila ani jediným slovem a maceha byla spokojena, protože nenáviděla Johanku z celého srdce.

Avšak ani král, ani maceha, ani samotná mladá královna netušili, že se stalo něco, co nikdo nepředpokládal. Kolébka s dvojčaty se houpala tři dny a tři noci na vlnách, ale nepotopila se. Moře bylo mírné a pokojné a vlny si podávaly kolébku z náruče do náruče, až ji zanesly ke břehu, poblíž rybářské chatrče. Rybářova žena našla kolébku, vzala si dvojčata k sobě a nakrmila je kozím mlékem. Večer se vrátil rybář z lovů.

„Muži,“ řekla žena, „podívej se na ty dvě ubohé děti. Představ si, že mají pod kůží zlaté žilky! Nějaký zlý člověk je spustil v kolébce na

moře, ale kolébka se nepotopila. Prosím tě, slituj se nad nebožátky, ty děti přece za nic nemohou!"

Rybář rád souhlasil, a tak obě děti zůstaly v jeho rodině. Rybář s rybářkou se o ně starali jako o vlastní celých sedm dlouhých let. Děti jim říkaly tatínku a maminko a milovaly je z celého srdce. Jednoho dne však rybář řekl:

„Děti, musím vám povědět pravdu. Já nejsem váš otec. Nějaký zlý člověk vás hodil do moře, ale vaše kolébka se nepotopila. Našli jsme vás a starali jsme se o vás. Jestliže chcete, můžete s námi zůstat navždycky.“

„Děkujeme vám za všechno,“ řekl chlapec. „Ale už dlouho jsme jedli váš chléb a rádi bychom vám všechno oplatili, abyste neměli do smrti takovou bídu. Půjdeme hledat své skutečné rodiče.“

Ubohé děti se rozloučily a opustily rybářovo chatrč na břehu velikého moře. Tři dny putovaly po břehu a po celou dobu neviděly jiného živého tvora než ptáky na nebi, divoká zvířata v houštinách a ryby, vyskakující nad hladinu. Jedly ostružiny a pily vodu z potoků, které přitékaly k moři. Když slunce zapadlo, uložily se k spánku pod vysoký dub nebo do teplého písku.

Ráno čtvrtého dne se zvedly na moři bílé vlny a moře začalo zpívat:

„Jen jděte, děti,“ zpívalo veliké moře. „Jděte stále rovně po jemném písku na břehu. Blíží se chvíle, kdy najdete svého otce a matku. Jděte, děti.“

Dvojčátka se dala znova na cestu. Tři dny šly děti podle velikého moře a neviděly jiného živého tvora než ptáky v povětrí, divoká zvířata v houštinách a ryby, vyskakující nad hladinu. Jedly ostružiny a pily vodu z potoků, které přitékaly k moři. Když slunce zapadlo, uložily se ke spánku pod vysoký dub nebo do teplého písku. Ráno čtvrtého dne spatřily na pobřežním svahu jabloně a na ní jablko červené jako vlčí mák.

„Počkej tady, sestřičko,“ řekl chlapec. „Vylezu na jabloň a utrhnu ti to jablko.“

Z houštiny nedaleko jabloně se vynořil muž a pravil:

„Nelez tam, chlapče. Udělám to sám.“

Vylezl na jabloň, utrhl jablko červené jako vlčí mák, hodil ho chlapci do rukou a zvolal:

„Můj malý příteli, nech si to jablko červené jako vlčí mák a dávej na ně pozor. Pomůže vám poznat zlou ženu, která přikázala, aby vás utopili v hlubokém moři.“

V tom okamžiku přiletěl malý ptáček a posadil se na nejvyšší větev jabloně. Muž vzal ptáčka do dlaně, slezl na zem a řekl dívce:

„Děvenko, vezmi si toho ptáčka. Je to ptáček, který všechno ví a dovede mluvit. Pomůže vám potrestat toho, kdo vás dal odvézt na širé moře a kdo přikázal, aby vás hodili do hlubiny.“

Potom muž odešel, nikdo neví kam. Ještě toho dne dorazily obě děti před bránu otcova zámku, bylo právě poledne. Zaklepaly na bránu a zavolaly:

„Pěkně prosíme, dejte nám kousek chleba, máme hlad!“

„Sluhové,“ přikázal král, „běžte se podívat, kdo to volá před branou mého zámku.“

Sluhové byli za chvilku zpátky.

„Králi, jsou to dvě ubohé sedmileté děti, chlapec a holčička.“

„Dobrá,“ řekl král. „Zaveděte je do kuchyně a dbejte, aby jim nic nechybělo.“

Sluhové odvedli dvojčata do kuchyně, dali jim najíst a postarali se, aby jim nic nechybělo. Když se děti dosyta najedly, řekly:

„Chceme mluvit s králem!“

Zavedli je do síně, kde seděl král se svou matkou u stolu.

„Co chcete, děti?“ zeptal se jich zvědavě.

„Králi, chceme ti poděkovat. Musíme jít zase dál, protože hledáme svoje rodiče. Byl jsi na nás hodný.“

„A z které jste vlastně země?“ zeptal se král.

„Králi, my nevíme. Když jsme se narodili, položili nás do kolébky a kolébku hodili do velkého moře, ale moře nás vyvrhlo na pevninu. Sedm let se o nás staral rybář s rybářkou, jako bychom byli jejich vlastní.“

„To byli dobrí lidé. Ale povězte mi, jak poznáte své rodiče?“

„Králi, my sami nevíme, jak je poznáme. Ale oni nás určitě pojnazí, protože máme pod kůží zlaté žilky.“

Král vyskočil.

„Rychle! Ukažte mi je!“

Děti si přetáhly přes hlavu rybářské haleny a ukázaly mu svou kůži. Měly podní zlaté žilky.

„Mé děti!“ zvolal král. „To já jsem váš otec!“

Johanka, která se po celou dobu krčila pod stolem mezi psy, vykřikla v pláči:

„Moje ubohé děti! Moje ubohé děti!“

„Ty buď zticha a mlč!“ zvolal hněvivě král. „To ty jsi je dala odvézt na veliké moře a hodit je do hlubiny. Zůstaň pod stolem jako býdný pes, protože nic jiného nejsi.“

„Králi,“ řekly děti, „nesud' tak rychle naši matku. Dnes ráno nám dal jeden člověk něco, podle čeho poznáme zlou ženu, která nás dala hodit do moře.“

„Dokažte to tedy! Chci to vědět!“

Chlapec vytáhl z kapsy jablko červené jako vlčí mák a položil je na stůl. Jablko začalo tančit, tančilo a tančilo, znenadání seskočilo ze stolu a přikutálelo se maceše k nohám. Pak zmizelo, ztratilo se a nikdo nevěděl kam.

V tu chvíli otevřela holčička dlaň s mluvícím ptáčkem.

„Píp píp píp!“ spustil ptáček. „Královna Johance se narodila dvojčátka, chlapec a dcera, a obě děti měly pod kůží zlaté žilky. Píp píp píp! Královská macecha rozkázala poslovi: Povíš králi, že se Johance narodil pes a kočka. Píp píp píp! A král tehdy odpověděl: Hlídejte dobře toho psa a kočku. Píp píp píp! Macecha dala

poslovi sto dukátů a posel řekl: Král vzkazuje, abyste obě děti hned utopili!"

Ptáček dozpíval a odletěl otevřeným oknem, nikdo neví kam.

Král se sklonil a pomohl Johance vstát. Padl před ní na kolena a prosil ji za odpuštění, dal jí přinést královskou korunu, prsteny a náušnice. Potom se obrátil k maceše a řekl:

„V neděli ráno za svítání vykonáme spravedlnost.“

Ještě toho večera přikázal královskému bubeníkovi, aby třikrát za den až do konce týdne dal bubnovat ve všech městech a vesnicích celého království:

„Ratata bum! Ratata bum! Ratata bum!

Král dává všem mužům své země na vědomost, aby se v neděli ráno za svítání dostavili na největší náměstí hlavního města. Ženy a děti zůstanou doma. Který muž nepřijde, bude potrestán za neuposlechnutí královského rozkazu.“

V neděli za svítání se shromáždil na největším náměstí hlavního města obrovský zástup mužů. Uprostřed prostranství stál král, na hlavě měl královský baret, meč po boku. Neplakal, protože muž nemá plakat, zvlášť když je to král a když je to před tolika lidmi. Za králem stál kat a jeho dva pacholci v červených kápích. Každý měl bič s olověnými kuličkami a ostře nabroušený meč.

„Muži této země!“ zvolal král. „Poslouchejte dobře! Za malou chvíli sem přivedou královnu matku, aby se zodpovídala za to, co učinila. Avšak žádný z mých soudců nemá právo soudit královskou matku, i když je to macecha. Budu ji proto soudit sám. Vojáci, přiveďte ji.“

Vojáci přivedli macechu.

„Matko,“ řekl král, „stojím před tebou jako tvůj soudce. Chtěla jsi zahubit mé děti. Tvou vinou jsem zacházel sedm let se svou ženou hůř než se psem, ačkoli byla bez viny.“

„To není pravda!“ vykřikla macecha. „Dokaž to!“

„Vojáci,“ rozkázal král, „přiveďte mou ženu.“

Vojáci přivedli Johanku.

„Ženo, prosím tě, abys pověděla všechno, co víš.“

Johanka sklonila hlavu a řekla tiše:

„Pane můj, nebudu mluvit proti tvé matce.“

Král na ni pohlédl a pochopil, že už neřekne ani jediné slovo.

V té chvílce spadlo doprostřed náměstí jablko červené jako vlčí mák. Začalo tančit, tančit, pak se zakutálelo maceše k nohám a už se nepohnulo.

„Vidíš?“ zvolal král. „Tančící jablko ukazuje tvou vinu!“

„Tančící jablko nemluví,“ řekla macecha. „Nepromluvilo ani slovo!“

Tančící jablko zmizelo a už se nikdy nevrátilo, nikdy. Král nevěděl, co má dělat, a macecha stále volala:

„To všechno není pravda! Dokaž to!“

V tu chvíli se snesl z oblak malý ptáček, ptáček, který mluví. Posadil se na nejvyšší větev stromu uprostřed náměstí a začal zpívat:

„Píp píp píp! Královna Johance se narodila dvojčata, chlapec a dívka, a obě děti měly pod kůží zlaté žilky. Píp píp píp! Královská macecha přikázala poslovi: Vyřid' králi, že se královna narodili pes a kočka. Píp píp píp! Král odpověděl: Dávejte na toho psa a kočku dobrý pozor. Píp píp píp! Macecha dala poslovi sto dukátů a posel řekl: Král vzkazuje, abyste obě děti hned utopili!“

„Slyšíš?“ zvolal král, až se to rozlehlo po celém náměstí. „Ptáček, který všechno ví a mluví, tě žaluje!“

Macecha už neřekla nic, mlčela. Ptáček, který všechno ví a mluví, roztáhl křídla a odletěl. Už se nikdy, nikdy nevrátil.

Král pobledl ve tváři a zesmutněl, tolík zesmutněl, že se všem mužům na celém náměstí sevřelo srdce. Avšak neplakal, protože muž nesmí plakat, zvlášť když je to král a když je to před tolika lidmi.

„Matko,“ řekl tiše, „jsi vinna a já tě musím odsoudit. Kat ti srazí hlavu.“

Lidé na celém náměstí začali volat:

„Ale syn přece nesmí odsoudit svou matku!“

„Mlčte!“ zvolal král. „Já tady poroučím, protože já jsem král!“

Rozhlédl se po náměstí tak hněvivýma očima, že se všichni zahvěli strachem.

„Muži mé země, poslouchejte dobře! Odsoudil jsem matku na smrt, protože si to žádala spravedlnost. A teď jí říkám: Matko, odpust' mi. Odejdi do kláštera a přemýšlej až do konce svého života o tom, co jsi způsobila. Jsi volná.“

Královská maceha se obrátila a odešla se sklopenou hlavou. Muži na náměstí vykřikli jedním hlasem:

„Král jí odpustil, protože je to jeho matka!“

„Mlčte!“ zvolal král. „Rozsudek byl vynesen a je nutné ho vykonat. Ale spravedlnost žádá, aby byl vykonán na tom, kdo se provinil nejvíce.“

Odhodil svůj meč, až to zařinčelo. Strhl si královský baret, královský háv i košili, stál tam do půli těla nahý. A ve tváři měl smutek, takový smutek, že ho všem lidem bylo líto. Avšak neplakal, protože muž nesmí plakat, zvlášť když je to král, a zvlášť když je to před tolika lidmi.

„Muži této země,“ zvolal král znovu, „poslouchejte dobře! Odsoudil jsem svou matku, protože si to zasloužila. Odpustil jsem jí, protože jako král mám právo odpouštět. Ale rozsudek musí být vykonán, spravedlnost nesmí nikdo obejít. A já jsem ten, kdo podstoupí trest. Kate, konej svou povinnost!“

Avšak kat ani jeho pacholci se neodvážili krále dotknout, stáli a nehýbali se.

„Tak mějte se přece k dílu!“ vykřikl král. „Pospěšte si! A udělejte svou práci dobře!“

Kat a jeho pacholci přivázali krále ke stromu, čelem ke kmenu, a kat vzal do ruky bič.

„Pořádně, kate!“ vykřikl král při první ráně. „Pořádně!“ A počítal rány. Když dopadla poslední, kat krále odvázal. Král byl ztýraný, ve tváři měl bolest, každý ho litoval. Ale neplakal, protože muž nesmí plakat, zvlášť když je to král, a zvlášť když se na něj všichni dívají.

„Už dost!“ zvolali lidé na náměstí. „Dost! Nechceme, aby král zemřel!“

Král se napřímil a vykřikl:

„Já jsem váš král, já dávám rozkazy!“

Poklekl k popravčímu špalku a sklonil hlavu. Kat vzal do ruky ostře nabroušený meč a rozmáchl se, ocel se zaleskla v slunci. Avšak sotva se meč jen dotkl králova krku, zlomil se jako ze skla a na králově kůži se neobjevilo ani škrábnutí.

„Kate,“ vykřikl král, „vezmi si meč od svého pacholka a vykonej rozkaz!“

Kat vzal meč z rukou svého pacholka a znovu se rozpřáhl, ocel se zablýskla ve slunci. Sotva se však meč jen dotkl králova krku, ocel se roztríštila jako ze skla a na králově krku nebylo ani škrábnutí. Zástup na náměstí zvolal jedním hlasem:

„Už dost! Chceme, aby náš král žil!“

„Mlčte,“ odpověděl král. „Já tady dávám rozkazy, já jsem váš král!“
Pohlédl na kata a přikázal:

„Kate, vezmi si ostře nabroušený meč od svého druhého pacholka a vykonej rozkaz.“

Kat si vzal veliký meč od svého druhého pacholka. Sotva se však meč jen dotkl králova krku, roztríštيل se jako ze skla. Zástup na náměstí zvolal jakoby jedním hlasem:

„Už dost, dost! Chceme, aby náš král žil!“

„Mlčte,“ odpověděl král. „Já tady dávám rozkazy!“ Pohlédl na kata a přikázal:

„Vezmi si jiný meč. Ale dej si pozor, ať má dobré ostří!“

„Pane,“ řekl kat a zkřížil ruce na prsou, „ani já, ani moji pacholci tě neposlechneme. Je psáno: Když odsouzenec i potřetí zůstane žít katovou chybou, musí si odsouzenec a kat vyměnit místo. Ale je také psáno, že odsouzenec je volný, když ani kat neudělá chybu. A já jsem ji neudělá. Ani já, ani moji pacholci se tě už nesmíme dotknout. Takový je zákon!“

Král povstal.

„Dobrá, můžeš jít. I král musí ctít zákony předků.“

Kat a jeho pacholci odešli a král zvolal:

„Muži mé země, poslouchejte dobře, co vám řeknu. Chtěl jsem vzít na sebe trest, který jsem vynesl podle zákona. Viděli jste sami, že jsem jednal podle práva. Slibuji vám, že budu vládnout podle spravedlnosti. A ted' se vrat'te domů.“

Muži se rozešli, za chvíli bylo náměstí prázdné. Také král se vrátil do paláce ke své ženě a k dětem. A svůj slib opravdu splnil.

Král havranů

Byl jednou jeden muž. Zelený byl jako tráva a měl jen jedno oko uprostřed čela. Žil ve starém domě na pokraji lesa. Zelený muž měl tři dcery: nejstarší byla krásná jako den, jako slunce. Prostřední byla ještě krásnější a ta nejmladší, desetiletá, byla ze všech nejkrásnější.

Jednoho zimního večera stál Zelený muž u okna a díval se do krajiny. Začínalo se šeřit a od řeky stoupala mlha. Náhle se ozval od lesa šum křídel a na okno přiletěl obrovský pták. Velký byl jako býk a černý jako saze. Pohlédl na Zeleného muže a zakrákoral:

„Krá krá krá! Já jsem Král havranů.“

„Králi havranů,“ polekal se muž, „co ode mne chceš?“

„Krá krá krá! Zelený muži, chci jednu tvou dceru za ženu.“

„Králi havranů, počkej chvíli.“

Zelený muž odešel do pokoje tří dcer a řekl:

„Dcerky, dcerušky, poslouchejte, co vám povím. Přiletěl Král havranů a chce jednu z vás za ženu.“

„Otče,“ řekla nejstarší dcera, „vívš přece dobře, že jsem se před rokem zasnoubila se synem španělského krále. Právě včera mi poslal vzkaz, že si pro mě brzo přijde a odvede mě do své země. Vidíš sám, že si nemohu vzít Krále havranů.“

„Otče,“ řekla prostřední dcera, „už tomu bude rok, co jsem se zasnoubila se synem krále z Ostrovů uprostřed moře. Včera mi vzkázal po svém námořníkovi, že si pro mě brzo přijde a odvede mě. Vidíš sám, že se nemohu vdát za Krále havranů.“

Zelený muž pohlédl na svou nejmladší, na Markétku. Bylo mu jí líto a v duchu si pomyslil: Kdybych dal tohle dítě Králi havranů, musel bych si připadat až do konce svých dnů jako největší netvor a zloduch.

Nahlas však neřekl nic a vrátil se ke Králi havranů, který stále ještě seděl na římse a čekal.

„Králi havranů, žádná má dcera tě nechce.“

Král havranů zaklapal zlostně zobanem a rozhněval se. Vyklovil Zelenému muži jeho jediné oko a odletěl do mlhy nad řekou.

Zelený muž začal bědovat, uslyšely ho tři sestry a polekaně přiběhly. S nářkem jim pověděl, co se stalo.

„Otče,“ řekla nejstarší dcera, „já jsem ti nechtěla ublížit. Ale přece jsem se nenarodila, abych si vzala za muže Krále havranů!“

A stejně promluvila i prostřední dcera. Jen nejmladší, Markétka, mlčela a hlavu měla sklopenou.

„Odved'te mě do mého pokoje,“ řekl Zelený muž. „A nikdo at' ke mně nechodí. Když budu něco potřebovat, zavolám vás.“

Celou noc proseděl ve svém pokoji a přemýšlel, co má dělat. Nic ho však nenapadlo. Už nikdy neuvidím měsíc na hladině řeky, říkal si v duchu, už nikdy neuvidím mlhu, jak stoupá z lesů. Cítil se opuštěný a sám.

Druhého dne zrána k němu přišla Markétka. Pohladila ho po vlasech a řekla:

„Otče, vezmu si Krále havranů.“

Zelený muž ji prosil, přemlouval, ale Markétka se nedala oblomit.

„Neboj se o mne,“ opakovala mu znova a znova. „Já už si poradím.“ Potom odešla a Zelený muž zůstal zase sám. Seděl bez hnutí v kresle a hlavou se mu honilo tisíc myšlenek.

Večer zavolal nejmladší dceru a řekl jí:

„Markétko, bud' tak hodná, odved' mě k oknu, kde jsem byl včera, když přiletěl Král havranů. A nech mě o samotě.“

Markétka ho odvedla k oknu a po špičkách odešla. Začalo se stmítat, od řeky stoupala mlha a vlhko. Znenadání se ozval šum velkých křídel a na okno přiletěl Král havranů. Velký byl jako býk a peří měl černé jako saze. Posadil se na římsu a zakrákoral:

„Krá krá krá! Já jsem Krále havranů.“

„Králi havranů,“ řekl Zelený muž tiše, „dám ti svou nejmladší dceru za ženu.“

Král havranů se dotkl křídlem čela Zeleného muže a uzdravil ho.

„Krá krá krá!“ zakrákoral znovu. „At’ si má nevěsta obleče zítra bílé šaty a čeká na mě. Přiletím si pro ni za svítání.“

Nazítrí za svítání se objevilo na obloze obrovské hejno havranů. Bylo jich tolik, že zakryli slunce a na krajinu padlo šero. Všichni byli černí, jen Král havranů se skrýval za velkým bílým závěsem, který nesli dva havrani v zobanech. Snesli se na louku před domem a čekali. Zelený muž se rozloučil se svou nejmladší dcerkou a přivedl ji na louku. Zastavila se před závěsem a mlčela.

„Vezmeš si mne za muže?“ zeptal se Král havranů.

„Ano,“ řekla Markétka a sklopila hlavu ještě více.

„Krá krá krá!“ zakrákoral Král havranů. „Zelený muži, odved' svou dceru zpátky domů. Můžeš si ji ponechat ještě do poledne. Potom ji moji havrani odnesou do mého království.“

Zelený muž odvedl dceru a hejno havranů odletělo i se svým králem k severnímu obzoru.

Čas míjel, přišlo poledne. Markétka vyšla před dům, objala otce a řekla tiše:

„Sbohem, otče. Sbohem, sestřičky. Odcházím z domova a už se nikdy, nikdy nevrátím.“

Z oblohy se sneslo hejno havranů, vzali Markétku na křídla a odnesli ji daleko na sever, do země sněhu a ledu, kde neroste ani strom, ani travička. Postavili nevěstu před bránu velkého hradu a Markétka řekla:

„Děkuji vám, havrani. Jděte si odpočinout, máte za sebou dlouhou cestu.“

Havrani odletěli a Markétka zůstala sama. Vstoupila do hradu, který byl tak vysoký, že se věžemi dotýkal mraků. Vešla do velké síně a rozhlédla se. V krabu plápolal oheň, všude hořely svíce, ale nikde nikdo.

Chodila z komnaty do komnaty, ze síně do síně, až přišla do velkého hodovního sálu. Stůl se jen prohýbal pod mísami s vybranými

jídly, ale u stolu bylo jedno jediné křeslo a před ním byl připraven jediný stříbrný talíř. Markétka usedla do křesla, ale neměla žízeň ani hlad, v myšlenkách se bez přestání vracela domů, k otci a k sestrám. Chvíli tak seděla, potom vstala a opustila hodovní síň. Kráčela smutně dlouhou chodbou. Na konci chodby spatřila otevřené dveře, vstoupila a uviděla připravené lůžko, napůl ukryté za zlatými a stříbrnými závěsy. Ulehla a zatáhla závěsy, oči se jí začaly pomalu zavírat.

Byla právě půlnoc, když ji probudil šum velkých křídel. Byl to Král havranů. Zastavil se na prahu komnaty a zakrákoral:

„Krá krá krá! Zhasni světlo!“

Markétka zhasla svíci a Král havranů vstoupil do temné komnaty. Zastavil se před závěsem a řekl:

„Krá krá krá! Poslouchej mě dobrě, něco ti prozradím. Kdysi jsem byl člověk jako každý jiný a kraloval jsem mnoha lidem. Zlý kouzelník mě proměnil v havrana a se mnou i všechny moje poddané. Ale také mi řekl, že je to jen zkouška. Můžeš nás zachránit, až se staneš opravdu mou ženou. Jsi však ještě mladá, mladičká, vždyť je ti teprve deset let. Počkáme sedm roků a teprve potom vystrojíme svatbu. Budu se k tobě vracet každý večer, ale pamatuj si, že po celou tu dobu mě nesmíš spatřit ani na okamžik. Jinak nás všechny postihne velké neštěstí – mne, můj lid i tebe.“

Markétka ležela tiše ve tmě. Slyšela, jak Král havranů odložil křídla i peří, jak uléhá na lůžko za hustým zlatým závěsem, jak pokládá k závěsu meč na znamení, že ještě nejsou muž a žena. Trvalo dlouho, než konečně usnula.

Druhého dne před rozedením Král havranů tiše vstal, navlékl si kůži s peřím a křídla, vzal meč a bez jediného slova odešel.

A tak tomu bylo každého dne, večer i ráno. Markétka si pozneáhlu začala na Krále havranů zvykat. Brzy poznala, že má dobré srdce, a vážila si ho. Měla však v opuštěném hradě dlouhou chvíli, za celý ten čas neviděla ani živáčka, neměla si s kým promluvit.

Aby si trochu ukrátila čas, chodívala zrána na procházku do okolí. Avšak kam se podívala, všude byl jen sníh a led, nikde ani strom, ani travíčka.

Když se zase tak jednoho dne procházela po zasněžené pláni, mraky na obloze se protrhly a Markétka spatřila v dálce vysoké hory. Zdvíhaly se na obzoru a byly celé zelené, bez ledu a sněhu. Chvíli váhala, ale hory jako by ji přitahovaly. Šla dlouho a dlouho, až došla k malé chatrči u řeky. Hladina byla zamrzlá, jen při břehu led roztál a voda vesele žbluňkala mezi kamením. Nad vodou se skláněla pradlena a prala prádlo. Byla stará, stařičká, ve tváři měla tisíc vrásek.

„Dobrý den, pradleno!“ pozdravila Markétka. „Vidím, že prádlo, které namáčíš v řece, je černé jako saze. Dovolíš mi, abych ti pomohla?“

Pradlena se ohlédla a přikývla.

Markétka přiklekla na kámen po jejím boku. Sotva ponořila první košili do vody, košile zbělela jako mléko. Když to pradlena spatřila, narohnala se v zádech a řekla:

„Tak konečně jsi přišla, chudérko moje malá! Něco ti povím. Tvůj král ti dobře poradil, ale rady nejsou k ničemu. Co se má stát, to se stane. Ted' se vrať do hradu a raději už za mnou nechod'. Přijd' jen tehdy, když to budeš moc a moc potřebovat.“

Markétka se vrátila do hradu a žila stejně jako dřív. Tak míjel den za dnem, měsíc po měsíci, rok za rokem. Uplynulo sedm let. Jednou zrána si Markétka pomyslela: Čas zkoušky se naplňuje a já chci vědět, kdo je vlastně Král havranů. Jak asi opravdu vypadá?

Večer před spaním si připravila v pokoji svíčku, zapálila ji, ale ukryla její plamínek tak dobré, že v komnatě bylo tma jako jindy. Potom ulehla a čekala. O půlnoci se ozval šum křídel a dveře se otevřely. Byl to Král havranů. Markétka s otevřenýma očima naslouchala, jak svléká kůži s peřím, jak odhazuje křídla a jak polkládá k závesu obnažený meč. Potom ulehla a usnula. Markétka tiše,

tichounce sáhla po svíčce a poodhrnula závěs. Na lůžku spal mladý muž, krásný jako den. Dívala se mu do tváře jako očarovaná, ale znenadání ukápla ze svíčky kapka vosku a spadla mu na čelo. Král havranů se probudil, otevřel oči a vykřikl:

„Co jsi to udělala? Způsobila jsi velké neštěstí mně, mým lidem i sobě. Zítra končí čas naší zkoušky. Mohl jsem být tvým mužem a ty mou ženou, mohl jsem zůstat už navždycky takový, jakého mě ted' vidíš. Všechno je ztraceno, zlý kouzelník mi může dát zase jinou podobu, jakou jen bude chtít. Ale je pozdě na nářek a lítost nám nepomůže. Odpouštím ti. Odejdi z hradu, vrat' se domů. Jdi kamkoli se ti zlíbí, ted' už je to jedno. Jen jdi pryč, abys neviděla, co se stane. A bud' hodně šťastná.“

Markétka se s pláčem oblékla a opustila hrad. Sotva vyšla z brány, objevil se v královské ložnici zlý kouzelník. Spoutal Krále havranů železným řetězem a vynesl ho jako pírko vzhůru do oblak. Letěl a letěl, až ho donesl na vrchol vysoké hory na ostrově uprostřed moře a tam ho přikoval ke skále. Když skončil, rozhlédl se a zahvízdal. Hvízd ještě ani nedozněl ve skalách a v kamenné rokli se objevili dva vlci. Každý z nich byl velký jako býk, jeden černý jako saze, druhý bílý jako sníh. Potom se kouzelník vznesl do povětří a zmizel v mracích. Vlci však zůstali; bílý vlk hlídal zajatce ve dne, černý ho hlídal v noci, nevzdálili se od něj ani na chvilku.

A co se zatím stalo s neštastnou Markétkou? Když opustila hradní bránu, pro slzy sotva na cestu viděla. Šla a šla, až si náhle vzpomněla na starou pradlenu. Zamířila k zeleným horám na obzoru, brodila se závějem sněhu, až došla k chatrči nad řekou. Stará pradlena stála na prahu, jako by ji čekala. Objala Markétku, pohladila ji po tváři a řekla:

„Chudérko Markétko! Rady nejsou k ničemu a litovat je pozdě, vždycky se stane, co se stát má. Kdysi dávno jsi mi pomohla, dnes pomohu já tobě.“

Podala Markétce pář těžkých střevíců a pokračovala:

„Vezmi si ty střevíce ze železa, obuj si je a jdi hledat Krále havranů. Zlý kouzelník ho přikoval ke skále na vrcholu vysoké hory uprostřed

moře.“ Podala jí malou mošnu a řekla: „V té mošničce budeš mít vždycky dost chleba, abys neměla nikdy hlad.“ Podala jí koženou láhev a řekla: „Z té láhve se můžeš vždycky napít, abys neměla žízeň.“

Potom jí podala nůž.

„A ještě si vezmi tento nůž, abys dokázala useknout trs modré trávy. Trávy, která zpívá ve dne i v noci a která zlomí každé žezezo a každou ocel. Až roztrháš žezezné střevíce, budeš u cíle své cesty. Pak budeš moci vysvobodit Krále havranů.“

Markétka poděkovala a obula si žezezné střevíce. Potom si vzala mošničku s chlebem, koženou láhev s čistou vodou a nůž a vydala se na cestu.

Třetího dne došla do země, kde není nikdy noc a kde nesvítí měsíc ani hvězdy, kde bez přestání žhne palčivé slunce. Šla tou zemí celý rok. Když měla hlad či žízeň, otevřela mošničku nebo se napila z kožené láhve, v níž vody nikdy neubývalo. Jakmile nadešel večer, ulehla na místě, kde právě byla, a usnula tvrdým spánkem. Když tak putovala celý rok, spatřila před sebou modrou trávu, modrou od koříneků až po konec stébel, modrou jako kvítka lnu. Vzpomněla si na dárek staré pradleny a vytáhla nůž.

„Markétko,“ řekla tráva, „schovej zase svůj nůž, ten nůž z ryzího zlata. Jsem modrá tráva. Ale nejsem tráva, která dokáže zpívat ve dne i v noci, nejsem tráva, která zlomí žezezo či ocel.“

Markétka schovala nůž a kráčela dál.

Po třech dnech došla do kraje, kde není den a není noc, kde svítí pořád jen měsíc, velký bílý měsíc v úplňku. Putovala tou krajinou po celý rok. Když měla hlad nebo žízeň, otevřela mošničku nebo se napila z kožené láhve. Když se jí chtělo spát, ulehla na místě, kde právě byla, a usnula tvrdým spánkem. Tak kráčela celý rok, až před sebou spatřila modrou trávu, modrou od koříneků až po konečky stébel, trávu modrou jako kvítka lnu. Modrá tráva zpívala:

„Jsem modrá tráva, jsem tráva, která zpívá.“

Markétka vytáhla nůž.

„Markétko,“ zašelestila tráva, „schovej zase svůj nůž, ten nůž z ryzího zlata. Jsem modrá tráva, jsem tráva, která zpívá. Ale nejsem tráva, která dokáže zlomit železo nebo ocel.“

Markétka ukryla nůž a kráčela dál.

Po třech dnech došla do kraje, kde nesvítí slunce ani měsíc, kde je ustavičná noc. Tou krajinou kráčela po celý rok. Když měla hlad či žízeň, otevřela mošničku nebo se napila z kožené láhve. Jakmile se jí chtělo spát, ulehla na zem, kde právě byla, a usnula tvrdým spánkem. Když tak putovala celý rok, uslyšela ze tmy zpěv:

„Jsem modrá tráva, jsem tráva, která zpívá v noci i ve dne.“ Markétka vytáhla nůž a kráčela tmou za zpěvem.

„Markétko,“ zvolala tráva, „schovej zase svůj nůž, ten nůž z ryzího zlata. Jsem modrá tráva, jsem tráva, která zpívá v noci i ve dne. Ale nejsem tráva, která dokáže zlomit železo nebo ocel.“

Markétka schovala nůž a kráčela dál. Znenadání se tma začala jasnit a nad obzorem se objevilo slunce. Markétka stála na břehu moře. Bezradně se rozhlížela po nekonečné vodní pláni, když náhle spatřila v zátočině malou lod'ku.

Vkročila do lod'ky a lod'ka vyjela na širé moře. Sedm dní a sedm nocí neviděla Markétka nic než vodu, vodu a zase jen vodu, vodu kolem dokola, od obzoru k obzoru. Ráno osmého dne přirazila lod'ka ke břehu ostrova, jehož srázy byly porostlé modrou trávou. Srázy a rokle se zdvíhaly vzhůru a mizely v oblacích. A tráva zpívala:

„Jsem modrá tráva, jsem tráva, která zpívá ve dne i v noci. Jsem modrá tráva, jsem tráva, která zpívá ve dne i v noci, jsem tráva, která zlomí i železo a ocel.“

Markétka vyskočila na břeh do trávy a železné střevíce se jí rozpadly na nohou. Zpěv trávy však probudil velkého bílého vlka. Velký bílý vlk probudil velkého černého vlka a oba se vrhli roklí proti Markétce.

Markétka uřízla trs trávy zlatým nožem a zamávala hrstí stébel proti vlkům. A tráva v její ruce stále zpívala:

„Jsem modrá tráva, jsem tráva, která zpívá ve dne i v noci. Jsem modrá tráva, která zlomí železo i ocel.“

Bílý vlk se zastavil, ulehl do trávy a usnul. Černý vlk se zastavil, ulehl do trávy, zavřel oči a usnul.

Markétka šplhala po skalách výš a výš, až vystoupila na samotný vrchol hory. Spatřila před sebou Krále havranů, přikovaného ke skále těžkým železným řetězem. Dotkla se železa trsem modré trávy, která stále zpívala:

„Jsem modrá tráva, jsem tráva, která zpívá ve dne i v noci. Jsem modrá tráva, která zlomí železo i ocel.“

Železný řetěz spadl zajatci k nohám a tráva zmlkla. Král havranů se vztyčil, už to nebyl obrovský černý havran, ale mladý muž, sežehlý sluncem a větrem výšek. Objal Markétku a řekl:

„Děkuji ti z celého srdce.“

Potom se obrátil a vykřikl do všech čtyř světových stran, až se to rozlehlo mezi skalami a daleko nad mořem:

„Krá! Krá! Krá! Krá!“

Ozvěna jeho volání ještě ani nedozněla, když se nebe na všech stranách zatemnilo obrovskými hejny havranů. Blížili se a blížili, snesli se na ostrov, pokryli všechny břehy a skály. A sotva se dotkli země, už to nebyli havrani, ale živí lidé, muži a ženy a děti. Když přiletěl poslední havran a nebe se zase rozjasnilo, Král zvolal:

„Lidé dobrí! Vaše i moje trápení je u konce. Poděkujme všichni této ženě, poděkujme královně Markétce!“

Nad ostrovem se zdvihl veliký šum hlasů a volání díků.

„A ted,“ zvolal znova Král, „pohled'te k obzoru!“

Podívali se k moři a spatřili v dálce veliké loďstvo, připlouvající na plné plachty k ostrovu.

„To je loďstvo mého bratra,“ řekl Král. „Má sedm tisíc lodí a všechny přijíždějí pro nás, aby nás odvezly zpátky domů.“

Markétka stála po boku svého Krále a oba se dívali na bílé plachty lodí, které se blížily a blížily.

O anglické princezně

Žila kdysi dávno jedna princezna, dcera anglického krále. Byla krásná, až oči přecházely, ale srdce měla jako ze zlata: také tak tvrdé. Byla pyšná, panovačná a protivná. Francouzský princ se doslechl v Paříži o její kráse, jen o její nadutosti mu nikdo neřekl ani slovo. Básníci zpívali při loutně o jejích studánkových očích, hedvábných vlasech a tvářích jako zralé broskve, ale o tom, že chodí s nosem nahoru, ve svých písňích pomlčeli. A tak se stalo, že princ už jen z těch řečí a písniček ztratil hlavu a zahořel k princezně převelikou láskou. Vyslal do Anglie své posly, aby ji požádali o ruku, ale princezna mu vzkázala, že si ledajakého prince z Paříže za muže nikdy nevezme. A také mu vzkázala, že jí není hoden ani zavázat tkaničky u střevíců, natož se s ní oženit.

Princ se však s takovou odpověďí nechtěl smířit. Převlékl se za obyčejného chudého parukáře a vydal se tajně do Anglie. V Londýně měli parukáři, vlásenkáři a lazebníci z Paříže dobrou pověst, a tak princ nabídl své služby rovnou u královského dvora. Doslechla se to princezna, dala si ho zavolat a přikázala mu, aby jí předvedl, co umí. Parukář měl paruky jedna radost a také vlasy uměl kadeřit, jako to nedokázal na anglickém dvoře nikdo jiný. Přijala ho do svých služeb, a protože parukář byl pohledný a sličný jako bříza, zanedlouho princezna planula láskou jako suchý věchet slámy uprostřed horkého léta. Nakonec ztratila hlavu docela a dala se s ním tajně oddat; jenomže v královském paláci i stěny mají uši, anglický král se dozvěděl, že jeho dcera si vzala obyčejného pařížského parukáře, a vyhnal je oba z paláce.

Co měli ti dva dělat? V Anglii zůstat nemohli, o té nerovné svatbě si povídali brzy celý Londýn, a tak se milý parukář sebral a odvezl svou ženu do Paříže. Ubytovali se v laciné hospodě na okraji měs-

ta. Běda přeběda, povzdechla si v duchu princezna, odmítla jsem syna francouzského krále a teď jsem v Paříži jako žena chudého parukáře!

Jednoho dne řekl parukář princezně:

„Ženo milá, jak vidíš, moje řemeslo nás oba neužíví. To víš, v Paříži je parukářů víc než v celé Anglii dohromady. Co se dá dělat, musíš se trochu otáčet, abys také přinesla do domácnosti nějaký ten peníz. Zítra půjdeš na trh a zkusiš prodat pár lahví vína. Dostal jsem je dnes od jednoho urozeného zákazníka.“

Žena vzala láhve a vydala se na tržiště. Sotva však začala vyvolávat své zboží, objevil se hlouček vojáků. Zaplatili pár halířků za ochutnání, ale pak prohlásili, že jim to víno ani trochu nechutná, rozzlobili se a všechny džbány i láhve rozobili. Chudák princezna nemohla vědět, že vojáky poslal na trh její muž, a bála se vrátit domů. Loudala se k hospodě, kde jim hospodský pronajal skromný pokojík, přecházela před dveřmi sem a tam a poplakávala strachem i lítostí. Konečně si jí všiml parukář. Vyšel z hospody a zeptal se udiveně:

„Ženo, pročpak nejdeš dál? Stalo se ti snad něco? A kolikpak jsi dnes vydělala?“

„Sotva pár halířků,“ přiznala princezna a hlas se jí třásl.

Parukář se na ni usmál, pokýval hlavou a řekl:

„Pro začátek to není nejhorší. To já jsem měl větší štěstí. Dostal jsem na královském dvoře za své paruky tři dukaty!“

„To je dobře,“ řekla princezna. „Zaplatíme hospodskému a najdeme si nějakou lacinější hospodu.“

Zaplatili a našli si lacinější hospodu o několik ulic dál. Hned nazítří řekl parukář své ženě:

„Dnes půjdeš k bráně královského paláce a budeš tam čistit panstvu střevíce. Venku prší, všude je plno bláta, a tak můžeš vydělat docela slušné peníze.“

Princezna šla ke královskému zámku, postavila se k bráně a čekala. Přijíždělo panstvo, urození pánové a dámy vystupovali z kočárů, ale sotva udělali pár kroků, už měli střevíce plné bláta. A tak byli rádi, že se mohou té špíny hned zbavit. Princezna vyčistila střevíce králi, královně, dvořanům i všem hostům, a než začaly bít hodiny na věži poledne, měla třicet dukátů. Vrátila se do hospody a řekla svému mužovi:

„Podívej se, co jsem dnes vydělala! Třicet dukátů!“

„To je slušné,“ pochválil ji parukář. „Já jsem nakadeřil královi vousy a dostal jsem šedesát dukátů.“

Uplynulo pár dnů a parukář řekl:

„Musíš jít zase něco vydělat. Půjdeš na trh a budeš prodávat nádobí. Přinesl jsem ze dvora nějaké starší hrníčky, talíře a mísy, které už nepotřebují.“

Žena šla na trh, rozložila své zboží a začala vyvolávat. Netrvalo dlouho, objevil se hlouček rozjařených vojáků, začali se parukářce posmívat a nakonec jí všechno rozbili napadrt. Chudák parukářka nevěděla, že je zase poslal její muž. Vrátila se s pláčem k parukáři, všechno mu pověděla a prosila ho, aby dal vojáky potrestat. Ale muž jen pokrčil rameny.

„Mohl bych to povědět králi,“ řekl rozvážně, „ale ty si myslíš, že se dožádáme spravedlnosti? To si představuješ, že král potrestá své vlastní vojáky a dá za pravdu nějaké prodavače talířů a hrnků? Věř mi, nikdo pro tebe ani nehne rukou!“

Běda, myslila si v duchu princezna, já neštastná jsem odmítla syna francouzského krále a teď jsem ženou parukáře, čistým panstvu boty a prodávám na trhu, co mi muž přinese!

Nazítrí řekl parukář:

„Dnes pořádá král velkou hostinu. Má u dvora dobré jméno, a tak ti zařídím, abys mohla posluhovat u královské tabule. Udělám ti pod šaty kožené kapsy, a když se nikdo nebude dívat, dáš do nich zbytky jídel. Uvidíš, jak se večer budeme mít dobře!“

Sešil z kousků kůže velké kožené kapsy, ale sešil je tak tenkou nití, že sotva držely. Připevnil je ženě pod šaty a princezna parukářka se vydala na zámek.

Zprvu ukrývala do kapes jen malé ždibíčky zbytků a trochu omáčky, ale po nějaké chvíli se osmělila a vzala z mís pár pěkných kusů masa, několik holoubat i pečených kuřat. Kapsy byly těžší a těžší, parukářka už neběhala kolem stolu tak svížně jako na začátku večera, nakonec uklouzla a upadla, nitě povolily a všechna kořist se vysypala na podlahu. Král s královnou zmlkli, všichni se dívali ohromeně na neštastnici, až náhle někdo vykřikl:

„Vyžeňte tu zlodějku z paláce!“

„Ještě chvilku počkejte,“ zvolal parukář. „Když už jednou sedí na podlaze, ať mi zaváže střevíce. Právě se mi rozvázaly tkaničky.“

Princezna si klekla a zavázala mu tkaničky, pro slzy ani neviděla. Pak si zakryla oči dlaněmi a vstala.

V tu chvíli k ní přistoupil král, položil jí ruku na rameno a řekl vlídně:

„Neplač už, dcero moje. A věz, že sis nevzala za muže parukáře, ale syna francouzského krále.“

Ti dva pak spolu žili šťastně dlouhá a dlouhá léta. Z princezny se po nějakém čase stala francouzská královna, byla moudrá, mírná a skromná a všichni ji milovali.

Mně to můžete věřit, já jsem tam byl také. A kdybych se nemusil vrátit domů k mámě, zůstal bych tam dodnes.

Jak se bratři vsadili

Byla jednou v kraji Lorraine jedna chudá vdova a ta měla dva syny, Petra a Jakuba. Když synové viděli, v jaké nouzi žije den ze dne jejich matka, dohodli se, že jeden z nich půjde k pánu do služby vydělat trochu peněz. Losovali a los padl na Petra. Hned nazítří se vydal Petr k pánu a požádal ho o službu.

„Jakou chceš mzdu?“ zeptal se pán.

„Sto zlatek,“ odpověděl Petr bez váhání.

Pán přikývl.

„Budeš je mít. Ale mám jednu podmínku. Nerad se s někým hádám. Kdo z nás dvou se první rozzlobí, dostane pětadvacet holí. Souhlasíš?“

„Pane,“ řekl Petr mírně, „já se nikdy nezlobím. Souhlasím.“

Neuplynul však ani týden a Petr už nemohl snést pánovo rozkazování, jeho věčné udělej to a udělej tohle, běž tam a poběž sem, vylez na sýpku a jdi do sklepa, a tak od svítání až do tmy, bez přestání a bez konce. Zkrátka jednoho dne se Petr ze široka rozkročil a ozval se tak zvýšeným hlasem, že se až okenice třáslly.

Pán se jen zasmál, popadl hůl a zvolal:

„Pětadvacet!“

A také je Petrovi hned na místě vysázel. To se rozumí, bylo po službě. Petr se vrátil domů a vyprávěl všechno svému bratrovi. Tentokrát se rozzlobil Jakub. Dal si ukázat pánovo stavení a ještě toho dne se k němu přihlásil do služby.

„Jakou chceš mzdu?“ zeptal se pán.

„Stačí, když mi dáte sto zlatek.“

„Budeš je mít,“ řekl pán. „Ale mám jednu podmínku. Nerad se s někým hádám. Kdo z nás dvou se první rozzlobí, dostane pětadvacet holí. Souhlasíš?“

„Souhlasím,“ řekl Jakub. A tak si plácli.

Druhého dne ráno dostal Jakub první úkol: pán ho poslal do města s obilím. Jakub naložil obilí, zapřáhl čtyři koně a práskl bičem. Dojel do města, prodal vůz, obilí a všechny čtyři koně a peníze odnesl svému bratrovi. Když se vrátil zpátky do dvora, zeptal se pán:

„Kdepak máš vůz a koně?“

„Pane,“ odpověděl Jakub, „prodal jsem je jednomu člověku, kterého jsem potkal na cestě.“

„A peníze?“

„Peníze jsem dal svému bratrovi. Přece ho znáte. To je ten, co jste mu vysázel pětadvacet holí.“

„Ty mě chceš zničit!“ zvolal pán a pobledl ve tváři.

„Ale pane,“ řekl Jakub mírně, „vy se zlobíte?“

„Pro takovou maličkost se přece nebudu zlobit,“ odsek pán.

„Já vám chci jen připomenout, že kdo se první začne zlobit, dostane pětadvacet holí. Tak jsme se dohodli.“

Pán jen zavrtěl hlavou.

„Ale já se přece nezlobím! Ani trochu se nezlobím!“

Druhého dne řekl pán své ženě:

„Dnes pošlu Jakuba, aby přivezl z lesa ten nejsilnější dub. Dub má těžké dřevo, určitě to nedokáže. Já ho pokárám, on dostane vztek, a budu mít po starostech.“

Příští den zapřáhl Jakub do vozu čtyři koně, ale místo do lesa zamířil na trh, prodal koně i vůz a vrátil se k pánovi.

„Kdepak máš vůz?“ zeptal se pán.

„Ten zůstal v lese,“ mávl Jakub ledabyle rukou. „Zapadl do močálu, tak jsem ho tam nechal i s koňmi.“

„Běda,“ zvolal pán a hlas se mu třásl. „Ty mě zničíš!“

Pánova žena všechno slyšela a začala křičet: „Ty nás zničíš! Ty nás zničíš!“

„Ale copak,“ pohlédl Jakub užasle na pána, „snad se nezlobíte?“

Pán se ovládl a řekl s přemáháním:

„Kdepak já a zlobit se! Pro takovou maličkost!“

„Já vám chci jen připomenout,“ řekl Jakub, „že kdo se první začne zlobit, dostane pětadvacet holí. Dohodli jsme se tak, nebo nedohodli?“

„Jistě, jistě. Ale já se přece nezlobím. Ani trochu se nezlobím!“

Nazítří ráno mlátil Jakub ve stodole obilí. Zatímco pracoval, pán a paní s celou čeledí zasedli ke snídani. Jakuba nezavolali, jako by tam nebyl. Jakub se tvářil, že nic nevidí. Když domlátil, popadl pytel zrní, prodal ho na trhu a za peníze se dosyta nasnídal v hospodě. Pomalu se vrátil do dvora.

„Copak jsi udělal se zrním?“ zeptal se pán.

„Nezavolal jste mě na snídani, tak jsem obilí prodal a za ty peníze jsem se pořádně najedl.“

Pán zrudl ve tváři, ale v poslední chvíli se opanoval.

„Ty nás zničíš, chlapče,“ zašeptal, „ty nás docela zničíš!“

„Pane,“ podíval se na něj Jakub překvapeně, „vy se zlobíte?“

„Ale kdepak! Ani trochu se nezlobím!“

„To jsem rád,“ řekl Jakub. „Protože jinak byste dostal pětadvacet holí.“

„Kdepak já a zlobit se pro takovou maličkost!“ zvolal pán. „To přece nestojí ani za řeč!“

Pánova žena řekla potají svému muži:

„Pošli ho, at' zažene selátka do ohrady na louce. Tam nemůže nic pokazit.“

Jakub vyhnal stádo ze dvora a prasátka prodal ve městě na jatkách. Požádal o prasečí ocásky, cestou je zapíchal do mokřaviska a veselé se vrátil do dvorce.

„Kde máš prasátka, naše růžová prasátka?“ zeptal se pán.

„Vaši vepříci zapadli do mokřaviska,“ odpověděl Jakub.

Pán spráskl ruce nad hlavou.

„A to jsi je tam nechal jen tak? Honem poběž, at' je vytáhneme!“

Rozběhli se k mokřavisku. Pán viděl z bláta trčet prasečí ocásy a hned vší silou za jeden zatáhl, aby vepříka vyprostil z bahna. Ale ouha, už ležel v blátě na zádech. Vyškrábal se na nohy, popadl druhý ocásek, třetí, desátý – pak se obrátil k Jakubovi a zabědoval:

„Ty nás zničíš, ty nás úplně zničíš!“

„Pane,“ řekl Jakub, „snad se nezlobíte?“

Pán si utřel zablácenou rukou čelo a řekl chrapativě:

„Ale kdepak! Pro takovou maličkost se přece nebudu zlobit!“

„Protože kdybyste se zlobil,“ pokračoval Jakub, „však víte: pětadvacet!“

„Já se nezlobím,“ ujišťoval ho rychle pán, „já se přece ani trochu nezlobím. Co tě to jen napadlo?“

Když se vrátili do dvorce, řekla žena pánovi mezi čtyřma očima:

„Ten člověk nás zničí. Víš, co uděláme? Pošleme ho pást na louku husy.“

Jakub tedy vyhnal husy na pastvu. Když se večer vrátil, tři mu chyběly.

„Jakube,“ povídá pán, „jak se tak dívám, pár husí ti chybí.“

„To není má vina,“ pokrčil Jakub rameny. „Z lesa vyběhl medvěd a sežral je.“

„Ty nás zničíš,“ řekl pán zlomeným hlasem, „ty nás úplně zničíš!“

„Pane, snad se nezlobíte?“

„Kdepak já a zlobit se,“ odpověděl pán se sklopenou hlavou. „Pro takovou maličkost!“

„Já vám chci jen připomenout, co jsme si řekli. Kdo se první začne zlobit, dostane pětadvacet.“

„Ale já se přece nezlobím,“ ševelil pán tiše, „já se ani trochu nezlobím!“

„Toho Jakuba se musíme zbavit,“ řekla večer pánovi jeho žena, „jinak nás docela zničí! Víš, co udělám? Půjdu do lesa, schovám se v houští a uvidím, co s těmi husami vlastně dělá. Moc ráda bych viděla medvěda, který mu je sežral!“

Jakub slyšel, co si ti dva povídali, ale tvářil se jakoby nic. Když se ráno chystal vyhnat husy na pastvu, řekl pánovi:

„Pane, dejte mi pořádnou hůl. Kdyby zase přišel medvěd, at' se s ním vypořádám.“

Pán mu dal hůl a Jakub zamířil na pastvinu k lesu. Pásly husy a přitom se pozorně díval k okraji lesa. Najednou vidí, že se v houští pod borovicemi něco pohnulo. Rozběhl se k lesu, zdvihl hůl a začal bušit do křoví, až větvičky odletovaly. Žena křičela, ječela a bědovala, ale Jakub nepřestal a jenom volal:

„Já ti dám, medvěde, chodit mi na pánovy husy!“

Když se slunce naklonilo nad obzor, přihnal Jakub husy zpátky do dvora. Pod okny hrdele zavolal:

„Pane, pojďte se podívat! Nechybí ani jedna! Ten medvěd si pro zase přišel, ale měl jste vidět, jak jsem mu to spočítal!“

Pán vyběhl z domu a zalomil rukama:

„Co jsi to udělal, ty neštastníku? Víš vůbec, co jsi provedl? Chudák má žena leží v posteli na břiše a služka jí přikládá studené obklady! Ani na nohy se postavit nemůže!“

„Tak o tom já nic nevím,“ řekl mírně Jakub. „Já jsem v roští zahlédl jen medvěda. Vy se na mě proto zlobíte?“

Ted' už se pán neovládl. Zbrunátněl ve tváři a vykřikl sípavým hlasem:

„To se ví, že se zlobím! A jak se zlobím! Už toho mám dost! At' tě tady víckrát nevidím!“

„Však já už jdu,“ odpověděl Jakub a vysoukal si rukávy. „Ale nejdřív musíme splnit, co jsme si řekli. Pětadvacet!“

Popadl pána, přehnul si ho přes koleno. A počítal poctivě. Potom se vrátil domů, a já také.

Krásná čertice

V jednom městě pod Pyrenejemi žil kdysi kupec se svou ženou. Prodávali vzácné východní látky, brokáty a hedvábí a měli na moři tři lodě, které neustále brázdily oceány mezi Francií a Indií. Jednou se stalo, že kupec potřeboval odjet do Indie za obchodem a všechn majetek svěřil svému synovi Simonovi. Při rozloučení mu řekl:

„Synu, bud' opatrný a ved' obchody rozvážně. To, co jsme našetřili za třicet let, se může rozplynout v jediné hodině. Nezapomeň, že je to chléb našeho stáří.“

Simon však měl mnoho přátel a přítelkyň, netrvalo dlouho a sklady vzácných látek byly prázdné. Něco utratil Simon s kamarády, zbytek prohrál v kartách, do roka neměl nic. Přátelé ho opustili, jako když myši utíkají z potápějícího se korábu. Rodiče se měli vrátit co nevidět, jak jim to vysvětlí?

Ze strachu utekl z města, celý den bloudil po lese a v duchu si umiňoval, že se už nikdy domů nevrátí. Znenadání se před ním objevil vysoký hubený muž, od hlavy až k patě celý v černém.

„Co tě trápí, mladý příteli?“ zeptal se cizinec. „Vidím, že jsi na samém pokraji zoufalství. Máš snad nějaké starosti?“

Simon mu všechno pověděl. Cizinec ho pozorně vyslechl, zamyslel se a řekl:

„Přišel jsi o mnoho, ale ještě víc můžeš získat. Pomohu ti.“

„Ale jak? Za všechno se musí platit. A já nemám čím.“

Cizinec se zasmál a pohlédl na Simona zelenýma očima, které svítily jako oči vlka.

„Dám ti, co potřebuješ. Do roka a do dne přijdeš za mnou a dostaneš tři úkoly. Když je splníš, budeš volný. Když je nesplníš, budeš navždycky mým sluhou.“

„A jak tě najdu?“ zeptal se Simon.

Cizinec mu podal velkou zlatou minci a řekl:

„Nic není jednoduššího. Hodíš ten zlatý peníz na zem, kdekolи se ti zachce. Bude se kutálet a kutálet a ty půjdeš za ním tak dlouho, dokud tě nezavede k bráně mého zámku. A zavede tě tam spolehlivě, to mi věř! Tak platí?“

Simon přikývl a se zlatákem v dlani se vrátil domů. Sklady látek byly zase plné až ke stropu, pokladnice ani nešla zavřít, všude celé stohy drahocenných brokátů, sametu a hedvábí.

Po několika dnech připlul koráb z Indie a kupec s kupcovou se nestačili divit: byli bohatší než dřív a chválili Simona od rána do večera, jak dobře hospodařil.

Čas však letěl jako pták v povětrí a den cizincovy lhůty se neodvratně blížil. V určené době se Simon vydal se sklopenou hlavou do lesa a hodil na pěšinu zlatý dukát. Dukát se kutálel, kutálel a kutálel a Simon kráčel pomalu za ním. Náhle stál před vysokou zdí, uprostřed zdi byla železná brána. Simon sebral všechnu odvahu a zabušil na bránu.

Jaké však bylo jeho překvapení! Brána se pootevřela a v ní se objevila krásná mladá dívka. Vlasy měla černé jako uhel, snědou pleť, zelené oči jí zajiskřily. Pohlédla zvědavě na Simona a zeptala se:

„Copak tu pohledáváš? Nevíš snad, kde jsi?“

„Vím, kde jsem,“ odpověděl Simon, „ale nevím, kdo jsi ty.“

„Já jsem tu doma,“ řekla kráska. „Otec kdysi koupil mou matku od její matky, stačilo trochu peněz a docela malá lest. Za co koupil tebe?“

„Za peníze a velkou hromadu cizokrajních látek,“ odpověděl Simon. „Ale když splním tři úkoly, budu zase volný a vrátím se zpátky domů.“

Kráska zavrtěla hlavou.

„Ty tři úkoly nikdy nesplníš. Nevíš, co tě tu čeká.“

„Aspoň to zkusím,“ řekl Simon. „Slíbil jsem, že přijdu, a sliby se mají plnit.“

Kráska si ho pozorně prohlížela zelenýma očima. Pomalu k němu přistoupila blíž a řekla:

„Dobrá, pomohu ti. Musíš mi však něco slíbit. Nebudeš poslouchat mého otce, budeš poslouchat jen a jen mě. Vždycky a ve všem. Musíš udělat všechno, co ti řeknu. Slibuješ?“

A podívala se na něj zelenýma očima, které zářily jako dva plamínky, jako dvě světýlka uprostřed noci.

„Slibuji,“ přikývl Simon.

Čertice uchopila železné klepadlo, zabušila na železnou bránu a zmizela. Rány se rozlehly stonásobnou ozvěnou.

Vzápětí uslyšel Simon dunivé kroky a před ním se objevil černý cizinec. Uviděl Simona a zasmál se.

„Tak jsi přece přišel! To tě ctí. Ted' se pojď vyspat, zítra dostaneš první úkol.“

Zavedl ho do klenuté světnice, v níž bylo lůžko, stůl a velká pec.

„Kam si lehneš?“ zeptal se muž v černém.

„Do postele, kam jinam,“ odpověděl Simon, ale v tu chvíli si všiml, že za černým mužem stojí kráska se zářivýma očima. Ukazovala mu hlavou, aby si lehl na stůl.

Když Simon osaměl, uložil se na stůl a usnul. O půlnoci ho probudila rána: postel se rozletěla na kousky a vzplanula v plamenech.

Ráno vstoupil do světnice muž v černém. Spatřil Simona živého a zdravého a trochu se zarazil, ale hned se vzpamatoval a řekl:

„Už jsi vzhůru? Jak se ti spalo?“

„Dobře,“ odpověděl Simon. „Ale měl jsem asi divoké sny, protože se pode mnou rozpadla postel. Jsem připraven, abych splnil tvůj první úkol.“

„Máš ho mít,“ zasmál se muž v černém. „Pokosíš louku v mé ohraď a seno usušíš. Tady máš kosu, tady máš hrábě. Do večera at' je seno v seníku!“

Odvedl Simona k veliké louce. Táhla se od obzoru k obzoru, jako by nikde neměla konce. Simon se pustil do práce, ale hned zjistil,

že kosa i hrábě jsou z papíru. Dvakrát třikrát se rozmáchl a kosa se rozpadla. V zoufalství začal trhat trávu rukama.

K polednímu vkročil muž v černém do kuchyně a vesele si povídaloval.

„Kdopak odnese polévku mému sluhovi?“ zeptal se škodolibě.

„Já to nebudu,“ odsekla kráska, protože věděla, co se stane.

„Ale budeš,“ odpověděl muž v černém, „a to hned!“

Kráska na nic jiného nečekala. Vzala mísu s polévkou a šla na louku. Simon stál na pokraji louky, z kosy byly cáry. Kráska se zasmála.

„Moc jsi toho zrovna neudělal!“

„A co jsem mohl udělat s papírovou kosou?“ řekl smutně Simon.

„Najez se,“ odpověděla kráska. „Já ti zatím ukážu, jak se to dělá.“

Hodila na louku tři hrášky. Jako by vítr přeběhl trávou, v mžiku byla louka posekaná, tráva zavřínila vzduchem a zmizela v seníku.

„Ale nevracej se dřív než večer,“ řekla důtklivě kráska. „Neznáš mého otce! Mohl by tě v hněvu zabít.“

Večer přišel muž v černém a vesele si pískal. Spatřil sklizenou louku a přestal si hvízdat. Chvíli mlčel, pak řekl:

„Zítra tě čeká druhý úkol. A to mi věř, že bude těžší!“

Odvedl Simona do klenuté světnice a zeptal se:

„Kde budeš spát dnes?“

„Kde bych spal? Třeba na stole.“

A nenápadně pohlédl ke dveřím. Na prahu stála kráska a ukazovala hlavou k peci.

Když Simon osaměl, uložil se na pec a usnul. O půlnoci ho probudila dunivá rána. Stůl se rozpadl a třísky vzplanuly oslnivým plamenem.

Za svítání vstoupil do světnice muž v černém. Hned na prahu se zvědavě rozhlédl.

„Ale?“ řekl udiveně. „Stůl se rozbil? Doufám, že jsi přesto spal dobře!“

„Spal jsem jako plch uprostřed zimy,“ zasmál se Simon. „A teď druhý úkol!“

„Pokácíš les za mým zámkem. Do večera bude dřevo pěkně srovnané v dřevníku, polena vyrovnaná v hranici a klestí v otepích. Tady máš klín a sekyru.“

Les se táhl na tři míle daleko. Byla to neprostupná houština, větve stromů se proplétaly v divoké změti. Ani ptáček by mezi nimi neproletěl. Simon se podíval na klín a sekyru a povzdechl si; byly ze dřeva.

Když v poledne přiběhla kráska s polévkou, seděl pod nejvyšším dubem a hlavu měl v dlaních. Kráska se rozesmála:

„Nějak ti to nejde od ruky, příteli!“

„A co bych tak asi mohl dokázat s dřevěnou sekyrou?“ zeptal se Simon smutně.

„Pěkně se najez. Já ti zatím ukážu, jak se to dělá.“

Hodila do lesa tři malá jablíčka.

Jako by se zdvihla vichřice, ve chvílce ležely stromy na zemi. Rozlámané, vyvrácené z kořenů, rozštípané na polena a polínka, klestí v otepích. Zafíčel nový poryv větru a všechno dřevo bylo úhledně srovnané v dřevníku. Do dálky se táhl palouk, že by se na něm dalo tancovat, jen ve vzduchu ještě vířilo několik posledních suchých lístků.

„Příteli můj,“ řekla kráska, „jenom se nevracej dřív než večer. Otec by tě ve zlosti mohl zabít.“

Kvečeru přišel muž v černém, už si nehvízdal. Podíval se na mýtinu, prohlédl si dřevník, pohlédl na Simona. Zamračil se.

„Zítra tě čeká třetí úkol, synku. Uvidíme, uvidíme, jak ho splníš!“

Odvedl Simona do klenuté světnice a zeptal se:

„Kde budeš spát dnes?“

„Na peci, kde jinde! Nic jiného mi nezbývá!“

Koutkem oka zahlédl krásku. Stála na prahu mezi dveřmi a uka-zovala hlavou do rohu světnice.

Když byl Simon sám, ulehl do kouta na podlahu a usnul. O půlnoci ho vzbudilo temné zadunění. Pec se rozpadla na kusy, jako by do ní někdo udeřil železnou pěstí.

Ráno přišel muž v černém, rozhledl se, ale nedal na sobě nic znát. Podíval se zelenýma vlčíma očima na Simona a řekl:

„Dnes vybereš vodu z jezera a pořádně srovnáš dno. Tady máš vědro. Ale do večera at' jsi se vším hotov!“

Simon si vzal vědro a viděl, že je děravé jako řešeto. To by už bylo lepší, pomyslel si v duchu, přenášet vodu v dlaních! A zamířil k jezeru.

Když v poledne přiběhla kráska s polévkou, seděl Simon na břehu, lokty si opíral o kolena, bradu měl v dlaních a díval se do dálky.

Kráska se rozesmála a hodila do vody tři tykve.

Jako by se zdvihla divoká bouře, hladina jezera se vzedmula ve vysokých vlnách, voda zasyčela a vypařila se v oblacích mlhy. Když se mlha rozplynula, táhlo se do dálky jezerní dno ze žlutého písku, rovné jako udusaný mlat.

„Příteli můj drahý,“ řekla kráska, „jenom se nevracej dřív než večer. A potom, až se vrátíš, nesmíš nic prozradit ani jediným slovem! Poslechneš mě?“

„Poslechnu,“ přikývl Simon. „Poslechnu tě ve všem. Co bych si počal, nebýt tebe?“

„A ještě něco,“ dodala kráska. „Až přijde otec, požádej ho o koně. Vyber si toho bílého, jmenej se Blesk. A připrav se, že pojedu s tebou!“

Večer přišel muž v černém. Pohlédl na písečné dno jezera, podíval se zkoumavě na Simona a maličko pokývl hlavou. Pomalu se spolu vraceli k zámku.

„Splnil jsem všechny tři úkoly a jsem ted' volný,“ řekl Simon. „Tak jsme se aspoň dohodli. Vrátím se domů, k otci a matce. Prosím tě, půjč mi na cestu koně.“

Muž v černém jen mlčky pokrčil rameny a zavedl Simona do koňrny. Stáli tam tři koně: grošovaný Vichr, černý Hrom a bílý Blesk.

Mezi vraty se objevila kráska a ukázala hlavou na bělouše.

„Vezmu si toho bílého,“ řekl Simon a vyskočil na bělouše. Muž v černém ho zamračeně pozoroval, svíral vztekle pěsti v bocích. V tu chvíli se kolem něho mihla kráska. Simon jí rychle podal ruku a kráska se mu jediným skokem ocitla za zády. Bělouš vyrazil z koňrny a vznesl se do vzduchu, letěl jako vítr, jako bílý šíp.

Muž v černém všechno pochopil. Skočil na vraníka a pobídl ho patami, vraník vyrazil ze vrat a tryskem se rozběhl plání k horám. Přeskakoval z jednoho vrcholu hory na druhý, celá země mu duněla pod kopyty jako obrovský buben.

Avšak Blesk byl rychlejší. I když se černý Hrom chvílemi k němu přiblížil téměř na dosah, Blesk byl vždycky aspoň o malý kousek vpředu. Muž v černém pobízel vraníka, jak jen mohl, ale všechna jeho zuřivá snaha byla marná, bělouše nedohonil. Blesk vždycky přichází dřív než hrom, tak už to v přírodě bývá, a muž v černém na tom nemohl nic změnit. Musel se vrátit do svého zámku, žezezná brána za ním zaduněla, až se to rozlehlo tisícinásobnou ozvěnou.

Bílý Blesk s oběma uprchlíky se snesl na okraji lesa u dřevěné poustevny. Z chatrče porostlé mechem vyšel starý poustevník s vousy až po pásy a pozdravil:

„Bud'te vítáni, jestliže přicházíte v dobrém úmyslu. Co pro vás mohu udělat?“

Simon seskočil z koně a pomohl své snědé krásce sklouznout do trávy. Obrátil se k poustevníkovi a řekl:

„Chceme, abys nás oddal. Prosíme tě, abys z nás učinil muže a ženu.“

Pod vysokou skálou u studánky s křištálovou vodou je poustevník oddal a ze Simona a jeho krásné čertice se stali muž a žena.

Večer pohlédla kráska na Simona svýma zelenýma jiskřivýma očima a řekla:

„Slíbil jsi mi, že uděláš všechno, oč tě požádám. A já tě tedy žádám: jdi ke svým rodičům a pověz jim, že do tří dnů přivedeš svou nevěstu. Počkám tu na tebe. Ale pamatuj si: nesměš nikdy obejmout a políbit jinou ženu! Když to uděláš, zapomeneš na mě a já zapomenu na tebe.“

Simon slíbil, že se za tři dny vrátí, a s těžkým srdcem se s ní rozloučil. Přišel domů, otevřel dveře a rozpáhl náruč. Matka se mu vrhla kolem krku, políbila ztraceného syna na ústa a Simon ji políbil na obě tváře. I stalo se, co se stát nemělo: v té chvíli zapomněl na svou krásku, jako by nikdy nebyla. A ve stejnou chvíli kráska zapomněla na Simona, jako by ho nikdy nepotkala a neviděla.

Nějakou dobu chodila krajem a marně se rozpomínala, proč tu je a co tu hledá. Potom prodala bělouše, koupila si osamělou venkovskou hospodu a dala jí jméno U bílého koně.

Čas plynul.

Jednoho dne za soumraku dorazili k hospodě tři přátelé: byl to Simon a jeho dva kamarádi. Stmívalo se, a tak poprosili hospodskou o nocleh.

Krásná hospodská se podívala na Simona a u srdce jí zatrnulo, jako by se v ní probudila a hned zase zmizela nějaká dávná, pradávna vzpomínka. V tu chvíli si nepřála nic jiného, než aby ten mladý muž zůstal, aby tu zůstal co nejdéle.

„Můžete tady přespát,“ odovídala po chvilce, „ale než ráno odejdete, musíte po sobě uklidit a zamést. Jsem sama a na všechno nestačím.“

Přátelé slíbili, že ještě večer dají světnici i jídelnu do pořádku. Navečeřeli se, chvíli si povídali, jedli přitom ořechy a skořápky házeli na podlahu. Před půlnocí vstali od stolu a chystali se jít spát.

„Kdo zamete podlahu?“ zeptal se Simon. „Můžeme losovat!“

Zasmáli se a dali do klobouku tři slámky. Tu nejkratší vytáhl nejmladší z nich. Popřál kamarádům dobrou noc a popadl koště. Ale at' zametal jak zametal, skořápek na podlaze neubývalo. Když ráno přišli oba jeho přátelé, pořád ještě zametal.

V tu chvíli se objevila ve dveřích hospodská. Podívala se na podlahu a řekla:

„Tak to vypadá, že tu ještě dnes zůstanete.“

Přátelé zůstali celý den. Večer se najedli, chvíli si povídali, jedli přitom lískové oříšky a skořápky házeli na podlahu. Tentokrát padl los na prostředního. Popřál kamarádům dobrou noc a začal zametat. Ale at' zametal jak zametal, skořápek spíš přibývalo, než ubývalo. Ráno ho zastihli jeho kamarádi ještě s koštětem v ruce.

Ve dveřích se objevila hospodská.

„Slíbili jste,“ řekla vyčítavě, „že všechno uklidíte. Dřív vás odtud nepustím.“

Simon mohl na krásné hospodské oči nechat. Nechtělo se mu odejít, a tak rychle řekl:

„Dobrá, zůstaneme ještě jednu noc. A slibuji ti, že zítra ráno všechno sám uklidím.“

Zůstali tedy i třetí den. Večer se najedli, chvíli si povídali o všem a o ničem, jedli přitom mandle a skořápky házeli pod stůl. Když nadešel čas ke spánku, Simon uchopil koště a popřál kamarádům dobrou noc. V malé chvilce zametl podlahu tak čistě, že na ní nezůstal ani prášek, ani smítko.

V tom okamžiku se objevila mezi dveřmi krásná hospodská. Pomalu přišla blíž k Simonovi, pohlédla na něj a v zelených očích jí zajiskřilo. Usmála se. Simon se podíval na její dlouhé černé vlasy a snědou plet', pohlédl jí do zelených očí a hlava se mu zatočila. Padli si do náruče.

Poznali se? Nepoznali? To nikdo neví. Ale ten večer si slíbili, že spolu zůstanou navždycky.

A pak bylo ráno. Vyšlo slunce, na trávě se leskly kapky rosy, ve větvích zpívaly pěnice. Tři přátelé ujízděli na koních k městu, kráska seděla za Simonem a pevně se ho držela kolem pasu, aby nespadla. Už neříkala, aby ji poslouchal, a když Simon objal a políbil matku, mlčela a jen se těše usmívala.

A Simon? Měl pocit, že má za ženu princeznu, a nikdy ho ani nenapadlo, že si vlastně vzal čertici. Krásnou, ale čertici.

Hlavní je, že oba byli šťastní.

O dvou sousedkách

Víte, proč je v údolí řeky Loiry tolik potoků, říček, řek a potůčků?
Hned vám to povím.

Byl jednou jeden stařeček. Putoval z kraje do kraje a chodil, ani nevěděl kudy tudy. Jedl, co mu dobrí lidé dali, pil vodu ze studánek a pramenů a přespával, kde ho přespat nechali. Chudý byl, darmo mluvit, vlastně měl jen roztrhané kalhoty, záplatovaný plášť a staré střevíce pokryté prachem. Jednou zase tak šel a šel, slunce se chýlilo k západu a stařeček začal uvažovat, kde by mohl přespát. A jak tak jde a uvažuje, v zátočině cesty spatří docela pěknou kamennou hospodu. Hospodská se zrovna chystala zamknout na noc, když se přední zastavil náš stařeček a povídá:

„Dobrý večer, paní hospodská! Byla byste tak dobrá a nechala mě někde v koutku přenocovat? Spokojím se s málem.“

Hospodská se na něj podívala, uviděla, že má jednu kapsu prázdnou a druhou vysypanou, a tak řekla rázně:

„Nezlob se, ale hospoda je obsazená. A kdybych tě tu nechala přespát zadarmo, můj muž by se na mě moc zlobil. Uděláš líp, když půjdeš zase dál.“

A zabouchla dveře.

Stařeček neřekl tak ani tak, jen svěsil hlavu a šel. Neujde ani pár kroků a vidí před sebou dřevěnou chalupu. Zaklepal na dveře, pozdravil a požádal o nocleh. U stolu zrovna seděl chudý nádeník se svou ženou. Pozvali ho dál, rozdělili se s ním o kaši a ustlali mu ve velké posteli.

Ráno stařeček vstal a chystal se na další cestu. Poděkoval ženě a řekl:

„Rád bych ti zaplatil za nocleh a jídlo, ale jsem chudý a nic nemám. Nehněvěj se proto na mě.“

Žena jen mávla rukou.

„Ale to nic nedělá! Rádi jsme tě viděli. A když zase půjdeš někdy kolem, zastav se, u nás můžeš přespát vždycky. Vzpomínej na nás v dobrém!“

„Jsi hodná a máš dobré srdce,“ řekl stařeček. „Chtěl bych se ti odměnit, a tak ti něco povím. At’ ti to první, co budeš od této chvíle potřebovat, vydrží celý den a navždycky.“

Potom se usmál a odešel. Žena si pomyslela, že stařeček mluví trochu z cesty, ale nahlas neřekla nic a pustila se do práce. Zrovna potřebovala složit prádlo, které den předtím vybínila na palouku. Přinesla hromádku prádla do světnice a začala skládat. Ale at’ skládala jak skládala, z hromádky neubývalo. Zvetšelé povlaky se měnily v brokáty a hedvábí a užaslá žena se nemohla dobrat konce. Netrvalo dlouho a měla ve světnici celou záplavu nejbělejších a nejjemnějších povlaků, prostěradel, košil a zástěr.

Právě v tu chvíli šla kolem hospodská. Nahlédla okénkem do světnice a spráskla ruce nad hlavou.

„Kde jsi to všechno vzala?“ vykřikla ohromeně. „Vždyť ty máš hotové poklady!“

Žena jí pověděla podle pravdy, co se stalo, a hospodská zbledla závistí. Hned si představila všechny ty vyšívané košile, živůtky, suknice, povlaky, prostěradla, lajblíky, závěsy a ručníky, které má doma v truhle, a rozběhla se za stařečkem. Brzy ho dohonila a udýchaně spustila:

„Člověče dobrý, kampak tak pospícháš? Mluvila jsem se svým mužem. Moc se na mě hněval, že jsem tě u nás nenechala přespát. Bud’ tak hodný a vrat’ se, jinak s ním nevydržím! Chce se ti omluvit a pohostit tě, jak se sluší a patří. Udělej mi to k vůli, moc tě prosím!“

Stařeček rozvažoval, nijak se mu zpátky nechtělo, ale potom přece jen řekl:

„Dobrá, poslechnu tě. Vidím, že máš dobré srdce, a nechci ti působit nějaké trampoty.“

A opravdu se vrátil s hospodskou do hospody. To si můžete představit, jak ho všichni obskakovali! Snášeli mu pečená holoubata a krůty, přinesli nejlepší víno, večer vytáhli z truhly hedvábné prostěradlo a ustlali mu v nejlepší světnici. Stařeček se bránil, nebyl zvyklý na takovou vlídnost a ochotu, ale všechno nadarmo. Vyspal se jako král a nazítří dojatě děkoval hospodské. Ta jen mávla rukou:

„To přece nic není! Jsme rádi, že se ti u nás líbilo.“

„Nevím,“ řekl stařeček, „jak bych se ti odvděčil, protože nic nemám. A tak ti něco povím. Ať ti to první, co budeš od této chvíle potřebovat, vydrží celý den a navždycky, abys to už nikdy nemusela potřebovat znova.“

Hospodská si hned představila horu nejjemnějšího prádla a rychle se s hodným stařečkem rozloučila. Sotva se za ním zavřela vrátka, zavolala služku a přikázala:

„Honem běž a přines z truhly všechno prádlo, seber každé prostěradlo, záclony a závěsy a ručníky a košile, zkrátka všechno, co v domě najdeš, a pěkně to začni skládat na hromádku.“

A v dobré náladě si dala ještě jeden notný doušek vína, které zůstalo na stole z včerejšího hodování.

Ale protože toho vína vypila od večera přece jenom víc než dost, dodala:

„Já si ted' jen potřebuji na malou chvilku někam odskočit, však ty už víš kam. Zatím pěkně skládej, hned jsem zpátky.“

Vyběhla na dvorek a zabouchla za sebou dvířka nízké dřevěné budky. Služka skládala a skládala, ale paní se nevracela. Znenadání se ozval z dřevěné budky zoufalý křik:

„Lidé dobří, kde jste kdo? Pomezte mi!“

Hospodský vyšel na dvůr a zeptal se:

„Copak se stalo?“

„Běž honem za tím člověkem, co u nás dnes spal! Přived' ho rychle zpátky, po dobrém či po zlém!“

Hospodský se rozběhl na cestu, ale vrátil se s nepořízenou. Kde už byl stařečkovi konec!

„Já se snad zblázním, já přijdu určitě o rozum!“ bědovala hospodská v dřevěné budce. „To snad nikdy neskončí!“

A neskončilo.

Za malou chvíli postávala na dvorku celá vesnice, každý radil, jak uměl, ale v takové věci je dobrá rada drahá. Poradit neuměl nikdo.

A teď už víte, proč je v údolí řeky Loiry tolik potoků, říček, řek a potůčků.

Jak šest sousedů hledalo moře

V jedné vsi se takhle navečer sešlo šest sousedů. Seděli před chalupou toho nejstaršího, klábosili a klábosili, až jeden z nich zničehonic povídá:

„Představte si, že já jsem ještě nikdy neviděl moře. Všecko jsem viděl, všecko znám, ale moře jsem v životě neviděl. Co byste tomu říkali, kdybychom se zítra ráno sebrali a šli se podívat, jak to moře vlastně vypadá?“

Sousedé se nedali dvakrát pobízet a hned souhlasili. Ani jeden z nich ještě neviděl moře, a tak nemohli do rána ani dospat.

Časně zrána vstali a dali se na cestu.

Šli a šli, až došli k velikému poli, na kterém zrovna kvetl modřen. Foukal vítr a přes pole běžela jedna vlna za druhou.

„Moře, moře!“ vykřikli sousedé nadšeně.

Chvíli se dívali na tu krásu, potom se svlékli, hodili šaty na louku a po břiše skočili do moře.

Nejdřív zkoušeli plavat, ale moře bylo mělké. A tak šli a šli pořád těmi vlnami a byli rádi, že se konečně koupou v moři.

Zanedlouho došli k hluboké studni. Podívali se do ní a hlava se jim zatočila.

„To by bylo neštěstí,“ řekl jeden, „kdyby tam někdo z nás spadl!“

A druhý povídá: „Uděláme nejlíp, když se pro jistotu spočítáme.“

A hned začal počítat:

„Jeden, dva, tři, čtyři, pět.“ Počítal a ukazoval na každého prstem, aby se nespletl a nepočítal někoho náhodou dvakrát. Jenomže v tom leknutí na sebe zapomněl.

„Neštěstí, kamarádi!“ vykřikl strachem bez sebe. „Někdo z nás tam spadl! Je nás doopravdy jen pět!“

„Počkej,“ řekl třetí soused, „já to raději přepočítám znovu.“ Ukazoval prstem z jednoho na druhého a roztrženým hlasem počítá:

„Jeden, dva, tři, čtyři, pět...“ A dost. Na sebe zase zapomněl.

„Už je to tak,“ řekl smutně čtvrtý soused. „Ale já to pro pořádek spočítám znovu.“ Ukazoval prstem a počítal:

„Jeden, dva, tři čtyři, pět...“ Zase pět!

„Tak dost,“ ozval se pátý soused. „Postavte se pěkně do řady a já vás spočítám ještě jednou, ať máme jistotu.“ Všichni se postavili do řady, pátý soused stál před nimi a počítal:

„Jeden, dva, tři, čtyři, pět. Nedá se nic dělat, jeden z nás spadl do studny. Co si jen počneme?“

„Zavoláme na něj,“ navrhl šestý soused. Naklonil se přes roubení studny a vykřikl:

„Hej, kamaráde, tys tam doopravdy spadl?“

„Spadl,“ odpověděla ozvěna.

„Měli jsme pravdu,“ řekl soused. „Naštěstí se mu nic nestalo. Musíme ho zachránit!“

Položili přes roubení pevnou hůl, ten nejsilnější si plivl do dlaní a zavěsil se na hůl uprostřed. Na nohy se mu zavěsil druhý soused, na druhého třetí, na třetího čtvrtý, na čtvrtého pátý, na pátého šestý. Podíval se dolů pod sebe, pořád ještě nebyl u hladiny.

První soused, ten nejsilnější, který se držel hole, vykřikl:

„Tak co je? Ty tam dole, vidíš ho? Pospěš si, už mě začínají bolet ruce!“

„Nevidím vůbec nic,“ křikl nejspodnější soused.

„Já už to dlouho nevydržím,“ odpověděl ten nahoře. „Všichni se ted' pořádně držte, musím si plivnout do dlaní.“

Pustil se hole, aby si plivl do dlaní. V tu chvíli spadli všichni do vody, jen to žbluňklo.

Lokli si ažáž. Snad by se byli utopili, ale dno té studny bylo z perníku, perník se jim rozmáčel pod nohami. A tak se všichni probořili

a dopadli, světe, div se, přímo na dvorek chalupy toho nejstaršího z nich.

Takže se vrátili z pohádky domů a už jsou zase všichni mezi námi.

Ted' sedí před chalupou a vypravují si o moři.

Poznámka na rozloučenou

Francouzské lidové pohádky nepředstavují uzavřený svět sám pro sebe. Něco takového není v pohádkách ani možné. Podobné motivy se objevují v pohádkách dalších zemí, nejeden z nich známe i u nás. A kdybychom se vydali po jejich stopách, leckdy bychom se dostali až do Indie a Číny, nebo aspoň do starého Řecka a Říma. Ale tak už to s pohádkami bývá, a nejenom ve Francii.

A přeče mají francouzské lidové pohádky své zvláštní a ostře vyhnaněné rysy. Některé motivy se objevují v různých podobách snad ve všech krajích Francie od Pyrenejí až po Normandii, jiné najdeme jen v jedné jediné oblasti. Ale všechny mají něco zvláštního a osobitého, co je odlišuje od pohádek ostatních zemí tak nápadně, že francouzskou lidovou pohádku poznáme na první pohled.

Svůj osobitý ráz mají už pohádky z jednotlivých oblastí a krajů: pohádky ze Champagne si obvykle libují v morálním naučení, pohádky z Bretaně a Normandie mají kouzlo dobrodružných cest a větrných dalek, často se v nich objevují motivy rybářů, námořníků a nekonečného moře. Hrdinové pohádek z Poitou jen málokdy ztrácejí smysl pro humor a tak bychom mohli pokračovat dál a dál, z jednoho kraje do druhého.

Ale přesto mají francouzské lidové pohádky něco společného. Je to především zvláštní a téměř rozumový přístup, i když to zní na první pohled právě u pohádek dost překvapivě. Jejich moudrost je moudrostí skutečného života a skutečných životních zkušeností, třebaže v pohádkové nadsázce. Jeden francouzský sběratel a vědec napsal, že lidový vypravěč jeho země nejvíce okouzluje tam, kde kouzlí nejméně, kde spíš odkouzluje, než čaruje. To je také důvod, proč v tak naprosté většině francouzských lidových pohádek je středem pozornosti člověk, proč i nadpřirozené bytosti bývají tak často polidštěny a nejednou

přijímány, když už ne zrovna sympaticky, tedy aspoň s pochopením a leckdy i s humorem.

S tím souvisí další důležitý rys francouzských lidových pohádek. Jejich hrdinou bývá nejčastěji prostý dřevorubec, chalupník, nádeník, pastýř, vysloužilý voják, zahradník, zkrátka docela obyčejný člověk. Ve srovnání s pohádkami většiny ostatních zemí je to rozdíl až nápadný – jako by francouzský vypravěč ani nepotřeboval urozené a vznešené hrdiny; a pokud vypravuje o králech, princích a princeznách, hovoří o nich stejným tónem jako o všech těch chalupnících a chudasech, kteří se vydali do světa hledat štěstí nebo lepší živobytí.

Francouzské lidové pohádky bývají i při svém věcném přístupu poetické a někdy až čaravně krásné, ale neméně často jsou úsměvné a leckdy veselé až uličnický: to je další jejich příznačný rys.

Své zvláštní znaky má i způsob vyprávění. Řeč bývá většinou prostá, jednoduchá, vypravěč si nepotrší na dlouhé a obšírné popisy, zato si hodně libuje v přímé řeči, v dialogu. A za svým příběhem se nijak neskrývá, naopak: často do něj vstupuje komentářem, osobitým postřehem a názorem, nebo aspoň úvodní či závěrečnou formulí.

První pohádkové motivy byly ve Francii zaznamenány už na samém začátku psané literatury, v hrdinské epice a v tzv. fabliaux, v 11. a 12. století. Kolem roku 1300 sebral Johannes Gonii Junior více než sto příběhů, z nichž některé obsahují nejstarší pohádkové motivy.

V jedné z prvních pohádkových knížek, které byly v Evropě napsány, najdeme už Červenou karkulku, Popelku, Palečka i Kocoura v botách. Tu knížku vydal Charles Perrault v roce 1697 a jmenuje se Pohádky matky Husy. Většina Perraultových pohádek bývá řazena k umělým pohádkám, ale řadu svých motivů čerpal Perrault z pohádek lidových. K takovým slavným umělým pohádkám s lidovými kořeny patří i proslulá Kráska a zvíře, kterou napsala v roce 1776 paní Leprince de Beaumont, nebo Modrý ptáček paní d'Aulnoy ze stejného století.

V těch starých dobách, kdy žil Perrault, nebral „velký svět“ urozené společnosti lidovou pohádku ještě na vědomí, pro jeho vkus byla příliš

neumělá, naivní a jednoduchá. Prostřednictvím chův a služebných se však dostávala poznenáhlu lidová pohádka i do šlechtických a měšťanských vrstev – a to byl právě případ Perraultův.

Na začátku 18. století byly přeloženy do francouzštiny Pohádky tišece a jedné noci (1704–1712), což znamenalo signál k veliké vlně zájmu o orientální pohádky. Od cizokrajných látek k domácím už chyběl jenom krok. Tu zásadní změnu přineslo období po Velké francouzské revoluci: nová společnost se začala zajímat o život skutečného lidu pozorněji, začala si všímat i jeho zvyků, jeho slovesnosti, jeho kulturních projevů. Romantismus pak hledal v pohádkách a lidových bájích „čistou duši národa“. V lidových pohádkách byla poznenáhlu objevována vzácná pokladnice životní moudrosti a krásy.

Druhá polovina 19. století představuje zlatou dobu francouzské lidové pohádky. Tehdy vycházejí největší a nejcennější sbírky lidových pohádek. K nejvýznamnějším sběratelům tohoto období patří François-Marie Luzel (jeho Bretánské pohádky vyšly roku 1850), Emmanuel Cosquin, který shromáždil pohádky z Lorraine, Léon Pineau sebral pohádky z Poitou, Paul Sébillot pohádky z Bretaně a z Auvergne, E.-Henry Carnoy zapsal pohádky z Pikardie a vydal i rozsáhlý výběr pohádek z celé Francie, na víc doprovázený cennými srovnávacími poznámkami. K nejkrásnějším pohádkovým sbírkám patří soubory z Gaskoňska, které shromáždil Jean-François Bladé. A to není samozřejmě ani zdaleka všechno. V novější době vydal překrásné soubory lidových pohádek Paul Delarue, který nadto francouzské lidové pohádky utřídit a odhadl, že jich je víc než deset tisíc. Dokázal lidový původ některých motivů Perraultových a napsal pro děti půvabnou knížku Láska ke třem pomerančům, která je vlastně průvodcem po rozlehlé říši lidových pohádek.

Náš soubor chtěl přinést především pohádky u nás málo známé či vůbec neznámé, nebo aspoň upozornit na neobvyklé varianty textů dnes už klasických a obecně známých.

Ve světě francouzských lidových pohádek čeká čtenáře nejedno překvapení: například tu najde motivy, které inspirovaly známá

díla proslulých umělců, nebo aspoň autory jejich předloh. Motivy starých lidových pohádek se objevily v Rabelaisově románu o obru Gargantuovi, gaskoňská pohádka o potrestané královně nám zase připomene až s překvapivými podrobnostmi Shakespearova Hamleta. A tak bychom mohli pokračovat.

Pohádkové příběhy francouzských lidových vypravěčů nám znovu dokládají, že i v naší době počítáčů a vyspělé techniky má pohádka své důležité a nezastupitelné místo. Dává nám nový a další prostor k okouzlení, probouzí v nás fantazii a představivost, připomíná nám s neobvyklou naléhavostí, v čem je velikost i cena lidského života a prazáklad dobrých vztahů mezi lidmi. Ukazuje nám smysl pro čest, odvahu a spravedlnost, posmívá se ješitnosti, sobectví, lakotě a bezohlednosti. A právě tohle dovedou francouzské lidové pohádky nadmíru působivě a přesvědčivě. V jejich moudrosti a kráse je nejenom dědictví jedné velké historické epochy, ale také živý odkaz lidem našeho věku.

Možná právě proto by nebylo na škodu, kdyby si v nich – a v pohádkách vůbec – aspoň jednou za čas zalistovali i dospělí čtenáři; přesně ve smyslu slov, která napsal básník Miroslav Válek: „Kdo říká, že pohádky mají čist pouze děti? Děti především, děti v každém případě. Ale běda člověku, který už všechny své pohádky přečetl!“

Základní prameny

1

Při práci na souboru francouzských pohádek bylo použito především těchto pramenů:

- Félix Arnaudin, *Contes populaires recueillis dans la Grande-Lande, le Born, les Petits Landes*, Paris 1887
- Hervé Bienvault – Jean-Claude Bologne, *Contes et légendes du Val de Loire*, Paris 1984
- Jean-François Bladé, *Contes populaires de la Gascogne*, 1–3, Paris 1886
- Jean-François Bladé, *Contes populaires recueillis en Agenais*, Paris 1874
- J. Brissaud, *Contes populaires de l'Agenais*, *Revue des langues romanes* XXXIV, Paris 1890
- Victor Brunet, *Contes populaires de la Basse Normandie*, Paris 1900
- François Cadic, *Contes de Basse-Bretagne*, Paris 1955
- François Cadic, *Contes et légendes de Bretagne*, Paris 1919
- E.-Henry Carnoy, *Contes Français*, Paris 1885
- E.-Henry Carnoy, *Littérature orale de la Picardie*, Paris 1883
- Elvire de Cerny, *Contes et légendes de Bretagne*, Paris 1899
- Emmanuel Cosquin, *Contes populaires de Lorraine, comparés avec les contes des autres provinces de France et des pays étrangers*, 1–2, Paris 1887
- Paul Delarue, *L'amour des trois oranges et autres contes folklorique des provinces de France*, Paris 1947

- Paul Delarue, *Le conte populaire français, catalogue raisonné des versions de France et des pays de langue française s'autremer*, Paris 1957
- Ariane de Félice, *Contes de Haute-Bretagne*, Paris 1954
- Jean Fleury, *Littérature orale de la Basse-Bretagne*, Paris 1883
- Joseph Frison, *Contes et Légendes de Basse-Bretagne*, Paris 1916
- Henri Gaidoz – Paul Sébillot, *La France merveilleuse et légendaire*, Paris 1884
- Louis Lambert, *Contes populaires du Languedoc*, Montpellier 1899
- François-Marie Luzel, *Contes populaires de Basse-Bretagne*, 1–3, Paris 1887
- Geneviève Massignon, *Contes populaires de Vendée et d'Angoumois*, Paris 1953
- Gaston Maugard, *Contes des Pyrénées*, 1–4, Paris 1955
- Antonin Perbosc, *Contes de Gascogne*, Paris 1954
- Antonin Perbosc, *Contes populaires. Première série: Contes de la vallée du Lambon*. Montauban 1914
- Charles Perrault, *Contes de ma mère l'Oie ou Histoires du temps passé*, Paris 1697
- Léon Pineau, *Le Folk-lore du Poitou*, Paris 1892
- Henri Pourrat, *Le Trésor des contes*, 1–5, Paris 1977–1985
- Denis Roche, *Contes limousins, recueillis dans l'arrondissement de Rochechouart*, Paris 1909
- Jacques-Marie Rougé, *Le Folklore de la Touraine*, Tours 1931
- Charles Sadoul, *Contes de Lorraine*, Paris 1904
- Paul Sébillot, *Littérature orale de l'Auvergne*, Paris 1898
- Paul Sébillot, *Le Folklore de France*, 1–4, Paris 1904–1907
- Paul Sébillot, *La littérature orale en France*, Paris 1891
- Paul Sébillot, *Littérature orale de la Haute-Bretagne*, Paris 1891
- Paul Sébillot, *Contes des Landes et des Grèves*, Paris 1900
- Paul Sébillot, *Contes populaires de la Haute-Bretagne*, 1–3, Paris 1880–1882

Ré Soupault, Französische Märchen, Köln 1983

Václav Tille, Les contes français dans la tradition populaire tchèque,
Paris 1930

Arnold van Gennep, Le Folklore du Dauphiné (Isère), 1–2, Paris
1932

Časopisy: Revue des Traditions Populaires, Romania atd.

2

Hlavní prameny k jednotlivým textům. V různých variantách jsou tyto pohádky zaznamenány i v dalších sbírkách, k nimž autor rovněž přihlížel.

Tři lovci. Základní text: J.-F. Bladé, Contes populaires de la Gascogne,
sv. 3

Jak tkadlec zmoudřel. J.-F. Bladé, Contes populaires de la Gascogne,
sv. 3

Jak šli bratři do světa. F.-M. Luzel, Contes populaires de Basse-Bretagne, sv. 2

Jak si Janek nevzal princeznu. Joseph Frison, Contes et Légendes de Basse-Bretagne. Též: F.-M. Luzel, Contes populaires de Basse-Bretagne

Orel a králíček. J.-F. Bladé, Contes populaires de la Gascogne, sv. 3

Krásná Janička. Geneviève Massignon, Contes populaires de Vendée et d'Angoumois. Též: J.-F. Bladé, Contes populaires de la Gascogne, sv. 2

O mazaném ševci. A. Perbosc, Contes de Gascogne

Tři pomeranče. F.-M. Luzel, Contes populaires de Basse-Bretagne,
sv. 2. Též: J.-F. Bladé, Contes populaires de Gascogne, sv. 2

O chytrém vojákovi. E. Cosquin, Contes populaires de Lorraine, sv. 1.
Též: Ch. Sadoul, Contes de Lorraine

Jak František měnil. E. Cosquin, Contes populaires de Lorraine, sv. 1
Pasačka krocanů. J. Brissaud, Contes populaires de l'Agenais. Též:
J.-F. Bladé, Contes populaires recueillis en Agenais
Potrestaná královna. J.-F. Bladé, Contes populaires de la Gascogne,
sv. 1
Studánka. J.-F. Bladé, Contes populaires de la Gascogne, sv. 3
Dobrodružství Janka Mluky. Jean Fleury, Littérature orale
de la Basse-Bretagne. Též: E.-H. Carnoy, Contes Français
Modrovous. J.-F. Bladé, Contes populaires de la Gascogne, sv. 1.
Též: P. Delarue, Le conte populaire français. Též: Henri Pourrat,
Le Trésor des contes, sv. 1
O lodi, která jezdila po zemi. J.-F. Bladé, Contes populaires de la Gas-
cogne, sv. 3
Kdo je nejsilnější. J.-F. Bladé, Contes populaires de la Gascogne, sv. 3
Jak se stal kovář králem. J.-F. Bladé, Contes populaires de la Gascogne,
sv. 3. Též: H. Pourrat, Le Trésor des contes, sv. 2
O ptáčkovi, který snášel zlatá vejce. P. Sébillot, Contes des Landes
et des Grèves
Kouzelná lod'. P. Sébillot, Contes des Landes et des Grèves
Lví nevěsta. P. Sébillot, Contes des Landes et des Grèves
Jak se Bartoloměj vrátil z vojny. E.-H. Carnoy, Contes Français. Též:
E.-H. Carnoy, Littérature orale de la Picardie
Čtrnáctek. D. Roche, Contes limousins. Též: E.-H. Carnoy, Contes
Français. Též: L. Pineau, Le Folk-lore du Poitou
Lev a zloděj. P. Sébillot, Contes des Landes et des Grèves
Rybář mezi rybami. P. Sébillot, Contes des Landes et des Grèves
Kráska a draci. P. Sébillot, Contes des Landes et des Grèves
Markýz Chrupka. P. Sébillot, Contes des Landes et des Grèves
Zmije. P. Sébillot, Contes des Landes et des Grèves
Víla rosnička. E.-H. Carnoy, Contes Français. Též H. Pourrat, Le Trésor
des contes, sv. 2

- Železný muž*. G. Maugard, Contes des Pyrénées, sv. 1. Též: E.-H. Carnoy, Contes Français. Též: E. Cosquin, Contes populaires de Lorraine
- Jasmínek*. F.-M. Luzel, Contes populaires de Basse-Bretagne. Též: V. Brunet, Contes populaires de la Basse Normandie
- O poutníkovi z Cvikýře Vikyře*. L. Pineau, Les contes populaires du Poitou
- Janek Medvěd*. Ch. Sadoul, Contes de Lorraine. Též: E. Cosquin, Contes populaires de Lorraine. Též: D. Roche, Contes limousins. Též: P. Sébillot, Littérature orale de la Haute-Bretagne, sv. 1
- O moudré víle a dvou sestrách*. Ch. Perrault, Contes de ma mère l’Oie
- Směšná přání*. Ch. Perrault, Contes de ma mère l’Oie
- Jak se stal Šibal starostou*. D. Roche, Contes limousins
- O zpívajícím moři, tančícím jablku a o ptáčkově, který mluví*. J.-F. Bladé, Contes populaires de la Gascogne, sv. 1. Též: E. Cosquin, Contes populaires de Lorraine, sv. 1
- Král havranů*. J.-F. Bladé, Contes populaires de la Gascogne, sv. 1
- O anglické princezně*. E. Cosquin, Contes populaires de Lorraine, sv. 2. Též: P. Sébillot, Littérature orale de la Haute Bretagne, sv. 1. Též: H. Pourrat, Le Trésor des contes, sv. 2
- Jak se bratři vsadili*. E. Cosquin, Contes populaires de Lorraine, sv. 2. Též: F.-M. Luzel, Contes populaires de Basse-Bretagne. Též: E.-H. Carnoy, Littérature orale de la Picardie
- Krásná čertice*. H. Pourrat, Le Trésor des contes, sv. 2
- O dvou sousedkách*. H. Bienvault – J.-C. Bologne, Contes et Légendes du Val de Loire
- Jak šest sousedů hledalo moře*. E.-H. Carnoy, Contes Français. Též: E.-H. Carnoy, Littérature orale de la Picardie

Václav Cibula
Francouzské pohádky

Ilustrace na obálce Mariya Stupak/Shutterstock.com
Redakce Markéta Teuchnerová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání
Verze 1.0 z 3. 6. 2022

ISBN 978-80-274-2406-1 (epub)
ISBN 978-80-274-2407-8 (pdf)
ISBN 978-80-274-2408-5 (prc)